

پیش‌گیری از پولشویی و تامین مالی تروریسم

راهنمای عملی برای ناظران بانکی

پیتر-لارنت چتین • جان مک
دوئل • سدریک موست • پل
انی اسکات • امیل وندر دوز
ترجمه‌ی مریم کشتکار

PLU
LW

<p>پیشگیری از پولشویی و تامین مالی تروریسم: راهنمای عملی برای ناظران بانکی / نویسندگان پی‌یر لارنت چتین... [و دیگران]؛ مترجم مریم کشتکار. تهران: نشر تاش، ۱۳۹۲. ۳۲۰ ص.: جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی). ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۳۶۵۶ - ۲ - ۳ فیبا عنوان اصلی:</p>	<p>عنوان و نام‌پدیدآور: مشخصات نشر: مشخصات ظاهری: شابک: وضعیت فهرست‌نویسی: یادداشت:</p>
<p>Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors. نویسندگان پیتر . لارنت چتین، جان مک‌دونل، سدریک موس، پل ان اسکات، امیل وندردوز. پولشویی -- پیشگیری بانک و بانکداری -- فساد تروریسم -- امور مالی شاتن، پییر-لوران، ۱۹۶۱ - م. Chatain, Pierre-Laurent کشتکار، مریم، ۱۳۵۲ -، مترجم HV ۶۷۶۸/پ۹ ۱۳۹۲ ۱۶۸/۳۶۴ ۳۳۳۹۵۳۵</p>	<p>یادداشت: موضوع: موضوع: موضوع: شناسه افزوده: شناسه افزوده: شناسه افزوده: رده‌بندی کنگره: رده‌بندی دیویی: شماره کتابشناسی ملی:</p>

پیشگیری از پولشویی
و تأمین مالی تروریسم
راهنمای عملی برای ناظران بانکی

نویسندگان:

پی بی - لارنت چتین، جان مک دونل
سدریک موست، پل الن اسکات، امیل وندردوز

مترجم:

مریم کشتکار

تهران - زمستان ۱۳۹۲

نشر تاش
TASH PUBLISHING

ناشر

نشر تاش

نشانی

تهران/ خیابان نجات‌اللهی/

کوچه‌ی سلمان پاک/

شماره‌ی ۱۸

تلفن

۸۸۹۴۱۴۹۹

© تمامی حقوق این اثر محفوظ و متعلق به ناشر است.

www.tashpublishing.com

hichpub@yahoo.com

▪ پیشگیری از پولشویی و

تأمین مالی تروریسم

راهنمای عملی برای ناظران بانکی

نویسندگان:

بی‌یر - لارنت چتین، جان مک

دوئل، سدریک موس، پل ال

اسکات، امیل وندردوز

مترجم:

مریم کشتکار

ویراستاران:

مریم آقایی، محسن نوری

تولید هنری و فنی

کارگاه گرافیک هیچ

حسن کریم‌زاده

انوشه صادقی آزاد

لیتوگرافی

نقره‌آبی

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۹۳۶۵۶-۲-۳

چاپ اول / ۱۳۹۲

{ ۲۰۰۰ نسخه }

پیش‌گفتار	۷
یادداشت مترجم	۹
مقدمه	۱۱
فصل اول	۱۵
طراحی ساختار نظارتی موثر برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم	
فصل دوم	۴۱
مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم از طریق مدیریت ریسک	
فصل سوم	۶۳
فرایند صدور مجوز و شناسایی کامل مشتری	
فصل چهارم	۷۷
نظارت غیرحضورى در خصوص مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم	
فصل پنجم	۱۰۱
فرایند نظارت حضورى	
فصل ششم	۱۴۷
مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی به کار گرفته شده توسط مقامات ذیصلاح	
فصل هفتم	۱۸۳
همکاری‌های ملی و بین‌المللی	
پیوست‌ها	
پیوست شماره ۱	۲۱۳
طراحی سیستم مؤثر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، حامی ابتکارات برای دسترسی مالی وسیع و عمیق افراد کم‌درآمد	

- ۲۲۱ پیوست شماره ۲
مدیریت خطرات پولشویی / تأمین مالی
تروریسم در مورد محصولات کم‌ریسک،
مثالی از بانکداری بدون شعبه
- ۲۲۵ پیوست شماره ۳
اصول مدیریت ریسک در مورد محصولات
مالی کم‌ریسک
- ۲۳۱ پیوست شماره ۴
تدارک و هدایت نظارت حضوری در خصوص
مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم
- ۲۷۳ پیوست شماره ۵
مدارک مهم درخواستی در ابتدای بازرسی
- ۲۷۵ پیوست شماره ۶
فهرست حوزه‌های پرریسک از نظر پولشویی /
تأمین مالی تروریسم
- ۲۷۹ پیوست شماره ۷
نمونه‌ای از پرسشنامه مبارزه با پولشویی /
تأمین مالی تروریسم تنظیم شده توسط کمیته
بانکی فرانسه
- ۲۸۷ پیوست شماره ۸
نمونه مجازات‌های اعمال‌شده توسط کمیته
بانکی فرانسه
- ۲۹۷ پیوست شماره ۹
۹ + ۴۰ توصیه گروه ویژه اقدام مالی (FATF)

□ بحران مالی جاری، چالش‌های فراوانی را برای کشورهای مختلف در پی داشته است. این بحران موجب شد تا نیاز به افزایش شفافیت و اعتماد به سیستم‌های مالی کشورها، بیش از پیش اهمیت یابد. از این رو، برخورداری از سازکارهای نظارتی قوی برای مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم، نه تنها برای حفظ اعتماد به سیستم مالی، بلکه برای اطمینان از این که بودجه عمومی تخصیص داده شده برای مقابله با بحران مالی مورد سوء استفاده قرار نگیرد، بسیار با اهمیت است.

پولشویی جرم مهمی است که مجموعه اقتصاد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و مانع توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع در تمام جهان می‌شود. در دهه‌های اخیر، جهانی شدن به همراه رشد اقتصادهای زیرزمینی فرامرزی، محرک فعالیت‌های غیرقانونی بوده است. فعالیت‌های مجرمانه مانند تجارت مواد مخدر، تجارت انسان و فحشا، قاچاق مهاجران، تجارت اعضای بدن انسان، تجارت اسلحه گرم و قاچاق، سودهای کلانی را خلق کرده که افزایش تقاضا برای پولشویی را به دنبال داشته است. مبارزه با پولشویی شامل پیشگیری از بازیکارگیری عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و فراهم کردن ابزارهایی برای شناسایی جرم پس از ارتکاب به آن است.

تروریسم و تأمین مالی آن نیز اقتصادهای ملی و بین‌المللی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همانند پولشویان، تروریست‌ها نیز عواید خود را از طریق فعالیت‌های سودآور مختلف، به طور عمد از اعمال مجرمانه مانند آدم‌ربایی، اخاذی، قاچاق در حجم عمده، قاچاق مواد مخدر و دزدی به دست می‌آورند. تروریست‌ها برای بسیج و هدایت وجوه خود، نیاز به استفاده از زیرساخت‌های مالی دارند.

یکی از اهداف اصلی ناظران و تدوین‌کنندگان مقررات مالی، تقویت اعتماد به سیستم مالی و به کارگیری ابزارهای موجود برای اطمینان از این است که موسسه‌های مالی، متعلق به مجرمان نباشند یا توسط آنان برای اهداف مجرمانه مورد سوءاستفاده قرار نگیرند. در این راستا همچنان که پذیرش مقررات مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم توسط کشورها مهم است، نظارت موثر نیز برای موفقیت و تأثیر سیستم مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم در کشورها مهم است. در این رابطه، ابداع روش‌های نظارت تطبیقی توسط بخش بانکی در هر نظام مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم بسیار با اهمیت است. بنابراین هر بانکی موظف است مشتری‌های خود را شناسایی کند و نقل و انتقالات مشکوک را به نهادهای مسئول گزارش دهد. اگر چه انجام این وظایف، راحت به نظر می‌رسد، اما ثابت شده است که اجرای آن‌ها با چالش‌هایی روبرو است. به عنوان مثال، اینکه بانک‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات خاص در مورد مشتری‌های خود چه کاری باید انجام دهند؟ اطلاعات چگونه ثبت شود؟ چه زمانی بانک باید برای گزارش یک نقل‌وانتقال مشکوک، تشکیل پرونده دهد؟ همه موضوعات و مسائلی است که باید مورد نظر قرار گیرد. در اینجا است که یک ناظر می‌تواند با ایفای نقشی حیاتی، به موسسات تحت نظارت در دو زمینه یاری رساند. نخست، تشخیص گستره کاملی از مجموعه وظایفی که آن‌ها باید در زمینه شناسایی کامل مشتری و گزارش معاملات مشکوک انجام دهند و دوم حصول اطمینان از این که وظایف مذکور، تنها واژه‌هایی بر کاغذ نیست بلکه در عمل نیز به کار گرفته می‌شوند و با مکانیزم‌های وضع مجازات برای موارد عدم تطابق نیز حمایت و تضمین می‌شوند.

در این رابطه، بررسی‌های میدانی انجام شده در زمینه نظارت بر بانک‌ها و موسسه‌های مالی - در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه - بیانگر آن است که میزان انطباق فعالیت این موسسه‌ها با استانداردهای بین‌المللی، به طور کلی کم است. در واقع، تطبیق مقرراتی آن‌ها عموماً کمتر از سطح متوسط تطبیق با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی است. این کتاب بر آن است تا از طریق ارائه نمونه‌هایی از اقدامات مناسب، به کشورهای در زمینه انطباق با استانداردهای بین‌المللی یاری رساند.

این کتاب، به‌ویژه برای کمک به ناظران بانکی طراحی شده است. کسانی که به دنبال راه‌هایی برای تهیه برنامه نظارت مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم هستند. ناظران دیگری نیز ممکن است در بخش‌هایی از سیستم‌های نظارتی خود، دارای مشکلاتی باشند و در پی یافتن گزینه‌های جایگزین باشند، این کتاب به آنها نیز کمک می‌کند. ناظران ممکن است همچنین به دنبال روش‌های کارتری برای انجام نظارت مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم باشند. هدف این کتاب ارائه یک مرجع راهنما برای شاغلان در حوزه نظارت و مقررات مالی است.

نویسندگان این کتاب تلاش کرده‌اند تا این کتاب را به یک راهنمای عملی برای حل مسائلی عملی و استراتژیک نظارتی تبدیل کنند. آن‌ها تمام جنبه‌های نظارتی، اعم از اهداف نظارت برای طراحی و انجام برنامه‌های نظارت حضوری و غیرحضوری و همکاری با مقامات داخلی و بین‌المللی دست‌اندر کار مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم برای وضع و اعمال مجازات‌ها را نیز مورد نظر قرار داده‌اند.

جامعه بین‌المللی به این موضوع پی برده است که موسسه‌های تحت نظارت یا خارج از نظارت، قابلیت تضعیف اعتماد به بازارهای مالی و اخلاق در بهبود اقتصادی را دارند. بنابراین شفافیت بهتر، افزایش نظارت و همکاری بیشتر میان ناظران و تنظیم‌کنندگان فرامرزی مقررات در تمام سطوح خطر از جمله پولشویی و تأمین مالی تروریسم، به منظور حصول اطمینان از حفظ سلامت، ثبات و هشیاری موسسه‌های مالی ضرورت دارد. در این راستا امید است که این کتاب برای تحقق این هدف اساسی مورد استفاده قرار گیرد.

میشل کلین

اقتصاددان ارشد و معاون توسعه بخش خصوصی مالی

موسسه همکاری مالی بین‌المللی / بانک جهانی

□ کتابی که ترجمه آن را پیش رو دارید در سال ۲۰۰۹ میلادی توسط گروهی از کارشناسان بانک جهانی به رشته تحریر درآمده است. این کتاب بر اساس بررسی میدانی سیستم‌های نظارتی کشورهای مختلف از جمله چین، سنگاپور، مالزی، بلژیک، ایتالیا، اسپانیا، هلند و کره جنوبی تهیه شده است. نظر به این که واژه‌های برگردان به کار گرفته شده برای برخی از واژگان تخصصی به نسبت جدید بود، تصمیم گرفته شد برای آشنایی خوانندگان با واژه اصلی، در پی نوشت آخر هر فصل واژه اصلی نیز آورده شود. همچنین در مورد واژه‌هایی که به نسبت جدید بودند و به نظر می‌رسید که مفهوم آن برای خوانندگان نا آشناست در پی‌نوشت‌های مذکور، به اختصار توضیح این واژگان آورده شده است. از این رو، به ناچار تعداد پی‌نوشت‌ها در ترجمه کتاب، بیش از پی‌نوشت‌های اصل کتاب شده است. البته به منظور متمایز شدن پی‌نوشت‌های اضافه شده توسط مترجم از پی‌نوشت‌های اصل کتاب، پی‌نوشت‌های اضافه شده توسط مترجم با قلم کز، نگارش و مشخص شده است. در متن ترجمه شده بجای جمله مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به اختصار واژه مپ/تت بکار برده شده است.

با عنایت به اینکه در برگردان برخی از واژگان تخصصی، از نظر مشورتی دوست عزیز و استاد گرانقدرم سرکار خانم دکتر فیروزه خلعت‌بری بهره گرفتم بر خود لازم می‌دانم از ایشان تشکر و قدردانی کنم. علاوه بر این، از دوست عزیز سرکار خانم نگین عبدالله زاده، مترجم و دبیر هیئت عامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که در پاره‌ای موارد از نظرات مشورتی ایشان نیز استفاده کردم، سپاسگزاری می‌کنم.

لازم به ذکر است در ترجمه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی (پیوست شماره ۹) تا حدودی از ترجمه این توصیه‌ها توسط سرکار خانم فریده تذهیبی و حلیمه رحمانی - چاپ شده در نشریه حسابدار جوان (سال ۱۳۸۹) - کمک گرفته شد که در اینجا از این بانوان محترم نیز تشکر می‌کنم. همچنین از مدیر کل محترم وقت مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی جناب آقای امیرحسین امین‌آزاد

که با حمایت خود، امکان چاپ و انتشار این کتاب را فراهم کردند، تشکر می‌کنم. افزون بر این از مدیر محترم وقت اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جناب آقای عبدالمهدی ارجمندنژاد که بسیار راغب و پیگیر ترجمه کامل این کتاب به منظور استفاده همکاران نظام بانکی، موسسه‌های پولی غیر بانکی، کارشناسان و دیگر علاقه‌مندان بودند و این وظیفه را به اینجانب محول و تلاش کردند که این ترجمه به چاپ برسد، سپاسگزاری و قدردانی می‌کنم. همچنین فرصت را غنیمت شمرده و از زحمات و تلاش‌های همکاران‌مان در دایره انتشارات اداره روابط عمومی بانک مرکزی سرکار خانم آقایی، جناب آقای رجبی، جناب آقای نوری و سرکار خانم آهنگر که با دلسوزی و جدیت فراوان مراحل ویراستاری، اجرایی، چاپ و نشر این مجموعه را پیگیری کردند، قدردانی کرده و بهترین‌ها را برای این عزیزان آرزو می‌کنم. در پایان امیدوارم که این کتاب برای خوانندگان آن به‌ویژه همکاران و بازرسان نظام بانکی کشور مفید واقع شود.

مریم کشتکار

کارشناس اداره مبارزه با پولشویی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۲

سابقه موضوع

پولشویی اثر مهمی بر اقتصاد کشور دارد، زیرا پولشویی رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. پولشویی و تامین مالی تروریسم، هر دو می‌توانند بانک‌ها را تضعیف کنند و شهرت و اعتبار تمام بخش مالی را مورد تهدید قرار دهند.^۱ بنابراین مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، عنصر کلیدی در بهبود استحکام و سلامت بخش مالی هر کشور است. به طور کلی پیامدهای مضر این دو پدیده برای موسسات به شرح زیر است:

● شهرت: موسساتی که به نحوی درگیر فعالیت‌های پولشویی شوند، اعتماد مشتریان خود را که سپرده‌گذار یا قرض‌کننده‌های معتبری هستند، از دست خواهند داد و این امر باعث خواهد شد که این مشتریان برای انجام امور خود به جای دیگری مراجعه کنند؛

● معاملات: پولشویی/تامین مالی تروریسم سبب اخلال در فرایندهای داخلی موسسه یا ممانعت از روابط موسسه با بانک‌های دیگر یا افزایش هزینه‌های عملیاتی و تامین مالی موسسه می‌شود؛

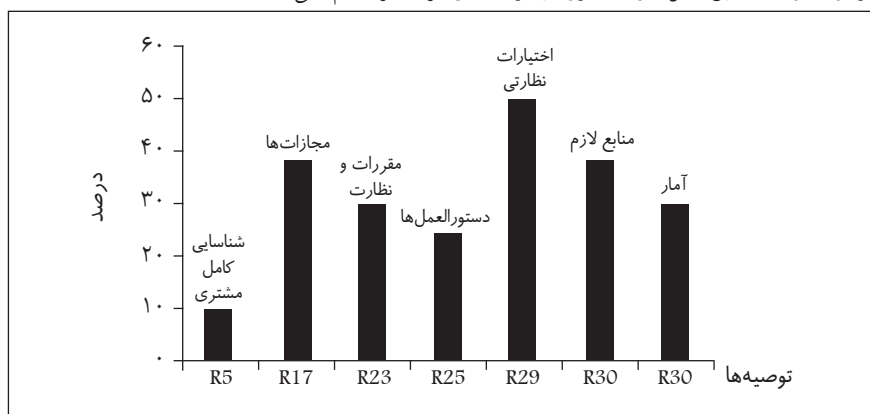
● مسائل حقوقی: پولشویی/تامین مالی تروریسم سبب طرح دعوی علیه موسسه، صدور احکام قضایی علیه موسسه و پرداخت جریمه و مجازات موسسه می‌شود تا جایی که ممکن است مجوز فعالیت مؤسسه لغو یا مدیران آن از کار برکنار شوند (احتمالاً ممنوعیت تمام عمر مدیران از شرکت در فعالیت‌های بانکی).

یک ضرورت حیاتی برای تمام دولت‌ها، اطمینان یافتن از این است که سیستم بانکی برای مقاصد پولشویی/تامین مالی تروریسم مورد استفاده قرار نگیرد. تحقق این هدف نیز بدون مشارکت فعال ناظران بانکی غیرممکن است. مشکلات اجرا و پیاده‌سازی، نظارت و اجرای سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی مبارزه با پولشویی/تامین مالی تروریسم نیز نگرانی‌های روبه‌افزایش کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به همراه داشته است. در واقع همچنان که گزارش‌های برنامه‌های بررسی بخش مالی (FSAPs) در سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۸ و بررسی‌های دوجانبه نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه اقدام مالی^۲ نشان می‌دهد^۳، در اکثریت قریب به اتفاق کشورها، نظارت مبارزه با پولشویی/تامین مالی تروریسم (مپ/تت) یکی از ضعیف‌ترین بخش‌های نظام‌های ملی است (نمودار شماره ۱ را ببینید). طی همین زمان، کشورهای در حال توسعه به طور فزاینده‌ای از بانک جهانی، صندوق

بین‌المللی پول، بانک توسعه آمریکایی (IDB)، بانک توسعه آسیایی (ADB) و سایر نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی درخواست کمک‌های فنی برای ایجاد دستگاه‌های نظارتی موثر و جامع به منظور تطابق با استانداردهای بین‌المللی مپ/تت را مطرح کرده‌اند؛ به طوری که این موضوع به چالش بزرگی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل شده است.

بانک جهانی در حدود ۵۶ گزارش ارزیابی تهیه شده توسط گروه ویژه اقدام مالی، نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه اقدام مالی و موسسات مالی بین‌المللی را مورد بررسی قرار داد تا سهم کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در اجرای استانداردهای بین‌المللی مپ/تت را مشخص کند. از تجزیه و تحلیل این گزارش‌ها - همچنان که در نمودار شماره ۱ مشخص است - چند نتیجه حاصل می‌شود، از جمله این که به طور کلی میزان تطابق نظارتی پایین‌تر از سطح متوسط تطابق با تمام توصیه‌های FATF است. به استثنای توصیه شماره ۲۹، سطح تطابق با تمام توصیه‌های مربوط به مسائل نظارتی پایین است (توصیه‌های FATF در پیوست شماره ۹ فهرست شده است).

نمودار شماره ۱. تطابق کامل یا زیاد کشورها با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی (FATF)

ماخذ: بانک جهانی، واحد بازار مالی، سال ۲۰۰۸.

اهداف مجموعه راهنمای پیش‌رو

مجموعه راهنمای پیش‌رو به اجرای استانداردهای بین‌المللی وضع شده توسط FATF، کمیته نظارت بانکی بال و سایر مراجع کمک می‌کند. این مجموعه به طرق زیر، هدف فوق را دنبال می‌کند:

- ارائه نمونه‌هایی از نظام‌های نظارتی مپ/تت در هر دو گروه کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه؛
- تشریح بهترین اقدامات اجرا شده توسط کشورهای فوق در خصوص مپ/تت؛
- ارائه توصیه‌های عملی در مورد چگونگی تلفیق و ادغام امور مربوط به مپ/تت در نظام نظارتی موجود در هر کشور (یک سیستم نظارتی واحد برای تمام کشورها صحیح نیست)؛

مجموعه راهنمای پیش‌رو همچنین عناصر کلیدی برای یک سیستم نظارتی حضوری و غیرحضوری موثر را معرفی و روش‌ها و ابزارهای مناسب را پیشنهاد می‌کند. لازم به ذکر است که نمونه‌های مطرح شده در این راهنما بیانگر اقدامات انجام شده توسط کشورهای است که به نظر نویسندگان می‌تواند راهنمای مفیدی برای ناظران بانکی باشد. کشورهای مورد مثال نباید به عنوان مدل‌های کامل و بی‌نقص در نظر گرفته شوند. همچنین نباید استنباط شود که کشورهای فوق به طور کامل با تمام استانداردهای قابل اجرای مپ/تت منطبق هستند.

حوزه مورد بحث در مجموعه راهنمای پیش‌رو

در مجموعه راهنمای پیش‌رو، حوزه مورد بحث بانک‌ها هستند. بنابراین بخش‌های بیمه، اوراق بهادار و تامین مالی خرد در آن مدنظر قرار نگرفته است. مجموعه راهنمای پیش‌رو شامل مباحث زیر است:

- استانداردهای بین‌المللی مپ/تت که به ویژه برای ناظران بانکی کاربرد دارد؛
- اهداف یک نظام نظارتی؛
- انواع ریسک‌هایی که یک بانک در زمینه پولشویی/تامین مالی تروریسم با آن مواجه می‌شود و در نتیجه انجام و اجرای اقدامات پیشگیرانه را توجیه می‌کند؛
- نمونه‌هایی از نقل و انتقالات یا تراکنش‌های پرریسک و بخش‌هایی که نیاز به پایش و شناسایی پیشرفته‌تری دارد؛
- روش‌های قضایی و اداری مختلف برای نظارت (برای مثال آمریکا، حوزه یورو)؛
- فرایندهای صدور مجوز و آزمون‌های صلاحیت و شایستگی مدیران؛
- فرایندها و رویه‌های اجرایی نظارت حضوری (تدارک ماموریت، حوزه ماموریت، تفکیک وظایف و غیره)؛
- نمونه‌هایی از روش‌ها و ابزارهای استفاده شده توسط ناظران برای انجام و هدایت نظارت‌های حضوری در خصوص مپ/تت؛
- بازخورد، پیشنهادات و انتقادات دریافت شده از بانک‌های مورد نظارت و مکاتبه و ارتباط مفید با بانک‌ها؛
- نمونه‌هایی از مجازات‌های اعمال شده بر بانک‌ها به خاطر نقص در انطباق با قوانین و مقررات؛
- فرایند اعمال مجازات (مراحل اساسی دنبال شده توسط ناظر پیش از این که بانک مورد مجازات قرار گیرد، نقش اداره حقوقی، اعلام مجازات‌ها)؛
- تعاملات بین ناظران و سایر نهادهای مجری قانون و پیشگیری‌کننده (واحد اطلاعات مالی، نهادهای نظارتی خارجی و پیگیری‌کننده).

روش تهیه و تدوین راهنمای پیش‌رو

مبنا و پایه اساسی مجموعه راهنمای پیش‌رو، کار میدانی انجام شده در کشورهای منتخبی است که نظارت قابل توجهی در خصوص مپ/تت داشته‌اند. نویسندگان این مجموعه راهنما با استفاده از تخصص و دانش خود و با بررسی چند کشور توسعه‌یافته و در حال توسعه، بینشی را نسبت به روش‌های نظارتی و اقدامات مختلف در سراسر جهان در خصوص مپ/تت ارائه می‌دهند. شش

کارشناس بانک جهانی: پی‌یر لارنت چتین، سرپرست بخش مالی، به عنوان سرگروه، سدریک موست و امیل ندردوز، کارشناس و متخصصان بخش مالی و جان مک دوئل و پل آرن اسکات به عنوان مشاور و کمیل بارویک تحلیلگر مالی در گروه شرکت داشتند.

گروه در ابتدا فهرستی از سوالات کلیدی را که در طول جلسات و مصاحبه با مقامات خارجی مسؤل لازم بود توسط مقامات پاسخ داده شود، طراحی کرد تا بدین‌وسیله روش واحدی برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات در طول کار میدانی مورد نظر دنبال شود. اعضای گروه از آمریکا و چهار کشور اروپایی (بلژیک، ایتالیا، هلند و اسپانیا) و چهار کشور آسیایی (مالزی، کره جنوبی، سنگاپور، هنگ‌کنگ و چین) و همچنین مراکز ساحلی شامل جزیره جرسی (در دریای شمال) و جزیره لبوان (در شرق مالزی) دیدن کردند.

در راهنمای پیش‌رو، مرجع خاص بانک جهانی، تعریف بازل است. استفاده از این تعریف مانع نمی‌شود که یک کشور اصول این راهنما را برای سایر موسسات مالی یا نهادهای دیگر مشمول الزامات مپ/تت به کار گیرد.

ناظران مپ/تت به اشخاصی گفته می‌شود که تطابق عملیات بانک با الزامات مپ/تت را مورد بررسی قرار می‌دهند. واژگان دیگری که در این راهنما مورد استفاده قرار گرفته، منطبق با تعاریف واژه‌نامه روش‌شناسی گروه ویژه اقدام مالی (FATF) در ارزیابی تطابق با توصیه‌های چهل‌گانه و ۹ توصیه ویژه (تجدید نظر شده در فوریه ۲۰۰۸) است.

پی‌نوشت‌ها

۱. برای اطلاع بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:

Brent L. Bartlett, International Development group: Dewey Ballantine, LLP, The Negative Effects of Money Laundering on Economic Development, (Asian Development Bank, 2002).

۲. گروه ویژه اقدام مالی (FATF) یک نهاد بین‌دولتی است که هدف آن بسط و گسترش سیاست‌های ملی و بین‌المللی برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. این گروه یک نهاد سیاست‌گذاری است که در سال ۱۹۸۹ به منظور تعیین سیاست‌های ضروری برای اصلاحات نظارتی و قانونی در خصوص مپ/تت به وجود آمد. این گروه برای تحقق این هدف ۴۹ توصیه را پیشنهاد داد.

۳. نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه اقدام مالی وظایفی شبیه به گروه فوق دارند، اما حوزه کاری آنها مختص به یک منطقه جغرافیایی می‌شود. بنابراین برخلاف گروه ویژه اقدام مالی، نهادهای منطقه‌ای استانداردهای بین‌المللی تدوین نمی‌کنند. برخی از اعضای گروه ویژه اقدام مالی عضو نهادهای منطقه‌ای نیز هستند. برای اطلاع بیشتر در مورد نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه اقدام مالی به مرجع زیر مراجعه شود:

-Asian Pacific Group on Money Laundering (APG, <http://apgml.org>), Financial Action Task Force on Money Laundering in South America (GAFISUD, <http://www.gafisud.org>), Caribbean Financial Action Task Force (CFATF, <http://www.cfatf.org/>), Eurasian Group (EAG, <http://www.eurasiangroup.org/>), Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group (ESAAMLG, <http://www.esaamlg.org/>), Intergovernmental Action Group against Money-Laundering in Africa (GIABA, <http://www.giabasn.org/>), Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF, <http://www.giabasn.org/>).

۱- مقدمه

هرکشوری^۱ برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم لازم است سه هدف اولیه را در نظر داشته باشد. نخست ترساندن و برحذر داشتن پولشویان و تأمین‌کنندگان مالی تروریسم از به کارگیری سیستم مالی کشور برای اهداف غیرقانونی، دوم کشف پولشویی و تأمین مالی تروریسم در هر زمان و هر جایی که اتفاق می‌افتد و سوم مجازات کسانی که مرتکب چنین اعمالی می‌شوند.

برای هر کشوری، داشتن یک نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم (مپ/تت) به دلایل متعدد مهم است. البته احتمالاً اولویت‌های دست‌اندرکاران نظام مپ/تت در بخش دولتی هر کشوری تا حدودی متفاوت است، زیرا دست‌اندرکاران شامل افراد و نهادهای مختلفی هستند. از آن جمله: سیاست‌گذاران، مقامات دولتی و قانون‌گذاری، قوه قضاییه، نهادهای مجری قانون، واحد اطلاعات مالی^۲ و مقام‌های نظارتی و تنظیم مالی. از جمله دلایل ضرورت وجود یک برنامه داخلی پیشرفته در مورد مپ/تت در هر کشوری عبارت از افزایش امنیت و ثبات عملیات بانکی در آن کشور و اجتناب یا به

حداقل رساندن آثار بین‌المللی منفی پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. مهمترین پیش‌نیاز تحقق اهداف فوق نیز اراده سیاسی ملی است. یک دولت ملی، در وهله نخست تعهد سیاسی خود برای برقراری یک نظام قوی مپ/ت را می‌تواند در وضع قوانین و مقررات مناسب در این خصوص، دادن اختیارات مناسب به مقامات ذیصلاح و پیگرد قانونی موارد تخلف در زمینه پولشویی و تأمین مالی تروریسم و دستگیری مجرمان فوق، نشان دهد.

بدون تردید یک نظام موثر مپ/ت نیاز به همکاری و مساعدت قابل توجه دست‌اندرکاران کشور در بخش دولتی و خصوصی از جمله موسسات مالی، مشاغل و کسب و کارهای غیرمالی^۳ (DNFBPs) دارد. این موسسات باید خود را متعهد به انجام مقررات کنند.

مسئولیت اولیه ناظر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم (مپ/ت) عبارت است از:

- پایش رعایت مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در صنعت بانکداری؛
- اجرای مقررات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم که توسط سیاست‌گذاران وضع می‌شود؛
- توسعه و گسترش زمینه رقابت سالم در بخش مالی؛
- همکاری با صنعت بانکداری در ایجاد یک نظام موثر ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم.

نخستین گام در مبارزه با پولشویی، افزایش امنیت و ثبات سیستم بانکی و ممانعت از به‌کارگیری سیستم بانکی توسط پولشویان و تأمین‌کنندگان مالی تروریسم است. اگرچه ناظر مپ/ت معمولاً برای مشخص و بررسی کردن موارد فردی پولشویی / تأمین مالی تروریسم نقش اصلی و اولیه را ندارد، کنترل تراکنش یا نقل و انتقالات می‌تواند بخشی از فرایند نظارتی باشد. همچنین ناظران بانکی اغلب برای نشان دادن نقل و انتقالات مشکوک یا مشخص کردن اینکه کارمندی درگیر پولشویی شده است، مجبورند مراحل بررسی را طی کنند. ناظران باید اختیار اداره و هدایت بازرسی‌ها (از جمله بازرسی‌های حضوری) از موسسات مالی را داشته باشند تا بدین وسیله اطمینان یابند که موسسات

فوق مطابق با قوانین و مقررات عمل می‌کنند. این نظارت شامل بررسی سوابق مشتری‌های بانک‌ها، خط مشی و رویه بانک‌ها برای مبارزه با پولشویی و بررسی دفاتر و مدارک موجود در بانک‌ها می‌شود. به طور کلی سه روش سازمانی برای نظارت بر مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود دارد:

- نظارت توسط ناظر بانکی؛

- نظارت توسط واحد اطلاعات مالی یا توسط نهاد یا موسسه دیگر؛

- نظارت مشترک توسط واحد اطلاعات مالی و ناظر بانکی.

علاوه بر این به منظور اینکه ناظران قادر به اجرای سیستم نظارتی موثری باشند، سیاست‌گذاران هشت اصل لازم را باید مورد نظر و در دستور کار خود قرار دهند.

۱. دسترسی نهاد نظارتی به منابع کافی؛

۲. استقلال کافی نهاد نظارتی؛

۳. دسترسی نهاد نظارتی به اطلاعات؛

۴. اختیار وضع قوانین و مقررات توسط نهاد نظارتی؛

۵. اختیار اعمال مجازات و تحریم‌ها؛

۶. پاسخگو بودن نهاد نظارتی؛

۷. پذیرش رویکرد نظارتی استاندارد شده یا رویکرد مبتنی بر ریسک،

توسط نهاد نظارتی؛

۸. به‌کارگیری هر دو نظارت حضوری و غیرحضوری توسط نهاد نظارتی.

فصل اول این کتاب شامل پنج بخش اصلی است که در مورد ملاحظات کلیدی در خصوص طراحی و ایجاد ساختار نظارتی مؤثر برای مپ/تت بحث می‌کند. زیر بخش ۱-۲ به این بحث می‌پردازد که چرا مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید دغدغه مقام نظارتی و سیاست‌گذاران باشد. زیر بخش ۱-۳ در مورد نیاز کشور به نشان دادن اراده سیاسی در خصوص مپ/تت بحث می‌کند. زیر بخش ۱-۴ در مورد اهمیت پذیرش فرایند مشارکتی و هماهنگی به‌منظور ایجاد یک نظام مپ/تت است. زیر بخش ۱-۵ سه مدل سازمانی اصلی

برای نظارت را شرح می‌دهد. در خاتمه نیز زیر بخش ۱-۶ در مورد اصول مختلفی است که برای استقرار یک سیستم نظارتی موثر مپ/ت باید مورد نظر قرار گیرد.

۲- اهمیت مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم برای سیاست‌گذاران و مقام نظارتی

این بخش در مورد موضوعات بانکی عمده در ارتباط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بحث می‌کند. اگر چه اهمیت ملاحظات مختلف به احتمال زیاد از یک کشور به کشور دیگر متفاوت است، سیاست‌گذاران و مقام نظارتی هنگام استقرار ساختار نظارتی مپ/ت باید این ملاحظات را مدنظر داشته باشند.

۲-۱- الزامات بین‌المللی

بسیاری از الزامات تطبیقی برای بانک‌ها، ماهیت داخلی دارند، در نتیجه ممکن است به نظر آید در صورت عدم موفقیت در رعایت این الزامات، پیامدهای مضر آن فراتر از مرزهای کشور یا حوزه قضایی نرود، اما این طور نیست. زمانی که یک کشور آشکارا به اقدامات مپ/ت بدون رعایت استانداردهای بین‌المللی اعتبار می‌دهد یا نظام مپ/ت در کشور را سهل‌انگارانه اجرا می‌کند، این امر فقط منجر به افزایش هزینه انجام کسب و کار می‌شود، سازمان‌های خارجی نیز به احتمال زیاد معاملات با این کشور را با موشکافی و بررسی دقیق‌تری انجام می‌دهند و ممکن است حتی تصمیم به قطع ارتباطات‌شان با شرکای کاری در این کشورها بگیرند. بنابراین کوتاهی در داشتن یک نظام موثر مپ/ت مطابق با استانداردهای بین‌المللی می‌تواند هزینه‌های جانبی برای سازمان‌های داخلی و تجارت بین‌المللی در پی داشته باشد.

۲-۲- پیشبرد دستور کار داخلی

مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم هر دو به پیشبرد دستور کار داخلی کشور کمک می‌کند، زیرا پولشویی و تأمین مالی تروریسم جرایم جداگانه‌ای از گروه فعالیت‌های مجرمانه هستند (تحت عنوان جرم، شناسایی

می‌شوند). اولیای امور، درآمد اضافی و جداگانه‌ای برای بررسی و پیگرد قانونی جرم‌های فوق دارند. در این موارد زمانی که درآمدهای حاصل از انجام جرم شسته شد، سمت و سوی تحقیقات بعدی اتهام پولشویی است. برای مثال اگر در یک کشور یا حوزه قضایی، دریافت و پرداخت رشوه، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان یا داروهای تقلبی یا ورود غیرقانونی به کشور، جرم تلقی شوند، نظام مبارزه با پولشویی می‌تواند در جای مناسب و مربوط، به مقابله با آنها و هر جرم مشابه خطرناک دیگر بپردازد. به طور مشابه در کشوری که اقدامات تروریستی نگران‌کننده هستند، تأمین مالی این اقدامات و مبارزه با تأمین مالی تروریسم می‌تواند به عنوان ابزارهای اضافی مبارزه با این جرایم مطرح شود.

۲-۳- الزامات کیفی

برای هر بانکی علاوه بر انجام وظایف تطبیقی مختلف مانند شناسایی مشتری، گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک و الزامات در خصوص نگهداری سوابق، لازم است مطابق با استانداردهای بین‌المللی و تحت قوانین کشور، اقدام به پولشویی و تأمین مالی تروریسم جرم، شناخته شود.^۴ بنابراین در هر بانکی روسا، مدیریت رسمی و کارکنان در صورت شرکت در فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم مورد پیگرد قانونی قرار گرفته و جریمه خواهند شد. در نتیجه یک بانک باید دغدغه زیادی نسبت به انجام تعهدات خود داشته باشد. همچنین یک بانک باید مطمئن باشد مدیران و کارکنان آن، چه به صورت اتفاقی و چه به صورت عمدی درگیر اقدامات مجرمانه نیستند. این جنبه کیفی به پیچیدگی و دشواری مسایل مپ/تت می‌افزاید.

۲-۴- افزایش امنیت و سلامت عملیات بانکی

به کارگیری الزامات مبارزه با پولشویی سبب کاهش استفاده از بانک‌ها برای فعالیت‌های مجرمانه می‌شود. کمیته بازل نظارت بانکی (کمیته بازل^۵) مجموعه اصول و مقررات نظارتی تحت عنوان «اصول اساسی نظارت بانکی موثر» و اسناد تفصیلی کمکی در رابطه با این اصول تحت عنوان «روش‌شناسی اصول اساسی^۶» منتشر کرده است. این اصول، بانک‌ها را ملزم می‌کند رویه‌ها

و فرایندهای مناسبی را در عملیات بانکی به کار گیرند. از جمله این اصول مقررات شناسایی مشتری است. به کارگیری مقررات شناسایی مشتری، سبب ارتقاء استانداردهای حرفه‌ای و اخلاقی در بخش مالی شده و مانع سوء استفاده از بانک‌ها در فعالیت‌های غیرقانونی در سطوح ملی و بین‌المللی می‌شود.^۷ در این راستا استانداردهای بین‌المللی برای شناسایی مشتری و شناسایی کامل^۸ و دقیق مشتری^۹ به منظور اطمینان یافتن از اینکه بانک‌ها مشتری‌های خود را شناخته و سوابق آنها را کنترل کرده‌اند به کار گرفته می‌شود و بدین‌وسیله احتمال فعالیت‌های غیرقانونی و سوء استفاده از بانک‌ها در این زمینه کاهش می‌یابد. علاوه بر این، به کارگیری توصیه دهم گروه ویژه اقدام مالی (FATF)^{۱۰} که بانک‌ها را موظف کنند ریز سوابق مشتریان خود را حداقل برای پنج سال حفظ کنند، حائز اهمیت است، چرا که با این اقدام، هنگام بروز دعوای قضایی بین مشتری و بانک، سوابق بانک قابل اتکاست و مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

در نهایت رعایت توصیه پانزدهم گروه ویژه اقدام مالی در خصوص التزام بانک‌ها در به کارگیری رویه و سیاست‌های اجرایی برای کنترل داخلی و استخدام افراد معتمد، سبب کاهش احتمال تخلف کارکنان بانک و سوء استفاده از بانک برای فعالیت‌های غیرقانونی می‌شود.

۲-۵- ماهیت ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم

ماهیت ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم از نظر کمیت و کیفیت با ریسک‌های دیگر از جمله ریسک نقدینگی، ریسک اعتباری و ریسک بازار متفاوت است. بنابراین برنامه‌های نظارتی به منظور مپ/ت پیچیده و مشکل خواهد بود. به عنوان مثال بیشتر بانک‌ها برای نوع خاصی از وام، مشروط بر اینکه در مجموع عملکرد این وام‌ها سودآور باشد، میزان معینی زیان اعتباری را می‌توانند تحمل کنند، در حالی که هیچ سطح قابل قبولی از ریسک برای پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود ندارد. با عنایت به اینکه قویترین برنامه قابل قبول مپ/ت نیز قادر نیست به طور کامل مانع پولشویی و تأمین مالی تروریسم شود؛ بنابراین نهادهای ناظر مپ/ت باید ابزارها و مکانیزم‌های

موثری به منظور ارزیابی کیفیت رویه‌های بانکی به کارگرفته شده برای ممانعت از پولشویی و تأمین مالی تروریسم به کارگیرند.

۲-۶- بانک‌ها، دروازه‌بان سیستم مالی

در بیشتر کشورها، به‌ویژه برخی از کشورهای در حال توسعه، سیستم بانکی مهمترین بخش از سیستم مالی محسوب می‌شود. این سیستم نقش اساسی در تسهیل پرداخت‌های داخلی و بین‌المللی دارد و به عنوان واسطه بین سپرده‌گذاران و وام‌گیرندگان عمل کرده، محصولات و خدمات مالی دیگری را نیز ارائه می‌دهد. بر این اساس، نظام مبارزه با پولشویی یک کشور باید از بانک‌ها شروع شود. با توجه به نقش حیاتی بانک‌ها در سیستم مالی، نه تنها لازم است هر بانک به منظور مقابله با خطرات پولشویی/تأمین مالی تروریسم، برنامه موثر ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم داشته باشد؛ بلکه به منظور حفظ سلامت و امنیت سیستم مالی، هر کشور باید دارای یک نظام موثر ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم باشد که استانداردهای بین‌المللی در آن لحاظ شده باشد. از سوی دیگر در برخی از کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه به دلیل گسترده بودن فقر، باید نظام ضدپولشویی و تأمین مالی تروریسم بدون ایجاد مشکلات یا هزینه گزاف برای شهروندان کم‌درآمد برقرار شود^{۱۱}. برای مثال این شهروندان ممکن است قادر به تهیه اسناد هویتی لازم نباشند. توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، ضمن فراهم کردن انعطاف کافی برای سازگاری مجموعه شرایط متفاوت داخلی ملی، دسترسی به ابداعات گسترده مانند بانکداری بدون اتکا و مراجعه به شعبه^{۱۲} را مجاز می‌کند. نکته قابل توجه این است که اگر شهروندان فوق در استفاده از سیستم بانکی رسمی دلسرد شوند، آنها سیستم های جایگزینی که تابع هیچ کنترلی نیستند^{۱۳} را پیدا خواهند کرد.

۳- اراده سیاسی رمز موفقیت مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

در هر کشوری موفقیت یک نظام مپ/تت، وابسته به وجود اراده سیاسی دولت آن کشور برای انجام تمام مراحل ضروری برای برقراری و تکمیل

نظام مپ/تت است. پس از آن دولت باید تعهد آشکار خود نسبت به جریان انجام کار را نشان دهد. این بدین معنی است که دولت باید قوانین و مقررات مناسبی را وضع و اجرا کند، منابع لازم برای انجام وظایف فوق اختصاص دهد، به موسسات ذیربط اختیارات مناسب را اعطا کند و افراد متخلف در این خصوص را مورد پیگرد قانونی قرار داده و مجازات کند. بدون وجود تعهد سیاسی در بالاترین سطوح دولت نسبت به مپ/تت، شانس کمی برای موفقیت نظام مپ/تت وجود خواهد داشت. در واقع بدون اراده سیاسی دولت در این خصوص، انگیزه کمی برای مقامات عالی رتبه برای ایجاد و گسترش یک سیستم نظارتی موثر مپ/تت وجود خواهد داشت، زیرا در غیاب اراده سیاسی دولت، بعید است سایر ذینفعان نیز خود را متعهد کنند یا به طور موثری در فرایند مپ/تت همکاری و شرکت کنند.

۴ - اهمیت کمک و همکاری بین سازمان‌های ذیربط

با توجه به اینکه پولشویی و تأمین مالی تروریسم از جمله جرایم پیچیده محسوب می‌شوند، بنابراین نهادها و موسسه‌های متعددی در کشور درگیر جنبه‌های مختلف آن از جمله جلوگیری از وقوع، بازرسی و پیگرد قانونی جرایم فوق می‌شوند. البته این نهادها و موسسه‌ها ممکن است از یک کشور به کشور دیگر متفاوت باشند؛ در هر صورت به منظور داشتن یک نظام موثر ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم، همکاری نهادها و سازمان‌های زیر الزامی است:

- قوه مقننه؛
- قوه مجریه یا وزارتخانه‌هایی که به نحوی درگیر جرایم فوق هستند؛
- قوه قضائیه؛
- نهادهای مجری قانون شامل پلیس و گمرک؛
- واحد اطلاعات مالی؛
- ناظران بانک‌ها شامل بانک مرکزی و سازمان‌های مالی و ناظران صاحبان مشاغل غیرمالی.

۱-۴- راهبرد (استراتژی) ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم
به منظور ایجاد یک نظام موثر ضد پولشویی مبتنی بر استانداردهای
بین‌المللی یا تقویت نظام موجود مپ/تت، راهبردی ملی با اهداف مشخص
و آشکار مورد نیاز است. بیشتر کشورهای پی برده‌اند بهترین راه دست یافتن به
یک راهبرد ملی مناسب، از طریق همکاری و هماهنگی گروهی هر دو بخش
دولتی و خصوصی شامل روسای موسسه‌ها/ وزارتخانه‌های دولتی و نمایندگان
بخش‌های خصوصی مرتبط، امکان‌پذیر است. نقش گروه‌های فوق عبارت از
تعیین اهداف، مسئولیت هر گروه برای تحقق اهداف، جدول زمانی تحقق اهداف
و مشخص شدن جریان و پیشرفت کارهای انجام گرفته در خصوص مپ/تت
است.

۲-۴- هماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی^{۱۴} درگیر مپ/تت

درون دولت، سازمان‌های مختلف اغلب اهداف و اولویت‌های متفاوتی
دارند. این امر می‌تواند منجر به تضاد منافع بین آنها شود؛ برای مثال اگر تبلیغات
غیر ضروری و غیر اصولی در مورد مپ/تت صورت گیرد، این امکان وجود
دارد موقعیت مالی یک بانک را به طور جدی به خطر اندازد؛ بنابراین مقامات
ذیصلاح با اجتناب از عکس‌العمل‌های بی‌مورد، باید سعی کنند اثربخشی کلی
نظام مپ/تت را افزایش دهند. همچنین در جاهایی ممکن است همپوشانی
و تداخل بین وظایف و مسئولیت سازمان‌های درگیر مبارزه با پولشویی به
وجود آید که منجر به آشفتگی سازمان‌های فوق شود. برای اجتناب از این
امر لازم است موسسه‌ها/ وزارتخانه‌های درگیر مپ/تت در چارچوب همان
مسئولیت‌هایی که در نظام مبارزه با پولشویی برای آنها مشخص شده با یکدیگر
کار کنند. مزیت دیگر این امر جلوگیری از دوباره‌کاری و اتلاف منابع است. در
مواردی که دو یا بیش از دو سازمان/ وزارتخانه در زمینه مبارزه با پولشویی
دارای تضاد منافع هستند، رویه‌هایی برای حل مشکل باید به کار گرفته شود. البته
هیچ رویه واحدی که بهترین نیز باشد برای حل اینگونه مشکلات وجود ندارد.
موسسه‌ها اغلب برای حل اختلافات فوق، آنها را به سطوح بالاتر مسئولان
سازمان خود ارجاع می‌دهند، گاهی اوقات نیز گروه هماهنگ‌کننده، درخواست

می‌کند واسطه حل اختلافات باشد. در پاره‌ای موارد نیز بهتر است مکانیزمی برای حل اختلافات وجود داشته باشد.

۴-۳- اجرای برنامه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

در هرکشور زمانی که راهکار ملی مپ/ت تعیین و سطوح مسئولیت موسسه‌ها / وزارتخانه‌های ذیربط و نمایندگان بخش خصوصی مشخص و اختلافات احتمالی بین آنها به حداقل رسید؛ آنگاه باید یک طرح عملی برای مبارزه با پولشویی به کارگرفته شود. در بسیاری از کشورها گروه کاری تهیه‌کننده طرح مزبور، اغلب شامل مقامات سطوح پایین از هر دو بخش دولتی و خصوصی می‌باشند. نقش گروه کاری نیز هدایت و هماهنگی اقدامات ویژه مورد نیازی است که باید انجام گیرد. در بعضی موارد موسسه‌ها/ وزارتخانه‌های خاصی به تنهایی مسئول اجرای قوانین و مقررات هستند و آنها اختیار دارند به طور مستقل این قوانین و مقررات را نهایی و اجرایی کنند. با این حال در هر کشوری که هماهنگی و همکاری داخلی و خارجی برای مپ/ت وجود داشته باشد و چشم‌اندازهای متفاوتی در این خصوص در نظر گرفته شود، نظام مپ/ت آنها موثرتر و کارآتر خواهد بود. این قضیه به‌ویژه در مورد بخش خصوصی صادق است؛ زیرا این بخش در برنامه‌های مبارزه با پولشویی مسئول است تطبیق‌های مختلفی (تطبیق عملیات مالی و اقتصادی خود با قوانین و مقررات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تطبیق طرف‌های معامله خود با فهرست سیاه واحد اطلاعات مالی کشور در خصوص افراد مشکوک به پولشویی و غیره) را انجام دهد.

۴-۴- اعتماد دو جانبه بین بخش خصوصی و دولتی

یک نظام موفق مپ/ت نظامی است که در آن اعتماد متقابل گسترده‌ای بین بخش خصوصی و دولتی وجود دارد. درحالی که این دو بخش دارای نظرها و اولویت‌های متفاوتی هستند، اما هدف‌های مشترکی نیز دارند. بنابراین برای تحقق اهداف فوق و داشتن یک نظام مپ/ت که برای هر دو بخش خصوصی و دولتی منفعت داشته باشد، همکاری و کمک هر دو بخش به یکدیگر ضروری

است. اگر بخش دولتی مورد اعتماد بخش خصوصی باشد، در این صورت بخش خصوصی تشویق خواهد شد فعالانه و به طور کامل در برنامه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم شرکت کند. این همکاری به‌ویژه در مورد گزارش موارد مشکوک مهم است. این اطلاعات باید درست، دقیق و کارساز باشد. یک برنامه مبارزه با پولشویی بدون همکاری کامل و فعالانه بخش‌های خصوصی و عدم وجود اعتماد کامل بین دو بخش خصوصی و دولتی هرگز مفید و موثر نخواهد بود.

۵- روش‌های سازمانی نظارت مؤثر در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

اصولاً حوزه قضایی هرکشوری ساختار سازمانی خاص خود را برای نظارت بر نهادهای مالی و فعالیتهای مالی و اقتصادی به منظور مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم برقرار می‌کند. حتی استانداردهای بین‌المللی گروه ویژه اقدام مالی و طرح پیوستگی مشاغل (BCPs)^{۱۵} نیز نمی‌تواند، کشورها را مجبور کند مدل نظارتی خاصی که موثرتر است را به کار گیرند. تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مدل خاص نظارتی یا ترتیبات نظارتی برای هر کشور بر اساس معیارهای خاص آن کشور؛ از جمله نوع سیستم بانکداری، قدرت و منابع مالی موسسه‌های موجود در آن کشور و اولویتهای آنها در مپ/تت است. به‌طور کلی بر اساس بررسی که در مورد ساختار نظارتی کشورهای مختلف در مورد پولشویی و تأمین مالی تروریسم صورت گرفته است، سه مدل نظارتی وجود دارد، همچنان که در کادر ۱-۱ آمده است، این سه مدل شامل:

- نظارت توسط سیستم بانکی؛
- نظارت توسط واحد اطلاعات مالی؛
- نظارت مشترک توسط سیستم بانکی و واحد اطلاعات مالی است.

۱-۵- نظارت توسط مقام ناظر بانکی

نظارت تطبیقی مپ/تت که در بانک و توسط ناظران بانکی انجام می‌شود، مرسوم‌ترین مدل نظارتی است. این مدل منافع متعددی دارد؛ از جمله:

- بدنه سیستم نظارت بانکی معمولاً در خصوص بررسی انواع ریسک‌های بانکی و به کارگیری تدابیر و روش‌های مدیریت ریسک‌های فوق از مهارت و دانش بالایی برخوردار هستند؛
  - ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم مانند انواع دیگر ریسک‌هایی که ناظران بانکی مسئول نظارت بر آنها هستند؛ قابل نظارت توسط ناظران فوق می‌باشد؛
  - ناظران بانکی اطلاع کاملی نسبت به چگونگی عملیات بانک‌ها، خدمات و ابزارهای مالی ارائه شده توسط بانک‌ها به مشتریان را دارند؛
  - ناظران بانکی در مورد تفاوت روش کار بانک‌های کوچک محلی و بانک‌های بین‌المللی بزرگ آگاهی دارند. این آگاهی با نظر به مسئولیت‌های ناظران به‌ویژه در مورد نظارت فرامرزی مفید است؛
- بیشتر ناظران بانکی تجربیاتی در مورد نظارت فراگیر یا یکپارچه سازمانی^{۱۶} دارند. بسیاری از سازمان‌های بانکی بخشی از سازمان‌های مالی بزرگ از جمله شرکت‌های بیمه، شرکت‌های امانی و انواع دیگر موسسات مالی می‌باشند. این سازمان‌ها اغلب رویکرد نظارت یکپارچه سازمانی برای مپ/ت را می‌پذیرند. این رویکرد نیاز به درک ریسک سازمانی ناشی از پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارد که تمام فعالیت‌ها، خطوط کاری و شرکت‌های قانونی سازمان‌های فوق را در برگیرد. این وظیفه متمرکز اغلب شامل توانایی ایجاد فرایند سازمانی برای درک نظارت یکپارچه، شناسایی و شفاف‌سازی مشتری مفروض به‌ویژه مشتری پرریسک است. هرچند این نوع نظارت، پیچیده است اما ناظران بانکی از آموزش و تجربه کافی برای درک توانایی و محدودیت‌های سیستم فوق برخوردار هستند. البته این مدل مضراتی نیز دارد، از جمله ممکن است اولویت‌های ناظران بانکی در مپ/ت با اولویت‌های دولت یکسان نباشد، یا ممکن است منابع کافی برای انجام وظیفه نظارتی در اختیار ناظران نباشد، در این صورت ممکن است کیفیت و کمیت رسیدگی نظارتی در حد لازم نباشد؛ از جمله مشکلاتی که در این خصوص در ابتدا به وجود خواهد آمد، کسب مهارت‌های جدیدی است که ناظران باید فراگیرند.

مثال‌هایی از مدل‌های نظارتی

در موارد مختلفی نهاد نظارتی بانکی مسئول نظارت بانک‌ها در خصوص مپ/تت است، به عنوان مثال در بلژیک و فرانسه یک کمیته بانکی مسئول نظارت بانک‌ها در این خصوص است. در هلند بانک مرکزی این کشور این مسئولیت را به عهده دارد، در جرزی (جزیره‌ای بین انگلستان و فرانسه در کانال مانش) کمیته خدمات مالی مسئول این کار است، در اسپانیا نظارت توسط واحد اطلاعات مالی این کشور انجام می‌گیرد. در آمریکا وظیفه نظارت بین ناظران متعدد تقسیم می‌شود، این ناظران شامل هیئت مدیره فدرال رزرو، اداره بازرسی ارز، شرکت بیمه سپرده فدرال و اداره نظارت خزانه‌داری^{۱۷} است. در کانادا واحد اطلاعات مالی (مرکز تجزیه و تحلیل گزارش‌ها و نقل و انتقالات مالی) مسئول نظارت مپ/تت است، این واحد همچنین متکی بر کار دفتر سرپرستی سازمان‌های مالی (OSFI) است که مسئول نظارت بخش مالی شرکت‌های بیمه و بانک‌ها می‌باشد.

۵-۲- نظارت توسط واحد اطلاعات مالی یا دیگر نهادهای دولتی

گزینه دیگر برای انجام نظارت تطبیقی، به منظور مپ/تت، نظارت توسط واحد اطلاعات مالی یا هر نهاد دولتی دیگر است. در این مدل از آنجا که واحد اطلاعات مالی زیرمجموعه بدنه نظارت بانکی نیست، در وهله نخست لازم است واحد اطلاعات مالی به تمام اطلاعات بانکی مربوط دسترسی داشته باشد و دوم اینکه بازرسی‌ها را اداره و هدایت کند. برای انجام امور فوق لازم است وظایف واحد اطلاعات مالی یا ناظر دولتی در خصوص تطبیق مقررات بانکی و مبارزه با پولشویی مشخص شود. این مدل نظارتی منافع متعددی دارد از جمله: نظر به اینکه وظیفه اصلی واحد فوق جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات است، واحد فوق در خصوص امور مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تخصص پیدا می‌کند، دوم اینکه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تنها مسئولیت واحد فوق است و سوم اینکه واحد فوق دسترسی مستقیم به گزارش‌های نقل و انتقالات پولی مشکوک و اطلاعات مرتبط را دارد. بر اساس توصیه شماره ۲۶ گروه ویژه اقدام مالی (FATF)، به منظور اینکه واحد اطلاعات مالی وظایف خود را به طور شایسته انجام دهد، لازم است این واحد در هر زمان به طور مستقیم یا غیرمستقیم به اطلاعات مورد نیاز مالی، اداری و اطلاعات مربوط به نیروهای انتظامی و قضایی و نیز به اطلاعات مربوط به تجزیه و تحلیل گزارش‌های مشکوک به پولشویی، دسترسی داشته باشد. نظارت توسط واحد اطلاعات مالی

در کنار مزایای آن، معایبی نیز دارد، از جمله: از آنجا که این واحد در مورد نظارت مالی و نظارت بانکی از تجربه کافی برخوردار نیست در نتیجه قادر نخواهد بود وظیفه نظارتی خود در این خصوص را به خوبی انجام دهد. همچنین احتمال دارد واحد اطلاعات مالی نتواند به خوبی از نظر تخصصی تجهیز شود تا وظایف نظارتی خود بر پایه یک نظارت فراگیر یا یکپارچه سازمانی در زمینه مپ/تت را انجام دهد. از طرف دیگر نیز اگر بخشی از واحد اطلاعات مالی وظیفه نظارتی را انجام دهد، این امکان وجود دارد که این بخش نتواند به خوبی به اطلاعات مربوط به گزارش نقل و انتقالات مشکوک وجوه دسترسی داشته باشد. در این صورت این احتمال وجود دارد نظارت‌ها از نظر حوزه نظارتی و حرفه‌ای محدودتر شوند. افزون بر این امکان دارد تعدد تنظیم‌کنندگان امر نظارت و روش‌های مختلف برای نظارت تطبیقی، موجب آشفتگی‌هایی در امور بانکی در بانک‌ها شود.

۳-۵- نظارت مشترک توسط واحد اطلاعات مالی و مقام ناظر بانکی
گزینه سوم برای انجام نظارت در خصوص مپ/تت، نظارت مشترک توسط واحد اطلاعات مالی و مقام ناظر بانکی است (کادر ۱-۲). این گزینه مزیت مهمی دارد. در این مدل، به خوبی امکان مبادله افراد متخصص، اطلاعات، کارکنان و منابع دیگر بین دو نهاد واحد اطلاعات مالی و مقام ناظر بانکی وجود خواهد داشت و در این صورت کیفیت کلی نظارت مپ/تت افزایش خواهد یافت.

کادر ۱-۲

مثال‌هایی از نظارت مشترک

برای مثال در کانادا، واحد اطلاعات مالی ضمن اینکه نقش خود به عنوان پاسخگو بودن نسبت به تضمین نظارت تطبیقی را حفظ می‌کند؛ مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال^{۱۸} (OSFI) نیز بررسی‌های روزانه در مورد مپ/تت را انجام می‌دهد. در کانادا مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال و واحد اطلاعات مالی به گونه‌ای ساماندهی شده‌اند که قادر به تبادل اطلاعات با یکدیگر در مورد سازمان‌هایی هستند که توسط مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال انتظام‌یافته و مقید به رعایت مقررات و التزامات مبارزه با پولشویی می‌باشند. برای انجام این امر مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال و نهاد اطلاعات مالی توافقنامه‌ای را به امضا رسانده‌اند که چه نوع اطلاعاتی را با یکدیگر رد و بدل کنند. مقامات این دو نهاد به‌طور

منظم با یکدیگر جلسه داشته و در مورد نتایج کارهای خود از جمله گزارش‌های تحلیلی واحد اطلاعات مالی در مورد مبادلات مشکوک، گزارش‌های تنظیم شده توسط مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال در مورد موسساتی که مورد نظارت قرار گرفته‌اند، با یکدیگر وارد بحث و گفتگو می‌شوند تا بدین وسیله از دوباره‌کاری جلوگیری شود، همچنین جایی برای بحث در مورد موضوعات نظارتی در خصوص مبارزه با پولشویی نیز برای این دو نهاد فراهم و این اطمینان حاصل شود که هر دو نهاد نظر مشترک و گسترده در مورد اقدامات قابل قبول در خصوص مدیریت ریسک را به تصویر می‌کشند.

مدل نظارت مشترک ممکن است مشکلاتی نیز به همراه داشته باشد، زیرا در این مدل شرح کاملی از وظایف، مسئولیت‌ها و هماهنگی فعالیت‌های نظارتی بین دو نهاد درگیر نظارت (ناظر بانکی و واحد اطلاعات مالی) و همچنین مکانیزمی برای حل ناسازگاری‌ها لازم است. همچنین حوزه مسئولیت هر دو نهاد باید به طور آشکار مشخص شود، در غیر این صورت اینگونه نظارت دوگانه می‌تواند منجر به همپوشانی وظایف دو نهاد، موازی‌کاری و اتلاف منافع شود. از طرف دیگر عدم هماهنگی و نامشخص بودن وظایف هر نهاد نظارتی نیز ممکن است منجر به ایجاد شکاف نظارتی شود، برای مثال در خصوص یک حوزه مفروض، ممکن است هر نهاد نظارتی به اشتباه فکر کند نهاد دیگر مسئول نظارت آن حوزه است، در نتیجه آن حوزه مورد نظارت قرار نگیرد.

۶- اصول لازم برای ایجاد ساختار نظارتی موثر

پس از تعیین و پذیرش مدل نظارتی، سیاست‌گذاران برای ایجاد یک ساختار نظارتی موثر، لازم است اصولی را مورد نظر قرار دهند، البته این اصول، فراگیر نیستند؛ اما در ردیف بهترین موارد مشاهده شده در بسیاری از کشورها محسوب می‌شوند. بر این اساس، مقام نظارتی باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

- دارای استقلال کافی؛
- پاسخگو بودن؛
- دارای اختیار لازم برای دسترسی به اطلاعات؛

- دارای اختیار در وضع مقررات؛
  - دارای اختیار برای وضع مجازات‌های مناسب؛
  - دارای منابع مالی و انسانی کافی.
- ساختار نظارتی موثر باید رویکرد استاندارد شده یا رویکرد مبتنی بر ریسک را بپذیرد. همچنین این ساختار نظارتی باید شامل نظارت حضوری و غیرحضوری باشد.

۶-۱- استقلال نهاد نظارتی^{۱۹}

اگر چه ساختار سازمانی نهاد نظارتی مسئول مپ/تت در کشورهای مختلف متفاوت است و صرف‌نظر از اینکه مقام ناظر بانکی، واحد اطلاعات مالی یا هر موسسه دولتی دیگر مسئول امر نظارت در خصوص مقابله با پولشویی باشد، در هر صورت نهاد نظارتی باید در کار خود استقلال داشته باشد. این استقلال نیز باید به طور مشخص در قانون و مقررات ذیربط آن کشور نوشته و تضمین شود. استقلال به این معنی است که فعالیت‌های مقام نظارتی تحت رهبری یا کنترل نهاد دیگری از بیرون (دولت یا صنعت بانکی کشور) نباشد. این بدین معنی است که موسسات بیرونی نفوذ قابل توجهی بر این نهاد نظارتی نداشته باشند؛ از طرف دیگر استقلال نهاد نظارتی به این معنی نیست که سیاست‌گذاران دولتی و قوه مقننه نتوانند رویه اجرایی و جهت‌گیری کلی نهاد نظارتی را تحت تأثیر قرار دهند. به عبارت دیگر نهاد نظارتی نه آزاد است که غیرمسئولانه عمل کند و نه استقلال به معنی این است که مقام نظارتی نسبت به اعمال خود پاسخگو نباشد. استقلال مقام نظارتی باید در مورد تمام فعالیت‌های نظارتی مختلف آن وجود داشته باشد، از جمله تنظیم بودجه، تدوین مقررات، نظارت بر اجرای قوانین و مقررات مربوط، بازرسی و تنظیم رویه‌های اجرایی و سیاست‌های نظارتی ویژه است. لازم به ذکر است که کارکنان شاغل در نهاد نظارتی مستقل نیستند بلکه باید به رییس نهاد مبارزه با پولشویی گزارش دهند.

۶-۲- پاسخگو بودن نهاد نظارتی

چالشی که سیاست‌گذاران با آن مواجه هستند برقراری توازن بین استقلال

و پاسخگویی مقام نظارتی به دولت و مقام پولی ناظر بر بانک‌ها است. با توجه به اینکه استقلال مقام ناظر مسئول مپ/تت عامل مهمی است، ضروری است نهاد فوق به خوبی اداره شود و نسبت به انجام موثر مسئولیت‌های خود نیز پاسخگو باشد.^{۲۰} براین اساس بررسی نهاد فوق توسط قوه مقننه، بازرسی خارجی توسط مقامات ذیصلاح و فراهم کردن امکان نظارت بیرونی به منظور شفافیت و آشکارسازی بسیار موثر است، برای مثال گزارش منظم فعالیت‌های نهاد فوق برای آرایه عمومی، روش موثری برای اطمینان یافتن نسبت به پاسخگو بودن نهاد نظارتی است. پاسخگو بودن همچنین برای ایجاد اطمینان بین بخش عمومی و آن قسمت از بخش خصوصی که عهده‌دار وظیفه تطبیق است، نقش مهمی دارد. بخش خصوصی همانند بخش عمومی بیشتر به سازمان‌های دولتی اطمینان می‌دهد که نسبت به اعمال خود و روش به کارگرفته برای انجام مسئولیت‌هایشان پاسخگو است. صداقت کارکنان و درستی اقدامات آنان در اداره نهاد نظارتی، هر دو به پاسخگویی نهاد ناظر بر فعالیت‌های مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کمک می‌کند.^{۲۱} برای مثال در فرانسه رییس بانک مرکزی فرانسه که رییس نهاد نظارتی مستقل برای مپ/تت و رییس کمیته بانکداران نیز هست، فعالیت‌های بانک مرکزی را سالانه از طریق مجلس طی یک گزارش به اطلاع عموم می‌رساند. بانک مرکزی همچنین ملزم به پاسخگویی به نهادهای مستقلی است که مسئول نظارت بر موسسات عمومی هستند (حسابرس دولتی و سازمان بازرسی کل امور مالی).^{۲۲} افزون بر این کمیته بانکداران نیز ملزم است خلاصه‌ای از عملکرد خود را به اطلاع عموم برساند. این خلاصه عملکرد در قالب گزارش سالانه است و برای مثال شامل تعداد بازدیدهای حضوری، مجازات‌های وضع شده علیه سازمان‌های مالی غیرمنطبق و نامه‌های پیگیری ارسالی به بانک‌هایی است که مورد بازرسی قرار گرفته‌اند. ناظران بانکی اصولاً در پی تحقق دو هدف هستند: ابتدا بررسی سازمان داخلی هر موسسه و دوم ارزیابی استفاده موثر موسسه از وجوه عمومی.

در آمریکا تمام موسسه‌هایی که تحت عنوان بانک سازمان یافته‌اند، ملزم به ضبط و نگهداری گزارش‌های سالانه خود می‌باشند؛ گزارش‌هایی که قابل دسترس برای عموم است. این گزارش‌ها شامل شرح مفصلی از طرح‌های

سازمان، دستاوردهای مدیریت مالی و دسترسی به صنعت، جامعه و نهادهای مصرف‌کننده^{۲۳} است.

در کانادا مقام تنظیمی بیمه و بانکداری فدرال (OSFI) و مرکز تجزیه و تحلیل گزارش‌ها و نقل و انتقالات مالی واحد اطلاعات مالی کانادا (FINTRAC)^{۲۴} هر دو طبق قانون موظف به ارائه گزارش سالانه به مجلس قانون‌گذاری هستند. این گزارش‌ها شامل فعالیت‌های مشخص آنها در حوزه اختیار قانونی‌شان و نیز طرح‌ها و اولویت‌های آنها در سال مالی آینده است.

۳-۶- دسترسی نهاد نظارتی به اطلاعات

بر اساس استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی، نهاد نظارتی باید قدرت کافی برای کنترل بانک‌ها و اطمینان یافتن از انجام تطبیق‌های لازم توسط بانک‌ها داشته باشد^{۲۵}. برای تحقق این امر نهاد نظارتی باید دسترسی بی‌قید و شرطی به اطلاعات کامل بانکی داشته باشد. هیچ قانون رازداری بانکی نباید مانع دسترسی نهاد نظارتی به اطلاعات مورد نیاز آن شود^{۲۶}. به‌طور مشابه، دسترسی به اطلاعات مشتری باید بدون هیچ محدودیتی تضمین شود. این اطلاعات شامل رشته‌ها و حوزه‌های فعالیت و نوع عملیات مشتری می‌شود. به‌عنوان بخشی از فرایند کنترل، نهاد نظارتی باید مشخص کند آیا جریان عمل بانک در خصوص تهیه و نگهداری گزارش‌های معاملات مشکوک به میزان کافی وظایف گزارش‌دهی را تحقق می‌بخشد؟ بنابراین لازم است ناظران در نظارت‌های داخلی به سوابق و پرونده‌های مربوط به گزارش‌های معاملات مشکوک دسترسی داشته باشند^{۲۷}. ناظران در صورت لزوم می‌توانند از واحد اطلاعات مالی درخواست کنند به انواع معینی از اطلاعات مانند گزارش در مورد گرایش‌ها، گونه‌شناسی‌ها و علائم خطر در خصوص پولشویی دسترسی داشته باشند. این اطلاعات برای وضع‌کنندگان مقررات بانکی و بانک‌های تجاری مفید است و اصل محرمانه بودن که در قوانین مبارزه با پولشویی کشورها لحاظ شده است را خدشه‌دار نمی‌کند.

۴-۶- اختیارات مقام نظارتی در تدوین مقررات

نهاد ناظر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، به عنوان نهادی که مطابقت بانکی^{۲۸} را مورد ارزیابی قرار می‌دهد، به خوبی می‌تواند مقررات مربوط به تطابق عملیات بانکی با قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تعیین کند. بنابراین این نهاد می‌تواند قوانین، مقررات و نیز دستورالعمل‌های لازم در خصوص موارد فوق را تدوین و منتشر کند. برای انجام این امر لازم است، مقام نظارتی اختیارات ویژه‌ای داشته باشد. اختیاراتی که از سوی حوزه قضایی ذیربط و قوه مقننه به این نهاد نظارتی داده می‌شود. قوانین و مقررات فوق باید واضح، صریح و بدون ابهام باشند، به گونه‌ای که مفهوم آن به آسانی برای کسانی که با این قوانین و مقررات سرو کار دارند قابل فهم باشد، زیرا عدم شفافیت و وضوح قوانین و مقررات، ممکن است مانع اجرای موثر آنها شود و عدم اجرای موثر قوانین و مقررات نیز موجب کاربرد نادرست آنها و در نهایت آشفتگی و بی‌نظمی امور در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و عدم موفقیت نهاد نظارتی برای تحقق اهداف نظارتی خود در این زمینه خواهد شد. زمانی که نهاد نظارتی و بانک‌ها با همکاری و کمک یکدیگر اقدام به تدوین و تنظیم مقررات می‌کنند، هر دو بخش خصوصی و دولتی، منتفع خواهند شد.

۵-۶- اختیارات مقام نظارتی برای اعمال مجازات

بر اساس استانداردهای بین‌المللی، هر کشوری باید به منظور مقابله با سازمان‌های مالی ذیربط، حرفه‌ها و مشاغل غیرمالی که از انجام وظایف تطبیقی خود در خصوص مپ/تت قصور می‌ورزند،^{۲۹} مجازات‌های موثر بازدارنده و متناسب جزایی، مدنی و یا اداری وضع کند. همان استانداردها مقرر می‌کنند ناظران مپ/تت طبق قانون باید قدرت کافی برای کنترل و اطمینان یافتن از تطبیق فعالیت‌های هر سازمان مالی با قوانین و مقررات در زمینه مبارزه با پولشویی داشته باشند و در صورت عدم رعایت قوانین و مقررات توسط سازمان‌های فوق، مقام نظارتی اختیار وضع مجازات‌های قابل اجرا بر آنها را داشته باشد^{۳۰}. در مورد بانک‌ها، مجازات‌های اداری شامل جریمه نقدی و دیگر

اقدامات تنبیهی و انضباطی می‌شود. این مجازات‌ها در مورد مدیران، مأموران و کارکنان می‌تواند به کار گرفته شود، از جمله این مجازات‌ها، محرومیت از خدمت برای تمام عمر است. اقدام‌ها و مجازات‌های اداری در مقایسه با اقدام‌ها و مجازات‌های مدنی با کارایی و سرعت بیشتری می‌تواند به کار گرفته شود. با این وجود ممکن است مجازات‌های مدنی درخواست و اعمال شود. هدف از وضع مجازات‌ها، رفع نارسایی‌های بانک است نه جریمه کردن آن. در این میان ناظر برای تشخیص نیاز به اصلاح عمل بانک، بهترین موقعیت را دارد. مجازات‌های وضع شده باید متناسب با شدت نارسایی در تطبیق بانک با مقررات باشد و مجازات‌ها باید همچنان که اثر بازدارنده برای انجام اقدام‌های خلاف در بانک مورد نظر را دارد، اثر بازدارندگی بر صنعت بانکداری نیز داشته باشد. علاوه بر این جریمه‌ها ممکن است متفاوت از جریمه‌های وضع شده توسط دادگاه‌های جنایی باشد و این امکان نیز وجود دارد که این جریمه‌ها به جریمه‌های وضع شده توسط دادگاه‌های فوق اضافه شود. در نهایت مکانیزم وضع جریمه باید منطبق با سیستم حقوقی هر کشور باشد و تمام حقوق فرد یا موسسه متهم به نقض قوانین و مقررات جزایی مبارزه با پولشویی یا قوانین مدنی نیز باید رعایت شود.

۶-۶-۶- دسترسی نهاد نظارتی به منابع کافی

بر اساس استانداردهای بین‌المللی یک کشور باید برای نهاد نظارتی مپ/تت، منابع مالی، نیروی انسانی و تجهیزات فنی مورد نیاز را فراهم کند. این منابع باید متناسب با اندازه، سطح ریسک و کیفیت کنترل‌های مپ/تت نهاد نظارتی در بخش بانکی باشد. متأسفانه کمبود منابع مشکلی است که تقریباً در تمام کشورها شایع است. کمبود می‌تواند از چند جنبه باشد، برای مثال کمبود افراد متخصص و منابع مالی برای آموزش کارکنان، کمبود منابع برای تهیه کامپیوتر و برنامه‌نویسی از جمله کمبودها است. حتی در کشورهای توسعه یافته و دارای منابع کافی، با وجود پیچیدگی و مهارت سیستم‌های بانکی، اغلب اوقات منابع برای تحقق نیازها (کارکنان با درجه تخصصی بالا و ابزارهای تجزیه و تحلیل) کافی نیست. به دلیل اهمیت موثر بودن نظام مپ/تت یکی

از وظایف اساسی نظام‌های مبارزه با پولشویی، تأمین منابع مالی لازم برای آموزش کارکنان متخصص و تهیه تجهیزات مورد نیاز است. همچنان که در کادر ۳-۱ نشان داده می‌شود استفاده از حسابرس‌های خارجی^{۳۱} می‌تواند به عنوان یک گزینه برای رفع کمبود نیروی انسانی مورد نظر قرارگیرد. در نهایت منابع انسانی و فنی باید شامل منابع کافی برای آموزش مناسب کارکنان نظارتی باشد. شاغلان در همه سطوح لازم است به طور دائم در مورد کاربرد قوانین جدید و اقدامات پیشگیری‌کننده از پولشویی آموزش ببینند، علاوه بر این باید برنامه‌های آموزشی به موازات تغییر در روش‌ها و تکنیک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم مورد تجدیدنظر، بازنگری و آموزش مجدد قرارگیرند.

کادر ۳-۱

به‌کارگیری حسابرس‌های خارجی

در برخی از کشورها، نهاد نظارتی مسئول مپ/ت، برای انجام امور نظارت حضوری از حسابرس‌های خارجی استفاده می‌کند. این گزینه‌ای است معقول در کشورهایی که نهاد نظارتی منابع داخلی برای انجام امور فوق ندارد، هر چند پیدا کردن حسابرس‌های دارای تخصص در زمینه ارزیابی مپ/ت، ممکن است مشکل باشد. اگرچه تجهیزات تخصصی اطلاعات با ارزشی برای ناظر فراهم می‌کند، اما مسئولیت ناظر در خصوص بررسی مطابقت بانک با وظایف و مقررات مپ/ت کماکان با برجا خواهد بود. به هر حال اگر استفاده از حسابرس‌های خارجی که بخشی از فرایند نظارتی محسوب نمی‌شوند، طبق قانون مجاز باشد و آنها مجاز به ارائه گزارش در خصوص ناکارایی تطبیقی یا ارائه شواهد و مدارکی مبنی بر ناکافی بودن مدیریت خطر پولشویی / تأمین مالی تروریسم توسط بانک به نهاد نظارتی باشند، استفاده از آنها مفید خواهد بود.

در بلژیک حسابرس‌های خارجی، مکانیزم کنترل داخلی بانک یا سازمان مالی مورد نظر را بررسی می‌کنند و نقاط ضعف را به کمیته بیمه، مالی و بانکی گزارش می‌دهند. در اسپانیا از سال ۲۰۰۵ حسابرس‌های خارجی به منظور بررسی ساختار و کارایی مکانیزم مبارزه با پولشویی بانک‌ها و ارائه نتایج و گزارش به واحد اطلاعات مالی این کشور به کار گرفته شدند.

۶-۷- رویکردهای استاندارد شده و مبتنی بر ریسک در خصوص مبارزه با پولشویی نظارت در خصوص مپ/ت شبیه به انواع دیگر نظارت‌هاست، با نظر به رویکردهای نظارت که در برگیرنده بحث‌های احتیاطی و بحث‌های تطبیقی

دیگر است. به طور کلی نظارت مپ/تت نیز با دو رویکرد می‌تواند صورت گیرد: رویکرد استاندارد شده و رویکرد مبتنی بر ریسک. رویکرد استاندارد شده شامل دو نسخه است: نسخه اول "یک قاعده برای همه"^{۳۲}، به این مفهوم که همه انواع بانک‌ها، صرف نظر از اندازه، موقعیت جغرافیایی یا ماهیت حرفه‌ای‌شان به یک روش و با یک دوره زمانی (معمولاً یک یا سه سال) مورد بازرسی قرارگیرند. نسخه دوم مشابه نسخه اول است با این تفاوت که یک روش جداگانه اما یکسانی برای بانک‌هایی که اندازه فعالیت، موقعیت جغرافیایی و نوع فعالیت معینی دارند، به کار گرفته می‌شود. هر دو این نسخه‌ها ساده و هم‌شکل هستند (همچنان که در کادر ۱-۴ نشان داده شده، این دو رویکرد می‌تواند ترکیب شوند).

در رویکرد مبتنی بر ریسک بر اساس اولویت زمانی و منابع اختصاصی در طی جریان عمل نظارت، بانک‌های مختلف نظارت می‌شود^{۳۳}. بر این اساس ریسک پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم بانک‌های مختلف نیز با نظر به درجه ریسک بانک، اولویت زمانی و منابع برای انجام عمل نظارت، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این رویکرد بررسی موسسه مالی یا بانک مورد نظر بر اساس چند عامل، از جمله موقعیت جغرافیایی بانک، خدمات و محصولات و بانک به مشتری‌های خود ارایه می‌دهد و نوع مشتری‌های بانک و سابقه نقص‌های بانک در خصوص مپ/تت خواهد بود. مزیت اصلی این رویکرد این است که منابع محدود با کارآیی بیشتری به کارگرفته خواهد شد زیرا منابع محدود و موجود مقام ناظر روی بانک‌های پرخطر متمرکز می‌شود. در این رویکرد با نظر به استفاده کارآتر از منابع موجود، امکانات بیشتری برای توسعه حوزه نظارت و بهبود تخصص کارکنان، در اختیار نهاد نظارتی قرار خواهد گرفت. این رویکرد همچنین مشخص می‌کند که نظارت به صورت جامع یا متمرکز انجام شود^{۳۴}.

کادر ۱-۴

مثالی از کانادا

در کانادا اداره نظارت بر موسسه‌های مالی (OSFI)، به منظور نظارت بر این موسسه‌ها، رویکرد ترکیبی به کار گرفته است که جنبه‌هایی از دو رویکرد استاندارد شده و رویکرد مبتنی بر ریسک را در بر دارد. در این رویکرد اداره فوق، بر اساس تجزیه و تحلیل مجموعه یا سبد

ریسک^{۳۵} پولشویی هر بانک یا شرکت بیمه، آنها را در سه گروه پرریسک، ریسک میانه و کم‌ریسک، رتبه‌بندی می‌کند. سطوح ریسک بر اساس ترکیبی از عوامل مشخص می‌شود از جمله: اندازه و تعداد شعبه‌ها، عملیات بانکی خارجی و محصولات عرضه شده مستعد سوء استفاده برای پولشویی (مانند خدمات نقل و انتقال پولی از طریق خطوط تلفن یا اینترنت و سیاست‌های بیمه تک‌پرداختی^{۳۶}). بر اساس تجزیه و تحلیل عوامل فوق، موسسه‌ها در سه گروه پرریسک، ریسک میانه و کم‌ریسک قرار خواهند گرفت، موسسه‌هایی که در گروه پرریسک قرار می‌گیرند، دوره زمانی نظارت آنها سه سال است به این معنی که برای مدت سه سال به طور مداوم تحت کنترل و نظارت قرار گرفته و اطلاعات حاصل از کنترل‌ها به صورت مداوم به روز می‌شود. موسسه‌هایی که در گروه ریسک میانه و کم‌ریسک قرار می‌گیرند، هر چهار یا پنج سال مورد بازرسی قرار می‌گیرند، مگر اینکه تغییر قابل توجهی در مدیریت و حوزه فعالیت آن موسسه رخ دهد که در این صورت مورد ارزیابی و بررسی مجدد قرار می‌گیرد.

۶-۸- نظارت حضوری و غیرحضوری بانک یا موسسه مالی

بر اساس استانداردهای بین‌المللی، یک کشور باید برای کنترل و اطمینان یافتن از اینکه بانک‌ها و سایر سازمان‌های مالی به وظایف خود طبق قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی کشور عمل می‌کنند، به نهاد نظارتی مسئول مپ/تت اختیارات لازم را بدهد^{۳۷}. بیشتر کشورها مسئولیت‌های نظارتی خود در زمینه مبارزه با پولشویی را از طریق جریان نظارتی انجام می‌دهند. افزون بر این کمیته بازل تاکید می‌کند یک سیستم موثر نظارت بانکی باید شامل نظارت حضوری و غیرحضوری از موسسه‌های مالی و بانک‌ها بوده و ارتباط پیوسته با مدیریت بانک‌ها داشته باشد^{۳۸}. به طور مشابه یک سیستم نظارتی موثر مپ/تت نیز هر دو نظارت حضوری و غیر حضوری را به کار می‌گیرد^{۳۹}. میزان زمان اختصاص یافته به نظارت حضوری و غیر حضوری به عوامل مختلفی مانند کیفیت و کمیت اطلاعات قابل دسترس از طریق منابع خارجی، اطلاعات تهیه شده توسط بانک‌ها، گزارش‌های بازرسی قبلی و پیچیدگی مدل‌های استفاده شده برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بانکی بستگی دارد. در بسیاری از کشورها مدل‌های تجزیه و تحلیل دقیق هنوز در حال بسط و توسعه است و به طور گسترده قابل استفاده نیستند، به همین دلیل در این کشورها، نظارت غیر حضوری موسسه مالی یا بانک به منظور مپ/تت به میزان زیادی جنبه نظارت فرعی و کمکی نظارت حضوری موسسه یا بانک مورد نظر را دارد.

پی‌نوشت‌ها

۱. در این کتاب کلمه کشور و حوزه قضایی به یک معنی است.
۲. بر اساس نظر گروه آگمنت (نهاد بین‌المللی واحدهای اطلاعات مالی)، واحد اطلاعات مالی یک نهاد ملی مرکزی است که مسئول دریافت (همچنین صدور مجوزهای مربوط، درخواست اطلاعات)، تجزیه، تحلیل و انتشار اطلاعات مالی به مقام‌های ذیصلاح، آشکارسازی اطلاعات مالی از جمله: (۱) اطلاعات مربوط به درآمدهای مشکوک حاصل از جرم و تأمین مالی تروریسم یا (۲) اطلاعات درخواست شده بر اساس قوانین و مقررات به منظور جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. برای اطلاعات بیشتر به سایت www.egmontgroup.org مراجعه شود.
۳. طبق تعریف گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم (FATF)، مشاغل و کسب و کار غیرمالی (DNFBPs) شامل کازینوها، آژانس معاملات ملکی، دلان فلزات و سنگ‌های گرانبها، وکلا، دفاتر اسناد رسمی، حسابداران مستقل و ارائه‌دهندگان خدمات به شرکت‌های سرمایه‌گذاری امانی (trust company service provider) می‌شوند. برای اطلاع بیشتر به سایت www.fatf-gafi.org مراجعه شود.
۴. توصیه نخست گروه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم (FATF).
۵. کمیته بازل نظارت بانکی، کمیته‌ای متشکل از مقام‌های نظارتی است که توسط روسای بانک‌های مرکزی ۱۰ کشور صنعتی عضو گروه ۱۰ (G۱۰) در سال ۱۹۷۵ تشکیل شد. این کمیته متشکل از نمایندگان ارشد مقام‌های نظارت بانکی و بانک‌های مرکزی کشورهای بلژیک، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، هلند، اسپانیا، سوئد، سوئیس، انگلستان و آمریکا است. این کمیته در بانک تسویه بین‌المللی در بازل، محل استقرار دبیرخانه دائمی کمیته تشکیل می‌شود.
6. www.bis.org/list/bcbs/tid_25/index.htm.
۷. اصل شماره ۱۸ کمیته نظارت بانکی بازل.
8. *Due diligence*.
۹. توصیه ۵ و ۶ گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم (FATF).
10. *Financial Action Task Force*.
۱۱. منظور افزایش مالیات‌ها برای تأمین منابع لازم برای مبارزه با پولشویی است.
12. *Branchless banking*.
- ارایه خدمات مالی بدون نیاز به مراجعه به شعبه، از جمله تکنولوژی‌های به کار گرفته شده در این نوع سیستم‌های خدمات عبارتند از: اینترنت، ماشین‌های خودپرداز، دستگاه‌های پایانه فروش (POS) و موبایل است.
۱۳. این جنبه‌ها در پیوست شماره یک بحث خواهد شد.
14. *Interagency Coordination*.
15. *Business Continuity Plan*.
16. *Enterprise-wide supervision*.
17. *The Office of Thrift Supervision (OTS)*.
- اداره‌ای در زیرمجموعه خزانه‌داری آمریکا است که در سال ۱۹۸۹ تأسیس شد.
18. *The federal banking/insurance regulator*.
19. *Basel Committee Core Principles, Methodology, principle 1(2)*.
۲۰. در استانداردهای بین‌المللی گروه ویژه اقدام مالی (FATF) در مورد نحوه اداره و پاسخگویی نهاد نظارتی چیزی ذکر نشده است اما اصل اول برنامه پیوستگی مشاغل بیان می‌کند که نهاد ناظر بانکی باید به درستی اداره شود و نسبت به وظایف خود پاسخگو باشد. برای اطلاع بیشتر به آدرس www.bis.org/publications مراجعه شود.
۲۱. بر اساس توصیه ۳۰ گروه ویژه اقدام مالی، هر کشوری باید طی فرایندی نسبت به اینکه کارکنان سازمان‌های درگیر مبارزه با پولشویی، از نظر اخلاقی سالم و معتمدند، اطمینان حاصل کند.
22. *The Cour des Comptes and the Inspection Générale des Finances*.

۲۳. مانند سازمان حمایت از مصرف‌کننده.
24. *Financial Transaction and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC)*.
۲۵. توصیه شماره ۲۹ گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم.
۲۶. بر اساس توصیه شماره ۴ گروه ویژه اقدام مالی کشورها باید مطمئن شوند که قوانین رازداری سازمان مالی مانع اجرای توصیه‌های این گروه نشود.
۲۷. در برخی از کشورها قوانین و مقررات رازداری بانکی مانع دسترسی ناظران به گزارش‌های موارد مشکوک می‌شود.
28. *Bank compliance*.
۲۹. توصیه شماره ۱۷ گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم.
۳۰. برای جزییات بیشتر به فصل شش مراجعه شود.
۳۱. منظور حسابرس‌های خارج از سازمان است.
32. *One size fits all*.
۳۳. در رویکرد مبتنی بر ریسک، اصل اساسی این است که با توجه به اهمیت هر ریسک، می‌بایست برای بررسی آن ریسک منابع صرف کرد به این معنی که برای بررسی ریسک‌های بزرگتر منابع و زمان بیشتری اختصاص داد. در مورد ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم نیز بر اساس یک رویکرد مبتنی بر ریسک باید برای بررسی بانک و موسسه‌های پرخطرتر منابع و زمان بیشتری را اختصاص داد.
۳۴. برای جزییات بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:
- FATF guidance on the Risk-Based Approach to combating Money Laundering and Terrorist Financing, High Level Principles and Procedures, June 2007, available at <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/43/46/38960576.pdf>.
35. *Risk profile*.
36. *Single premium policy*.
- یک نوع بیمه عمر است که در آن فقط یک بار حق بیمه پرداخت می‌شود.
۳۷. توصیه ۲۹، گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم.
۳۸. اصل بیستم طرح پیوستگی مشاغل (CBP).
۳۹. در فصل چهار و پنج بحث شده است.

۱ - مقدمه

بانک‌ها برای مپ/ت می‌توانند از طریق مدیریت ریسک وارد عمل شوند. مدیریت ریسک می‌تواند مطابق با دیدگاه بانک یا دیدگاه نهاد نظارت بانکی باشد. البته دیدگاه بانک و نهاد نظارتی در مدیریت ریسک می‌تواند یکسان یا متفاوت باشد. اما در هر صورت هر دو می‌توانند از نظرات یکدیگر در این خصوص استفاده کنند. در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم، ریسک‌های خاصی برای بانک‌ها وجود دارد که به طور ذاتی متمایز و تفکیک‌پذیر نیستند و در ارتباط متقابل با یکدیگرند. این ریسک‌ها عبارتند از:

- ریسک مسایل حقوقی و تطبیق مقررات؛
- ریسک شهرت و اعتبار^۲؛
- ریسک عملیاتی یا معاملاتی؛
- ریسک استراتژیک؛
- ریسک نقدینگی.

از نظر بانک در فرایند مدیریت ریسک، حساس‌ترین بخش، بررسی ریسک است. نخستین گام در بررسی ریسک نیز فهم انواع فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه است که امکان دارد منجر به اقداماتی شود که از مصادیق پولشویی توسط بانک محسوب شود. این فعالیت‌ها ممکن است در شرایط محلی مختلف متفاوت باشد. تجارت مواد مخدر، قاچاق اسلحه و فساد مالی مثال‌هایی از فعالیت‌های مجرمانه است. بخشی از فرایند مدیریت ریسک، مشخص کردن سطوح آسیب‌پذیری موارد مشخص مانند:

- محصولات ارائه شده توسط بانک؛
- خدمات ارائه شده توسط بانک؛
- مشتری‌های حقیقی و حقوقی بانک و
- موقعیت‌های جغرافیایی بانک است.

گام دوم تجزیه و تحلیل اطلاعات مناسب و مربوط به انواع خاص ریسک، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری در مورد آسیب‌پذیری بانک مورد نظر نسبت به این ریسک‌هاست. در تجزیه و تحلیل ریسک که شامل بررسی‌های آماری می‌شود، عناصر مختلفی وجود دارد که باید مدنظر و بررسی قرارگیرند از جمله: هدف مشتری از گشایش حساب، ماهیت حرفه و کسب و کار مشتری و انواع نقل‌وانتقالاتی که مشتری با آن سرو کار دارد. از آنجا که بانک‌ها مفهوم این ریسک‌ها را درک می‌کنند، موقعیت بهتری برای برقراری کنترل‌های مناسب و رویه‌هایی برای کاهش ریسک دارند. از دیدگاه یک ناظر بانکی، برای تشخیص اینکه آیا فرایند به کار گرفته شده برای بررسی ریسک توسط یک بانک، قادر به شناسایی عملیات پولشویی و تأمین مالی تروریسم است، نخستین گام بررسی اقدامات و رویه اجرایی یک بانک در ارزیابی ریسک است. برای انجام این امر، لازم است ناظر همه عوامل مربوط، شامل عوامل مدنظر قرار گرفته توسط بانک، از جمله کل دارایی‌های بانک، نوع مشتری‌های بانک از نظر نوع فعالیت‌شان، محصولات و خدماتی که بانک ارائه می‌دهد و موقعیت محلی شعبه‌های بانک را ارزیابی کند. ناظر باید با استفاده از آگاهی‌های شخصی خود از خطرات حاصل از این عوامل و نوع خاص بانک، همچنین با استفاده از تخصص و مهارت سایر

مقامات مطلع در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم مانند واحد اطلاعات مالی و نهادهای قضایی مجری قانون، وظیفه نظارتی خود را انجام دهد. در این راستا آگاهی از گونه‌شناسایی‌های جاری پولشویی و تأمین مالی تروریسم برای ناظران مفید است. ناظر باید مشخص کند که بررسی ریسک انجام شده توسط بانک کافی است یا اینکه تعدیلات و تغییراتی لازم است. اگر بانک خود اقدام به بررسی ریسک نکرده باشد، در این صورت لازم است ناظر در ابتدا بر اساس تجزیه و تحلیل عوامل مذکور در بالا، مجموعه یا سبد ریسک مقدماتی بانک را مشخص کند. ناظر باید بر اساس سبد ریسک مقدماتی که توسط بانک یا ناظر ذیربط بانک ارایه شده است، حوزه بازرسی را تعیین کند. نظارت حضوری تا حدودی نیز برای ارزیابی دقت و صحت سبد ریسک مقدماتی مشخص شده بانک مورد نظر و کفایت کنترل‌ها برای کاهش ریسک، به کار گرفته می‌شود. در این راستا این فصل به چهار بخش تقسیم شده است؛ بخش نخست آن به مدیریت ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم اختصاص دارد، بخش دوم به بحث در مورد ریسک‌های خاصی می‌پردازد که با پولشویی و تأمین مالی تروریسم همراه است. در بخش دیگر فرایند بررسی ریسک از دیدگاه یک بانک مورد بررسی قرار می‌گیرد. در پایان این فصل نیز نتایج مورد انتظار از بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم ارایه خواهد شد.

۲- مدیریت ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم

بانک‌ها باید برنامه‌های موثری در خصوص مپ/تت داشته باشند. در این برنامه‌ها خطراتی را که توسط پولشویان و تروریست‌ها و با سوء استفاده از سیستم مالی به وجود می‌آید، مشخص می‌شود و بدین وسیله توانایی بانک‌ها برای تشخیص و کنترل فعالیت‌های فوق‌افزایش یافته و مانع این گونه فعالیت‌ها می‌شوند. این برنامه‌ها به بانک‌ها کمک می‌کنند که شهرت خود را حفظ کنند، چرا که بانک‌ها در سطح داخلی و بین‌المللی ناگزیر به رقابت هستند. یک برنامه موفق در خصوص مپ/تت، شامل مکانیزمی برای تشخیص سطوح بالقوه آسیب‌پذیر در

مقابل پولشویی و تأمین مالی تروریسم است که باید به‌طور موثری توسط بانک تعیین شود. تشخیص و اقدامات مناسب برای کاهش این آسیب‌پذیری‌ها، عنصر اساسی برنامه مبارزه با پولشویی است که توسط یک بانک به کارگرفته می‌شود و بدین‌وسیله ریسک‌های همراه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم قابل کنترل خواهد شد. بنابراین با وجود چنین برنامه‌هایی، ناظران بانکی می‌توانند جریان‌های عمل بانک و ارزیابی سطح ریسکی که بانک با آن مواجه است و اثربخشی برنامه‌های فوق را مورد بررسی قرار دهند. زمانی که فرایند ارزیابی ریسک بانک در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم مورد بررسی قرار می‌گیرد، ناظران بانک توانایی مدیریت و اداره‌کنندگان بانک برای اندازه‌گیری، مشخص و کنترل کردن ریسک‌هایی که بانک در معرض آنهاست را ارزیابی می‌کنند.

۳- بررسی کلی ریسک‌های وابسته به پولشویی و تأمین مالی تروریسم

پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌تواند ریسک‌های مختلفی را برای بانک ایجاد کند. در این خصوص پنج نوع ریسک قابل ملاحظه و بررسی است:

- ریسک مسایل حقوقی و تطبیق مقررات؛
- ریسک عملیاتی یا معاملاتی^۲؛
- ریسک شهرت؛
- ریسک اعتباری؛
- ریسک نقدینگی.

ریسک‌های فوق ضمن اینکه ذاتاً از یکدیگر تفکیک‌ناپذیرند، اغلب رابطه متقابل با یکدیگر و اثر مستقیمی بر یکدیگر دارند. بنابراین مدیریت موثر آنها برای ثبات هر بانک و سیستم بانکی مهم است.

۳-۱- ریسک مسایل حقوقی و تطبیق مقررات

ریسک مسایل حقوقی و تطبیق مقررات، اغلب از ضعف عملیاتی مانند رویه‌های اجرایی و سیاست‌های کنترل داخلی غیر موثر یا استانداردهای اخلاقی

غیرموثر ناشی می‌شود. ریسک فوق اثر منفی بر سرمایه و درآمدهای بانک یا موسسه مالی ذیربط دارد. ریسک فوق زمانی برای یک بانک یا سازمان مالی افزایش می‌یابد که موسسات فوق قوانین و مقررات وضع شده برای جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم را نقض کنند. همچنین در صورتی که قوانین و یا مقرراتی که برای کنترل فعالیت‌های بانک، مشتری‌ها و محصولات بانک‌ها وضع شده است، مبهم یا نسنجیده باشد، در این صورت نیز ریسک فوق برای یک بانک می‌تواند افزایش یابد؛ بر این اساس زمانی که کشورها در مورد مپ/تت جدی هستند، تخلفات فوق یا عدم پیروی از قوانین و مقررات منجر به وضع جریمه و پرداخت خسارت یا انواع مختلف دعوی قضایی علیه بانک ذیربط می‌شود. ریسک مسایل حقوقی و تطبیق مقررات اغلب با ریسک‌های عملیاتی یا معاملاتی در هم آمیخته و باعث افزایش اینگونه ریسک‌ها می‌شود.

۳-۲- ریسک عملیاتی یا معاملاتی

ریسک عملیاتی زمانی که تقلب و خطاها با موفقیت کنترل نشود، افزایش خواهد یافت^۴. افزایش ریسک فوق، اثر منفی بر فعالیت بانک خواهد داشت؛ به طوری که در وهله نخست اثر منفی بر توانایی بانک برای فروش محصولات یا ارائه خدمات خواهد داشت. بعد از آن قدرت رقابتی بانک در سیستم بانکی کاهش خواهد یافت. این ریسک از هر محصول و خدمتی که مورد استفاده پولشویان و تأمین‌کنندگان مالی تروریسم قرارگیرد، می‌تواند ناشی شود، از آن جمله خدمات سپرده‌پذیری^۵، وام‌دهی، فعالیت‌های بانکی کارگزاری، فعالیت‌های امانی^۶، بانکداری الکترونیکی یا فعالیت‌های بانکی ویژه یا خصوصی و سایر خدمات بانکی است. مدیریت بانک می‌تواند به شکل موثری ریسک معاملاتی یا عملیاتی را توسط سیستم کنترل‌های داخلی مناسب و سیستم‌های اطلاعاتی و رویه‌های اجرایی که سبب افزایش صداقت کارکنان و فرایندهای عملیاتی موثر می‌شود، کنترل کند.

۳-۳- ریسک شهرت و اعتبار

یک کشور تنها در یک محیط اقتصادی سالم می‌تواند رشد و پیشرفت کند.

شهرت بانک‌های یک کشور در سطح ملی و بین‌المللی برای حفظ چنین محیطی بسیار مهم و حیاتی است. بانکی که برنامه مفید و موثری در خصوص مپ/ت ندارد، به هر حال ممکن است توسط این‌گونه فعالیت‌ها آلوده شود و در نتیجه ریسک شهرت و اعتبار برای بانک افزایش خواهد یافت (کادر ۱-۲)، بدین ترتیب با شکل‌گیری عقاید و تبلیغات مخالف علیه بانک و شهرت بد آن، توانایی بانک برای ارائه خدمت به مشتری‌های موجود یا برقراری روابط با مشتری‌های جدید به شدت آسیب خواهد دید. بنابراین یک بانک برای حفظ شهرت ملی و بین‌المللی در روابط کاری خود با مشتری‌ها، انجمن‌ها و تشکیلاتی که مشتری‌ها راه‌اندازی می‌کنند، باید هشیارانه عمل کند. با افزایش آسیب‌پذیری بانک ناشی از عکس‌العمل‌های عمومی مخالف، توانایی رقابتی بانک برای ارائه محصولات و خدمات نیز کاهش می‌یابد. در نهایت وضعیت مالی بانک، به‌طور کلی صدمه می‌بیند.

کادر ۱-۲

تضعیف اعتبار بانک، برای مثال تضعیف بانک ریگز (Rigges Bank)

بانک ملی ریگز در واشنگتن دی سی با وجود داشتن یک برنامه ناقص مپ/ت، به جرم عملیات پولشویی به میزان ۴۰ میلیون دلار جریمه شد. جرم این بانک ارائه خدمات خصوصی بانکی به آگوستو پینوشه، دیکتاتور سابق شیلی بود. بانک فوق چند حساب بانکی خصوصی برای وی باز کرده بود. همچنین میلیون‌ها دلار در حساب‌های شخصی و شرکتی پذیرفته بود، بدون اینکه به انجام فعالیت‌های مشکوک از طریق این حساب‌ها توجهی کند. در نتیجه با انتشار این خبر، بسیاری از مشتری‌های بزرگ این بانک روابط خود را با آن قطع کردند، افزون بر این، شهرت بد بانک مانع جذب مشتری‌های جدید شد، در نهایت نیز مدیریت بانک مختل شد، هر چند این بانک بسته نشد، اما درآمدهای بانک به شدت کاهش یافت و این بانک نتوانست یک فعالیت بانکی سودآور داشته باشد و سرانجام توسط یک بانک دیگر خریداری شد.

۳-۴- ریسک اعتباری

ریسک اعتباری در تمام فعالیت‌های وام‌دهی نهفته است و زمانی خودنمایی می‌کند که سرمایه بانک از طریق توافقات قراردادی واقعی یا ضمنی افزایش یابد. خطر در قصور بالقوه قرض‌گیرنده و عدم تحقق شرایط قرارداد وام‌دهی نهفته است. زمانی که گسترش اعتبارات و وام‌دهی بانک به حوزه فعالیت‌های مجرمانه

مانند پولشویی یا تأمین مالی تروریسم کشیده می‌شود، ریسک اعتباری بانک به‌طور کلی افزایش خواهد یافت. پولشویان و تأمین‌کنندگان مالی فعالیت‌های تروریستی ممکن است قصد بازپرداخت وجوه استقراضی را نداشته باشند. آنها از طریق سرقت هویت یا ابزارهای مجرمانه دیگر اقدام به گرفتن اعتبار و استقراض از بانک‌ها و موسسات مالی می‌کنند. ضامن‌ها و وثیقه‌های آنان نیز به احتمال زیاد وجود خارجی ندارند. بانک‌هایی که درگیر وام‌دهی بین‌المللی هستند با ریسک اعتباری قابل ملاحظه‌ای مواجه هستند. بر این اساس رویه‌ها و سیاست‌های موثر شناسایی مشتری برای وام‌دهی در سطح ملی و بین‌المللی به منظور کنترل ریسک اعتباری بانک بسیار حیاتی است.

۳-۵- ریسک نقدینگی

ریسک نقدینگی برای یک بانک یا موسسه مالی زمانی اتفاق می‌افتد که علی‌رغم فرا رسیدن سررسید تعهدات، بانک یا موسسه مذکور برای مدت طولانی قادر نباشد بدون تحمل زیان‌های قابل توجه، تعهدات خود را انجام دهد. در میان این ریسک‌ها برای مثال می‌توان از ناتوانی در مدیریت تغییرات یا کاهش‌های غیرمنتظره در منابع مالی به منظور پرداخت اصل و فرع تعهدات نام برد. ریسک نقدینگی از عدم موفقیت مدیریت بانک در تشخیص یا شناسایی تغییر شرایط بازار - که توانایی بانک برای نقدکردن سریع دارایی‌های خود با حداقل زیان را متاثر می‌کند - می‌تواند ناشی شود. تبلیغات منفی علیه بانک در رابطه با تخطی آن از مقررات مبارزه با پولشویی نیز می‌تواند ریسک نقدینگی بانک را افزایش دهد، زیرا مشتری‌های بانک ممکن است با شنیدن خبر درگیری بانک در مسایل پولشویی اقدام به بیرون کشیدن وجوه خود از آن بانک و یا عدم استفاده از خدمات آن بانک کنند. علاوه بر این سازمان‌های مالی دیگر مانند بانک‌های کارگزار نیز ممکن است از تأمین منابع مالی برای بانک مذکور خودداری کنند. توافق‌های بین بانک‌های قرض‌گیرنده و وام‌دهنده عموماً شامل شروطی می‌شود که بانک تأمین‌کننده وجوه را قادر می‌سازد در صورت تخطی بانک قرض‌گیرنده از قوانین و مقررات یا خطر ورشکستگی آن بانک، بانک وام‌دهنده متقاضی

برگشت وجوه خود شود. در این موارد اگرچه ممکن است بانک به روش‌های غیرمرسوم و با هزینه بالاتری منابع مورد نیاز خود را تأمین کند، در نهایت اثر منفی بر ثبات بانک خواهد داشت و سرانجام آشفته‌گی‌های مالی مداوم سبب افزایش بیشتر ریسک تقدینگی برای بانک مذکور خواهد شد.

۴- فرایند بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم از دیدگاه بانک

۴-۱- فرایند بررسی ریسک بانک

به عنوان بخشی از مدیریت ریسک و نخستین گام بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم، هر بانک باید اقدامات مجرمانه تهدیدکننده خود را به عنوان خطر شناسایی کند، از آن جمله اعمالی مانند تجارت مواد مخدر، قاچاق اسلحه و فساد مالی است. بانک‌ها تنها با تجزیه و تحلیل موثر خطراتی که در معرض آن قرار دارند، قادر خواهند بود خود را به درستی در مقابل این خطرات تجهیز کنند و با انجام اقدام‌های مناسب این خطرات را کاهش دهند. در این راستا به کارگیری رویکرد مبتنی بر ریسک که به طور منطقی طراحی شده باشد، با مشخص کردن درجه ریسک‌های بالقوه پولشویی که با نقل و انتقالات و مشتری‌های مخصوص همراه است، ساختاری را فراهم خواهد کرد که در این ساختار، سازمان ذی‌ربط می‌تواند بر کنترل مشتری‌ها و نقل و انتقالاتی که بالقوه بیشترین ریسک پولشویی را به سازمان تحمیل می‌کند، متمرکز شود.^۷ در واقع مدیریت بانک یا سازمان ذی‌ربط پس از تجزیه و تحلیل ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم، باید به نحو موثری نتایج بررسی و تجزیه و تحلیل را به تمام رشته‌های فعالیت، به سایر مدیران، هیئت عامل و تمام کارکنان ذی‌ربط انتقال دهد، بر این اساس نتایج حاصل باید به زبانی نوشته شود که برای استفاده‌کنندگان (از جمله برای بازرسان بانک‌ها) قابل فهم باشد. در برخی از کشورها مقررات الزام‌آوری برای بانک‌ها در خصوص نحوه بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود دارد. برای مثال در کانادا اخیراً شرایط خاصی در این خصوص به مقررات اضافه شده است. به هر حال بانک‌ها باید در محل

استقرار خود از نظر تطبیق قوانین و مقررات به صورت حضوری مورد بررسی و نظارت قرار گیرند. در این راستا بانک‌ها موظف شده‌اند سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌های خود در زمینه مپ/تت و روش‌های بررسی ریسک خود را مورد بازبینی قرار دهند. همچنین برنامه‌هایی برای ارزیابی اثربخشی سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌های خود در زمینه مپ/تت ترتیب دهند. این بررسی باید هر دو سال یک بار توسط یک بازرس داخلی یا خارجی انجام شود.

۴-۲- شناسایی گروه‌های ریسک خاص

یک بانک در فرایند بررسی ریسک در ابتدا باید محصولات، خدمات، مشتری‌ها، موسسه‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی خاصی که از طریق آنها در معرض ریسک پولشویی قرار می‌گیرد، مشخص کند، موارد فوق نسبت به خطرات پولشویی و تأمین مالی تروریسم آسیب‌پذیر هستند؛ زیرا به واسطه خاص بودن موارد مذکور، اغلب پولشویان سعی می‌کنند از طریق آنها فعالیت‌های مجرمانه خود را انجام دهند. از آنجا که منشأ فعالیت‌های غیرقانونی متفاوت است و هر یک از ویژگی‌های خاص برخوردار است، بنابراین ریسک پولشویی نیز بسته به اینکه از چه نوع فعالیت غیرقانونی منشأ گرفته است، متغیر خواهد بود. بنابراین یک بانک یا موسسه مالی زمانی که اقدام به بررسی ریسک می‌کند، باید عواملی از قبیل تعداد و حجم نقل و انتقالات، ماهیت روابط مشتری برای مثال اینکه ارتباط با مشتری رو در رو یا از طریق بانکداری الکترونیک (اینترنت، موبایل) است را مدنظر قرار دهد. فرایند بررسی ریسک زمانی موثر است که به صورت مداوم انجام گیرد، زیرا ممکن است رایه محصولات یا خدمات جدید، ورود به بازارهای جدید، بستن یا بازکردن حساب برای مشتری‌های پرریسک، تغییر محصولات و خدمات رایه شده توسط بانک و تغییر سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌های بانک، منجر به تغییر سطح ریسک بانک شود. بنابراین بانک لازم است مرتب از نظر بررسی ریسک به هنگام باشد و به طور دوره‌ای، تغییرات فوق را مورد نظر قراردادده، به بررسی سطح ریسک خود اقدام کند.

۴-۲-۱- ارزیابی محصولات و خدمات بانکی

ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم ناشی از برخی از محصولات و خدماتی که بانک ارائه می‌دهد، ممکن است برای یک بانک بیشتر از بانک دیگر باشد. بالا بودن ریسک از یک بانک به بانک دیگر ممکن است به این علت باشد که برای مثال خدمات و محصولات بانک به گونه‌ای باشد که به مشتری اجازه دهد با نام مستعار عملیات بانکی انجام دهد، یا اینکه مشتری اجازه انجام مبادلات بین‌المللی یا انتقالات ارزی در سطح کلان را داشته باشد. این خدمات و محصولات شامل موارد زیر می‌شوند:^۸

- پرداخت الکترونیکی وجوه: پول الکترونیکی مانند کارت‌های ذخیره ارزش^۹ یا کارت‌های حقوق^{۱۰}، نقل و انتقالات بین‌المللی و داخلی وجوه، مبادلات قابل پرداخت براساس هویت فرد ذیربط^{۱۱}، پردازشگرهای پرداخت شخص ثالث^{۱۲}، فعالیت پرداخت و انتقال وجه^{۱۳}، نقل و انتقالات خودکار اتاق پایاپای^{۱۴}، ماشین‌های خودپرداز وجوه^{۱۵}، انجام خدمات مالی توسط تلفن همراه^{۱۶}؛
- بانکداری الکترونیک؛
- نقل و انتقالات وجه نقد و ارز؛
- ارائه خدمات خصوصی بانکی در سطح ملی و بین‌المللی؛
- خدمات مدیریت دارایی و سرمایه‌گذاری مشترک^{۱۷}؛
- ابزارهای پولی^{۱۸}؛
- حساب‌های کارگزاری خارجی، مانند حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت^{۱۹} و حساب‌های ارزی مخصوص^{۲۰}؛
- اعتبارات اسنادی یا تأمین مالی تجارت؛
- حساب‌های متمرکز یا حساب‌های کاربرد ویژه^{۲۱}؛
- وام‌دهی، وام‌های ویژه تضمین شده توسط وثیقه نقدی یا اوراق قابل فروش در بازار؛
- خدمات حساب^{۲۲}، مانند محصولات بیمه‌ای^{۲۳} یا محصولات سرمایه‌گذاری بدون سپرده^{۲۴}.

۴-۲-۲- شرکت‌ها و مشتری‌های فردی

همه انواع حساب‌ها و مشتری‌ها در شرایط خاصی ممکن است نسبت به فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم آسیب‌پذیر باشند. شرکت‌ها و مشتری‌های معین، بسته به ماهیت فعالیت‌شان، حرفه مشتری یا ماهیت فعالیت معاملاتی مورد انتظار آنها، ممکن است بانک را در معرض ریسک‌های خاصی قرار دهند. اگر چه همه گروه‌های مشتری به یک میزان بانک را در معرض ریسک قرار نمی‌دهند، به هر حال بانک‌ها باید سعی کنند، ارزیابی درستی از سطح ریسک مشتری خود داشته باشند. برای تحقق این امر بانک باید ملاحظات را در نظر داشته باشد از جمله موقعیت جغرافیایی محل استقرار بانک و خدماتی که ارائه می‌دهد.

فهرست زیر اگرچه جامع و کامل نیست، اما مشتری‌ها و شرکت‌هایی که به واسطه آنها بانک در معرض ریسک بالاتری قرار می‌گیرد را مشخص می‌کند:^{۲۵}

- سازمان‌های مالی خارجی شامل بانک‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات پولی خارجی مانند مبادلات و انتقالات ارزی؛
- سازمان‌های مالی غیربانکی مانند کسب و کارهایی که خدمات پولی^{۲۶} ارائه می‌دهند، کازینوها و کلوپ‌های کارت، کارگزاران و دلالان اوراق بهادار، دلالان فلزات و سنگ‌های گران‌قیمت و جواهرات؛
- اشخاص سیاسی بلندمرتبه خارجی که می‌توانند به فوریت اعضای خانواده و وابستگان خود را به طور یک‌جا به عنوان افراد سیاسی معرفی کنند؛
- خارجی‌ان غیرمقیم و حساب‌های افراد خارجی؛
- شرکت‌های خارجی و داخلی به‌ویژه شرکت‌های فرامرزی^{۲۷} مانند شرکت‌های پوششی^{۲۸}، شرکت‌های سرمایه‌گذاری خصوصی، شرکت‌های بین‌المللی که در موقعیت‌های جغرافیایی پرریسک فعالیت می‌کنند.
- کارگزاران سپرده^{۲۹}، به‌ویژه کارگزاران سپرده‌های خارجی؛
- کسب و کارهای نقدی^{۳۰}؛ شامل دکه‌های فروش^{۳۱}، رستوران‌ها، فروشگاه‌های خرده‌فروشی، مشروب‌فروشی‌ها، توزیع‌کنندگان سیگار،

دستگاه‌های خودپرداز خصوصی و ماشین‌های عامل فروش^{۳۲}؛
■ رایبه دهندگان خدمات حرفه‌ای مانند وکلا، حسابداران یا کارگزاران معاملات ملکی.

۴-۲-۳- موقعیت‌های جغرافیایی

یک بانک باید موقعیت‌های جغرافیایی داخلی و بین‌المللی را که منجر به افزایش سطح ریسک بانک از نظر پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌شود، مشخص کند. ریسک موقعیت جغرافیایی برای یک بانک لزوماً به این معنی نیست که سطح ریسک نقل و انتقالات یا ریسک مشتری بانک بالا یا پایین است. بانک زمانی که ریسک یک فعالیت مانند گشایش حساب یا تسهیل نقل و انتقالات در موقعیت‌های جغرافیایی معین را بررسی می‌کند، باید تک موارد را ارزیابی کند. نهاد نظارت بانکی کشور باید به بانک‌ها برای مشخص کردن ریسک مناطق جغرافیایی داخلی و خارجی کشور کمک کند. برای انجام این کار ناظران باید با همکاری مأموران مجری قانون^{۳۳} از جمله واحد اطلاعات مالی و سازمان‌های ناحیه‌ای دیگر که در زمینه مپ/تت فعال هستند، فهرست مناطق پرریسک را تهیه کنند (کادر ۲-۲). این فهرست بسته به کشور متفاوت خواهد بود.

۴-۳- تجزیه و تحلیل گروه‌بندی ریسک‌های خاص

دومین گام در فرایند بررسی ریسک بانک، تجزیه و تحلیل جزئیات اطلاعات به دست آمده در طول مرحله شناسایی مشتری است. این تجزیه و تحلیل در بررسی دقیق‌تر ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم به بانک کمک می‌کند. بانک تناسب بین اطلاعات دریافتی از مشتری با فعالیت‌های او را ارزیابی می‌کند. این ارزیابی باید با نظر به برنامه بانک در مورد شناسایی مشتری و اطلاعات فعالیت‌های مالی مشتری باشد. این اطلاعات شامل موارد زیر می‌شود:

- تعداد نقل و انتقالات و جوه در سطح بین‌المللی و داخل کشور؛
- مشتری‌های خصوصی بانک؛
- حساب‌های کارگزاری خارجی؛

- حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت^{۳۴}؛
- موقعیت‌های داخلی و بین‌المللی نواحی فعالیت بانک و نقل و انتقالات مشتری.

تجزیه و تحلیل ریز اطلاعات به عنوان گامی در فرایند بررسی ریسک مهم است، زیرا در هر نوع محصول و خدمتی که بانک ارائه می‌دهد، دارندگان حساب فردی، سطوح مختلفی از ریسک حاصل خواهد شد. این تجزیه و تحلیل همچنین به مدیریت بانک برای درک بهتر مجموعه یا سبد ریسک بانک^{۳۵} و ساماندهی سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی سیاست‌ها، روش‌ها و فرایندهایی برای کاهش ریسک کل بانک کمک خواهد کرد. این در حالی است که سطح ریسک و گروه‌های ریسک خاص از یک بانک به بانک دیگر تغییر می‌کند. هنگام تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به فعالیت‌های بانک، به ویژه موارد زیر باید به نحو مناسبی مورد نظر و بررسی قرار گیرند:

- هدف از گشایش حساب؛
- فعالیت پیش‌بینی شده یا واقعی حساب؛
- ماهیت فعالیت مشتری؛
- موقعیت مکانی مشتری؛
- انواع محصولات و خدمات بانکی که مشتری استفاده می‌کند.

ارزش این فرایند دو مرحله‌ای بررسی ریسک می‌تواند با مثال زیر نشان داده شود، در مرحله اول اطلاعات جمع‌آوری شده ممکن است مشخص کند یک بانک به طور متوسط روزانه ۱۰۰ نقل و انتقال بین‌المللی و جوه انجام می‌دهد، در گام بعدی تجزیه و تحلیل ممکن است نشان دهد که تقریباً ۹۰ درصد انتقال‌های جوه تکراری است و با اسناد مثبت‌ه برای مشتریان قدیمی انجام می‌گیرد. بررسی بانک دیگری ممکن است نشان دهد که ۹۰ درصد انتقال‌ها غیر تکراری و برای غیر مشتریان انجام شده است. در حالی که رقم نقل و انتقالات برای دو مثال فوق یکسان است اما ریسک دو بانک مفروض کاملاً متفاوت خواهد بود.

۴-۴- تجزیه و تحلیل ناظر بانک

ناظران بانکی، به منظور اینکه مشخص کنند، یک بانک به درستی سطح ریسک خود را در خصوص فعالیت‌های مپ/تت مشخص کرده است یا خیر، فرایند تعیین ریسک توسط آن بانک را بررسی می‌کنند^{۳۶}. آنها برای تعیین حوزه بررسی مپ/تت توسط بانک، اطلاعات بررسی شده و نتایج به دست آمده از فرایند بررسی ریسک در بانک را بررسی می‌کنند، در مواردی که طرز عمل بانک در بررسی ریسک ناکافی تشخیص داده شود یا قصور و کوتاهی مشاهده شود، ناظران باید تجزیه و تحلیل ریسک را انجام دهند. این تجزیه و تحلیل تنها برای هدف بازرسی حضوری انجام می‌گیرد^{۳۷} و بدین وسیله مجموعه یا سبد ریسک بانک تعیین و به دنبال آن، نقطه ضعف‌های بانک مشخص و چگونگی تصحیح عملیات بانک بررسی می‌شود. به هر حال ناظران برای تعیین ریسک بانک، تمام اطلاعات قابل دسترس را به کار می‌گیرند. آنها همچنین حوزه بررسی مپ/تت را به طور مناسبی بسط خواهند داد. علاوه بر این اگر آنها دریابند طرز عمل بانک در تعیین انواع ریسک مناسب نیست، به منظور تصحیح مناسب عملیات بانک در این زمینه با مدیریت بانک وارد بحث و گفتگو خواهند شد. ناظری که مسئول تجزیه و تحلیل طرز عمل بانک در خصوص ارزیابی ریسک است، باید دانش کافی در زمینه مپ/تت و تعیین ریسک بانک داشته باشد. همچنین باید مشخص کند، برنامه بانک در خصوص مبارزه با پولشویی مناسب است و آیا این برنامه کنترل‌های لازم برای محدود کردن پولشویی و تأمین مالی تروریسم فراهم می‌کند یا خیر؟ ناظر در مواردی ممکن است طی بازرسی به این نتیجه برسد که مجموعه یا سبد ریسک بانک زیاد است؛ اما ممکن است در حین فرایند بازرسی دریابد بانک به درستی ریسک‌ها را از طریق برنامه تطبیقی مپ/تت کنترل می‌کند. در مواردی ناظر ممکن است فکر کند مجموعه یا سبد ریسک بانک کم است اما در حین بازرسی دریابد برنامه تطبیقی مپ/تت بانک قادر نیست به طور مناسبی ریسک‌های مشخص شده را کنترل و یا کاهش دهد.

مثال هایی از دستورالعمل آمریکا در مورد موقعیت های جغرافیایی پرریسک

- کشورهایی که در فهرست کشورهای تحریمی اداره خزانه داری آمریکا و دفتر کنترل دارایی های خارجی قرار دارند، از جمله کشورهای حمایت کننده تروریسم؛
- کشورهایی که بر اساس بند (j) ۶ قانون ۱۹۷۹ مدیریت صادرات آمریکا^{۳۸}؛ به عنوان حامی تروریسم بین المللی شناسایی شده اند؛
- کشورهایی که بر اساس نظر دبیرخانه خزانه داری آمریکا به عنوان نگرانی اصلی در زمینه پولشویی شناسایی شده اند و کشورهایی که مطابق بخش ۳۱۱ قانون وطن پرستی^{۳۹} آمریکا به خاطر قرار گرفتن در فهرست شبکه انتظامات جرایم مالی^{۴۰} توسط دبیرخانه خزانه داری آمریکا اقدامات خاصی علیه آنها وضع شده است؛
- کشورهایی که از طرف گروه اقدام مالی (FATF) به عنوان کشورهای غیرهمکار شناخته شده اند^{۴۱}؛
- کشورهایی که در گزارش سالانه اداره کنترل مواد مخدر وزارت امور خارجه آمریکا^{۴۲} به عنوان کشورهای اصلی در زمینه پولشویی شناسایی شده اند. به طور خاص کشورهایی که به عنوان نگرانی اصلی شناسایی شده اند؛
- کشورهای دیگری که به سبب تجارب قبلی آنها یا عوامل دیگر مانند ملاحظات قانونی یا اتهامات فساد مالی، توسط بانک پرریسک شناخته شده اند؛

دستورالعمل فوق ممکن است موقعیت های جغرافیایی پرریسک داخلی را در برگیرد، اما به دفاتر بانکی فعال در داخل کشور یا دفاتر بانکی که مشتری های داخلی دارند و مکان های جغرافیایی پرریسک مشخص شده توسط دولت از جمله دولت ایالات متحده محدود نشود. از جمله موقعیت های جغرافیایی پرریسک عبارتند از:

- مناطقی که قاچاق مواد مخدر در آنجا با شدت زیادی انجام می گیرد.
- مناطقی که فساد مالی در آنجا با شدت زیادی انجام می گیرد.

۵- پیامدهای مورد انتظار از بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم

۵-۱- سطوح مسئولیت بانک

۵-۱-۱- استفاده از بررسی ریسک به منظور برقراری برنامه های مپ/تت بانک طرز عمل یا فرایند مدیریت ریسک موثر، هیئت مدیره و مدیریت بانک را قادر می سازد برنامه مپ/تت را سامان دهی کنند به طوری که شکاف ها و رخنه های موجود در کنترل های بانک را مشخص کرده و کاهش دهند، در نتیجه مدیریت بانک با استفاده از نتایج بررسی ریسک، اقدام به وضع سیاست ها و رویه های اجرایی مناسبی می کند که قادر به رصد کردن خطراتی است که از طریق فعالیت های پولشویی و تأمین مالی تروریسم به طور بالقوه بانک را تهدید می کند. سیستم کنترلی بانک باید بر محصولات، خدمات، مشتری ها و

موقعیت‌های جغرافیایی پرخطر (از طریق بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم خطر آنها مشخص شده است)، متمرکز شود.

به‌طورکلی هر بانکی با داشتن طرز عمل مناسب و پیشرفته برای بررسی ریسک، با انجام یک بررسی مستقل از برنامه تطبیقی خود، به اثربخشی برنامه خود در زمینه مپ/تت اعتبار می‌دهد. زمانی که برنامه مپ/تت به کارگرفته می‌شود، مدیریت بانک باید منابع انسانی و سطح آموزش مورد نیاز برای بهبود عملیات تطبیقی در بانک را مورد نظر قرار دهد. بانک باید مجموعه یا سبد ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم را بزرگتر فرض کند، مدیریت لازم است برنامه جامع‌تری را به‌ویژه برای کنترل و مشخص کردن سطوح بالاتر مجموعه یا سبد ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم، فراهم کند. بازرسان داخلی و خارجی نیز به عنوان بخشی از بازرسی باید به طور مستقل سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و تطابق آنها با برنامه‌های مپ/تت را مورد آزمون قرار دهند.

۵-۱-۲- به‌هنگام کردن ارزیابی ریسک

یک برنامه تطبیقی مپ/تت جدید، به کنترل ریسک‌های همراه فعالیت‌های بانک کمک می‌کند، ریسک‌هایی که در ارتباط با محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت جغرافیایی بانک است. برای حفظ برنامه‌های جاری بانک، مدیریت باید به تناوب برنامه‌های فوق را تحت بررسی قرار دهد و آنها را به‌روز کند و در صورت لزوم به طور مناسبی آنها را تغییر دهد، به طوری که قادر باشد به درستی مجموعه یا سبد ریسک بانک را منعکس کند. علاوه بر این مدیریت بانک به موازات عرضه محصولات و خدمات جدید بانکی به مشتری‌های خود، گشایش یا بستن حساب‌ها برای مشتری‌های پرریسک و توسعه خود از طریق ادغام شدن یا افزایش سرمایه، باید کفایت برنامه‌های فوق در مورد سنجش میزان ریسک بانک را مجدداً بررسی کند. در صورت عدم وجود تغییرات فوق نیز مدیریت بانک به منظور اطمینان به درستی رویه بررسی ریسک خود باید هر ۱۲ یا ۱۸ ماه برنامه‌های مپ/تت خود را بازبینی کند.

۵-۱-۳- ارزیابی فراگیر خطر پولشویی و تأمین مالی تروریسم^{۴۳}

بانک‌هایی که در یک مجموعه با سایر سازمان‌ها و شرکت‌های مادر^{۴۴} قرار دارند و فعالیت می‌کنند، اغلب روش‌های بررسی ریسک و برنامه‌های تطبیقی فراگیر پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به کار می‌گیرند. در این حالت بانک باید ریسک فردی خود را در داخل رشته‌های فعالیت و ریسک یکپارچه^{۴۵} همه فعالیت‌ها و شرکت‌های وابسته به آنها را بررسی کند. سازمان بانکی هدایت‌کننده یا شرکت مادر باید به طور مداوم خطرات پولشویی و تأمین مالی تروریسم را برای کل سازمان به‌روز و در صورت نیاز تغییرات مناسبی در آن بدهد. بانک باید همچنین هر تغییر ایجاد شده را به شیوه مناسبی به واحدهای کسب و کار، شرکت‌ها و نهادهای ذیربط منعکس کند. از آنجا که ریسک یا عدم کارایی و نقصان موجود در یک بخش از سازمان ممکن است، نگرانی‌ها را در بخش‌های دیگر افزایش دهد، بنابراین مدیریت بانک باید فعالانه و سریع این نگرانی‌ها را در کل سازمان، بررسی و کنترل کند.

۵-۲- سطوح مسئولیت ناظر بانکی

۵-۲-۱- درک عمومی از ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم یک بانک ناظران بانکی از طریق بررسی شیوه عملکرد داخلی بانک، باید تعیین کنند، آیا مدیریت بانک بررسی موثری از ریسک انجام داده است و خطرات مهمی که به‌خاطر پولشویی یا تأمین مالی تروریسم بانک را تهدید می‌کند، مشخص شده است^{۴۶}. آنها همچنین باید برنامه‌های مکتوب بانک در خصوص مپ/تت را مورد بررسی قرار داده و تأیید کنند که برنامه‌های فوق به تصویب سطوح بالای مدیریت رسیده است. ناظران باید کنترل‌های داخلی بانک را نیز بررسی کنند، کنترل‌هایی از جمله: کنترل بر گشایش حساب‌ها، کنترل و گزارش‌دهی موارد مشکوک و کنترل سایر سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌های مربوط است^{۴۷}. برنامه کنترل داخلی بانک باید شامل کنترل‌های دوگانه و به تفکیک خدمات ارایه شده به حساب‌ها باشد، خدماتی که می‌تواند مورد استفاده پولشویی‌ها و تأمین‌کنندگان مالی تروریسم قرار بگیرد. ناظران همچنین برای اینکه مشخص کنند آیا رویه بانک در عمل منطبق با رویه‌های اظهار شده و

مکتوب بانک است، باید گزارش‌های هیئت عامل و مدیریت بانک را بررسی کنند؛ برخی از بانک‌ها ممکن است بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم را انجام ندهند یا بررسی آنها به اندازه کافی کامل و جامع نباشد؛ در این موارد ناظران بانک باید بر اساس همه اطلاعات قابل دسترس اقدام به تجزیه و تحلیل ریسک کنند. آنها باید همچنین اطلاعات مربوط به بررسی ریسک یا عدم بررسی ریسک و هر نوع عدم کارآیی در طرز عمل بانک را مستند کنند. این سندسازی به تعیین حوزه بررسی ناظران کمک کرده، از این طریق بررسی ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم بهبود خواهد یافت. ناظران باید هر نوع اطلاعاتی را که مورد استفاده قرار می‌دهند با مدیریت بانک در میان گذارند.

فرایند تجزیه و تحلیل ریسک که توسط ناظران بانکی انجام می‌شود به اندازه بررسی ریسک که توسط بانک باید انجام شود، جامع و فراگیر نخواهد بود. به هر حال ناظران نیز همان اطلاعات را در مورد محصولات، خدمات و موقعیت‌های جغرافیایی شامل حجم و روند نقل و انتقالات به دست می‌آورند و با استفاده از آنها بالاترین سطح ریسک بالقوه یا احتمالی بانک را تعیین می‌کنند. طرز عمل آنها شامل تجزیه و تحلیل موارد زیر می‌شود:

- بانک اطلاعاتی مپ/تت برای گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک یا برای ردیابی نقل و انتقالات یک دوره معمول کسب و کار؛
- گزارش‌های بازرسی یا بررسی‌های قبلی و هر نوع گزارش‌های کاری حاصل از بسط گزارش‌های بازرسی؛
- پاسخگویی به موسسات دولتی که به مپ/تت مرتبط است؛
- مذاکرات با مدیریت بانک و افرادی که به‌طور مرتب کار نظارت را انجام می‌دهند؛
- گزارش‌های تنظیمی الزامی در مورد شرایط، درآمد یا گزارش‌هایی در ارتباط با کوشش‌های بانک در زمینه مپ/تت که لازم است به نهادها یا موسسات دولتی ارائه شود.

ناظران، سطوح و روندهای اطلاعاتی که می‌تواند سطح ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم بانک را تحت تأثیر قرار دهد را مورد بررسی قرار

خواهند داد، علاوه بر این اطلاعات زیر نیز باید مورد بررسی قرار گیرد:

- انتقالات وجوه؛
- ارزش خارجی؛
- خدمات بانکی خصوصی؛
- فروش ابزارهای پولی؛
- حساب‌های کارگزاری و حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت؛
- موقعیت محلی شعبه‌ها؛
- موقعیت‌های جغرافیایی بین‌المللی و داخلی سطوح فعالیت بانک؛
- گزارش نقل و انتقالات ارزی و نقل و انتقالات مشکوک.

ناظران بانک همچنین باید تمام اطلاعات در رابطه با عواملی از قبیل میزان کل دارایی بانک، عمده مشتری‌های بانک (حقیقی یا حقوقی)، خدمات، محصولات و موقعیت جغرافیایی بانک را ارزیابی کنند. از آنجا که این عوامل خطراتی را برای بانک به همراه دارد، بنابراین ناظران باید تمام دانش خود را در رابطه با خطراتی که همراه با عوامل فوق است، به کار گیرند تا بتوانند مجموعه یا سبد ریسک بانک را مشخص کنند. پس از مشخص کردن بالاترین سطح ریسک بالقوه بانک، ناظر بانک باید قادر باشد یک نسخه مقدماتی از مجموعه یا سبد ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تعیین و کفایت برنامه‌های بانک در خصوص کاهش ریسک بانک در این خصوص را مشخص کند؛ این کار می‌تواند مبنایی برای بازرسی اولیه باشد. ناظر ممکن است از طریق این ارزیابی اولیه دریابد که بانک به طور بالقوه درگیر فعالیت‌های پرریسک است، در این صورت ناظر باید ارزیابی کند آیا بانک به شکل مناسبی از طریق برنامه‌های موثر تطبیقی مپ/تت، ریسک‌های خاص را اندازه‌گیری، رصد و کنترل می‌کند. ناظران با توجه به مجموعه یا سبد ریسک مقدماتی بانک در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم، باید حوزه‌های بازرسی را گسترش دهند و به موازات آن برای حل و فصل مسایل و مشکلات خاص، رویه‌های دیگری را مشخص کند، رویه‌هایی که برای رسیدگی به حوزه‌های خاص نگرانی باید به کار گرفته شود. اگر چه ممکن است همچنان که ناظران سایر جنبه‌های برنامه بانک را

بررسی می‌کنند، حوزه اولیه بازرسی در طول انجام بازرسی تغییر کند، به هر حال مجموعه یا سبد ریسک مقدماتی برای تعیین یک ساختار منطقی به منظور بررسی بانک مورد نظر از جنبه مپ/تت به ناظر کمک می‌کند.

۵-۲-۲- تعیین مجموعه ریسک کلی پولشویی و تأمین مالی تروریسم
ناظران بانکی با تجزیه و تحلیل خود در نهایت به یک نتیجه کلی در مورد کفایت سیستم بانکی و کنترل‌ها برای برنامه‌های تطبیقی پولشویی و تأمین مالی تروریسم خواهند رسید. این نتیجه‌گیری دربرگیرنده مجموعه یا سبد ریسک مقدماتی است که به عنوان نمونه توسط بانک یا در مواردی توسط ناظر بانکی تعیین شده است، همچنین در این نتیجه‌گیری مشخص می‌شود، آیا بانک قادر به مدیریت ریسک بالقوه پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. این نتیجه‌گیری باید همچنین در برگیرنده مجموعه یا کل سبد ریسک بانک باشد که توسط بانک یا ناظر بانکی تعیین شده است. زمانی که تشخیص داده شود برنامه بانک در مورد اندازه‌گیری، کنترل و رصد ریسک کفایت لازم را دارد، ناظران بانکی نگرانی جدی در مورد وجود ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم نخواهند داشت. زمانی که بانک‌ها کنترل مناسبی روی خطرات پولشویی یا تأمین مالی تروریسم نداشته باشند، در این صورت ناظران باید نگرانی‌های خود را با مدیریت و هیئت مدیره یا هیئت عامل بانک در میان گذارند و مدیریت نیز باید اقدام مناسب و جدیدی برای اصلاح اقدامات بانک در این زمینه به عمل آورد.

پی‌نوشت‌ها:

1. Compliance and legal risk.

ریسک بالقوه ناشی از دعاوی حقوقی علیه سازمان ذیربط و اثبات تخلف، وضع جرمه‌ها و مجازات که منجر به ضرر و زیان سازمان فوق می‌شود.

2. Reputation.

3. Operational or transaction risk.

۴. بر اساس تعریف کمیته بازل، ریسک عملیاتی عبارت از زیان حاصل از فرایندهای داخلی ناقص، افراد و سیستم‌ها یا حوادث خارجی است.

5. Deposit-taking.

6. Trust department activities.

برخی از موسسات مالی دارای بخشی هستند که وجوه امانی مشتریان خود را سرمایه‌گذاری کرده و سود حاصل

از آن را بر اساس نظر مشتری به خیریه‌های خاص می‌پردازند.

۷. برای اطلاع بیشتر به مراجع زیر مراجعه شود:

- Wolfsberg Statement: Guidance on a Risk Based Approach for Managing Money Laundering Risks.

- www.wolfsberg-principles.com/pdf/risk-based-approach.pdf

۸. برای جزئیات بیشتر به پیوست شماره ۶ مراجعه شود.

9. *Stored value cards.*

10. *Payroll cards.*

11. *Payable upon proper identification (PUPID).*

12. *Third-party payment processors.*

در تجارت الکترونیکی، لازم است افراد برای نقل و انتقالات وجوه، حساب تجاری نزد یک بانک یا موسسه مالی بازکنند یا از طریق شرکت‌های پردازشگر پرداخت شخص ثالث اقدام به نقل و انتقال وجوه کنند. برای مثال یکی از مهمترین موسسه‌های پردازشگر پرداخت شخص ثالث، PAYPALL است که با گشایش حساب نزد آن می‌توان پرداخت‌های الکترونیکی برای انجام خریدهای اینترنتی را از طریق آن انجام داد.

13. *Remittance activity.*

14. *Automated clearing house (ACH) transactions.*

15. *Automated teller machines (ATMs).*

16. *Mobile Phone Financial Services (M-FS).*

خدمات مالی مبتنی بر تلفن همراه، در واقع استفاده از خدمات مالی از طریق ابزارهای مختص تلفن‌های همراه است. برای تجزیه و تحلیل فراگیر خطرات پولشویی / تأمین مالی تروریسم که با بانکداری موبایلی همراه است و اقدامات مربوط در خصوص کاهش خطرات فوق به مرجع زیر مراجعه شود:

P.L. Chatain and others, "Integrity in Mobile Phone Financial Services: Measures for Mitigating Risks from Money Laundering and Terrorist Financing," World Bank Working Paper 146, June 2008.

17. *Trust.*

18. *Monetary instruments.*

19. *Payable through accounts (PTAs).*

20. *Foreign currency denominated accounts.*

21. *Special use, or concentration account.*

حساب‌های بانکی داخلی منحصر به فردی هستند که برای تسهیل پردازش و تسویه نقل و انتقالات (معمولا در همان روز) یک یا چند مشتری خاص ایجاد می‌شود. این حساب‌ها معمولا برای تسهیل نقل و انتقالات خدمات بانکی خصوصی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

22. *Account services.*

23. *Insurance products.*

24. *Non deposit investment products.*

۲۵. بانک‌ها برای پذیرش مشتری باید رویه‌ها و سیاست‌هایی داشته باشند که شناسایی دقیق هویت حرفه‌ای مشتری‌های پرخطرتر به صورت جامع‌تری انجام شود. برای مثال سیاست‌های بانک در این خصوص ممکن است اساسی‌ترین الزامات مربوط به گشایش حساب را برای فرد شاعلی که متقاضی گشایش حساب با ارزش اندکی است را نیز لازم بدانند. قدر مسلم رویه پذیرش مشتری نباید آنچنان محدود کننده باشد که منجر به محدودیت دسترسی عموم مردم به خدمات بانکی شود، به‌ویژه افرادی که از نظر مالی و اجتماعی محروم هستند. از طرف دیگر لازم است شناسایی کامل مشتری در مورد افرادی که متقاضی گشایش حساب با مبالغ بالایی از وجوه با منبع نامشخص هستند، به طور کامل انجام شود (اسناد کمیته بازل در مورد شناسایی مشتری، سال ۲۰۰۱، بخش ۲۰).

26. *Money services businesses.*

کسب‌وکارهایی که در بازار پول فعال هستند و برای خرید برخی از کالاها به مشتری‌ها وام می‌دهند.

27. *Offshore corporations.*

28. *Shell companies.*

29. *Deposit brokers.*

کارگزاران در بازار پول که واسطه بین مشتری و موسسه‌های سپرده‌پذیر برای سپرده‌گذاری وجوه هستند.

- 30. *Cash-intensive businesses.*
- 31. *Convenience stores.*
- 32. *Vending machine operators.*
- 33. *Law enforcement agencies.*
- 34. *Payable through accounts (PTAs).*
- 35. *The bank's risk profile.*

۳۶. برای جزئیات بیشتر به فصل پنج مراجعه شود.

۳۷. در کشورهایی که موارد فوق در قانون مورد نظر قرار گرفته، در مواردی که بانک در انجام بررسی ریسک قصور کرده یا بررسی کافی انجام نداده است، ناظر باید مجازات‌های مناسب برای بانک وضع / توصیه کند.

38. Section 6(j) of the United States Export Administration Act of 1979.

39. *Patriot Act.*

40. *The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN.)*

شبکه انتظامات جرایم مالی، دفتری است درون اداره خزانهداری آمریکا، علاوه بر واحد اطلاعات مالی، این دفتر مسئول ساماندهی، صدور، مدیریت و اجرای مقررات مدنی قانون رازداری بانکی آمریکا است.

۴۱. از مارس ۲۰۰۹ عنوان کشورها و نواحی غیرهمکار در فهرست FATF وجود ندارد.

42. *The United States Department of State's annual International Narcotics Control Strategy Report (INCSR).*

43. *System-Wide ML/FT.*

44. *Holding companies.*

45. *Consolidated risk.*

۴۶. برای جزئیات بیشتر به فصل پنج مراجعه شود.

۴۷. به فصل شش مراجعه شود.

۱ - مقدمه

سازمان بانکی که تحت کنترل بزهکاران است یا اینکه پست‌های کلیدی مدیریتی در آن در اختیار فرد یا افراد بزهکار است به طور مشخص و معنی‌داری خطر استفاده از آن سازمان برای مقاصد پولشویی و تأمین مالی تروریسم بسیار بالا است. بر این اساس، استانداردهای بین‌المللی مقرر می‌کنند در هر کشوری به منظور جلوگیری از تملک بزهکاران یا وابستگان آنها بر یک موسسه مالی یا بانک یا در اختیار داشتن مالکیت بخش قابل توجهی از موسسه‌های فوق یا در اختیار داشتن کنترل و مدیریت چنین سازمان‌هایی توسط اشخاص بزهکار، باید اقدام‌های قانونی مناسبی به عمل آورده شود.^۲

کمیته بازل در خصوص نظارت بانکی نیز به منظور اطمینان از اینکه بانک‌ها به روش درست و مناسبی ایجاد شده و فعالیت کنند، مجموعه شرایط حداقلی را برای مجوزدهی تعیین کرده است. این شرایط باید از طریق قوانین و مقررات داخلی هر کشور اعمال شود. در کشورهایی که ریسک‌های خاصی وجود دارد باید افزون بر شرایط فوق، الزامات دیگری نیز در نظر گرفته شود. فرایند مجوزدهی باید به صورت روشن و شفاف سازمان‌دهی شود و مبتنی بر

اطلاعات قابل اتکا و دقیق باشد. علاوه بر این لازم است مقام مسئول صدور مجوز منابع کافی برای انجام وظایف خود در اختیار داشته باشد، در نهایت اگر مقام صدور مجوز و مقام نظارتی مسئول مپ/تت یکی نباشند، نظر مقام نظارتی به عنوان بخشی از فرایند صدور مجوز، باید توسط مقام مسئول صدور مجوز تأمین شود.

این فصل در دو بخش تنظیم شده است. بخش ۳-۲ یک دید کلی در مورد الزامات و شرایط لازم برای صدور مجوز فعالیت برای بانک‌ها ارائه می‌دهد. بخش ۳-۳ به بحث در مورد ملاحظات در خصوص فرایند مجوزدهی موثر اختصاص یافته است.

۲- خلاصه‌ای از الزامات صدور مجوز برای بانک‌ها

۱-۲- کلیات

در جایی که بزهکاران کنترل یا مدیریت بانک‌ها را در اختیار داشته باشند، سیستم مپ/تت نمی‌تواند موثر باشد. مثال‌های ذکر شده در کادر ۳-۱ نشان می‌دهد که چگونه علیرغم وجود مقررات بانکی مدون در خصوص جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم، بزهکاران می‌توانند فعالانه از بانک‌های تحت کنترل خود برای مقاصد فوق استفاده کنند.

این مثال‌ها همچنین بیانگر چگونگی سوء استفاده از بانک‌ها برای فعالیت‌های مجرمانه و پولشویی است. بنابراین اجرا و طراحی الزامات مناسب برای مجوزدهی به بانک‌ها یکی از ارکان اساسی نظام مبارزه با پولشویی است. فرایند مجوزدهی می‌تواند در اختیار مقام ناظر بانکی یا نهادی خاص مسئول صدور مجوز باشد. در صورتی که نهادی خاص مسئولیت فوق را به عهده داشته باشد، مقام ناظر مسئول مپ/تت باید ضمن دسترسی داشتن به اطلاعات کافی، همکاری مناسب و لازم را با نهاد فوق داشته باشد و نظرات این نهاد را نیز مورد توجه قرار دهد^۳. به منظور جلوگیری از درگیر شدن بانک در امور بزهکاری باید اشخاص حقیقی یا حقوقی که مالکیت مستقیم بانک را در اختیار دارند، یا مالک منافع عمده در بانک می‌باشند یا کنترل بانک را در اختیار دارند به طور

مستقیم کنترل شوند، افزون بر این کسانی که عهده‌دار وظایف مدیریتی در بانک هستند باید کنترل شوند.

۲-۲- حداقل شرایط لازم تعیین شده توسط کمیته نظارت بانکی بازل، برای

صدور مجوز

در اصل سوم از اصول اساسی کمیته بازل در خصوص نظارت موثر بانکی، سه معیار برای مجوزدهی بانک‌ها در نظر گرفته می‌شود. بر اساس این اصل، مقامات مسئول صدور مجوز باید قدرت و اختیار وضع معیارها و شرایطی برای صدور مجوز داشته باشند و درخواست‌های فاقد شرایط را رد کنند. بر اساس اصل فوق، فرایند صدور مجوز حداقل باید شامل بررسی ساختار مالکیتی و مدیریتی بانک و واحدهای وابسته^۴، از جمله: تناسب و برازندگی حرفه‌ای اعضای هیئت مدیره و رییس کل بانک یا موسسه مورد نظر در خصوص فعالیت‌های بانکی، طرح عملیاتی و استراتژیک آن موسسه، کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک، شرایط مالی پیش‌بینی شده موسسه از جمله سرمایه اولیه آن باشد. افزون بر این در صورتی که مالک یا سازمان مادر، یک بانک خارجی باشد، لازم است ناظر کشور مبدأ رضایت خود را از سازمان فوق اعلام کند. کمیته بازل برای اجرای اصل سوم، روشی را به کار می‌گیرد که شامل ۱۳ معیار برای فرایند صدور مجوز است.^۵ این معیارها عبارتند از:

- **مقام مسئول صدور مجوز می‌تواند مقام ناظر بانکی یا هر مقام صلاحیت‌دار دیگری باشد.** اگر مقام نظارتی و مقام مسئول صدور مجوز، متفاوت باشند، مقام ناظر حق اظهار نظر در مورد هر درخواست را دارد. افزون بر این مقام صدور مجوز باید اطلاعاتی که مورد نیاز برای نظارت بر سازمان مجوزگیرنده است را در اختیار مقام ناظر قرار دهد؛
- **مقام صدور مجوز اختیار دارد، معیارهایی برای صدور مجوز بانک مشخص کند.** این معیارها می‌تواند مبتنی بر قوانین و مقررات باشد؛
- **سازگاری ضوابط صدور مجوز با ضوابط اعمال شده در نظارت مستمر؛**
- **مقام مسئول صدور مجوز اختیار داشته باشد درخواست‌های فاقد**

ضوابط یا شرایط کامل یا درخواست‌هایی که اطلاعات ارایه شده توسط آنها کافی نباشد را رد کند؛

■ مقام مسئول صدور مجوز باید مشخص کند ساختارهای مالکیتی، عملیاتی، مدیریتی و قانونی پیشنهاد شده برای بانک و واحدهای وابسته آن مانع نظارت موثر انفرادی و یکپارچه موسسه فوق نشود.

■ مقام نظارتی، شایستگی سهامداران عمده و مالکان ذینفع نهایی و کسانی که نقش مهمی در سازمان ایفا می‌کنند را مشخص کند. شفافیت ساختار مالکیت و منابع سرمایه اولیه نیز توسط مقام نظارتی مورد بررسی قرار گیرد.

■ حداقل میزان سرمایه اولیه، مشخص شده برای تمام انواع بانک‌ها؛

■ مقام نظارتی اختیار داشته باشد روسا و مدیران ارشد پیشنهادی را از نظر تخصص، امانت‌داری و احتمال تضاد منافع، مورد ارزیابی قرار دهد. معیار شایستگی و تناسب شامل داشتن مهارت و تخصص لازم، تجربه در زمینه امور مالی متناسب با فعالیت‌های مورد نظر بانک و عدم سوء سابقه و فعالیت‌های مجرمانه که مانع عهده‌دار شدن سمت‌های مهم در بانک می‌شود.

■ مقام مسئول صدور مجوز، طرح‌های عملیاتی و راهبردی پیشنهاد شده توسط بانک را مورد بررسی قرار دهد، این بررسی شامل تعیین مناسب بودن سیستم مدیریت بانک، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی، از آن جمله موارد مربوط به بازرسی و جلوگیری از فعالیت‌های مجرمانه و بررسی وظایف محوله به افراد بیرونی به گونه‌ای که ساختار عملیاتی بانک بازتاب حوزه و درجه مهارت فعالیت‌های محوله بانک به افراد و سازمان‌های بیرونی باشد.

■ مقام مسئول صدور مجوز باید صورت‌های مالی حسابداری و طرح‌های بانک متقاضی صدور مجوز را بررسی کند. این بررسی شامل بررسی کفایت توان مالی برای حمایت از طرح‌های راهبردی بانک متقاضی و بررسی اطلاعات مالی در مورد سهامداران اصلی بانک مورد نظر می‌باشد.

■ در مواردی که بانک‌های خارجی شعبه یا نمایندگی در سایر کشورها ایجاد می‌کنند، پیش از صدور مجوز، ناظر کشور میزبان باید تأیید کند هیچ مخالفت و اعتراضی از طرف مقام ناظر کشور مهمان در مورد بانک فوق

دریافت نشده است. در راستای فرایند صدور مجوز همچنین نظارت مداوم عملیات بانکی برون مرزی در هرکشور، مقام نظارتی کشور میزبان باید بررسی کند آیا مقام نظارتی کشور مهمان براساس نظارت یکپارچه^۶ عمل می‌کند یا خیر.

■ اگر مقام نظارتی و صدور مجوز دریابند مجوز فعالیت بانک مورد نظر براساس اطلاعات غلط صادر شده است، در این صورت مجوز فعالیت آن بانک لغو خواهد شد.

■ تمام اعضای هیئت مدیره بانک متقاضی مجوز، باید در مورد انواع فعالیت‌هایی که بانک متقاضی تمایل به دنبال کردن دارد و ریسک‌های مترتب بر فعالیت‌های فوق، دانش کافی داشته باشند.

کادر ۳-۱ مثال‌هایی از انجام پولشویی در بانک‌های تحت کنترل بزهکاران

بانک بین‌المللی تجارت و اعتبار^۷ (BCCI)

ساختار بزهکارانه این بانک به شکل استادانه‌ای به صورت یک شبکه عنکبوتی توسط بنیانگذار آن، حسن عابدی و همکارش صالح نقوی، بنا نهاده شده بود. این ساختار توسط عابدی طراحی و تحت مدیریت صالح نقوی برای اهداف خاص اداره می‌شد. به طوری که مقررات را نقض می‌کردند و از کنترل‌های دولتی نیز طفره می‌رفتند.

بر خلاف هر بانک معمولی، این بانک از همان روزهای اول شرکت‌های چند لایه تشکیل داده بود، این شرکت‌ها از طریق مجموعه‌ای از شرکت‌های مادر غیر قابل نفوذ، شرکت‌های تابعه و وابسته و بانک‌های درون بانکی، معاملات داخلی و روابط صوری با یکدیگر ارتباط داشتند. خانواده به هم پیچیده شرکت‌های وابسته به بانک فوق، از طریق شکستن ساختار شرکت^۸، نگهداری و ثبت مدارک، بررسی‌های نظارتی موسسه‌های ایجاد شده توسط عابدی، قادر به گریز از موانع قانونی معمول در خصوص حرکت سرمایه و کالا به عنوان یک عمل روزانه و عادی بودند. با ایجاد بانک فوق به عنوان یک ابزار اساسی معاف از کنترل دولت، عابدی در این بانک یک مکانیزم ایده‌آلی ساماندهی کرده بود که فعالیت غیرقانونی توسط دیگران، از جمله صاحب منصبان دولت‌هایی که قوانین آنها توسط بانک فوق نقض می‌شد را تسهیل می‌کرد.

از جمله فعالیت‌های مجرمانه این بانک، کلاهبرداری میلیاردی توسط بانک و مشتریانش، پولشویی در اروپا، آفریقا، آسیا و آمریکا، رشوه‌خواری بانک از بسیاری از صاحب منصبان در مناطق فوق، حمایت از تروریسم، تجارت مواد مخدر و اسلحه، فروش تکنولوژی‌های اتمی، مدیریت فحشا، دریافت کمیسیون و تسهیل فرار از مالیات بر درآمد، قاچاق و مهاجرت غیرقانونی، خریدهای غیرقانونی بانک‌ها، خرید املاک و مستغلات و یک مجموعه کامل از جرایم مالی که تنها مأموران و مشتری‌های بانک قادر به تصور آن هستند.

فدراسیون روسیه در دهه ۱۹۹۰

بر اساس نظر دفتر سازمان ملل در امور مبارزه با مواد مخدر، سازمان‌های مجری قانون در فدراسیون روسیه تا پایان سال ۱۹۹۸ با تحت کنترل داشتن نیمی از بانک‌های تجاری، ۶۰ درصد کسب و کارهای دولتی و ۴۰ درصد کسب و کارهای خصوصی، جرایم سازمان یافته‌ای را انجام دادند. زمانی که سازمان‌های مجری قانون، در کنترل و مدیریت بانک‌ها سهیم باشند، کسب درآمدهای غیر قانونی، از طریق این بانک‌ها تسهیل می‌شود و بدین‌وسیله اقدامات مجرمانه به طور قابل ملاحظه‌ای برای مشتری‌های بانک تسهیل خواهد شد (برای مثال اخذی و آدم‌ربایی برای گرفتن باج). علاوه بر این تحت کنترل داشتن بانک‌ها توسط سازمان‌های مجری قانون، ارایه خدمات مالی برای عملیات مجرمانه را تسهیل و نفوذ به سایر بخش‌های اقتصاد را نیز تسهیل می‌کند. زمانی که بانک‌ها تحت کنترل و مدیریت سازمان‌های مجری قانون باشند، مزایای طولانی مدتی برای فعالیت‌های پولشویی فراهم می‌شود، در این صورت حتی با وجود وضع قوانین و مقررات نیز آنها به طور قابل ملاحظه‌ای حمایت می‌شوند. زمانی که یک سازمان بزهکار خود مالک و اداره کننده بانک است حتی سخت‌گیرانه‌ترین مقررات نیز نمی‌تواند کمکی برای مبارزه با پولشویی باشد. در این صورت تهیه گزارش موارد مشکوک نیز جایی از نگرانی ندارد.

ماخذ: دفتر سازمان ملل در امور مبارزه با مواد مخدر (UNODCCP)

۳- ملاحظاتی در مورد فرایند قابل اجرای صدور مجوز

۳-۱- لزوم اتخاذ روشی برای صدور مجوز فعالیت بانک در کشور با نظر به خطرات بالقوه

در فرایند صدور مجوز باید ریسک ناشی از ناحیه اشخاص حقیقی و حقوقی که مالک بخش قابل توجهی از سهام بانک هستند یا بخش قابل توجهی از سهام بانک را تحت کنترل خود دارند، در نظر گرفته شود (کادر شماره ۳-۲). به طور مشابه در فرایند صدور مجوز لازم است ریسک ناشی از ناحیه اشخاص حقیقی که عهده‌دار سمت مدیر ارشد یا عضو هیئت مدیره بانک هستند، نیز مشخص شود. در بررسی ریسک‌های فوق عناصر زیر باید در نظر گرفته شود:

- ماهیت و وسعت نفوذ سمت سازمانی فرد (مدیر یا مدیر ارشد بودن، سهامدار یا مالک ذی‌نفع بودن) در بانک؛
- منطق و اساس عهده‌دار شدن سمت سازمانی یا نقش سهامداری توسط افراد در موسسه مورد نظر؛
- در مورد یک فرد حقیقی، باید مشخص شود که براساس تجربه حرفه‌ای

آیا فرد مورد نظر برای آن سمت مناسب هست یا نه؟ صلاحیت حرفه‌ای او در این زمینه باید مشخص شود؛

■ دارایی‌های مدیر باید مشخص شود، همچنین در صورتی که سابقه انجام عمل خلاف قانونی داشته باشد، لازم است نوع و میزان اهمیت جرم یا قانون‌شکنی او مشخص شود؛

■ در مورد اشخاص حقوقی، بررسی تناسب موسسه با فعالیت‌ها و تجربیات حرفه‌ای پیشین آن، شفافیت نحوه اداره موسسه، منبع درآمد و کشور حوزه فعالیت موسسه و اساس مالکیت آن باید مشخص شود؛

■ ویژگی‌های اصلی محیط داخلی، از آن جمله: سطح آشکارسازی، شفافیت و کیفیت ارزیابی اطلاعات مالی، ساختارهای دسته‌بندی (برای مثال گروه‌هایی که بیشتر از طریق روابط سازمان یافته‌اند تا سهامدار بودن)، تکامل سیستم بانکی^۱، محیط بزهکاری، رواج استفاده و به‌کارگیری پول نقد^۱ در اقتصاد و سایر کنترل‌ها در سیستم.

الزامات اخذ مجوز باید متناسب با خطرات تعیین شود، به طوری که الزامات فوق باید بدون اینکه بی‌دلیل مانع ورود اشخاص به صنعت بانکداری شود، به طور موثری خطرات بالاتر را در نظر داشته باشد. زمانی که شخص سهامداری بیش از حد معینی از سهام بانک یا حق رأی را در اختیار داشته باشد، در این صورت این سهامداران ممکن است در معرض الزامات مجوزگیری تعیین شده توسط کشور ذیربط قرار گرفته، وضعیت و هویت آنان مورد بررسی قرار گیرد. همچنین مقام مسئول صدور مجوز ممکن است در جایی که یک بانک تحت کنترل چندین شرکت مادر است، درخواست صدور مجوز برای آن بانک را رد کند^{۱۱}. در برخی از کشورها بانک‌ها باید در فهرست شرکت‌های پذیرفته شده در بورس باشند و متعهد به رعایت الزامات افشا و انتشار اطلاعات مربوطه به خود هستند.

۲-۳- مراحل قابل اجرای صدور مجوز مبتنی بر شفافیت و اطلاعات قابل اتکا

مراحل صدور مجوز باید در برگیرنده موارد زیر باشد:

■ الزامات افشای اطلاعات به طوری که این اطلاعات برای عموم قابل

دسترس باشد؛

■ اعمال کنترل‌های مناسب به طوری که اطمینان حاصل شود اطلاعات ارایه شده قابل اعتماد است؛

■ داشتن ظرفیت لازم برای تجزیه و تحلیل مناسب اطلاعات؛

■ بررسی منظم مراحل صدور مجوز به منظور اطمینان یافتن از مناسبت فرایند فوق برای محیط‌های داخلی و بین‌المللی؛ به عنوان بخشی از فرایند صدور مجوز برای بانک درخواست‌کننده، لازم است چارچوب کاری بانک متقاضی مجوز در خصوص مپ/تت بررسی شود. برای مثال در اسپانیا مجوز بانک توسط بخش نظارت بانکی، بانک مرکزی این کشور صادر می‌شود. در حالی که ناظر مپ/تت تحت پوشش واحد اطلاعات مالی اسپانیا است. رویه‌های بانک متقاضی در خصوص مپ/تت باید توسط واحد اطلاعات مالی اسپانیا بررسی شود؛ سپس پیش از صدور مجوز، توصیه‌های ناظر واحد اطلاعات مالی در خصوص بانک متقاضی توسط ناظر بانک مرکزی مدنظر قرار می‌گیرد.

مقام مسئول صدور مجوز لازم است فرم‌های درخواست و پرسشنامه استاندارد تهیه کند. این پرسشنامه حاوی تمام اطلاعات مورد نیازی است که اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی دریافت مجوز فعالیت بانکی، لازم است به مقام مسئول صدور مجوز ارایه دهند. بهترین کار در خصوص صدور مجوز این است که مسئولان امر خیلی شفاف و روشن شرایط لازم برای صدور مجوز و ممنوعیت‌های صدور مجوز را نیز اعلام کنند، به طوری که فرایند مجوز‌گیری برای همه کاملاً شفاف و روشن باشد. متقاضیان نیز مسئول هستند اطلاعات مورد نیاز را به طور دقیق و صحیح به مقامات مسئول صدور مجوز ارایه دهند. مقام صدور مجوز نیز باید به روش‌های مختلف اطمینان حاصل کند اطلاعات ارایه شده صحیح است. در این راستا لازم است اطلاعات ارایه شده توسط اسناد مثبت از جمله: از طریق بررسی سوابق بزهکاری، اسناد هویت معتبر و سوابق مالی یا توصیه‌نامه از کارفرمای گذشته، تأیید شود. روش دیگر برای تأیید اطلاعات دریافتی از موسسه متقاضی مجوز، این است که از شخص ثالثی درخواست شود اطلاعات مذکور را تأیید کند. روش سوم این است که با استفاده از اطلاعات عمومی موجود و قابل اتکا صحت اطلاعات ارایه شده تأیید

شود. در واقع این روش‌ها مانع از ارایه اطلاعات نادرست یا گمراه‌کننده توسط متقاضیان صدور مجوز می‌شود. این روش‌ها باید قابل اجرا و برای سهامداران ذریبط و ناظران خارجی و داخلی روشن باشد.

۳-۳- کفایت منابع انسانی و مالی مقام صدور مجوز برای انجام وظایف

محواله

مقام مسئول صدور مجوز نیازمند منابع مالی و انسانی کافی برای انجام وظایف خود و بررسی مناسب وضعیت متقاضیان صدور مجوز یا کسانی است که قصد به دست آوردن مالکیت یا کنترل بخشی از سهام و یا حق رأی در یک بانک را دارند؛ منظور از منابع انسانی کافی، داشتن کارکنان با تجربه مناسب است. داشتن منابع مالی کافی نیز به این معنی است که مقام مسئول صدور مجوز بودجه کافی برای پرداخت به کارکنان، هدایت و انجام عملیات خود را در اختیار داشته باشد.

۳-۴- الزام صدور مجوز در خصوص تغییرات در مالکیت سهام یا کنترل و

تغییر سمت‌های مدیران ارشد

پس از طی مراحل صدور مجوز و دریافت مجوز فعالیت توسط یک بانک، باز هم نگرانی‌هایی وجود دارد، از آن جمله، نگرانی در مورد بزهکاری یا نامناسب بودن اشخاص حقیقی یا حقوقی که پس از اخذ صدور مجوز حق رأی یا مالکیت بخش قابل توجهی از سهام آن بانک را به دست می‌آورند یا در سمت‌های مدیریت ارشد به بانک فوق خدمت می‌کنند، این نگرانی‌ها به دنبال فروش سهام یا حق رأی و تغییر مدیران ارشد به وجود می‌آید. در این راستا بر اساس اصل چهارم از اصول اساسی کمیته بازل^{۱۲} در خصوص نظارت موثر بانکی، ناظر باید اختیار داشته باشد هر پیشنهاد یا درخواستی در خصوص انتقال مالکیت بخش عمده‌ای از سهام یک بانک یا در دست داشتن کنترل مستقیم یا غیر مستقیم منافع آن بانک توسط اشخاص دیگر را مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم آن را رد کند. برای اطلاعات بیشتر به کادر شماره ۳-۴ مراجعه کنید.

در انگلستان اشخاصی که وظایف معینی را انجام می‌دهند (تحت عنوان وظایف کنترلی)، باید توسط مقام خدمات مالی (FSA) که در واقع نهاد ناظر مالی در این کشور است، تأیید شوند. وظایف کنترلی در سه گروه گسترده بخش‌بندی می‌شوند: وظایفی که اثر قابل توجهی روی اداره امور بنگاه دارد^{۱۴}، وظایفی که با مشتری‌ها سروکار دارد و وظایفی که با دارایی مشتری سر و کار دارد. اساسی‌ترین معیار برای تأیید یک شخص خاص برای انجام یک وظیفه کنترلی خاص این است که آن فرد از نظر مقام خدمات مالی، فرد مناسبی برای انجام وظیفه فوق باشد. چند ملاحظه اولیه که باید برای تعیین مناسب بودن فرد برای انجام وظیفه کنترلی، در نظر گرفته شود عبارت است از: صداقت و امانت، حسن شهرت، شایستگی و توانایی و سلامت مالی فرد مورد نظر؛ هر یک از این ملاحظات موضوع دستورالعمل تفصیلی مقام خدمات مالی است. این دستورالعمل شرایطی را تعیین می‌کند که در نهایت با نظر به این شرایط می‌توان به این نتیجه رسید که فرد مورد نظر مناسب برای انجام وظایف کنترلی خاص نیست. البته یک شخص فقط به دلیل مناسب نبودن رفتار او طبق دستورالعمل نهاد خدمات مالی رد نمی‌شود، بلکه رفتار او با توجه به دستورالعمل از چند نظر مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. اگر به عللی مقام خدمات مالی توصیه کرد که فرد مورد نظر مناسب برای انجام وظیفه خاصی نیست، این مقام علل فوق، اهمیت آنها و ارتباطشان با آن وظیفه خاص را تشریح می‌کند و در واقع به طور مستدل فرد را شایسته وظیفه مورد نظر تشخیص نمی‌دهد. عوامل دیگری که مدنظر قرار می‌گیرد عبارتند از: (۱) جرایم بزهکاری، به‌ویژه به خاطر نادرستی، تقلب یا جرایم مالی (۲) یافته‌ها یا احکام نامطلوب در دادرسی‌های مدنی علیه فرد مورد نظر (۳) درگیر شدن در بررسی‌ها یا دعاوی انضباطی توسط مقام خدمات مالی یا هر نهاد دیگر و هر نوع تعلیق، توبیخ به شکل خصوصی یا با اعلام عمومی (۴) تخلفات از مقررات مقام خدمات مالی یا سایر استانداردها و مقررات نظارتی قابل اجرا (۵) اعلام شکایت‌های موجه در رابطه با فعالیت‌های نظارتی (۶) اخراج‌ها از جمله درخواست استعفا و (۷) آیا شخصی که کاندید سمت خاصی در موسسه بوده است در مواجهه با ناظر صادق بوده و آمادگی و تمایل خود را برای رعایت الزامات و استانداردهای سیستم نظارتی و سایر استانداردها و الزامات حرفه‌ای را نیز آشکار کرده است.

مقام خدمات مالی برای تأیید افراد مورد نظر، از بانک اطلاعاتی خبری مشورت می‌گیرد (این بانک اطلاعاتی شامل اطلاعات نهادهای مجری قانون نیز هست)؛ کنترل‌های دیگری نیز در مورد ارزش اعتباری افراد با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی عرضه‌کننده اطلاعات بازرگانی، انجام می‌شود. کنترل‌هایی نیز با کمک نهادهای بیرونی (داخل کشور و خارجی) انجام می‌گیرد. واحد خدمات مالی این حق را نیز دارد که از کارفرمای سابق افراد مورد نظر سوابق انضباطی آنها را درخواست کند. درخواست تأیید وضعیت یک فرد نیاز به اطلاعات قابل ملاحظه‌ای دارد. کارفرمای جدید مسئول تأیید درخواست فوق است، همچنین ارایه اطلاعات نادرست توسط کارفرما تخلف محسوب می‌شود.

تمام سوابق کاری پنج سال گذشته فرد نامزد شده باید تهیه و در صورتی که فرد مدتی وقفه کاری داشته باشد، لازم است علت آن توضیح داده شود. توصیه‌های کارفرمای سابق فرد مورد نظر نیز باید درخواست شود. در نهایت قرارداد کار باید در برگیرنده و متضمن (۱) نظام نظارتی تحت قانون بازار و خدمات مالی (FSMA ۲۰۰۰) باشد، در قرارداد کار صلاحیت افراد مورد نظر قرارگیرد به گونه‌ای که در بندی از قرارداد ذکر شود صلاحیت فرد شاغل در سمت نظارتی باید مطابق با الزامات نظارتی باشد. (۲) در برداشتن جمله‌ای مبنی بر اینکه نقض

مقررات مقام خدمات مالی و / یا از دست دادن قابلیت و شایستگی افراد شاغل در سمت‌های نظارتی می‌تواند اخراج آنها را توجیه کند. ۳) به منظور اطمینان نسبت به عزل فوری افراد متخلف از وظایف کنترلی، لازم است جمله‌ای در قرارداد لحاظ شود مبنی بر این که در صورت مشکوک شدن به نقض مقررات مقام خدمات مالی توسط فرد دارای سمت نظارتی، طی انجام بررسی تخلف، فرد مورد نظر را می‌توان از کار معلق کرد.

کادر ۳-۳- چگونگی بررسی اطلاعات ارایه شده توسط اشخاص حقیقی در آمریکا- دستورالعمل بررسی مدیریت دفتر ممیزی ارز

دستورالعمل بررسی مدیریت که توسط دفتر ممیزی ارز^{۱۵} (OCC) منتشر شده است، توصیه می‌کند در بررسی اطلاعاتی که توسط مدیران ارشد در فرم درخواست آنها ارائه شده، مراحل زیر انجام شود:

- هر مأمور اجرایی پیشنهادی (نامزد) باید اطلاعات درخواست شده در گزارش مالی و سوابق کاری خود را تأیید کند و در صورت لزوم این اطلاعات برای بررسی به هیئت مدیره داده شود؛
- با استفاده از اطلاعات اداره اعتبارات آمریکا^{۱۶} یا منابع دیگر باید اعتبار مأمور پیشنهادی، بررسی و کنترل شود؛
- با معرف‌های مأمور پیشنهادی تماس گرفته شود و مختصری از توصیه‌های دریافتی از معرف‌های فوق به ترتیب نام آنها تهیه شود؛
- با کارفرماهای سابق مأمور پیشنهادی تماس گرفته شود و خلاصه‌ای از توصیه‌های آنها به ترتیب ماهیت توصیه‌ها (توصیه مثبت، منفی و خالی) تهیه شود؛
- خلاصه‌ای از وظایف مأمور پیشنهادی، در سمت‌های قبلی‌اش تهیه شود و چگونگی ارتباط تجربه کاری قبلی فرد مورد نظر با شرح وظایف کار فعلی آن مورد بررسی قرار گیرد؛
- شرایط کار، از جمله حقوق پیشنهادی، روش به کار گرفته شده برای تعیین حقوق، قرارداد کار و سایر مزایای فرد مورد نظر تشریح شود.

ماخذ: OCC, background investigations, comptroller's licensing manual, 2002.

کادر ۳-۴: ضوابط الزامی در خصوص انتقال منافع مالکیت عمده

- قوانین یا مقررات باید در برگیرنده تعریف مشخص و واضح از مفهوم "مالکیت عمده" و مفهوم "کنترل منافع" (اصل اول از اصول اساسی کمیته بازل) باشند.
- ضرورت اخذ تأییدیه نظارتی یا تهیه اطلاعیه فوری در خصوص تغییرات پیشنهادی که نتیجه آن تغییر در مالکیت شامل مالکیت منافع یا حق رای در یک حد خاص یا تغییر در کنترل منافع (اصل دوم از اصول اساسی کمیته بازل) است.
- ناظر مختار است، هر پیشنهادی در خصوص تغییر قابل توجه در مالکیت از جمله مالکیت منافع یا داشتن حق رای در یک حد خاص یا تغییر در کنترل منافع را رد کند یا مانع

اعمال حق رأی در مورد سرمایه‌گذاری‌هایی شود که منطبق بر موازین تأیید بانک‌های جدید نباشد (اصل سوم از اصول اساسی کمیته بازل).

■ ناظر از طریق گزارش‌های دوره‌ای یا بازرسی‌های حضوری از بانک‌ها، نام و میزان سهام سهامداران بانک یا افراد صاحب نفوذ در اداره بانک را مشخص می‌کند، از جمله مشخص کردن هویت مالکان ذی‌نفع سهام که مالکیت خود را توسط متولیان بانک بدست آورده‌اند. گاهی اوقات ممکن است برای پنهان کردن مالکیت این افراد، از ابزارهای خاصی استفاده شود (اصل چهارم از اصول اساسی کمیته بازل).

■ در صورتی که تغییراتی در اداره بانک بدون اعلام به مقام نظارتی و تأیید این مقام صورت گرفته باشد، ناظر مختار است به منظور اصلاح یا لغو این تغییرات، اقدام مناسب انجام دهد (اصل پنجم از اصول اساسی کمیته بازل).

ماخذ: Bank for International Settlements (BIS), Core Principles Methodology, principle 4, 2006

پی‌نوشت‌ها:

1. Due Diligence.

منظور از شناسایی کامل مشتری عبارت است از کنترل هویت، سوابق کاری و منبع ثروت موجود و بافتوه مشتری.

۲. توصیه شماره ۲۳ گروه ویژه اقدام مالی (FATF)

۳. برای مثال در فرانسه مجوزها توسط کمیته بنگاه‌های سرمایه‌گذاری و سازمان‌های اعتباری (CECEI) به ریاست رییس بانک مرکزی که رییس کمیته بانکی و مقام ناظر بانکی است، اعطا می‌شود. کمیته فوق شامل رییس خزانه‌داری، رییس ناظر اوراق بهادار، رییس صندوق ضمانت سپرده، دو نفر دادرس، دو نماینده از طرف انجمن سرمایه‌گذاری و بانک‌ها، دو نماینده از طرف اتحادیه تجارت و دو نفر منتخب ذیصلاح است. در جلسه‌ای به میزبانی بانک مرکزی فرانسه، با دعوت از ناظر مپ/تت (که ناظر بانکی نیز هست) و مقام صدور مجوز (CECEI) نیز ترتیب همکاری بین این دو نهاد فراهم می‌شود.

4. Wider group.

5. Basel Committee on Banking Supervision, 2006 Core Principles Methodology.

6. Global consolidated supervision.

7. Bank of Credit and Commerce International.

8. Fracturing corporate structure

۹. هر چه سیستم بانکی کامل‌تر باشد، احتمال آن بیشتر است که افراد مورد ارزیابی سوابق قابل ردیابی کافی برای نشان دادن صداقت خود داشته باشند.

۱۰. در جایی که پرداخت‌های نقدی برای سهام صورت می‌گیرد، باید اقدامات پیشرفته شناسایی کامل مشتری اجرا شود. مقام صدور مجوز باید اختیار داشته باشد پیش از صدور مجوز (یا کنترل سهامدار جدید یا افزایش در دارایی سهامداران موجود) منشا وجوه را مشخص کند.

۱۱. "در فرانسه برای اجتناب از هر ابهامی در مورد هویت سهامداران، مقام مسئول، صدور مجوز، ترجیح می‌دهد سهامداران، منافع سهام خود را به طور مستقیم در یک بانک نگهداری کنند. در هر صورت اگر به دلایل خاص یک یا چند تا از شرکت‌های مادر واسطه بین سرمایه‌گذاران و موسسه باشند، از آنها درخواست می‌شود که تعهد کنند بدون کسب اجازه از مقام صدور مجوز اقدام به انتقال کنترل شرکت‌های مادر نکنند". ماخذ: گزارش سالانه CECEI، ساختار مالکیت سهام موسسات اعتباری و اصول مربوط به انواع مختلف مشاغل، سال ۲۰۰۵.

12. Basel Core Principle (BCP).

۱۳. اطلاعات لحاظ شده در این جدول به میزان زیادی از طرح: Freshfield, Bruckhaus, and Deringer (2007) در مورد روش تأیید اشخاص گرفته شده است.
۱۴. در سال ۲۰۰۶ بیش از ۱۶۵۰۰۰ نفر از افراد عهده‌دار وظایف کنترلی، تأیید شدند.
15. *The Office of the Comptroller of the Currency.*
۱۶. این اداره با جمع‌آوری اطلاعات از منابع مختلف، میزان اعتبارات تسویه شده و نشده‌ای را که افراد از مراکز مختلف گرفته‌اند مشخص کرده و بدین وسیله هر فرد را در خصوص توانایی پرداخت بدهی و کسب اعتبار، اعتبارسنجی می‌کند.

۱- مقدمه

در راستای اصل ۲۰ از اصول اساسی نظارت بانکی موثر، نظارت در زمینه مپ/تت نیز باید شامل هر دو نوع نظارت حضوری و غیر حضوری باشد. هر چند که نظارت غیر حضوری بخشی از یک فرایند مستمر نظارتی است، در تعریف نظارت حضوری، زمان بندی آغاز و پایانی وجود دارد.^۱ مقام ناظر بر اساس وضعیت های خاص و شرایط کشور^۲، ترکیب مناسبی از نظارت حضوری و غیر حضوری را مشخص می کند. در مورد نظارت مپ/تت نیز به همین منوال، نظارت موثر شامل ترکیبی از هر دو فرایند نظارت حضوری و غیر حضوری است. از جمله علل انجام نظارت غیر حضوری عبارت است از:

- انجام بررسی های منظم و تجزیه و تحلیل منظم تطبیق عملیات بانکی با قوانین و مقررات مپ/تت با استفاده از گزارش های احتیاطی^۳، نتایج حاصل از تحقیقات آماری^۴ و سایر منابع از جمله اطلاعات عمومی قابل دسترس؛
- پیگیری مسایلی که نیاز به توجه بیشتری دارند، ارزیابی ریسک های در حال گسترش؛

■ کمک به مشخص کردن اولویت‌ها و حوزه کار بعدی؛

■ کمک به تعیین اولویت‌ها و حوزه کار حضوری.^۵

در طراحی اسباب‌ها و لوازم نظارت غیرحضوری، تاکید و ترجیح ناظر مپ/تت باید بر رویکرد مبتنی بر ریسک باشد تا به‌کارگیری یک قاعده برای همه؛^۶ با به‌کارگیری رویکرد متمرکز شده بر ریسک، ناظر در واقع توجه خود را معطوف به کیفیت جریان امور و سیستم‌های داخلی مدیریت ریسک در موسسه یا بانک مورد نظر می‌کند. بنابراین ناظران می‌توانند منابع و زمان کمتری را به نظارت بانک‌هایی که مدیریت بهتری دارند اختصاص دهند و نظارت خود را بیشتر متمرکز بر بانک‌هایی کنند که مدیریت خوبی ندارند.^۷

۲- جنبه‌های اصلی سیستم نظارت غیرحضوری^۸

۲-۱- ویژگی‌های کلی نظارت مستمر یا غیرحضوری

نظارت مپ/تت به عنوان بخشی از فرایند نظارت یکپارچه مستمر، باید اساساً مبتنی بر تجزیه و تحلیل اسناد اظهار شده باشد. نظارتی که به میزان زیادی بستگی به بزرگی و نوع فعالیت سازمان دارد. این اسناد شامل اسناد مالی و حسابداری، محاسبات انجام شده برای تحقق استانداردهای مقرر، گزارش‌های سالانه نظارتی داخلی و سایر دفاتر ثبت می‌شود. ناظران غیرحضوری علاوه بر استفاده از اسناد منتشر شده توسط بانک‌ها، باید ارتباط مستقیم خود را با سازمان‌ها، مدیران و بازرسان آنها حفظ کنند و هر چه بیشتر در جلسات و دیدارهای عمومی منظم دوره‌ای سازمان‌های فوق شرکت کنند.

۲-۱-۱- جنبه‌های اصلی نظارت احتیاطی غیرحضوری

طراحی و انجام نظارت غیرحضوری مپ/تت به میزان زیادی از نظارت احتیاطی غیرحضوری الهام می‌گیرد، برای مشخص کردن اینکه آیا ناظر احتیاطی متعهد به انجام نظارت مبارزه با پولشویی شده، یا خیر، لازم است برخی ویژگی‌های نظارت غیرحضوری احتیاطی مشخص شود:

■ نظارت غیرحضوری به معنی نظارت مستمر است؛ هر سازمانی توسط

یک گروه خاص مورد کنترل و نظارت‌های مستمر قرار می‌گیرد. ماهیت کنترل نیز بر اساس اطلاعات جدید به‌هنگام می‌شود، اطلاعاتی که از گزارش‌های منظم یا جلسه‌ها و ملاقات‌های منظم جاری بین ناظران و مدیران سازمان‌های مورد نظر حاصل شده است.

■ نظارت غیرحضوری به معنی نظارت جامع و فراگیر است؛ تقریباً تمام سازمان‌های کوچک یا بزرگ، به عنوان بخشی از کل نظام بانکی کشور، کنترل و بازرسی می‌شوند، بانک‌های ضعیف‌تر عموماً با دقت بیشتری بازرسی می‌شوند؛ این بانک‌ها باید بیشتر مورد تجزیه و تحلیل قرارگیرند و اطلاعات بیشتری نیز از آنها درخواست خواهد شد.

■ نظارت غیرحضوری، نظارت بر رعایت تمام مقررات بانکی است؛ در واقع ناظر احتیاطی مسئول بررسی رعایت مقررات بانکی و استانداردهای احتیاطی تعیین شده در مقررات بانکی کشور، توسط سازمان مورد بررسی است.

■ نظارت غیرحضوری نقش بازدارنده و هشداردهنده برای سیستم بانکی دارد؛ نظارت غیرحضوری که در واقع نظارت براساس اسناد و صورت‌های مالی است باید شامل هر اقدامی شود که برای تجزیه و تحلیل مسایل و جلوگیری از زیان، ضروری به نظر می‌رسد.

۲-۱-۲- منابع برای نظارت مستمر یا غیرحضوری

نظارت مستمر شامل دسترسی به منابع اطلاعاتی بیشمار می‌شود، اما منابعی که واقعاً به‌کارگرفته می‌شود بستگی به روش‌های سازمانی و عملیاتی مقام نظارتی دارد. از جمله این منابع اطلاعاتی عبارتند از:

■ حجم قابل ملاحظه اطلاعات جمع‌آوری شده از تمام شبکه بانکی، به این معنی است که سیستم کنترلی نظارت غیرحضوری قادر به دسترسی به اطلاعات از چند مرجع^۹ است، بنابراین به بانک‌های اطلاعاتی بزرگی دسترسی دارد، از جمله اطلاعات مربوط به مپ/تت (آمار سری‌های زمانی و ارقام متوسط برخی از متغیرها یا شاخص‌ها بر حسب نوع سازمان و غیره)؛

■ استقرار بخش نظارت غیرحضوری در مرکز سیستم بانکی، در واقع کمکی است به هشیاری نسبت به تحولات صنعت بانکی و دریافت انواع اطلاعات

شامل شکایت شاک‌ها و ادعای آنان مبنی بر امکان درگیر شدن موسسه مورد نظر در برنامه‌های پولشویی یا تأمین مالی تروریسم؛ هر یک از این اطلاعات یا تمام آنها می‌تواند حاکی از افزایش خطر پولشویی / تأمین مالی تروریسم باشد.

- اداراتی که عهده‌دار نظارت غیرحضورى یا نظارت مستمر هستند، همکاری نزدیکی با موسسه‌هایی دارند که درگیر امور مپ/تت هستند، از جمله واحد اطلاعات مالی یا موسسه‌های نظارتی دیگر؛ بنابراین ناظران بانکی می‌توانند از بانک‌های اطلاعاتی موسسه‌های فوق نیز استفاده کنند؛
- ناظران در صورت نیاز می‌توانند تقاضای اطلاعات اضافی کنند، برای مثال مصاحبه با مدیران به منظور افزایش دسترسی به اطلاعات و آگاهی از تغییرات در راهکار مپ/تت موسسه مورد بررسی؛

در آخر اینکه مقام‌های اجرایی می‌توانند در ابتدا تقاضا کنند، نظارت غیرحضورى یا بازرسی توسط حسابرس خارجی انجام گیرد. حوزه این نظارت نیز بستگی به ماهیت و اهمیت نگرانی خاص مقام نظارتی دارد.

۲-۱-۳- محدودیت‌های نظارت غیرحضورى یا مستمر

در نظارت غیرحضورى نمی‌توان نسبت به کامل بودن یا صحت اطلاعات دریافتی اطمینان کامل داشت، مگر اینکه ناظر بتواند کامل بودن و صحت اطلاعات تهیه شده و تطابق آنان با قوانین و مقررات از جمله قوانین و مقررات مپ/تت را تأیید کند؛ اما این یک خیال واهی است. در اینجاست که اهمیت نظارت حضورى مشخص می‌شود. در کنار این کنترل‌های نظارتی، کنترل‌ها و همسنگی‌های دیگری نیز باید انجام شود (از جمله استفاده از نهادهای کنترل داخلی، حسابرس‌های خارجی و موسسه‌های رتبه‌بندی اعتباری یا تحلیلگران مالی)، علاوه بر این نظارت غیرحضورى نیاز به اطلاعاتی دارد که لزوماً از نشریات موجود به دست نمی‌آید یا اطلاعاتی که به آسانی از طریق ارتباطات مستقیم با سازمان‌ها حاصل نمی‌شود.

۲-۲- هدف اولیه از نظارت مستمر

نظارت غیرحضورى در ابتدا به دنبال بررسی طرح و برنامه بانک‌ها برای

مپ/تت و چگونگی اجرای آن است، بدون اینکه به ریز اطلاعات مشتریان مؤسسه مورد بررسی دسترسی داشته باشد، اطلاعاتی که می‌تواند به شناسایی معاملات مشکوک منتهی شود. به همین دلیل نیز بعضی اوقات نظارت مستمر به عنوان بخش موثری از برنامه ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم در نظر گرفته نمی‌شود. به هر حال باید متذکر شد به طور کلی در نظارت در مرحله نخست باید به دنبال اطمینان یافتن از مناسب بودن اقدام‌های به کارگرفته شده برای مپ/تت بود، به گونه‌ای که نظارت بتواند مانع پولشویی و تأمین مالی تروریسم شود. نظارت غیرحضورى می‌تواند مقدار زیادی اطلاعات با ارزش تهیه کند، اطلاعاتی که برای شناسایی موارد غیرعادی و تطبیق پیشرفته می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. نظارت مپ/تت باید در وهله اول متکی به اطلاعات جمع‌آوری شده توسط ناظر بانکی و واحد اطلاعات مالی، با نظر به درک فعالیت‌های بانکی به‌ویژه ریسک‌های مرتبط، همچنین نحوه مدیریت و اداره ریسک‌های فوق باشد. این اطلاعات شامل موارد زیر می‌شود:

- اطلاعات احتیاطی و حسابداری در مورد فعالیت‌های بانک؛
- بررسی‌های انجام شده توسط ناظر بانکی (برای مثال گزارش‌های نظارت حضورى، تجزیه و تحلیل مجموعه یا سبد ریسک بانک و غیره)؛
- گزارش‌های تهیه شده توسط بخش‌های کنترل داخلی (حسابرس‌های داخل سازمان) و حسابرس‌های خارجى؛

ناظران همچنین باید روش مناسبی برای بررسی ریسک‌های سازمان به کارگیرند، ناظر به جای اینکه نظر ثابتی در مورد سطح ریسک قابل قبول یک فعالیت یا استاندارد مدیریت داشته باشد، باید بررسی کند آیا سیستم‌های مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی سازمان با مجموعه یا سبد ریسک سازمان و کسب و کار مورد نظر متناسب هست یا خیر. سازمان‌هایی که فعالیت‌های مالی پیچیده دارند باید نشان دهند، توانایی‌های مدیریت ریسک آنها با تمایل شان به پذیرش ریسک و عملکرد آنان همخوانی دارد. اما سازمان‌هایی که فعالیت‌های مالی کم‌خطرتر و ساده‌تر دارند، فرایندهای ساده‌تر مدیریت ریسک برای اهداف سازمان آنان مناسب‌تر است.

۳- وظایف اصلی بازرسان نظارت غیر حضوری

به عنوان بخشی از فرایند نظارت مستمر، ناظران غیر حضوری باید تا حد امکان به منظور جمع‌آوری اطلاعات مناسب و مورد نیاز، اقدامات مختلفی انجام دهند، از جمله اینکه تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده باید با نظر به شناخت ابزار بانک‌ها برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، با یک نگاه موشکافانه صورت گیرد.

۳-۱- جمع‌آوری اطلاعات مربوط

یکی از بزرگترین چالش‌های بازرسان مسئول نظارت غیر حضوری در خصوص مپ/تت، جمع‌آوری اطلاعات مناسب، همراه با جزئیات تفصیلی در مورد اعمالی است که می‌تواند به بازرس در موارد زیر کمک کند:

- درک نقاط ضعف و قدرت هر بانک؛
- مشخص کردن کمبودها و ضعف‌هایی که می‌تواند ریسک‌های سیستمی را به وجود آورد؛

■ ایجاد یک سیستم نظارتی بررسی ریسک برای جلوگیری از مشکلات و گسترش عوامل ریسک به منظور تعیین یک رویکرد مبتنی بر ریسک. اطلاعات مناسب لزوماً محدود به اطلاعات خاص برای مپ/تت نمی‌شود، همچنان که بحث شد اطلاعات در مورد اداره بانک و سیستم‌های کنترل‌های داخلی در نهایت می‌تواند مفید باشد. اطلاعات خاصی که در خصوص مپ/تت توسط ناظر جمع‌آوری می‌شود، می‌تواند اطلاعات کمی^{۱۰} یا کیفی باشد. اطلاعات کمی مفید هستند (کادر ۴-۱)، اما تمرکز اولیه اطلاعات کیفی بر نظارت مپ/تت است که بخش بزرگی از منابع نظارتی را به خود اختصاص می‌دهد.

اطلاعات کیفی در خصوص مپ/تت یا به‌طور منظم جمع‌آوری می‌شوند یا صرفاً برای هدف ویژه‌ای جمع‌آوری می‌شوند؛ از جمله گزارش‌های تطبیقی مپ/تت (در جایی که بانک‌ها این اسناد را تهیه می‌کنند) و گزارش‌ها در خصوص رویه‌های بانک در خصوص مپ/تت، همچنین گزارش بازرس‌های داخلی در مورد بررسی سیستم‌های بانک در خصوص مپ/تت و گزارش بازرس‌های خارجی در موارد و جایی که الزامی است. برای مثال در آلمان طبق قوانین

محلی بازرسی‌های خارجی لازم است سالانه در مورد سیستم مبارزه با پولشویی بانک‌ها و کنترل‌های آنها گزارش دهند. در سوئیس نیز بازرسی‌های خارجی بانک طبق قانون، ملزم به بازرسی تطبیقی سالانه در خصوص مبارزه با پولشویی هستند^{۱۱}، بازرسی‌ها باید یافته‌های خود را به بانک و نهاد نظارتی محلی گزارش دهند. در استرالیا تمام موسسه‌های گزارش‌دهنده موظف هستند یک گزارش سالانه تطبیقی در ابتدای هر سال ارائه دهند.

در اسپانیا بانک‌ها موظف هستند رویه‌های داخلی خود برای مبارزه با پولشویی را مشخص کنند، مانند رویه پذیرش و شناسایی مشتری و رویه گزارش‌دهی؛ برای انجام این کار یک نفر به عنوان مسئول تطبیق یا مسئول مبارزه با پولشویی در نظر گرفته می‌شود. این سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی هر ساله توسط یک متخصص مستقل از بیرون سازمان مورد بازنگری قرار می‌گیرد. متخصص مزبور باید گزارش کاملی برای واحد اطلاعات مالی اسپانیا تهیه کند. این گزارش برای مدت شش سال نگهداری و قابل دسترس است. از نظر قانونی کنترل‌ها یا بازرسی‌های خارجی نمی‌توانند توسط افرادی انجام شود که طی سه سال گذشته با بانک رابطه کاری و حرفه‌ای داشته‌اند^{۱۲}.

در فرانسه در سال ۲۰۰۰ مقام ناظر بانکی کشور، ضرورت گزارش‌دهی ویژه‌ای را در خصوص مپ/تت مرسوم کرد. این گزارش‌دهی کمی و کیفی است و شامل چهار پرسشنامه پولشویی مختلف می‌شود^{۱۳}، پرسشنامه‌ها شامل سوالات چند جوابی (بله، خیر و اطلاعات موجود نیست) در خصوص انجام اقدامات مختلف بانک برای شناسایی کامل و دقیق مشتری است. همه بانک‌ها هر سال باید هم به صورت الکترونیکی، هم توسط پست این اطلاعات را به کمیته بانکداری فرانسه ارائه دهند. پرسشنامه باید توسط یکی از دو مدیر ارشد بانک امضا شود، این الزام، به افزایش هشیاری نسبت به مپ/تت و کیفیت جواب‌ها کمک می‌کند. با وجود نسخه الکترونیکی، تجزیه و تحلیل سوالات نیز با سرعت بیشتری انجام می‌گیرد، به طوری که بانک‌هایی که به تعداد بیشتری از سوال‌ها پاسخ منفی داده باشند، نشانگر رویه‌های نامناسب آنها در زمینه مپ/تت است، در نتیجه این بانک‌ها باید با دقت بیشتری بررسی شوند. برای دقت بیشتر نیز می‌توان به سوالات حساس‌تر پرداخت؛ مانند توانایی تهیه، ثبت و نگهداری

گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک یا نحوه شناسایی مشتری‌ها؛ پرسشنامه‌ها به عنوان ابزاری برای نظارت غیرحضوری، به ناظران در درک بهتر اسباب و لوازم داخلی بانک برای مپ/تت و مشخص کردن کمبودها و نواقص در این خصوص کمک می‌کند.^{۱۴} نتایج این تجزیه و تحلیل کامپیوتری به اولویت‌بندی اقدامات بعدی نظارتی کمک می‌کند. یک ناظر با دانش کافی بانکداری، به طور عمیق به بررسی و تجزیه و تحلیل الکترونیکی پرسشنامه‌ها می‌پردازد، ناظر مسئول نظارت غیرحضوری در طول بررسی، به جنبه‌های خاصی از هر بانک توجه می‌کند و حتی به طور خاص تر اطلاعات تهیه شده قبلی که غیر عادی تشخیص داده شده است را بررسی می‌کند. در این صورت ناظر می‌تواند حتی برخی نواقص که توسط تجزیه و تحلیل کامپیوتری شناسایی نمی‌شود را تشخیص دهد، مانند جواب‌های نامربوط که منطبق با فعالیت بانک نیست. در جایی که نواقص یا کمبودهای قابل ملاحظه‌ای آشکار می‌شود، برای پیگیری نواقص فوق، اقدام‌های مختلفی می‌تواند انجام شود. برای مثال به منظور آشکار شدن موارد مبهم و در صورت لزوم اصلاح آنها، کمیته بانکداری ممکن است مصاحبه‌هایی با مدیران ارشد و یا مأموران مسئول تطبیق ترتیب دهد. کمیته همچنین ارتباط اقدامات اصلاحی که بانک قصد انجام آنها را دارد یا در حال انجام آنهاست را بررسی می‌کند. همچنین کمیته می‌تواند اقدام به نظارت‌های حضوری کند. اگر چه اداره نظارت غیرحضوری مسئول تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌هاست، این اداره همکاری نزدیکی با گروه نظارت حضوری دارد (این دو بخش در فرانسه دو بخش متمایز و جدا از هم هستند). این همکاری، ارایه توصیه به ناظران حضوری هنگام تهیه پیش‌نویس نامه‌های ارسالی به بانک‌ها، شرکت در جلسات ویژه‌ای که ناظران با بانک‌ها برگزار می‌کنند و بررسی کیفیت جواب‌های تهیه شده توسط بانک‌ها را که پس از دیدار حضوری ناظران صورت می‌گیرد، شامل می‌شود. در صورتی که بانک‌ها جواب نادرست به سوالات مطرح شده در زمینه مبارزه با پولشویی بدهند، اقدام‌های انضباطی توسط مقام نظارتی علیه آنها صورت خواهد گرفت.

در نهایت واحد اطلاعات مالی نیز می‌تواند اطلاعات کمی مناسبی فراهم کند. از جمله موارد نقل و انتقالات مشکوک^{۱۵} به صورت منفرد یا جمعی^{۱۶} توسط بانک‌های

خاص، همچنین تعداد افرادی که آموزش‌های مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را فرا گرفته‌اند و تعداد بازرسانى به کار گرفته شده در هر ناحیه است.

۳-۲- جلسات با مدیریت بانک

جلسات برگزار شده بین ناظر و مدیریت هر بانک، به ناظر کمک می‌کند درک درستی از چارچوب کاری بانک در خصوص مپ/تت به دست آورد. اگر چه تنها نظارت‌های حضورى است که اجازه بررسی عمیق چارچوب کاری بانک در خصوص مپ/تت را می‌دهد. برگزاری جلسات فوق برای شناسایی کمبودها در خصوص اجرا و طراحی سیستم‌های بانک در خصوص مپ/تت مفید است. این جلسات کمک می‌کند ناظران میزان آشنایی مدیران ارشد بانک با الزامات مپ/تت را موردسنجش قرار دهند و همچنین از این طریق ناظران می‌توانند به‌طور مرتب اطلاعات خود در مورد سیستم‌های مپ/تت را به‌روز کنند و مطمئن شوند بانک به‌طور مناسبی به خطرات پولشویی و تأمین مالی تروریسم توجه می‌کند. جلسات باید درخور و مناسب هر بانک باشد و مجموعه یا سبد ریسک بانک، تمام اقدامات نظارتی قبلی مانند مصاحبه‌ها، نظارت‌های حضورى و مجازات‌ها را مدنظر داشته باشد و مورد بحث قرار دهند. به‌طور معمول جلسه اول ممکن است در برگیرنده موضوعات خاص در خصوص مپ/تت باشد از جمله:

- سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌های بانک در خصوص مپ/تت، نقش هیئت مدیره و مدیریت ارشد در زمینه‌سازی، تصویب و قابلیت به کارگیری سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی فوق و به‌هنگام کردن مداوم آنها، شمول فعالیت‌های مورد تعهد بانک، روش‌های خاص برای فعالیت‌های ویژه، اندازه گروه دست‌اندرکار فعالیت‌های ویژه و درجایی که مناسب است دارد وضعیت کار^{۱۷} و محصولات جدید؛
- ابتکار عمل‌های بانک برای اجرای سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی سیاست‌ها در خصوص مپ/تت؛ این ابتکار عمل‌ها شامل اقدام‌های انجام شده به منظور اطمینان یافتن نسبت به تجربه‌کاری کافی و استقلال عمل مأموران مسئول تطبیق قوانین و مقررات مپ/تت، مأموران مسئول گزارش‌دهی موارد مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم و بازرسان داخلی است. همچنین

ابتکار عمل بانک‌ها در خصوص سیستم‌های اطلاعات مدیریت^{۱۸} که برای غربال کردن فعالیت مشتریان^{۱۹} (مانند دوره تناوب نقل و انتقالات انجام شده توسط مشتری، مجموعه یا سبد ریسک مشتریان، معیار مورد استفاده برای تعیین ریسک مشتری) و مشخص و جدا کردن نقل و انتقالات غیرمعمول به کار گرفته می‌شود؛

■ فرایند تصمیم‌گیری در مورد گزارش موارد مشکوک؛

■ ایجاد ساختار و ضوابط مپ/تت مانند پیامدهای عمده اجرای سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در خصوص مپ/تت، منابع تخصیصی به مپ/تت، نواقص و کمبودهای مشخص شده در سیستم مپ/تت و اقدام‌های مورد نظر یا اجرا شده برای اداره و نظارت امور فوق مانند تعداد کارکنان آموزش دیده و تعداد بازرسی‌های به کار گرفته شده در خصوص مپ/تت است؛

■ بررسی مجموعه یا سبد ریسک مپ/تت بانک؛ این بررسی باید بر اساس عملیات تعهد شده توسط بانک (انواع فعالیت‌ها، روابط شغلی و غیره)، محیطی که بانک در آن عملیات انجام می‌دهد و کارایی سیستم بانک برای مشخص کردن ریسک‌ها (به‌ویژه در سیستم مپ/تت) باشد.

جلسات، بسته به موقعیت شغلی شرکت‌کنندگان (مدیر، مدیر ارشد، مأموران تطبیق و بازرسی‌ها) یا مفاد جلسه (به طور خاص در مورد مپ/تت یا با دستور کار گسترده‌تر، برای مثال جلسه سالانه یا یک بانک یا یک جلسه در مورد فعالیتی خاص) و عملیات نظارتی قبلی، می‌تواند به‌طور متفاوتی سازمان داده شود. این جلسات فراتر از بررسی سیستم مپ/تت بانک، می‌تواند به افزایش آگاهی هیئت مدیره و مدیران ارشد کمک کند. این جلسات کمک می‌کند مدیران فوق در وهله اول پایه و اساس الزامات و منابع مورد نیاز برای برآوردن نیازهای مپ/تت را درک کنند و دوم اینکه آنها متعهد به فراهم کردن منابع می‌شوند. آنها همچنین باید مایل به طراحی و اجرای رویکرد مبتنی بر ریسک باشند، رویکردی که ساده نیست، مثل جواب دادن به یک سوال چند جوابی، اما به صورت مناسبی خطرات خاصی که بانک‌ها با آن مواجه هستند را منعکس می‌کند.

۴- سایر مسئولیت‌های نظارت مستمر یا غیر حضوری

۴-۱- تجزیه و تحلیل ساختاری اطلاعات مربوط به مپ/تت

لازم است نظارت غیر حضوری مپ/تت به طور شفاف سازمان داده شود. به گونه‌ای که انواع کنترل‌های لازم تعریف و دوره تناوب انجام آنها نیز مشخص و ناظران مسئول کنترل‌ها نیز معین شوند. برای اینکه ناظر غیر حضوری قادر به ارائه یک قضاوت به‌هنگام در مورد سیستم‌های مپ/تت هر بانک باشد، وسعت و حوزه کنترل‌های فوق باید کافی باشد. همچنین باید نتایج نظارت‌های حضوری در نظارت و کنترل‌های غیر حضوری استفاده شود. این بررسی‌ها باید ابتدا مجموعه یا سبد ریسک مپ/تت بانک را مدنظر قرار دهد. از جمله شفافیت، مدیریت، انواع فعالیت‌ها، مشتریان و کشورهای که بانک با آنها معامله دارد. دوم اینکه بررسی‌ها باید ساختار مدیریت ریسک بانک را نیز در نظر بگیرد. هدف از طراحی این ساختار کاهش خطرات اساسی در حوزه‌های مختلف از جمله مدیریت بانک، رویه‌های مپ/تت، سیستم اطلاعات مدیریتی، مأمور گزارش‌دهی موارد پولشویی، مسئول تطبیق پولشویی و آموزش است. نتایج حاصل از فرایند نظارت نیز باید مستند شود.

کادر ۱-۴

مجموعه اطلاعات کمی در خصوص مپ/تت، الزامات گزارش‌دهی و نگهداری سوابق در خصوص مپ/تت در ایتالیا

بانک‌های ایتالیا ملزم به داشتن یک بانک اطلاعاتی (IT) هستند. این بانک اطلاعاتی شامل اطلاعات ریز در خصوص نقل و انتقالات و مشتری‌ها است، برخی از اطلاعات باید برای ۱۰ سال نگهداری شوند، از جمله:

● تاریخ و علت تراکنش یا نقل و انتقال؛

● نقل و انتقال‌های بیش از ۱۲۵۰۰ یورو باید بر اساس کدهای تحلیلی ۱۱۲ گانه مقرر، ثبت شوند. این کدگذاری نقل و انتقالات نقدی را از تراکنش‌ها مجزا می‌کند.

● نام، نام فامیل، تاریخ و محل تولد اشخاص انجام دهنده نقل و انتقالات، شامل جزئیاتی از اسناد هویتی ارائه شده آنان. این اطلاعات صرف نظر از اینکه مشتری نقل و انتقال را به نفع خود یا برای فرد ثالثی انجام دهد، باید ارائه شود.

● در مورد اشخاص حقوقی؛ نام و دفتر ثبت شده شرکت برای نقل و انتقالات تعهد شده یا حساب‌های گشایش یافته.

● کد مالیاتی فرد یا افراد انجام دهنده نقل و انتقال یا بازکننده حساب و کد مالیاتی فردی که تراکنش به نفع او انجام شده است یا حساب به نام او باز شده است.

● در مورد دستورهای پرداخت یا اعتبار، لازم است هویت فردی که در ابتدا دستور پرداخت

را داده و ذینفع‌ها و واسطه‌های مشارکت‌کننده، تعیین شود.

در ایتالیا بانک‌ها برای تهیه فهرستی از نقل‌وانتقالات غیرمعمول و مشخص کردن موارد مشکوک به پولشویی از یک برنامه نرم‌افزاری با نام GIANOS استفاده می‌کنند. این پروژه در ایتالیا از سال ۱۹۹۳ شروع شد و از ۱۹۹۵ عملیاتی شده است. کمیته‌ای متشکل از متخصصان حقوقی، تشکیلات سازمانی، کامپیوتر و متخصصان آمار از بانک‌ها به همراه واحد اطلاعات مالی ایتالیا، نحوه محاسبه (الگوریتم)، نحوه مشخص کردن نقل‌وانتقالات غیرمعمول (مطابق با ضوابط محرمانه ماندن) و مقررات نحوه اداره برنامه نرم‌افزار فوق را تعیین می‌کنند. این نرم‌افزار می‌تواند با توجه به سوابق یک‌ساله نقل‌وانتقالات حساب مشتری، مجموعه یا سید ریسک هر مشتری را تعیین کند. این نرم‌افزار تمام نقل‌وانتقالات بیش از ۳۱۰۰ یورو را مورد نظر قرار می‌دهد. بانک‌ها با استفاده از نرم‌افزار فوق در هر ماه ۳۰ میلیون عملیات بانکی با تراکنش و ۳/۵ میلیون مشتری را تجزیه و تحلیل می‌کنند. از این تعداد ۲۰۰۰۰۰ عملیات و ۴۰۰۰۰ نفر از مشتریان به عنوان مشتریان و عملیات غیرمعمول فهرست شده‌اند. بیشترین گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک که در سوابق واحد اطلاعات مالی ثبت شده است، در ابتدا توسط این نرم‌افزار شناسایی شد. با وجود این فرایند، اطمینان حاصل خواهد شد که تمام نقل‌وانتقالات بانک‌ها در صورتی که به طور مناسبی به واحد اطلاعات مالی گزارش شود، با ضوابط استاندارد تجزیه و تحلیل می‌شوند، در این صورت فشارهای داخلی و خارجی بر کارکنان بانک‌ها مبنی بر عدم گزارش نقل‌وانتقالات کاهش می‌یابد.

واحد اطلاعات مالی ایتالیا بر اساس یک سیستم هماهنگ جمع‌آوری کامپیوتری اطلاعات، یک بانک اطلاعاتی، تشکیل داده است. شامل اطلاعاتی که ماهانه از واحدهای اطلاعات مالی بانک‌ها اخذ می‌شود. همچنین گزارش‌های دریافتی از سایر سازمان‌های مالی است، واحد اطلاعات مالی امکان تجزیه و تحلیل این اطلاعات را فراهم کرده است. این بانک اطلاعاتی توسط واحد اطلاعات مالی مدیریت می‌شود. این بانک اطلاعاتی هر ماه اطلاعات ۳۰ میلیون تراکنش و به طور متوسط ۳ میلیون گزارش در رابطه با تراکنش‌های فوق جمع‌آوری می‌کند.

اطلاعات تهیه شده برای واحد اطلاعات مالی، شامل نام مشتری‌ها نمی‌شود. تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی توسط واحد اطلاعات مالی به مشخص شدن تمایلات و رفتارهای پولشویی بالقوه بانک‌ها و موسسات و تشخیص موارد غیرعادی که بررسی آنها نیازمند نظارت‌های حضوری است، کمک می‌کند. فرض بر این است که رفتارهای پولشویی موجب تغییرات روند اطلاعات جمع‌آوری شده بانک‌ها می‌شود.

سیستم به کار گرفته شده برای تجزیه و تحلیل اطلاعات شامل موارد زیر است:

- تجزیه و تحلیل سری زمانی اطلاعات جمع‌آوری شده؛
- تجزیه و تحلیل داده‌های مقطعی در یک منطقه جغرافیایی؛
- ردیابی آمار و ارقام غیر عادی در محیط‌های اطلاعات چند متغیره؛ با هدف مشخص کردن عوامل یا ترکیبی از عوامل که رفتارهای پولشویی را مشخص می‌کنند و سپس انجام محاسبات مناسب؛
- تجزیه و تحلیل سری‌های زمانی نقل‌وانتقالات نقدی در یک منطقه یا محل؛
- تجسم علمی^{۲۰}.

بخش آماری واحد اطلاعات مالی برای تهیه یک برنامه سالانه نظارت حضوری مشارکت می‌کند. این بخش، آمار و ارقام غیرعادی را مشخص می‌کند، مانند:

- آمار و ارقامی که در گزارش‌های جمع‌آوری شده لحاظ نشده‌اند.
- اطلاعات موجود در گزارش‌هایی که با فعالیت سازمان‌های مورد بررسی انطباق ندارند.
- واحدهایی که تعداد گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک آنها به طور غیرمعمول پایین است یا اینکه گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک آنها شامل اطلاعات لازم نیست.
- زمانی که یک نظارت حضوری در حال شروع است، بخش آماری واحد اطلاعات مالی متشکل از هفت تحلیلگر، اطلاعات تفصیلی برای بازرسان در خصوص بانک مورد نظر تهیه می‌کند، اطلاعاتی شامل:
- تعداد تراکنش‌ها از جمله نقل و انتقالات نقدی؛
- تعداد نقل و انتقالات برون مرزی و موارد نقل و انتقالات الکترونیکی^{۲۱} با هر کشوری که در طول دو سال گذشته گزارش شده است. برخی از نسبت‌های خاص مانند درآمد به هزینه نقل و انتقالات یا میزان نقل و انتقالات نقدی به کل میزان نقل و انتقالات هر شعبه؛
- اطلاعات ریز در مورد نقل و انتقالات الکترونیکی که در طول دو سال گذشته انجام شده است، از جمله ارزش متوسط نقل و انتقالاتی که با مراکز مالی فرامرزی^{۲۲} انجام شده است.
- این نقل و انتقالات را نقل و انتقالات مثلی^{۲۳} نیز می‌نامند. این نقل و انتقالات شامل ورود انتقالات الکترونیکی دریافت شده از یک مرکز مالی و به دنبال آن خروج انتقال الکترونیکی به یک مرکز مالی دیگر است؛
- نقل و انتقالات با برخی از کشورهایی که به عنوان موارد پولشویی مشخص شده‌اند.

۴-۲- هماهنگی با فعالیت‌های نظارت حضوری

نظارت غیر حضوری نقش کلیدی در تدارک و اثربخشی نظارت حضوری دارد. در هر سیستم موجود نظارتی، ارزیابی ریسک، می‌توان به طور مفیدی نتایج نظارت غیر حضوری را مورد استفاده قرار داد. نتایجی که تمرکز عمده‌شان بر نواقص و کمبودهای اساسی است. نتایج حاصل از نظارت غیر حضوری می‌تواند منبع مفیدی برای بررسی مجموعه و یا سبد ریسک بانک و مشخص کردن کمبودهای عمده باشد و کمک کند مپ/تت جزئی از کار روزانه ناظران بانکی شده و در برنامه‌ریزی نظارت‌های حضوری به مپ/تت نیز توجه شود. به‌کارگیری نتایج حاصل از نظارت غیر حضوری به سازماندهی و فرموله کردن فرایند نظارت کمک می‌کند. نتایج حاصل از نظارت غیر حضوری ابزار مفیدی برای پیگیری عمل نظارتی است به خصوص در جاهایی که کمبودها یا نواقص مپ/تت شناخته شده‌ای وجود دارد. نظارت غیر حضوری همچنین نقش موثری در آماده‌سازی و پیگیری نظارت‌های حضوری دارد. زمانی که گروه‌های نظارت غیر حضوری، بانک‌هایی که نیاز به نظارت حضوری دارند را مشخص کردند (برای مثال بانک‌هایی که برای مدت طولانی مورد بازرسی

قرار نگرفته‌اند یا تصور می‌شود در معرض پولشویی و تأمین مالی تروریسم قرار دارند یا نواقص و کمبودهایی دارند) پیش از اینکه ناظران حضوری به بانک‌های فوق مراجعه کنند، بخش نظارت غیرحضوری، اطلاعات مناسب و مفیدی در اختیار آنها قرار می‌دهد. پس از انجام نظارت حضوری و تهیه گزارش توسط ناظران، بخش نظارتی غیرحضوری ابتدا گزارش‌های نظارت حضوری را تجزیه و تحلیل می‌کند، سپس در برخی موارد توصیه‌هایی ارائه می‌دهد که بانک‌ها موظفند آنها را به‌کارگیرند، سپس اقدامات انجام شده توسط بانک‌ها در خصوص توصیه‌های فوق توسط بخش نظارت حضوری مورد پیگیری و بررسی قرار می‌گیرد.

در اسپانیا مقام ناظر مسئول مپ/تت، سیستم اطلاعات مدیریت یکپارچه‌ای را ساماندهی کرده است که در آن تمام اطلاعات مربوط به نظارت‌های حضوری فهرست شده است. این اطلاعات شامل تاریخ بازرسی‌ها، نامه‌های ارسالی و دریافت شده، تصمیم‌های اخذ شده در بدنه نظارتی و غیره می‌شود. با کمک این سیستم، ناظران می‌توانند به آسانی به تمام اطلاعات مربوط دسترسی داشته، نسبت به اقدامات نظارتی مورد تأیید، مطمئن شوند. همچنین تأیید کنند که هیچ تأخیر قابل ملاحظه‌ای در امر نظارت وجود نداشته است (از طرف بانک و ناظر).

۴-۳- تعیین مجموعه یا سبد ریسک و رتبه‌بندی^{۲۴}

سیستم‌های نظارتی ارزیابی ریسک، بخشی از فرایند نظارت بانکی هستند، چرا که آنها به بررسی مجموعه یا سبد ریسک بانک کمک می‌کنند. این سیستم‌ها می‌توانند با فراهم کردن اطلاعات در مورد سبد ریسک بانک و یک روش برنامه‌ریزی شده برای انجام نظارت غیرحضوری، به طور مفیدی پیشنهادهای بیشتری در مورد فرایند نظارتی ارائه دهند. در سیستم‌های نظارتی ارزیابی ریسک، اغلب در عمل مپ/تت مدنظر قرار می‌گیرد، همچنان که ناظران بانکی عموماً مسئول بررسی تطبیق عملیات بانک با الزامات مپ/تت هستند^{۲۵}. سیستم‌های نظارتی ارزیابی ریسک عموماً در نظارت بانکی غیرحضوری برای تحقق اهداف مختلفی به کار گرفته می‌شوند از جمله:

■ بررسی سیستمی یا اصولی بانک‌ها در یک چارچوب رسمی؛

- شناسایی بانک‌ها و حوزه‌هایی در داخل بانک‌ها که دارای مشکلاتی هستند یا احتمال ظهور مشکلاتی در آنجا وجود دارد؛
- اولویت‌بندی نظارت بانک‌ها به منظور تخصیص بهینه منابع نظارتی؛
- شروع اقدام به موقع توسط ناظر؛

■ تبادل اطلاعات میان بخش‌های مجاز در نهاد نظارتی، چرا که درهرسیستم نظارتی ارزیابی ریسک، شناسایی زود هنگام مسایل در بانک‌ها یک عنصر اساسی است.

پس از ارزیابی کلی بانک، در نهایت رتبه‌ای به بانک اختصاص داده می‌شود. مراحل تعیین رتبه بانک، طبق سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی مشخصی صورت می‌گیرد (کادر ۴-۲). رتبه نهایی هر بانک نیز حاصل جمع رتبه‌های منفرد آن بانک در خصوص ریسک‌های مختلفی است که در معرض آنها قرار دارد (معمولاً کل آن کمتر از ۱۰ است). تعیین رتبه بانک در خصوص ریسک‌های مختلف بر اساس تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی و کیفی صورت می‌گیرد. دامنه این اطلاعات از گزارش‌های نظارتی تا اطلاعات رسانه‌ای و اسناد داخلی بانک است. نکته حائز اهمیت این است که تمام اطلاعات کلیدی به‌ویژه گزارش‌های نظارتی، مشخص شده و در صورت نیاز ارایه می‌شود.

رتبه‌ها در واقع انعکاسی از بررسی‌های مستدل ناظران است. در جاهایی که ناظران فقط نسبت‌های مالی (که به طور خودکار محاسبه شده) را بررسی می‌کنند، برای تعیین اینکه در نظارت تطبیقی چه رتبه‌هایی کاربرد ندارد باید فهم صحیحی در مورد مجموعه یا سبد ریسک بانک داشته باشند. بررسی و تعیین ریسک بانک نیز باید سازگار با صنعت بانکی باشد. برای تحقق هدف فوق لازم است رویه‌ها و سیاست‌های دقیق و واضحی به‌کار گرفته شود و اطلاعات با دقت، تجزیه و تحلیل شوند و با پیروی از روش‌های رتبه‌بندی (شامل تعریف‌ها و معیار رتبه‌بندی‌ها و مسئولیت نهایی افراد برای تأیید آنها) رتبه بانک در رابطه با ریسک‌های مختلف مشخص و اقدامات لازم بعدی اولویت‌بندی شود.

در صنعت بانکی، بررسی رتبه‌های بانکی طی یک دوره طولانی به بهبود ثبات^{۲۶} بانکی کمک می‌کند. ثبات سیستم بانکی از طریق تعیین رتبه بانک‌ها بسیار مهم است، زیرا رتبه‌ها نه تنها برای بررسی وضعیت یک بانک مورد استفاده قرار می‌گیرند، بلکه

وضعیت کل سیستم بانکی را نیز مشخص می‌کنند. ثبات سیستم بانکی به شناسایی بانک‌های ناکارآمد و متزلزل و تخصیص منابع نظارتی کمک می‌کند.

وقتی که سیستم‌های نظارتی، سازمان‌هایی را به عنوان سازمان‌های بالقوه مخاطره‌آمیز شناسایی می‌کنند، در این صورت باید بر سازمان‌های فوق نظارت بیشتری شود. در مورد این سازمان‌ها نظارت حضوری پیش از انجام اقدامات رسمی آغاز می‌شود.

به عنوان مثال با وجود نظارت حضوری، سیستم بررسی ریسک در آمریکا یا سیستم مدیریت ریسک تحت عنوان کامل CAMEL^{۲۷} (کفایت سرمایه، کیفیت دارایی، عوامل مدیریتی، درآمدها و نقدینگی) اثر قابل توجهی بر روش ارزیابی ریسک بسیاری از سیستم‌های ارزیابی ریسک در نظارت غیرحضوری داشته است. رتبه‌های کامل به طور طبیعی هر ۱۲-۱۸ ماه تعیین می‌شود. این بستگی به دوره تناوبی دارد که هر بانک در آمریکا باید به طور حضوری نظارت شود. دامنه رتبه‌ها از یک تا پنج است. در مورد بانک‌های مسئله‌دار (آنهایی که رتبه کامل آنها ۴ یا ۵ است)، رتبه‌ها ممکن است به طور مکرر بررسی شود، زیرا این بانک‌ها به دفعات بیشتری مورد نظارت حضوری قرار می‌گیرند. برعکس آنها، نظارت حضوری بانک‌هایی که عملکرد خوبی دارند (بانک‌هایی که رتبه کامل آنها یک یا دو باشد)، ممکن است در فواصل ۱۸ ماه انجام شود و رتبه آنها نیز در همین فاصله زمانی تعیین می‌شود.

در ایالات متحده رتبه‌بندی بانک‌ها به منظور مطابقت با الزامات مپ/تت انجام نمی‌شود، اما در صورتی که بانک برنامه تطبیقی مپ/تت داشته باشد، این ویژگی در رتبه مدیریت آن بانک منعکس می‌شود. رتبه مدیریت بانک دربرگیرنده عوامل مختلفی از جمله مطابقت فعالیت بانک با قوانین و مقررات بانکی، مناسبت و تطابق فعالیت بانک با سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی داخلی، وجود و کفایت برنامه‌ها و کارکنان واجد شرایط است.

در شیلی مقام نظارتی، رتبه کامل خاصی طراحی کرده است، همانند سیستم رتبه‌بندی داخلی که در آن تطابق بانک با مقررات مپ/تت به عنوان عنصر اصلی کنترل داخلی در نظر گرفته می‌شود، ناظر غیرحضوری رتبه‌های مختلفی را برای بانک‌ها تعیین می‌کند که دامنه آن از تطبیق کامل، تطبیق مناسب تا عدم

تطبیق است. برای تعیین این رتبه تمام معیارها بررسی می شود. بانک‌ها در سه گروه A تا C طبقه‌بندی می‌شوند. در گروه B نواقص و کمبودهایی مشخص شده است و در گروه C ناکارایی‌های جدی شناسایی شده است.

کادر ۴-۲

نمونه‌ای از چگونگی تعیین رتبه صلاحیت عمومی بانک‌ها در هلند پس از انجام نظارت توسط بازرسی‌ها^{۲۸}

صلاحیت‌های عمومی	توضیحات
فایده کنترل یا کنترل ضعیف است (رتبه ۴ صلاحیت)	در داخل سازمان اصولاً اقدام‌های کنترلی وجود ندارد، به منظور شناسایی، تجزیه و تحلیل و کنترل ریسک‌ها، سازکار مدیریتی سازمان نیاز جدی و فوری به اصلاحات دارد. سازکار مدیریت شناسایی دقیق مشتری به گونه‌ای است که شناسایی تمام فعالیت‌های سازمان و مشتری‌ها را پوشش نمی‌دهد یا به سختی پوشش می‌دهد.
کنترل ناکافی است (رتبه ۳ صلاحیت)	اقدام‌های کنترلی سازمان به طور رضایت‌بخشی تنظیم نشده است و به اندازه کافی موثر نیستند یا برای کنترل حوزه‌های ریسک اصلی یا ریسک‌های اولیه کارساز نیستند. طراحی و عملکرد اقدام‌های کنترلی در خصوص شناسایی مشتری برای پوشش دادن مشتری‌ها و فعالیت‌های سازمان ناکافی است و نیاز به اصلاحات اساسی دارد.
کنترل رضایت‌بخش است (رتبه ۲ صلاحیت)	طراحی و عملکرد اقدام‌های کنترلی، حداقل تطابق را با الزامات و شرایط مقرر دارند. ریسک‌های مربوط مشخص و تجزیه و تحلیل شده است و کنترل ریسک به عنوان بخشی از عملیات داخلی بنگاه تأمین شده است. سازکار مدیریت شناسایی مشتری، به میزان کافی، فعالیت سازمان و مشتری‌ها را پوشش می‌دهد و رضایت‌بخش است.
کنترل قوی است. (رتبه ۱ صلاحیت)	اقدام‌های کنترلی سازمان از نظر طراحی و عملیات، از کیفیت بالایی برخوردار است. سازکار مدیریت شناسایی کامل و دقیق مشتری، کنترل صحیح ریسک‌ها را تأمین می‌کند و به میزان کافی، مشتری‌ها و فعالیت سازمان را پوشش می‌دهد.

۴-۴- همکاری با موسسه‌های درگیر مپ/ت

در صنعت بانکی، بررسی منظم ریسک‌های عمده مپ/ت باید با همکاری واحد اطلاعات مالی و سایر موسسه‌های ذیربط انجام شود (برای جزئیات بیشتر به فصل ۷ مراجعه شود).

۴-۵- همکاری با صنعت بانکداری

توسعه کارآمد نظام بانکی مستلزم بهبود کارآیی فرایند نظارتی است. در این میان نقش ناظران، اطمینان یافتن از درک درست بانک‌ها از الزامات مپ/ت است. در این راستا با توسعه صنعت بانکی، انجام بازرسی‌ها و تعریف مشخص انتظارات نظارتی از بانک‌ها، مانند چگونگی انتظار ناظر از به‌کارگیری استانداردهای مپ/ت توسط بانک و چگونگی بررسی مطابقت آنها، می‌توان نسبت به درک درست بانک‌ها از الزامات مپ/ت اطمینان حاصل کرد (برای جزئیات بیشتر به کادر ۴-۳ مراجعه شود).

ابزارهای نرم مانند دستورالعمل‌ها و بیانیه‌ها در مورد اصولی که رعایت آن الزامی است یا بازخورد صنعت بانکی (هر چند معمولاً لازم الاجرا نیستند) برای تحقق اهداف نظارتی می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند. این ابزارها در موارد زیر نیز مفید هستند:

- ترسیم ساختارهای قانونی و نظارتی در سیستم بانکی؛
- توضیح در مورد الزامات در خصوص قوانین و مقررات و چگونگی اجرای آنها در عمل؛
- تعیین رویه‌های اجرایی مناسب برای مپ/ت؛
- کمک به موسسه‌ها برای طراحی و اجرای سیستم‌ها و کنترل‌های لازم به منظور کاهش خطراتی که از ناحیه پولشویی و تأمین مالی تروریستی موسسه‌ها را تهدید می‌کنند.

ناظران نمی‌توانند قوانین و مقررات را اصلاح کنند^{۲۹}، اما آنان می‌توانند به تبادل اطلاعات مفید در مورد روش‌های قابل قبول برای اجرای قوانین و مقررات اقدام کنند. آنها به‌ویژه می‌توانند هر گونه مسایل عملی در خصوص اجرای قوانین و مقررات را مدنظر قرار داده و مطرح کنند، از آن جمله

مشکلات ناشی از قوانین و مقررات موجود که نیازها و الزامات فعالیت‌های بانکی جدید را در برنمی‌گیرند یا مسایل ناشی از ابهام در قوانین و مقررات یا موضوعات خاص دیگر است. بانک‌ها و ناظران باید به این مسایل رسیدگی کنند و آنها را با اصلاح قوانین و مقررات حل کنند. کتابچه‌های راهنما نیز معمولاً با همکاری صنعت بانکداری (منظور از کلمه صنعت در اینجا نه تنها صنعت بانکداری بلکه سایر صنایع مالی نیز است) تهیه می‌شود. در آمریکا و انگلیس، صنعت بانکداری مسئولیت اصلی تهیه پیش‌نویس کتابچه‌های راهنما برای جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به عهده دارد. هدف آنها نیز ایجاد و اجرای یک ساختار سازگار و مناسب برای مپ/تت است. در انگلستان دستورالعمل تفصیلی منتشر شده توسط گروه رهبری مبارزه با پولشویی^{۳۰} (JMLSG) به تأیید مقام نظارتی یعنی خزانه‌داری انگلستان می‌رسد. زمانی که موردی از پولشویی مشاهده شد، دادگاه‌ها مجبورند بررسی کنند آیا دستورالعمل فوق رعایت شده است یا خیر^{۳۱}. نهاد خدمات مالی (FSA) و مقام ناظر مپ/تت در انگلیس نیز می‌توانند دستورالعمل فوق را تشریح یا تأیید کنند. بنابراین سازمان‌ها یا مجبورند توصیه‌های ارایه شده در دستورالعمل مذکور را به کارگیرند یا ثابت کنند روش به کارگرفته شده توسط آنها در تحقق اهداف سیستم مپ/تت آنها موثرتر است. انتظارات نظارتی به روش‌های مختلفی می‌تواند تحقق یابد، از جمله از طریق صحبت با صنعت بانکداری یا از طریق شفاف‌سازی دستورالعمل‌های نظارتی و گزارش‌های سالانه و آشکارکردن موارد پولشویی تشخیص داده شده توسط ناظران از طریق کنفرانس‌ها یا مقالاتی که توسط بدنه نظارتی یا صنعت بانکداری ارایه می‌شود. در همین راستا مشخص کردن ویژگی‌های اصلی سیستم و سازکار نظارتی نیز مفید است. این ویژگی‌ها شامل طرح و روش اجرای نظارت (برای مثال تعداد دفعات نظارت‌های انجام شده) و اقدامات اجرایی می‌شود. اگر سازکار یا ساختار نظارتی نواقصی دارد یا تغییراتی در آن رخ داده باشد، این نواقص و تغییرات باید در گزارش‌های سالانه یا در گزارش‌های موردی خاص آشکار شود.

دستورالعمل و محدوده حضور بانک‌ها در آمریکا

در آمریکا شبکه انتظامات جرایم مالی^{۲۲} (FinCEN) به همراه ناظران مالی دولت، به منظور مطابقت با الزامات می/ت انواع مختلف دستورالعمل‌ها را برای سازمان‌های مالی داخلی فراهم می‌کنند. این دستورالعمل‌ها روی وبسایت شبکه انتظامات جرایم مالی قرار دارد. مطالب لحاظ شده در این دستورالعمل‌ها عبارتند از:

■ اعلامیه‌هایی حاوی شرح الزامات قانون رازداری بانکی آمریکا که در شرایط خاص به کار گرفته می‌شود؛

■ جواب به سوالات متداول درباره الزامات قانون رازداری بانکی؛

■ مشاوره‌ها و بیانیه‌های رسمی در مورد (۱) برنامه‌ها و تمهیدات خاص در مورد پولشویی/تأمین مالی تروریسم (۲) فهرست کشورهای که نظام‌های می/ت آنها به شدت ناکارآمد هستند (۳) فهرست سازمان‌ها یا افرادی که ممکن است در فعالیت‌های کلاهبرداری شرکت کرده باشند و یا تصور شود که خطر پولشویی/تأمین مالی تروریسم بالایی دارند.

شورای نظارت سازمان‌های مالی فدرال^{۲۳} (FFIEC) در ژوئن ۲۰۰۵ کتاب راهنمای صنعت بانکی را منتشر کرد. این کتاب دستورالعمل فراگیری برای بخش نظارت است. به دنبال انتشار این کتاب، ناظران بانکی آمریکا شامل شرکت بیمه سپرده فدرال^{۲۴} (FDIC)، بانک‌های ذخایر فدرال^{۲۵} (FRB)، دفتر ممیزی یا حسابرسی ارز^{۲۶} (OCC) و دفتر نظارت بر

صرفه جویی^{۲۷} (OTS) به منظور معرفی و بررسی کلی کتاب راهنمای فوق کنفرانسی برگزار کردند. علاوه بر این، ناظران فوق برنامه کمک به بانکداران محلی در زمینه آموزش ناظر را ساماندهی کردند، به طوری که در حدود ۲۵۰۰ نفر در پنج شهر بزرگ در برنامه‌های آموزشی شرکت کردند. ناظران بانکی آمریکا همچنین کتاب راهنمای فوق را از طریق اینترنت منتشر کردند و تقریباً ۱۲۴۰۰ نفر آن را ملاحظه کردند.

انتشار کتاب فوق سبب افزایش تفاهم بین ناظران و بانک‌ها در خصوص مسایل نظارتی شده است. این کتاب راهنما همچنین تأکید خاصی روی مشخص کردن ویژگی‌های یک نظام موثر مبارزه با پولشویی و انتظارات از این نظام دارد. این کتاب با افزایش آگاهی‌ها توانسته به بهبود قابل ملاحظه سطوح تطبیق فعالیت بانک‌ها با قوانین و مقررات مربوط و اصول بانکداری کمک کند. برنامه‌های متفرقه‌ای نیز برقرار است، در این برنامه‌ها موسسه‌های بانکی فدرال در همکاری با شبکه انتظامات جرایم مالی، همایش‌هایی برای صنعت بانکداری برای بحث در مورد مسایل نظارتی جاری، روند امور نظارتی، الزامات نظارتی، چالش‌ها و همکاری با نهادهای مجری قانون ترتیب دادند.

موسسه‌های بانکی فدرال به منظور متعهد کردن، سازمان‌های بانکی نسبت به نظارت‌شان در خصوص مقررات می/ت، روزانه از طریق روش‌های رسمی و غیررسمی، دستورالعمل تفسیری برای سازمان‌های بانکی تهیه می‌کنند. این دستورالعمل‌ها توسط بیانیه‌های مقرراتی و نظارتی، بولتن‌ها، مشاوران و اشکال دیگر اطلاعیه انتشار داده می‌شود. این دستورالعمل‌ها از طریق وبسایت‌های موسسه نیز قابل دسترس می‌باشد،

ماخذ: خلاصه شده از گزارش ارزیابی متقابل FATF و آمریکا در مورد می/ت (سومین گزارش ارزیابی متقابل گروه ویژه اقدام مالی و آمریکا در مورد می/ت، سال ۲۰۰۶، این دستورالعمل در اگوست ۲۰۰۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت).

پی‌نوشت‌ها:

۱. در تمام متن، واژه نظارت غیرحضوری با واژه نظارت مستمر، هم‌معنی است.
2. Essential criterion 1, principle 20, 2006 Methodology for BCP.
این توصیه به معنی الزام ترکیب نظارت حضوری و غیرحضوری برای یک بانک مفروض تلقی شود.
3. *Prudential reports.*
منظور گزارش‌های حاصل از انجام نظارت حضوری و غیرحضوری احتیاطی، موسسه مورد نظر است.
4. *Statistical returns.*
5. Essential criterion 4, principle 20, 2006 Methodology for BCP.
6. *One-size-fits-all.*
۷. برای اطلاع بیشتر به اصل ۱۹ از اصول اساسی کمیته بازل، پیش شرط سوم مراجعه شود: "ناظر برای تعیین و بررسی ماهیت و اساس نظارت مستمر روشی را به‌کارمی‌گیرد که بر پایه ماهیت، اهمیت و حوزه خطراتی است که بانک‌های منفرد یا گروه‌های بانکی در معرض آنها قرار دارند. روش بررسی ریسک به‌کارگرفته شده باید تمرکز فعالیت، مجموعه ریسک و شرایط کنترل داخلی بانک را نیز در برگیرد. روش فوق باید همسنگی‌های مناسبی نیز بین بانک‌ها به وجود آورد. عملیات نظارتی بر اساس این بررسی‌ها اولویت‌بندی می‌شود." برای اطلاع بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:
- The FATF Guidance on the risk-based approach to combating money laundering and terrorist financing, June 2007.
8. *Off-Site Prudential Supervision.*
9. *Cross-reference data.*
۱۰. اطلاعات مقداری یا کمی مانند تعداد و میزان گزارش‌های مشکوک ثبت شده و نقل‌وانتقالات کلان و غیر معمول شناسایی شده و تعداد افرادی که دوره‌های آموزش‌های مبارزه با پولشویی را گذرانده‌اند.
11. *Deloitte, Global anti-money laundering survey 2007.*
12. *Royal decree 54/2005, article 16.1 and Law 19/1993, article 3.7, City of London, comparative implementation of European Union directives (II), money laundering, December 2006.*
۱۳. پرسشنامه اول (QLB۱) شامل نام، عنوان و شماره تلفن افرادی است که با اطلاع واحد اطلاعات مالی مجاز به ثبت گزارش‌های مشکوک به پولشویی هستند. دومین پرسشنامه (QLB۲) شعبه‌ها و موسسات وابسته‌ای را ذکر می‌کند که در کشورهایی فعال هستند که آنها: (۱) نمی‌توانند پیش‌شرط‌ها در خصوص توجه خاص به نقل‌وانتقالات پیچیده غیرمعمول را فراهم کنند و (۲) نمی‌توانند اطلاعات کافی به دفتر مرکزی برای اهداف مبارزه با پولشویی ارسال کنند. پرسشنامه سوم (QLB۳) شامل جزئی‌ترین مجموعه اطلاعات شامل: رویه‌های مربوط به الزامات مختلف مبارزه با پولشویی، سطوح گروه و فرد، شاخص‌های کمی مانند تعداد و میزان گزارش‌های مشکوک بایگانی شده و نقل‌وانتقالات شناسایی شده با مبالغ کلان و غیر معمول بر اساس توصیه ۱۱ FATF و تعداد افرادی که آموزش‌های مبارزه با پولشویی می‌بینند. این پرسشنامه در ابتدا شامل مجموعه الزامات مبارزه با پولشویی به شکل قانون و مقررات بود، سپس بهترین اقدامات برای به‌کارگیری آنها را نیز شامل شد. پرسشنامه چهارم (QLB۴) شامل شعبه‌ها و تمام زیرمجموعه‌های تابعه می‌شود که در کشورهای غیرهمکار و تروریست مشخص شده توسط FATF، فعالیت می‌کنند.
۱۴. پرسشنامه فوق با استفاده از نرم‌افزار اکسل طراحی شده و شامل صد سوال کلیدی است که با توجه به هر سوالی که بانک مورد نظر جواب داده یک نمره برای آن تعیین می‌شود، در نهایت با نظر به میانگین وزنی سوالات پاسخ داده شده یک رتبه کلی به بانک فوق داده می‌شود.
۱۵. اگر در قانون اجازه داده شود.
16. *Aggregated.*
17. *Job profile.*
18. *The management information systems.*

۱۹. سیستم نقل و انتقالات دستی شامل بررسی انواع گزارش‌های تهیه شده توسط سیستم‌های اطلاعات مدیریت بانک (MIS) یا سیستم‌های قابل خرید و فروش موجود در بازار می‌شود. برخی از سیستم‌های MIS توسط سیستم‌های موجود در بازار تکمیل می‌شوند که برای مشخص کردن نقل و انتقالات ارزی قابل گزارش و حفظ سوابق مورد نیاز در خصوص انتقال وجوه، طراحی شده‌اند. برخی از سیستم‌های موجود در بازار شامل، مدل‌های غربال کردن برای تشخیص فعالیت غیر معمول می‌باشند، برای مثال گزارش‌های MIS شامل گزارش‌های فعالیت ارزی، گزارش‌های انتقال وجوه، گزارش فروش ابزارهای پولی، گزارش نقل و انتقالات کلان، گزارش‌های تغییر قابل توجه در مانده حساب، گزارش‌های وجوه ناکافی (NSF) می‌باشد. فرایند فوق ممکن است دربرگیرنده بررسی گزارش‌های روزانه، گزارش‌هایی که یک دوره زمانی را پوشش می‌دهند (مثلاً گزارش‌های ماهانه) یا ترکیبی از هر دو نوع گزارش باشد. نوع و دوره تناوب بررسی‌ها و گزارش‌های حاصل به کارگرفته شده باید متناسب با مجموعه یا سبک ریسک بانک در زمینه پولشویی باشد و به طور مناسبی مناطق جغرافیایی، مشتریان، خدمات و محصولات پرریسک را پوشش دهد. سیستم‌های کنترل خودکار با استفاده از برنامه‌های کامپیوتری خریداری شده از فروشندگان یا طراحی شده در داخل سازمان می‌تواند نقل و انتقالات فردی، فعالیت غیر معمول یا انحرافات از فعالیت انتظاری را مشخص کند. این سیستم‌ها می‌توانند حوزه وسیعی از فعالیت حساب مانند سپرده‌گذاری، برداشت، انتقال وجوه، تسویه خودکار نقل و انتقالات و نقل و انتقالات از طریق ماشین‌های خودپرداز را به طور مستقیم از سیستم پردازش اطلاعات مرکزی بانک به دست آورند. بانک‌های بزرگ که در منطقه وسیعی عملیات انجام می‌دهند یا دارای حجم زیادی از مشتریان پرریسک هستند، اساساً سیستم‌های خودکار کنترل حساب را به کار می‌گیرند. (ماخذ: FFIEC, BSA/AML Examination Manual, August ۲۰۰۷)

20. Scientific visualization.

21. Wire transfer.

22. Offshore.

23. Triangular.

۲۴. به فصل دوم مراجعه شود.

۲۵. به فصل دوم مراجعه شود

26. Consistency

27. Capital adequacy, Asset quality, Management factors, Earnings, and Liquidity.

۲۸. ماخذ: بانک مرکزی هلند

۲۹. در اینجا منظور، قوانین و مقرراتی است که توسط مقامات دیگر یا سایر نهادهای قانونگذاری وضع شده است.

۳۰. این گروه شامل انجمن بیمه‌گران انگلیس، انجمن بانک‌های خارجی، انجمن جوامع تعاونی، انجمن مشاوران مالی مستقل، انجمن کارگزاران سهام و مدیران سرمایه‌گذاری مشتری خصوصی، انجمن کارگزاران انگلیس، انجمن سرمایه‌گذاری سرمایه انگلیس، انجمن سازندگان ساختمان، شورای وام‌دهندگان وام مسکن، انجمن پول الکترونیک، انجمن اجاره و تأمین مالی، انجمن قراردادهای آتی و اختیار معامله، انجمن مدیران سرمایه‌گذاری، انجمن بانک‌های سرمایه‌گذاری لندن، انجمن کارگزاران بازار عمده فروشی و انجمن مدیران PEP & ISA

۳۱. اگر چه اجرای راهنمای مذکور التزام قانونی ندارد، دادگاه باید این را در نظر داشته باشد آیا دفاع‌کننده از اتهام پولشویی، دستورالعمل منتشر شده توسط مقام نظارتی یا هر نهاد ذیصلاح مورد تأیید خزانه‌داری را پیروی کرده است. تبصره‌های دستورالعمل JMLSG که آخرین بار در فوریه ۲۰۰۶ مورد تجدید نظر قرار گرفت توسط خزانه تأیید شده است.

32. The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN).

شبکه انتظامات جرایم مالی، دفتری درون اداره خزانه‌داری آمریکا است، علاوه بر واحد اطلاعات مالی، این دفتر نیز مسئول ساماندهی، صدور، مدیریت و اجرای مقررات مدنی قانون رازداری بانکی آمریکا است، این دفتر هماهنگ با دفتر درآمد داخلی در اداره خزانه‌داری آمریکا مسئول جمع‌آوری مالیات‌ها، هر دو مسئول جمع‌آوری و حفظ اطلاعات مربوط به قانون رازداری آمریکا و فراهم کردن خدمات دسترسی به اطلاعات گسترده دولتی و سایر اطلاعات تحت قانون رازداری بانکی، هماهنگ با مقررات مالی فدرال می‌باشند.

33. The Federal Financial Institutions Examination Council.

فصل چهارم / نظارت غیرحضورى در خصوص مبارزه با... | ۹۹

34. *Federal Deposit Insurance Corporation(FDIC).*

35. *Federal Reserve Banks(FRB).*

36. *Office of the Comptroller of the Currency(OCC).*

37. *Office of Thrift Supervision(OTS).*

۱- مقدمه:

فرایند نظارت حضوری کمک می‌کند، نسبت به تبعیت بانک‌ها از قوانین و مقررات و رویه‌های تعیین شده در کشور و به‌کارگیری روش‌ها و راهکارهای بانک‌ها برای اطمینان یافتن از مطابقت مستمر و تشخیص ضعف‌های موجود در نظام تطبیقی اطمینان حاصل شود؛ برای تحقق اهداف فوق، ناظران باید یک برنامه بازرسی جامع را به‌کارگیرند. این برنامه شامل بررسی تمام عناصر اصلی مپ/تت می‌باشد که رعایت آنها از نظر قانونی الزامی است. به منظور استفاده بهینه از منابع و بودجه محدود و تمرکز بر حوزه‌هایی که ریسک بالا دارند باید یک رویکرد مبتنی بر ریسک در بازرسی به‌کارگرفته شود. در فرایند بازرسی نباید تنها اطمینان از تطابق با قوانین و الزامات مورد نظر قرار گیرد بلکه لازم است سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در خصوص مپ/تت نیز بررسی و مشخص شود آیا به‌کارگیری سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک مطابق با برنامه بانک و طرحی است که از قبل مشخص شده و آیا سیاست‌ها به‌طور موثری اهداف مورد انتظار بانک را محقق می‌سازند یا خیر؟ در این راستا،

هنگام نظارت باید همیشه تعدادی از نقل و انتقالات یا تراکنش‌ها مورد بررسی و کنترل قرار گیرد.

موفقیت و اثربخشی یک برنامه بازرسی حضوری در خصوص مپ/تت بستگی به عوامل زیادی دارد، از جمله: منابع کافی، کارکنان آموزش‌دیده در زمینه بازرسی که به تمام سوابق بانک و مشتری‌ها دسترسی کامل داشته باشند. این فصل شامل پنج بخش می‌شود: در بخش اول مراحل مختلف لازم برای هدایت موفقیت‌آمیز بازرسی جامع یک بانک در زمینه مپ/تت مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بخش دوم در مورد رویکردها و انواع بازرسی بحث می‌شود. بخش سوم به چگونگی تعیین حوزه برنامه کاری کارکنان و نظارت حضوری در خصوص مپ/تت می‌پردازد. بخش چهارم دید کلی نسبت به عناصر اصلی مورد بررسی در طول بازرسی در خصوص مپ/تت ارائه می‌دهد. بخش آخر نیز نشان می‌دهد که چگونه می‌توان نتایج و یافته‌های حاصل از فرایند بازرسی را تفسیر و بیان کرد.

۲- رویکردها و انواع بازرسی

ناظر مپ/تت باید ابتدا یک برنامه نظارتی را سازماندهی کند. پیش از سازماندهی یک برنامه نظارتی مپ/تت جامع و کارا، باید به انواع رویکردهای بازرسی توجه شود. در زیر برخی از این رویکردهای بازرسی مورد بحث قرار می‌گیرد.

۲-۱- رویکرد مبتنی بر ریسک در مقابل رویکرد استاندارد شده

در یک بازرسی جامع، هر بانکی سالانه در خصوص موضوع مپ/تت مورد بررسی قرار می‌گیرد. متأسفانه با وجود محدودیت بودجه‌ای و محدودیت تعداد بازرسی‌ها و سایر متخصصان نظارتی، بازرسی جامع ظاهراً روش عملی نیست. روش‌های متنوعی برای بازرسی بانک وجود دارد، اما در دنیای امروز به نظر می‌رسد که روش کارا و موثر برای نظارت بانک‌ها، رویکرد مبتنی بر ریسک است (جدول شماره ۵-۱). در این رویکرد مجموعه یا سبد ریسک

بانک به عنوان مبنایی برای بررسی برنامه مطابقت مپ/تت و تعیین اثربخشی سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی مپ/تت بانک به کار گرفته می‌شود.^۲ در این رویکرد با بررسی و کنترل نقل و انتقالات یا تراکنش‌ها، مشخص می‌شود که آیا سازکارهای موجود در بانک همانگونه که طراحی شده‌اند عمل می‌کنند. با پذیرش رویکرد مبتنی بر ریسک، ناظران بانکی می‌توانند تمرکز خود را روی بانک‌هایی بگذارند که از نظر ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم در معرض ریسک بالاتری هستند. بر این اساس بانک‌هایی که فعالیت‌های پیچیده‌تری انجام می‌دهند، بانک‌های بزرگتر که درگیر نقل و انتقالات برون مرزی هستند و بانک‌هایی که تمرکز فعالیت‌شان بر خدمات بانکی اختصاصی است باید بیشتر مورد مطالعه و بازرسی قرار گیرند.

۲-۲-۲- مراحل و اطلاعیه بازرسی^۳

۲-۲-۱- دوره تناوب بازرسی

در هر کشوری، دوره تناوب بازرسی متفاوت است. دوره تناوب بازرسی بستگی به عوامل مختلف از قبیل اندازه، پیچیدگی، رتبه و مجموعه یا سبد ریسک بانک دارد. به طور معمول بانکی که با مشکلات کم یا بدون مشکل اداره می‌شود، ممکن است که هر ۱۲ تا ۱۸ ماه بازرسی شود. در مورد بانک‌هایی که براساس بازرسی‌های گذشته با مسایل مهم و یا مشکلات مستمری روبه‌رو بوده‌اند، لازم است دوره تناوب کوتاهتری برای بازرسی آنها برنامه‌ریزی شود. برای مثال در مورد بانک‌هایی که مسایل و مشکلات کمتری را تجربه کرده‌اند، بازرسی سالانه کفایت می‌کند اما بانک‌هایی که مشکلات جدی‌تری داشته‌اند لازم است هر شش ماه یا کمتر از آن بازرسی شوند. علاوه بر بازرسی حضوری، داشتن یک نظام نظارت بانکی موثر شامل نظارت غیرحضوری و ارتباط منظم با مدیریت بانک نیز ضروری است.^۴

۲-۲-۲- بازرسی حضوری مپ/تت با اطلاع قبلی

در بسیاری از کشورها، مدیران بانک از قبل نسبت به انجام بازرسی و تاریخ شروع آن آگاه می‌شوند.^۵ مدیران بانک نیز طی نامه‌ای اعلام می‌کنند

اطلاعات درخواستی آماده است و بازرس‌ها می‌توانند پیش از بازرسی یا در طول بازرسی حضوری این اطلاعات را تجزیه و تحلیل کنند. مزیت صدور اطلاعیه برای بازرسی و درخواست اطلاعات این است که مدیریت بانک، زمان کافی برای تهیه تمام اطلاعات مورد درخواست را دارد، همچنین مدیر بانک می‌تواند ترتیبی اتخاذ کند که تعدادی از کارکنان مناسب بانک هنگام بازرسی برای کمک به روند بازرسی در کنار بازرس‌ها در بانک حضور داشته باشند. این امر فرایند نظارت را تسهیل می‌کند و اجازه می‌دهد بازرس‌ها مأموریت خود را در زمان مناسبی تمام کنند. روش دیگر، بازرسی بدون اطلاع قبلی است. در این روش بازرسان مقام نظارتی بدون اطلاع قبلی به مدیریت بانک، در بانک حضور پیدا می‌کنند. در این روش امکان افشای یک فعالیت جعلی مستمر و خلاف وجود دارد، فعالیتی که پنهان کردن سریع آن از دید بازرس‌ها امکان‌پذیر نیست. این روش به هر حال مضراتی نیز دارد، از جمله اینکه مدیریت بانک بدون اطلاع از بازرسی، نمی‌تواند تمام اطلاعات مورد نیاز بازرس‌ها را آماده کند. بنابراین زمان بازرسی طولانی‌تر خواهد شد، زیرا تهیه اطلاعات مورد نیاز بازرس‌ها زمان‌بر است و از طرف دیگر ممکن است هنگام بازرسی، کارکنان بانک برای پرسش و پاسخ در مورد موضوعات بازرسی در دسترس نباشند.

۲-۳- بازرسی حضوری هدفمند در جهت مپ/تت در مقابل باز دیده‌های حضوری کلی‌نگر

۲-۳-۱ - بازرسی مپ/تت مستقل و احتیاطی^۶

در هر کشوری علاوه بر بازرسی از بانک‌ها در خصوص مطابقت با قوانین و مقررات در زمینه مپ/تت، برای مقاصد احتیاطی نیز بانک‌ها از نظر نیازهای سرمایه‌ای، کیفیت وام‌دهی، سرمایه‌گذاری‌ها، نقدینگی و سایر فعالیت‌های بانکی مورد بازرسی احتیاطی قرار می‌گیرند. برخی از کشورها ترجیح می‌دهند بازرسی‌های تطبیقی و احتیاطی را با هم انجام دهند. در حالی که برخی دیگر از کشورها، این دو بازرسی را از هم جدا می‌کنند. زمانی که بازرسی مپ/تت جداگانه انجام می‌گیرد، این بازرسی به صورت یک بازرسی مستقل اداره و انجام می‌شود. به هر حال بسیاری از کشورها تمام یا بیشتر بازرسی‌های تطبیقی را به

عنوان بازرسی مستقل به همراه بازرسی مپ/تت که معمولاً بخش جدایی ناپذیر از آن است، انجام می‌دهند.

اصول اساسی کمیته بازل توصیه می‌کند که به منظور کمک به مدیریت ارشد در مدیریت ریسک‌های تطبیق^۷، کار تطبیقی دائم باید در بانک‌ها انجام شود به گونه‌ای که بانک بتواند به طور موثری با ریسک‌های فوق‌مقابله کند^۸. هر دو روش (مستقل بودن یا نبودن نظارت احتیاطی و نظارت در خصوص مپ/تت) مزایا و معایبی دارد. بازرسی‌های مستقل مپ/تت معمولاً توسط بازرسی‌های مجرب متخصص در این زمینه انجام می‌گیرد. مهارت‌هایی که بعید به نظر آید بازرسان احتیاطی^۹ در یک زمان کوتاه قادر به کسب آن باشند. از طرف دیگر با نظر به صرفه اقتصادی در انجام اقدامات ترکیبی و هزینه بیشتر برای انجام جداگانه بازرسی‌های احتیاطی و بازرسی در خصوص مپ/تت، کشورها باید بهترین روش را برای بازرسی انتخاب کنند.

۲-۳-۲- بازرسی‌های هدفمند

بازرسی‌های هدفمند روی سطوح ویژه‌ای از فعالیت بانک متمرکز می‌شوند. این بازرسی‌ها زمانی صورت می‌گیرد که شواهد حاکی از آن است بانک مورد نظر مسایلی در خصوص مپ/تت دارد. وقتی ناظران بانک می‌خواهند مسایل خاصی مانند شناسایی کامل مشتری را کنترل کنند یا وقتی ناظران گروه‌هایی از بانک‌ها را در یک ناحیه جغرافیایی خاص تحت نظر قرار می‌دهند، به ویژه بانک‌هایی که ریسک بالایی دارند، در این موارد، حوزه بازرسی به ناحیه خاص مورد نظر محدود خواهد شد و مأمور بازرسی نیز باید در آن ناحیه متخصص باشد.

کادر ۵-۱

نمونه‌ای از رویکرد مبتنی بر ریسک که در سنگاپور به کار گرفته شده است.

در سنگاپور مقام نظارتی، به جای قوانین و مقررات تجویزی و به کارگیری یک قاعده نظارتی برای همه^{۱۰}، یک رویکرد مبتنی بر ریسک را برای نظارت پذیرفته است. در این چارچوب بررسی یک سازمان از طریق درک فعالیت‌های سازمان فوق، رویه مدیریت ریسک و محیط عملیاتی آن سازمان انجام می‌شود. مراحل اصلی در فرایند بررسی ریسک عبارتند از:

■ تعیین عمده فعالیت‌های انجام شده توسط بانک؛

■ ارزیابی ریسک‌های ذاتی و کفایت روش یا راهکار مدیریت ریسک موسسه یا بانک و کنترل‌های داخلی صورت گرفته برای هر یک از فعالیت‌های موسسه؛
 ■ بررسی قدرت مالی موسسه و کفایت نظارت هیئت مدیره و مدیران ارشد از موسسه؛
 ■ تعیین رتبه ریسک کلی^{۱۱} بانک یا موسسه و در نتیجه اقدامات نظارتی مورد نیاز؛
 برای تعیین مجموعه یا سبد ریسک بانک یا موسسه مورد نظر، مقام نظارتی، اطلاعات لازم را از تعدادی از منابع نظارت حضوری و غیر حضوری جمع‌آوری می‌کند. این اطلاعات شامل موارد زیر است:
 ■ درآمدهای معمول بانک، که در صورت‌های مالی مشخص شده؛
 ■ سیاست‌ها و رویه‌های داخلی بانک و ارزیابی بانک از مجموعه یا سبد ریسک خود؛
 ■ گزارش‌های حسابرسی داخلی و خارجی؛
 ■ در مورد بانک‌های خارجی، کسب اطلاع از مقام نظارتی کشور مادر؛
 ■ گزارش‌های نظارت قبلی؛
 ■ گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک بانک که توسط واحد اطلاعات مالی سنگاپور تأیید شده باشد؛
 بر اساس رویکرد مبتنی بر ریسک، سازمان‌ها در دسته‌بندی نظارتی مجزا قرار می‌گیرند و در نتیجه از لحاظ دامنه و شدت نظارت به صورت متفاوت نظارت می‌شوند. دوره تناوب نظارت حضوری، انواع نظارت (متمرکز بر مپ/تت یا نظارت مپ/تت به عنوان بخشی از کل حوزه نظارت) و نواحی‌ای که لازم است نظارت بیشتری بر آنها انجام شود، توسط مقام نظارتی مشخص می‌شود.

۲-۴- وسعت بازرسی‌های حضوری در خصوص مپ/تت

در کشورهای مورد بررسی کارشناسان بانک جهانی، روش واحدی برای تعریف عمق و وسعت یک بازرسی حضوری مپ/تت وجود نداشت. در برخی از کشورها، حوزه بازرسی‌های تطبیقی مپ/تت محدودتر از استانداردهای توصیه شده توسط FATF بود. در این کشورها بازرسی‌ها برای اطمینان یافتن از انطباق رویه‌های موجود در بانک با قوانین و مقررات کشور در خصوص مپ/تت، تنها رویه‌های بانک در خصوص مپ/تت را مد نظر قرار می‌دهند، بنابراین بازرسی شامل بررسی تمام فعالیت‌های بانک نمی‌شود. در برخی دیگر از کشورهای بازدیدشده، حوزه بازرسی وسیع‌تر بود، به گونه‌ای که بازرسی‌ها هنگام بازرسی به دنبال کسب اطمینان از به‌کارگیری مناسب و کارآمد تجهیزات داخلی بانک در خصوص مپ/تت نیز بودند. در این شیوه تیم بازرسی به بررسی و آزمودن تراکنش‌ها^{۱۲} اقدام می‌کرد. در این آزمون به منظور سنجش فرایند و روش بازرسی داخلی بانک، یک نمونه از عملیات و پرونده مشتری‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در روش FATF برای

بررسی مطابقت عملیات یک بانک یا موسسه مالی با توصیه‌های FATF (۴۹) توصیه) شاخص‌هایی در مورد عمق مورد انتظار^{۱۳} بازرسی حضوری مشخص می‌شود. در این روش با نظر به اینکه بازرسی شامل بررسی رویه‌ها و روش‌ها، دفاتر، سوابق و آزمون نمونه می‌شود^{۱۴}، ناظر باید اختیار دسترسی به تمام سوابق، اسناد و اطلاعات مربوط به کنترل تطبیق از جمله اطلاعات در رابطه با حساب‌ها یا نقل و انتقالات یا سایر روابط کاری را داشته باشد^{۱۵}. در واقع می‌توان استنباط کرد روشی که استانداردهای FATF را بهتر در برمی‌گیرد، روشی است که تمام رویه‌های داخلی بانک را بررسی می‌کند و شامل آزمون تراکنش و نمونه نیز می‌شود. در هر کشوری برای تعیین عمق و وسعت بازرسی حضوری باید چند موضوع مد نظر باشد. بحث برانگیزترین موضوع، مربوط به نقل و انتقالات نامتعارف و مشکوک کشف شده حین بازرسی است. بازرسی‌ها ممکن است حین بازرسی، نقل و انتقالات مشکوک و نامتعارف را کشف کنند، بنابراین روش‌های بازرسی باید به گونه‌ای باشد که بازرسی‌ها را در چگونگی حل و فصل موارد مشکوک راهنمایی کند. براساس نتایج کارهای میدانی انجام شده، اقدامات مختلفی برای رسیدگی به این موضوع می‌تواند انجام گیرد. در برخی از کشورها^{۱۶} ناظر پس از بررسی مجدد نقل و انتقال مشکوک با کمک مدیریت ارشد نظارتی، می‌تواند مورد مشکوک را با واحد اطلاعات مالی یا هر مقام ذیصلاح دیگر در میان بگذارد^{۱۷}. در برخی دیگر از کشورها^{۱۸} نیز بدون هیچ بررسی اضافی دیگر، فقدان گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک، اظهارنامه‌ها همچنین پیشامدهای رخ داده مشکوک در موسسه مورد بازرسی به تفصیل در گزارش‌های بازرسی شرح داده می‌شود. در برخی از کشورها، مقام نظارتی طی یک دستورالعمل از بانک‌ها درخواست می‌کند اطلاعات مربوط به نقل و انتقالات مشکوک را گزارش کنند^{۱۹}. در برخی از کشورها نیز بازرسی‌ها پس از بحث و گفتگو با مدیریت بانک، در صورت لزوم به مدیریت بانک توصیه می‌کنند گزارش مورد مشکوک تهیه شود. اگر در مورد ثبت گزارش مورد مشکوک اختلافی وجود داشته باشد، بازرسی‌ها در مورد نحوه اقدام، نظر سرپرستان را می‌پذیرند. به هر حال علت عدم ثبت و بایگانی گزارش موارد مشکوک توسط بانک، باید صریحاً بررسی شود. همچنین به

منظور مشخص شدن عدم موفقیت بانک در تشخیص نقل و انتقالات نامتعارف، باید رویه‌ها و روش‌های بانک در کنترل نقل و انتقالات مورد بررسی و آزمون قرار گیرد. دومین موضوع این است که آیا برای مشخص شدن امکان درگیری سطوح بالای مدیریت بانک در فعالیت‌های مشکوک، بررسی حساب شخصی این افراد توسط بازرس‌ها کار درستی است؟ همچنین آیا بازرس‌ها باید روی حساب‌های آن گروه از مشتریان بانک که از نظر واحد اطلاعات به عنوان مشتریان خطرناک شناسایی شده‌اند، کنترل‌های بیشتری انجام دهند؟ البته ممکن است گفته شود که هیچکدام از این اعمال مناسب نقش یک بازرس بانک نیست بلکه این امور وظیفه مأمور اجرای قانون است. همچنین آیا این انتظار وجود دارد که بازرسان به منظور سنجش اثربخشی ابزارهای کنترل/بازرسی داخلی بانک، نقل و انتقالات مشکوک را در دفاتر بانک مورد بررسی قرار داده و ردیابی کنند؟ کارهای میدانی بیانگر این است که توافق روشنی در مورد اینکه نظارت‌های حضوری مپ/ت باید شامل شناسایی عملیات مشکوک باشد، وجود ندارد.

با توجه به این مسایل، بازرسی‌های استاندارد باید شامل مصاحبه‌ها، تجزیه و تحلیل‌های مبتنی بر اسناد، بازرسی دفاتر و حساب‌ها، رویه‌ها و سوابق و همچنین آزمودن یک نمونه چندتایی از حساب‌ها و نقل و انتقالات یا تراکنش‌ها باشد.

۲-۵- بازرسی شعبه‌های خارجی

برخی از بانک‌های مستقر در یک کشور ممکن است در سایر کشورها دارای دفاتر نمایندگی یا شعبه باشند، بنابراین ناظران بانکی باید به منظور اطمینان یافتن از رعایت قوانین و مقررات مپ/ت کشور مادر توسط شعبه‌های خارجی، برای بازرسی از تمام این شعبه‌ها برنامه‌ریزی کنند (کادر شماره ۵-۲). برای انجام بازرسی، اجازه کشور میزبان لازم است^{۲۰}. یکی از متداول‌ترین مبانی قانونی برای این امر، امضای توافقنامه میان دو کشور است که اجازه می‌دهد کشور مادر در کشور میزبان نظارت حضوری تطبیقی در خصوص مپ/ت انجام دهد.

۲-۶-۲- منابع، مهارت‌ها و روش‌شناسی

۲-۶-۱- بازرسان متخصص مپ/تت و بازرسان عمومی

یکی از موضوعات مطرح در خصوص مپ/تت انجام بازرسی در مورد مپ/تت توسط بازرسان آموزش دیده متخصص یا بازرسان عمومی است. در برخی از کشورها ترجیح این است که بازرسی‌های فوق توسط بازرسان متخصص انجام گیرد، زیرا بازرسی‌های عمومی دانش کافی در مورد مسایل مپ/تت ندارند و بیشتر تمرکز آنان روی مسایل نظارتی احتیاطی است. در برخی از کشورها نظارت احتیاطی، مسایل مپ/تت را نیز پوشش می‌دهد، بنابراین در این کشورها از بازرسی‌های عمومی برای انجام بازرسی در خصوص مپ/تت و نیز بازرسی در خصوص امنیت و سلامت سیستم بانکی استفاده می‌شود. البته بحث‌های مخالف و موافق در مورد این روش وجود دارد. به هر حال نکته قابل توجه این است که استفاده از یک روش در تمام کشورها ممکن است مناسب نباشد. به هر حال با نظر به اینکه نظارت در خصوص مپ/تت از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است، بنابراین در نهایت متخصصان آموزش دیده در این زمینه مورد نیاز است. در کانادا دفتر ناظر سازمان‌های مالی، روش بازرسی در خصوص مپ/تت توسط بازرسی‌های متخصص آموزش دیده را پذیرفته است. در این کشور بازرسی‌های مپ/تت، بخشی از تیم نظارتی احتیاطی نیستند، هر چند بازرسی‌های فوق با همکاری نزدیک با آنها صورت می‌گیرد. مزیت این روش این است که بازرسی‌های عمومی قادر خواهند بود، تمرکز خود را بر مسایل نظارتی احتیاطی بگذارند و دفتر ناظر سازمان‌های مالی نیز قادر خواهد بود، ریسک پولشویی را جدا از ریسک‌های مالی تجزیه و تحلیل کند زیرا بر اساس سیستم مپ/تت دفتر ناظر سازمان‌های مالی^{۲۱}، این دو ریسک وابستگی متقابل با یکدیگر ندارند.

۲-۶-۲- روش‌شناسی

مقام نظارتی به منظور راهنمایی بازرسان در انجام فرایند نظارتی باید دستورالعملی برای بازرسی تهیه کند. حداقل موارد طرح شده در این دستورالعمل عبارت است از:

- مقدمه کلی در خصوص پولشویی / تأمین مالی تروریسم در دنیای امروز؛
- بررسی گروه‌های استاندارد بین‌المللی در خصوص مپ/تت و سایر نهادهای بین‌المللی درگیر مپ/تت؛
- وضعیت پولشویی / تأمین مالی تروریسم در کشور ذیربط؛
- فهرستی از تمام موسسه‌های ملی که درگیر مپ/تت هستند با شرح تفصیلی از نقش هر یک از این موسسه‌ها؛
- بررسی تفصیلی و شرح قوانین ملی، مقررات، سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی به کار گرفته شده توسط بانک‌ها در خصوص مپ/تت؛
- فهرستی از مجازات‌های بانکی و جریمه‌ها در صورت عدم تطبیق فعالیت بانک با قوانین و مقررات در خصوص مپ/تت در کشور ذیربط؛
- روش‌های بازرسی و مراحل در برگیرنده اجزای اصلی مپ/تت، که در طول بازرسی حضوری اجرا می‌شود؛
- بحث در مورد چگونگی تدوین گزارش بازرسی؛
- تهیه یک پیوست شامل قوانین، مقررات، سیاست‌های ابلاغ شده، مراجع و سایر موضوعات مهم در خصوص مپ/تت که می‌تواند به بازرس‌ها برای انجام بهتر بازرسی کمک کند.

۳- تدارک و برنامه‌ریزی نظارت حضوری در خصوص مپ/تت

پیش از بازرسی یک بانک در خصوص مپ/تت، مراحل معینی وجود دارد که باید درک شود. این مراحل برای موفق بودن بازرسی و تهیه اطلاعات مورد نیاز به منظور مدیریت کارآی بازرسی بسیار مهم است.

۳-۱- فرایند قبل از برنامه‌ریزی نظارت حضوری

به عنوان فرایند پیش از برنامه‌ریزی برای انجام بازرسی حضوری، باید قبل از اینکه تیم بازرسی وارد بانک شود، مذاکرات اولیه‌ای با مدیریت بانک صورت گیرد. در این بحث‌ها، از مدیریت خواسته می‌شود اطلاعات لازم را برای

بازرسی جمع‌آوری کند. در برخی از کشورها، بازرسی بدون اطلاع قبلی انجام می‌گیرد. در این موارد بازرسی‌ها به محض ورود به بانک با مدیران بانک تماس گرفته، درخواست اطلاعات می‌کنند. حوزه برنامه‌ریزی بازرسی و جنبه‌های بازرسی با جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات زیر شروع می‌شود:

- بررسی ریسک مپ /تت بانک؛
- گزارش بازرسی قبلی و مکاتبات بین بانک و مقام ناظر؛
- گزارش حسابرسی‌های داخلی و خارجی یا بررسی‌های مستقل دیگر؛
- اطلاعات درخصوص نظارت غیرحضوری^{۲۲}؛
- اطلاعات دریافت شده پیرو نامه درخواست انجام نظارت.

کادر ۵-۲

نظارت حضوری بانک‌های خارجی در هنگ‌کنگ، چین، سنگاپور و کانادا

هنگ‌کنگ: بانک مرکزی این کشور به منظور بازرسی بانک‌های بزرگ و پیچیده، شعبه‌ها و نمایندگی‌های خارجی آنان روش گروه‌بندی^{۲۳} را پذیرفته است. شعبه‌های فرامرزی بانک‌های ثبت شده در هنگ‌کنگ نیز ملزم به رعایت مقررات و دستورالعمل‌های تدوین شده در این کشور هستند، البته در صورتی که مغایر با مقررات کشور میزبان نباشد. در هنگ‌کنگ نظارت حضوری شامل ارزیابی مپ/تت نیز می‌باشد. در این کشور بازرسی مپ/تت بخشی از بازرسی کامل بانک است. بازرسی توسط گروه‌های متخصص انجام می‌شود و تمرکز آن تنها بر موضوعات مپ/تت است، در اینجا دو نوع بررسی ممکن است انجام گیرد که عبارتند از: (۱) بررسی کامل یک بانک خاص از نظر مپ/تت (۲) بررسی یک مسئله واحد در زمینه مپ/تت در سطح صنعت بانکداری، از آن جمله مسئله شناسایی کامل مشتری در بانکداری خصوصی است. انتخاب بانک‌ها برای بازرسی و حوزه بازرسی‌ها، سالانه و براساس مجموعه یا سبد ریسک بانک تعیین می‌شود. مجموعه یا سبد ریسک بانک نیز بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده از منابع مختلف، از جمله مذاکرات و بحث میان متخصصان مپ/تت با بازرسان مسئول بازرسی تمام حوزه‌های بانک، به دست می‌آید.

سنگاپور: در این کشور تبادل اطلاعات با ناظران خارجی به چند صورت انجام می‌شود. پس از انجام بازرسی شعبه بانک خارجی در سنگاپور، بانک مرکزی این کشور گزارش بازرسی را به مقام ناظر کشور مادر، مرکز سرپرستی شعبه بانک خارجی، همچنین شعبه مورد بررسی ارسال می‌کند. در صورت نیاز به انجام بازرسی شعبه سنگاپوری بانک توسط ناظر خارجی، یک تیم بازرسی مرکب از کارکنان مقام ناظر خارجی و بازرسان بانک مرکزی سنگاپور تشکیل می‌شود. زمانی که بازرسی حضوری از شعبه بانک ثبت شده در سنگاپور صورت می‌گیرد، بازرسان بانک مرکزی سنگاپور هماهنگ با ناظر محلی گزارش بازرسی را تهیه می‌کنند.

کانادا: در این کشور دفتر ناظر سازمان‌های مالی به طور منظم بررسی می‌کند که آیا شعبه‌ها و نمایندگی‌های خارجی بانک‌ها و شرکت‌های بیمه، استانداردهای محلی مدیریت ریسک و الزامات مربوط به آنها را در محل دفتر مرکزی خود در کانادا رعایت می‌کنند. همچنین دفتر مذکور نتایج کار خود در کشورهای میزبان را با تنظیم‌کنندگان مالی^{۲۴} محلی ردوبدل می‌کند. هیچ محدودیت نظارتی روی قابلیت ناظر کشور خارجی برای بازرسی شعبه یا نمایندگی بانک‌های آن کشور در کانادا وجود ندارد. با این حال دفتر مذکور از ناظر خارجی درخواست می‌کند، در بازدید و بازرسی با این دفتر همکاری کند.

۳-۲- بررسی ریسک مپ/تت پیش از بازدید حضوری^{۲۵}

به عنوان بخشی از فرایند برنامه‌ریزی نظارتی و تحقق اهداف بازرسی‌ها در خصوص مپ/تت، رییس هیئت بازرسی باید تجزیه و تحلیل‌های انجام شده توسط بانک در خصوص ریسک مپ/تت را بررسی کند. در صورتی که تجزیه و تحلیل‌های فوق در دسترس نباشد لازم است بر اساس اطلاعات قابل دسترس، گزارش بررسی ریسک تهیه شود (برای جزئیات بیشتر به فصل دوم مراجعه شود). به هر حال توصیه می‌شود همه بانک‌ها بررسی ریسک مپ/تت را انجام دهند و برنامه‌های تطبیقی‌شان را بر اساس ریسک‌های تعریف شده خاص اجرا کنند. در فرایند بررسی ریسک باید اقلام مختلفی ارزیابی شود از جمله: تشخیص و اندازه‌گیری ریسک مربوط به محصولات، خدمات، مشتری‌های بانک و موقعیت‌های جغرافیایی محل فعالیت بانک. در واقع ارزیابی کامل بانک توسط ناظر برای مدیریت موثر ریسک مپ/تت و انجام کنترل‌های داخلی مناسب برای برنامه‌های تطبیقی مپ/تت به مدیریت بانک کمک خواهد کرد. زمانی که ناظر، گزارش بررسی ریسک مپ/تت یک بانک را ارزیابی می‌کند، نتیجه این ارزیابی باید راهنمای جریان عمل برنامه‌ریزی به منظور نظارت حضوری باشد. در این بررسی تمام اقلام مربوط به مجموعه یا سبد ریسک بانک باید مورد نظر قرار گیرد. در این بررسی لازم است گزارش بررسی ریسک بانک (تهیه شده توسط بانک) نیز مطالعه شود و مشخص شود آیا ریسک مشخص شده در گزارش فوق متناسب با ریسک واقعی بانک است.

۳-۳- بازرسی‌های قبلی و مکاتبه با بانک

پیش از برنامه‌ریزی برای انجام نظارت حضوری، منبع مهم اطلاعات

به منظور برنامه‌ریزی برای نظارت حضوری، شامل نتایج بازرسی‌های قبلی، گزارش‌های کار و مکاتبات مستمر بین بانک و ناظر بانک می‌باشد. پس از بررسی منابع فوق باید نقص‌های قبلی یا فقدان سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک از جمله ناکارایی‌های تطبیقی در خصوص مپ/تت مشخص و در بازرسی ردیابی شود. علاوه بر منابع فوق از اخبار منتشرشده در مورد بانک مورد نظر در رسانه‌های عمومی نیز می‌توان استفاده کرد.^{۲۶}

۳-۴- حسابرسی‌های داخلی و خارجی یا سایر بررسی‌های مستقل

گزارش‌های حسابرسی‌های داخلی و خارجی که دربرگیرنده مسایل مپ/تت و ناکارایی‌هاست، منبع مهمی از اطلاعات برای برنامه‌ریزی بازرسی‌هاست (کادر ۵-۳). بازرس‌ها در بررسی‌های خود علاوه بر تعیین چگونگی بازرسی و حوزه بازرسی‌ها باید چگونگی نظارت بر برنامه‌های تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت را نیز مشخص کنند. علاوه بر این، بررسی مکاتبات بین مدیریت بانک و بازرس‌ها نیز حائز اهمیت است. همچنین به منظور اصلاح کاستی‌های ملاحظه شده در بازرسی، باید اقدامات اصلاحی که بانک موظف به اجرای آنهاست نیز مشخص شود. برای مثال در هنگ‌کنگ بانک مرکزی در عملیات نظارتی با حسابرس‌های خارجی بانک همکاری می‌کند. بانک مرکزی این کشور در صورت لزوم می‌تواند از بانک مورد بررسی بخواهد به منظور ارزیابی سطح خاصی از عملیات بانک فوق، یک حسابرس خارجی مورد تأیید بانک مرکزی هنگ‌کنگ را به کار گیرد. حوزه بررسی توسط بانک مرکزی هنگ‌کنگ تعیین شده و از نتایج بررسی نیز در زمان بازرسی بانک توسط بانک مرکزی استفاده می‌شود.

در مالزی نهاد خدمات مالی فرامرزی^{۲۷} تأیید می‌کند که حسابرس‌های خارجی نقش مهمی در نظارت بر کنترل‌های داخلی بانک، نظارت بر رویه‌های داخلی و نیز تأیید تطابق عملیات بانک با مقررات ملی مبارزه با پولشویی دارند. نهاد فوق همچنین دستورالعملی برای حسابرس‌های داخلی منتشر کرده است که حاوی اقدام‌ها و کنترل‌های لازم در خصوص مپ/تت به عنوان حداقل استاندارد لازم است.

۳-۵- اطلاعات نظارت غیرحضوری

اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق سیستم‌های موجود نظارت غیرحضوری بخش مهمی از فرایند نظارت حضوری است زیرا اطلاعات فوق شامل اطلاعات اخذ شده از نهادهای نظارتی بیرونی و نهادهای مجری قوانین است. این اطلاعات شامل قصور و خطا در ثبت گزارش‌های فعالیت‌های مشکوک، گزارش نقل‌وانتقالات نقدی با مبالغ کلان یا حجم بالای نقل‌وانتقالات مشکوک و فعالیت‌های نقدی در مبالغ کلان نسبت به اندازه بانک، رشد و موقعیت جغرافیایی بانک می‌شود. ملاحظه موارد فوق می‌تواند منجر به مجازات مدنی به صورت جریمه نقدی یا اعمال مجازات‌های دیگر توسط مقامات ذیصلاح شود. در کشورهایی که نظارت حضوری و غیرحضوری توسط دو اداره یا دو بخش جداگانه انجام می‌گیرد، تیم مسئول انجام نظارت حضوری پیش از حضور فیزیکی در محل بانک، معمولاً به منظور نظارت مستمر بانک‌ها، با مسئول اداره نظارت غیرحضوری، جلسه می‌گذارد؛ هدف از برقراری جلسه بحث در مورد مسایل مربوط به نگرانی‌های مشترک آنها از جمله سطوح ریسک‌های بالاتر، بخش‌هایی از فعالیت یا انواع فعالیت‌های بانک مورد نظر است که نیاز به بررسی عمیق‌تری دارد و مواردی از قصور و کاستی‌های ملاحظه شده در بانک مورد نظر که قبلاً ارزیابی شده اما هنوز اصلاح نشده است. این جلسات و بحث‌های مقدماتی کمک می‌کند، تیم‌های بازرسی مسایلی که نیاز به توجه خاص دارند را بهتر درک کنند. همچنین تیم بازرسی قبل از انجام نظارت حضوری، به منظور بحث در مورد نگرانی‌های احتمالی در خصوص بانک مورد نظر (برای مثال فقدان گزارش‌های موارد مشکوک) باید با واحد اطلاعات مالی برای تعیین ضعف آن بانک در جریان عمل گزارش‌دهی جلسه‌ای داشته باشد^{۲۸}.

۳-۶- نامه‌های درخواست اطلاعات

پیش از انجام بازرسی در خصوص مپ/ت، رییس هیئت بازرسی باید نامه‌ای به مدیریت بانک ارسال و اطلاعات مهم مورد نیاز را درخواست کند، به منظور اینکه بازرسی با حداقل اختلالات و در زمان

مناسب تکمیل و انجام شود^{۲۹}، بازرس‌ها می‌توانند برای بازرسی در خصوص مپ/ت اطلاعات خاصی را قبل یا در آغاز انجام بازرسی درخواست کنند. مثال‌های زیر نمونه‌هایی از اطلاعات درخواستی در کشورهای است که بهترین اقدام‌ها را در خصوص مپ/ت داشته و بسیاری از توصیه‌های FATF را دنبال کرده‌اند. البته این را نیز باید در نظر داشت که درخواست بایستی متناسب با قوانین جاری در کشور، فهرست اطلاعات درخواستی بایستی متناسب با قوانین جاری در کشور، مقررات و رویه‌های اجرایی، مجموعه یا سبد ریسک بانک در خصوص مپ/ت و حوزه برنامه‌ریزی شده برای نظارت باشد.

کادر ۳-۵

مثال‌هایی از اطلاعات خارجی مفید برای بازرسی حضوری و غیرحضوری

در فرانسه، بر اساس مقررات جاری شده در ۲۱ فوریه سال ۱۹۹۷ (همچنین اصلاحات آن در ۳۱ مارس ۲۰۰۵ و ۳۱ ژوئن ۲۰۰۵، ۲۰ فوریه ۲۰۰۷ و ۲ جولای ۲۰۰۷) در مورد کنترل داخلی سازمان‌ها و بنگاه‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها موظفند دو نوع گزارش را تهیه و برای مقام نظارتی (از طریق دبیرخانه کمیته بانکی) ارسال کنند. سازمان‌های گزارش‌دهنده حداقل یک بار در سال، صرف نظر از ماهیت ریسک‌هایی که یک بانک با آن مواجه است ملزم به تهیه گزارش در مورد وضعیت‌هایی هستند که در مورد آنها کنترل‌های داخلی انجام گرفته است. گزارش فوق علاوه بر انواع ریسک‌ها (تعریف شده در مقررات ۰۷-۹۷) در کنار موضوعات دیگر، موارد زیر را نیز در برمی‌گیرد:

(۱) شرحی از اقدامات اصلی انجام شده در رابطه با کنترل داخلی و تجربیات حاصل از این اقدامات (۲) مجموعه‌ای از تحقیقات و بررسی‌های انجام شده، تجربیات اساسی حاصل شده به‌ویژه کاستی‌های اصلی مشاهده شده و اقدامات اصلاحی در حال پیگیری (۳) شرح تغییرات اساسی انجام شده در رابطه با کنترل‌های داخلی در طول دوره مورد بررسی، علاوه بر این بر اساس ماده ۴۳ از مقررات ۰۷-۹۷ تصریح می‌شود سازمان‌های گزارش‌دهنده حداقل سالی یک بار موظف به ارائه گزارش در مورد اندازه‌گیری، بازبینی و کنترل ریسک‌هایی هستند که در معرض آن قرار دارند. گزارش آنها ممکن است شامل گزارش‌های الزامی لحاظ شده در ماده ۴۲ نیز باشد.

همچنان‌که در ماده ۴۴ از مقررات ۰۷-۹۷ آمده است، سازمان‌های گزارش‌دهنده باید سالانه گزارش‌های قید شده در مواد ۴۲ و ۴۳ را نه تنها به نهاد تصمیم‌گیرنده بلکه به کمیته بانکی ارائه دهند، این گزارش‌ها نه تنها برای بازرسی‌های غیرحضوری مفید هستند بلکه در پیش‌بینی نظارت‌های حضوری نیز مفید خواهند بود، زیرا این گزارش‌ها یک دید کلی به بازرسان در مورد نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بانک در خصوص مپ/ت می‌دهند و اجازه می‌دهند که سرپرست بازرسی عملیات بازرسی را بر اساس این گزارش‌ها برنامه‌ریزی کند.

۳-۶-۱- برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت

اطلاعات در مورد برنامه تطبیقی بانک در خصوص مبارزه با پولشویی / تأمین مالی تروریسم مهم است، زیرا به وسیله این اطلاعات می‌توان اثربخشی برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت، تطبیق آن با قوانین و مقررات ملی و اثربخشی برنامه مپ/تت را ارزیابی کرد. این اطلاعات همچنین ساختار برنامه تطبیقی مپ/تت را تشریح می‌کند. علاوه بر این، اطلاعات فوق به رییس تیم بازرسی برای تعیین رابطان بانکی به منظور انجام نظارت کمک می‌کند. از جمله اطلاعات در مورد برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت عبارتند از:

- نام و عنوان مسئول تطبیق مپ/تت؛
- نمودار سازمانی نشان‌دهنده ترتیبات و سلسله مراتب سازمانی گزارش‌دهی؛
- نسخه‌هایی از جدیدترین برنامه مدون تطبیق مپ/تت تصویب شده توسط هیئت مدیره بانک؛
- نسخه‌هایی از سیاست‌ها و رویه‌های بانک در ارتباط با گزارش‌دهی، ثبت و بایگانی سوابق ضروری از جمله گزارش نقل و انتقالات مشکوک؛
- مکاتبات بانک با بازرس‌ها، واحد اطلاعات مالی و مجریان قانون در رابطه با بازرسی قبلی در خصوص مپ/تت؛
- نسخه‌هایی از تمام سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در ارتباط با شناسایی مشتری (KYC) و شناسایی کامل مشتری (CDD).

۳-۶-۲- سوابق بازرسی‌های قبلی

ناظر با ملاحظه سوابق بازرسی‌های قبلی می‌تواند از نگرانی‌ها و مسایل احتمالی درونی بانک و چگونگی برخورد مدیریت با مسایل فوق آگاه شده و از این طریق نسبت به بانک مورد نظر آگاهی به دست آورد. بررسی حوزه بازرسی و اینکه آیا بازرسی شامل بررسی برنامه مپ/تت بانک بوده است نیز مهم است. در این راستا رییس تیم بازرسی باید اطلاعات زیر را درخواست کند:

- نسخه‌هایی از نتایج بازرسی‌های مستقل داخلی یا خارجی که بعد

از آخرین بازرسی در خصوص مپ/تت انجام شده، شامل نامه درخواست اطلاعات و بازدید و پاسخ‌های مدیریت بانک به آن؛

- دسترسی به گزارش‌های بررسی ریسک که توسط بازرس داخلی انجام شده، طرح و برنامه بازرسی و گزارش‌های کاری استفاده شده در بازرسی به منظور کنترل و بررسی آنها.

۳-۶-۳- بررسی ریسک

همچنان‌که پیش‌تر بحث شد گزارش بررسی ریسک یکی از اسناد اصلی مورد استفاده برای طرح‌ریزی نظارت حضوری است، این گزارش به رییس بازرسی و کارکنان تحت نظر او برای انجام بازرسی کمک می‌کند. اسناد و گزارش‌های زیر نیز به بازرس در انجام تجزیه و تحلیل ریسک مپ/تت و درک روش و منطق بانک در بررسی ریسک کمک می‌کند:

- نسخه‌های موجود در مورد بررسی ریسک مپ/تت در خصوص محصولات و خدمات بانکی، مشتریان و مناطق جغرافیایی حوزه فعالیت بانک؛
- فهرستی از حساب‌های مشتریان بانک که ریسک بالایی دارند.

۳-۶-۴- برنامه شناسایی مشتری

بانک‌ها باید یک برنامه مدون شناسایی مشتری داشته باشند. برنامه‌ای که جریان عمل شناسایی مشتری و الزامات ضروری برای گشایش حساب را مشخص می‌کند. برنامه‌های شناسایی مشتری باید بانک را به این باور برساند که نسبت به هویت واقعی مشتریان خود آگاه است.^{۳۰} به منظور بررسی برنامه شناسایی مشتری، رییس تیم بازرسی باید اطلاعات زیر را از بانک درخواست کند:

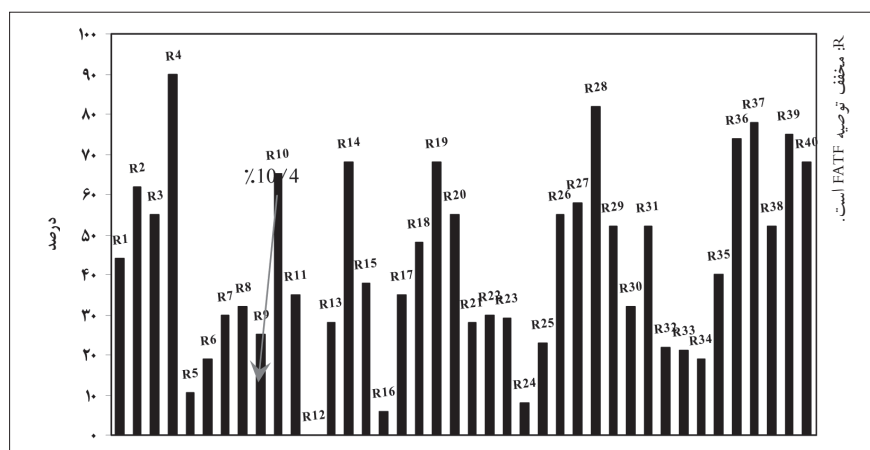
- فهرست تمام حساب‌های فاقد شماره شناسایی مناسب؛
- پرونده مکاتبات در خصوص درخواست شماره شناسایی برای مشتری‌های بانک؛

- شرح مکتوب از برنامه شناسایی مشتری؛
- فهرست حساب‌های جدید برای تمام محصولات ارایه شده توسط

بانک؛

- فهرست هر حساب گشایش یافته‌ای که بازبینی و تأیید آن به پایان نرسیده است یا هر حساب گشایش یافته‌ای که تأیید آن از طریق برنامه شناسایی مشتری مستثنی شده است.
  - فهرست مشتری‌های بانک که بر اساس برنامه شناسایی مشتری علیه آنان اقدامی انجام گرفته است؛
  - فهرست تمام روش‌های مستند و غیرمستندی که برای تأیید هویت مشتری به کار گرفته می‌شود؛
  - نسخه‌هایی از قراردادها با سازمان‌های مالی و با اشخاص ثالثی که مجری تمام یا بخشی از برنامه شناسایی مشتری هستند.
- بازرسان باید به مسایل شناسایی مشتری و شناسایی کامل مشتری توجه کنند. شکل ۵-۱ بر اساس نتایج کار میدانی انجام شده توسط بانک جهانی نمایانگر درصد کشورهایایی است که توصیه‌های مختلف FATF را به طور کامل یا به میزان زیادی اجرا کرده‌اند. نتایج تحقیق فوق بیانگر ضعف قابل توجه کشورها در تطابق با توصیه پنجم FATF (الزامات شناسایی مشتری و شناسایی کامل مشتری) است. همانطور که در شکل ملاحظه می‌شود تنها ۱۰/۴ درصد از کشورها به طور کامل یا به میزان زیادی منطبق با توصیه پنجم FATF عمل کرده‌اند.

نمودار ۵-۱- درصد کشورهای منطبق بر توصیه‌های چهارگانه FATF در سال ۲۰۰۸

ماخذ: بانک جهانی ۲۰۰۸

۳-۶-۵- گزارش نقل و انتقالات مشکوک

فرایند گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک جزء اصلی برنامه تطبیق مپ/تت است.^{۳۱} هنگام بازرسی یک بانک، جزییات سیستم گزارش‌دهی موارد نقل و انتقالات مشکوک آن بانک باید بررسی شود تا مشخص شود آیا سیستم فوق منطبق بر قوانین و مقررات ملی یا سیاست‌های کشور در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است و آیا سیستم همچنان که طراحی و برنامه‌ریزی شده در حال کار است. برای تعیین نکات فوق اطلاعات زیر به سرپرست مسئول نظارت کمک می‌کند:

■ گزارش‌های موارد مشکوکی که در طول دوره بازرسی در پرونده واحد اطلاعات مالی قرار گرفته شامل اسناد تأییدکننده موضوع^{۳۲} (در صورتی که دسترسی به گزارش‌های موارد مشکوک از نظر قانون و مقررات یا سیاست‌ها مجاز باشد^{۳۳});

■ تجزیه و تحلیل و مستندسازی هر فعالیتی که برای آن گزارش نقل و انتقالات مشکوک در نظر گرفته شده اما در بایگانی سابقه‌ای از آن نیست، به‌ویژه برای بانکی که فعالانه بایگانی گزارش نقل و انتقال مشکوک را مورد رسیدگی قرار می‌دهد؛

■ روش‌های کنترل یا بازرسی مبسوط به کار گرفته شده توسط بانک برای کنترل حساب‌های پرریسک؛

■ تعیین اینکه آیا بانک برای کنترل حساب‌ها، یک سیستم کنترل دستی یا خودکار یا ترکیبی از هر دو را به کار می‌گیرد. اگر سیستم کنترل مورد استفاده از یک شرکت خریداری شده باشد لازم است اطلاعاتی در مورد شرکت فروشنده سیستم ارائه شود؛

■ نسخه‌هایی از گزارش‌های استفاده شده برای شناسایی و کنترل نقل و انتقالات مشکوک؛

■ بایگانی مکاتبات با مقامات مجری قانون در مورد وضعیت حساب‌هایی که فعالیت مشکوک در مورد آنها گزارش شده است؛

■ نسخه‌هایی از احضاریه‌هایی که بانک در نتیجه بازرسی‌های قبلی، به دلیل انجام عملیات خلاف قانون دریافت کرده است؛

■ نسخه‌هایی از سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی به کار گرفته شده توسط بانک در مورد احضاریه‌های مذکور؛

۳-۶-۶- گزارش نقل و انتقال مبالغ کلان

برخی از کشورها به عنوان بخشی از برنامه نظارتی‌شان در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم تهیه گزارش نقل و انتقالات ارزی مبالغ کلان توسط بانک‌ها و موسسات مالی دیگر را ضروری می‌دانند. به منظور تعیین درستی عملکرد فرایند گزارش‌دهی مبالغ کلان و مطابقت فرایند فوق با الزامات ملی، اطلاعات زیر راهگشا است:

- گزارش‌های ثبت و بایگانی شده مبالغ نقدی کلان؛
- گزارش‌های داخلی استفاده شده برای تشخیص نقل و انتقالات ارزی قابل گزارش برای دوره مورد بررسی؛
- فهرستی از خدمات و محصولات بانکی که با نقل و انتقالات ارزی سروکار دارند؛

۳-۶-۷- سوابق آموزشی

سرپرست مسئول نظارت به منظور تأیید اینکه بانک همه برنامه‌های آموزشی لازم را به میزان کافی اجرا می‌کند، باید مستندات آموزشی لازم را از جمله برنامه زمانی آموزش به همراه تاریخ، نام شرکت‌کنندگان و سرفصل‌های آموزشی را از بانک درخواست کند.

۳-۶-۸- مجازات‌ها و حساب‌های مسدود شده

یکی از وظایف بازرس‌ها تشخیص این نکته است که آیا بانک مطابق با قوانین و مقررات و سیاست‌ها در خصوص مجازات متخلفان بانکی عمل می‌کند و آیا سیستم‌های اعمال مجازات از سوی بانک موثر است. اطلاعات لازم در این خصوص شامل موارد زیر می‌شود:

- دستورالعمل اعمال مجازات‌ها (اگر وجود داشته باشد)، سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در این خصوص؛

■ دستورالعمل فرایند مدیریت ریسک در ارتباط با مجازات‌ها؛
■ فهرستی از نقل و انتقالات مسدود یا پذیرفته نشده افراد یا موسسه‌هایی که در فهرست سیاه سازمان ملل متحد یا فهرست سیاه ملی هر کشور قرار دارند. به طور خلاصه تهیه و تدارک مقدمات برای نظارت حضوری دارای پنج مرحله اصلی است:

۱) بررسی فرایند ارزیابی ریسک مپ/تت بانک مورد نظر به منظور آگاه و هشیار بودن نسبت به هر موقعیت پرخطر؛ در این راستا بر اساس گزارش ارزیابی ریسک، حوزه بازرسی مشخص و متخصصان فنی لازم نیز انتخاب می‌شوند. برای مثال در مواردی که بانک به شدت درگیر نقل و انتقالات بین‌المللی است، سرپرست بازرسی باید هنگام بازرسی، تمرکز خود را روی نقل و انتقالات برون مرزی، انتقالات الکترونیکی و روابط کارگزاری خارجی بگذارد. همچنین به کارگیری کارکنان و بازرسان با تخصص‌های مناسب ضروری است. در مورد بانک‌های ارایه‌دهنده خدمات بانکی خصوصی، حوزه بازرسی متفاوت خواهد بود، در این موارد متخصصان مختلفی در تیم بازرسی باید حضور داشته باشند.

۲) بررسی گزارش‌های بازرسی‌های قبلی بانک مورد نظر و یادداشت‌های موجود در مورد مسایل و مشکلات یا ناکارآمدی‌های تشخیص داده شده در بازرسی‌های قبلی و بررسی تمام مکاتبات بین سرپرست بازرسی و مسئولان بانک از زمان آخرین بازرسی در خصوص مپ/تت به منظور مشخص کردن مشکلات جاری درون بانک در رابطه با مپ/تت؛

۳) بررسی تمام اطلاعات موجود حاصل از بازرسی‌های غیرحضوری، از جمله اطلاعاتی که قابلیت انتشار عمومی دارند مانند گزارش‌های خبری؛

۴) بررسی دقیق تمام گزارش‌های حسابرسی‌های مستقل داخلی و خارجی، گزارش‌های کاری حسابرس‌ها و هر مکاتبه‌ای بین بانک و حسابرس‌ها که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در رابطه با مپ/تت بوده است.

۵) جمع‌بندی و تجزیه و تحلیل تمام اطلاعات جمع‌آوری شده، تعیین نهایی حوزه بازرسی بر اساس اطلاعات بازرسی قبلی، مشخص کردن تکالیف کارکنان بازرسی و در نهایت سازماندهی و هدایت بازرسی حضوری (کادر شماره ۴-۵).

مثال‌هایی از جریان عمل برنامه‌ریزی برای نظارت حضوری در مالزی و کره جنوبی

بانک مرکزی مالزی یک رویکرد مبتنی بر ریسک را برای نظارت حضوری پذیرفته است. بر این اساس بانک مرکزی مدبران میان‌مدتی را برای انجام نظارت حضوری و جمع‌آوری اطلاعات در مورد بانک‌ها مشخص می‌کند، سپس آنها یک توافقنامه بازرسی مبتنی بر ریسک تهیه می‌کنند. در این توافقنامه سطوحی که نیاز به نظارت پیشرفته دارد، مشخص می‌شود. مدبران، اطلاعات لازم برای انجام نظارت را از منابع مختلف از جمله اداره‌های بانک مرکزی مالزی و حسابرس‌های داخلی و خارجی بانک جمع‌آوری می‌کنند. پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از بازرسی قبلی، ماتریس کنترل ریسک^{۳۴} تهیه می‌شود، سپس با نظر به نتایج حاصل از ماتریس فوق، حوزه‌های ریسک خاص و حوزه‌هایی که کنترل در مورد آنها ناکافی تشخیص داده شود و نیاز به افزایش نظارت دارند، مشخص می‌شوند. بازرسان بانک مرکزی حوزه نظارت حضوری را تعیین و نیاز به نیروی انسانی مناسب را نیز مشخص می‌کنند. علاوه بر این، آنها دوره تناوب انجام نظارت را نیز مشخص می‌کنند، این دوره تناوب نمی‌تواند کمتر از هر ۱۲ تا ۱۸ ماه باشد. در کره جنوبی واحد خدمات نظارت مالی^{۳۵} (FSS)، به منظور تعیین حوزه بازرسی، سازماندهی و تعیین نیاز به نیروی انسانی برای انجام نظارت حضوری، اطلاعات لازم در مورد بانک مورد نظر را از منابع مختلف جمع‌آوری می‌کند. این منابع شامل واحد اطلاعات مالی کره، مقامات مجری قانون، رسانه‌ها و گزارش‌هایی است که در خصوص مجموعه یا سبد ریسک بانک مورد نظر، تهیه شده است. بر اساس این اطلاعات واحد خدمات نظارت مالی قادر خواهد بود حوزه و دوره تناوب بازرسی‌ها، اندازه و ترکیب تیم بازرسی حضوری را تعیین کند.

۴- بررسی کلی حوزه‌های اصلی برای بازرسی

ضوابط اصلی نظارت حضوری در خصوص مپ/تت بسته به قوانین و مقررات و سیاست‌های کشورهای مختلف، متفاوت است، با این حال عناصر مهم و بهترین اقدامات بین‌المللی لازم برای یک برنامه فراگیر تطبیق مپ/تت، عموماً توصیه‌های FATF را دنبال می‌کنند، چنین برنامه‌ای برای یک بانک به منظور کنترل موثر خطر پولشویی و تأمین مالی تروریسم لازم است. برنامه‌های فوق باید توسط ناظران در وهله اول از نظر اثربخشی و مناسب بودن و در وهله دوم از نظر چگونگی تحقق الزامات نظارتی مورد بررسی قرا گیرند.

۴-۱- برنامه تطبیقی مپ/تت^{۳۶}

تمام بانک‌ها باید یک برنامه مکتوب تطبیقی مپ/تت داشته باشند. این برنامه باید توسط هیئت عامل بانک تصویب شده باشد. این برنامه شامل

سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی است که باید کفایت آن توسط ناظران مورد بررسی قرار گیرد (کادر ۵-۵). چهار شرط ضروری یک برنامه مناسب عملی مپ/ت عبارت است از:

- تعیین یک نفر به عنوان مسئول تطبیق برنامه مپ/ت؛
- وجود سیستم کنترل به منظور اطمینان یافتن از اینکه برنامه مطابق با طرح تصویب شده توسط هیئت عامل کار می‌کند.
- سنجش مستقل^{۳۷} (حسابرسی) برنامه تطبیق مپ/ت؛
- آموزش مپ/ت برای کارکنان بانک.

کادر ۵-۵

مثال‌هایی از سیستم نظارتی فراگیر

بانک مرکزی مالزی برای بررسی نحوه عملکرد هر بانک در خصوص برنامه تطبیقی مپ/ت، یک سیستم نظارتی فراگیر را پذیرفته است. در سیستم نظارتی فوق پنج سطح اصلی نظارت در نظر گرفته شده است. سطوح نظارتی فوق به منظور بررسی کفایت و اثربخشی سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و سیستم‌های کنترلی موسسات مورد بررسی در خصوص مپ/ت طراحی شده است. سطوح نظارتی فوق به شرح زیر است:

ارزیابی مدیریت و هیئت عامل بانک مورد بررسی:

- سیاست‌های مپ/ت که توسط هیئت عامل تأیید و تصویب شده است؛
- بررسی‌های دوره‌ای سیاست‌های فوق توسط هیئت عامل و مدیران ارشد؛
- بررسی ریسک خدمات و محصولات بانکی جدید عرضه شده توسط بانک؛

سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی:

- مشخصات دارنده حساب، کنترل نقل و انتقالات و بایگانی؛
- بازرسی و گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک؛
- نقش‌ها و مسئولیت‌های مأموران کنترل و تطبیق؛
- دستورالعمل‌های تصویب شده توسط هیئت عامل در خصوص مپ/ت؛

منابع انسانی و آموزش:

- آموزش‌های منظم و مستمر برای تمام کارکنان؛
- آگاهی کارکنان از اقدامات مپ/ت سازمان خود؛
- بررسی منظم سوابق کارکنان به منظور اطمینان یافتن از صداقت آنان؛

مدیریت سیستم‌های اطلاعاتی:

- انتشار به موقع طرح و برنامه‌های بانک در خصوص مپ/ت به اشخاص ذیربط؛
- به‌روزرسانی به موقع کارکنان نسبت به تغییرات در برنامه‌های مپ/ت؛

حسابرسی داخلی:

- بازرسی مستقل به منظور بررسی برنامه مپ/ت؛
- حسابرسی‌های منظم؛
- اقدام‌های اصلاحی به موقع؛

۴-۱-۱- مأمور تطبیق مپ/تت

برگزاری جلسه با مأمور تطبیق^{۳۸}، نقش مهمی برای فرایند نظارت حضوری دارد و به تیم بازرسی برای درک بهتر مجموعه مسایل مپ/تت در کل نظام یا سیستم تطبیقی بانک کمک می‌کند (کادر ۵-۶).

حفظ یکپارچگی در درون سازمان مالی بستگی به نقش مأمور تطبیق دارد، کسی که در خط نخست دفاع از سازمان در مقابل تقلب، پولشویی و تأمین مالی تروریسم قرار دارد. بنابراین هر بانک باید با تصویب هیئت عامل، یک فرد واجد شرایط را برای انجام وظیفه در این خصوص تحت عنوان مأمور تطبیق تعیین کند^{۳۹}. مأمور فوق باید به مدیر ارشد یا هیئت عامل گزارش دهد و به طور مستقل و در سطح مدیریت عمل و انجام وظیفه کند. در بیشتر بخش‌ها وظیفه مأمورهای تطبیق به عنوان افراد مستقل و بی طرف، بررسی و ارزیابی اقدامات تطبیقی و نگرانی‌ها در خصوص مپ/تت در درون بانک است. آنها برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های تطبیقی در خصوص مپ/تت را هماهنگ کرده و مسئول طراحی سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی برنامه‌های فوق هستند. مأموران تطبیق باید دانش کاملی نسبت به الزامات و ضوابط مپ/تت داشته باشند و از تمام قوانین و مقررات در این خصوص اطلاع داشته باشند، زیرا آنها مسئول مدیریت، هماهنگی و کنترل نظام یا سیستم تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت با قوانین و مقررات مپ/تت هستند. علاوه بر این مأمورهای تطبیق باید نسبت به اصول اخلاقی منطبق با وظیفه و ارزش‌های بانک‌های خاص آگاهی داشته باشند^{۴۰}. مأمورهای تطبیق منابع کافی برای اجرا و مدیریت موثر برنامه‌های تطبیق مپ/تت، لازم دارند. آنها همچنین باید هر زمانی که لازم باشد به اطلاعات هویتی مشتری و سایر اطلاعات و سوابق نقل و انتقالات و جوه توسط مشتری دسترسی داشته باشند. آنها باید نسبت به محصولات، خدمات، مشتری‌ها و حوزه‌های جغرافیایی عرضه خدمات بانکی توسط بانک ذیربط شناخت داشته باشند. آنها همچنین لازم است نسبت به خطرات پولشویی و تأمین مالی تروریسم که با محصولات و حوزه‌های جغرافیایی عرضه خدمات بانکی همراه است، آگاهی داشته باشند. نقش گروه‌های بازرسی اطمینان یافتن نسبت به واجد شرایط بودن مأمورهای تطبیق مسئول مپ/تت از نظر دارا بودن معیارهای فوق است (کادر ۵-۶).

- مثال‌هایی از موضوعات اساسی مطرح شده در طول مصاحبه‌ها با مأمور تطبیق
- آیا وظایف مأمور تطبیق، مدیران و حسابرس‌های داخلی به وضوح مشخص شده است؟
  - تشریح رویه گزارش‌دهی؛ آیا مأمور تطبیق به‌طور مستقیم به مدیریت بانک گزارش می‌دهد؟
  - حوزه وظایف مأمور تطبیق از جمله در مورد مپ/تت چیست؟
  - آیا یک خط تلفن اضطراری وجود دارد که کارکنان برای گزارش مسایل و نگرانی‌ها در رابطه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بدون ترس از اقدام علیه آنها، آن را به کار گیرند؟
  - آیا مأمور تطبیق، برنامه تطبیقی مپ/تت را به منظور به‌روز رسانی دوره‌ای، هر زمان که لازم باشد، کنترل می‌کند؟
  - آیا مأمور تطبیق در مواقع ضروری می‌تواند تحقیقات و بازجویی‌ها در خصوص مپ/تت را هماهنگ و هدایت کند؟
  - چه میزان منابع برای برنامه تطبیق مپ/تت تخصیص داده شده است؟
  - آیا مأمور تطبیق برای هدایت و اداره مناسب بررسی‌های تطبیقی در خصوص مپ/تت می‌تواند برخی از مسئولیت‌های خود را به دیگری واگذار کند (برای مثال وظیفه حسابرسی داخلی یا قانونی).

بررسی عملیات حوزه‌های مختلف در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نشان می‌دهد که بسیاری از حوزه‌ها در خصوص به‌کارگیری برنامه‌های تطبیقی مپ/تت موفق بوده‌اند. برای مثال بانک مرکزی هنگ‌کنگ در متمم دستورالعمل خود در خصوص مپ/تت، بانک‌ها را موظف می‌کند، افرادی را مأمور انجام عمل تطبیق کنند، کسانی که نقش فعالی در تشخیص و گزارش‌دهی موارد مشکوک دارند. مسئولیت آنها کنترل منظم بانک به منظور مشخص کردن این موضوع است که آیا بانک ذیربط سیاست‌ها و روش‌هایی برای حصول اطمینان از تطابق عملیات خود با قوانین و مقررات مپ/تت دارد، وظیفه دیگر مأمورین تطبیق، سنجش روش‌های تطبیقی به کار گرفته شده توسط بانک به منظور اطمینان یافتن از خوبی عملکرد روش‌های فوق است. برای حسن انجام وظیفه این مأمورها، آنها باید از اختیار و منابع کافی برای انجام وظایف خود در سازمان برخوردار باشند. علاوه بر بررسی‌های انجام شده توسط مأمورهای تطبیق، با انجام حسابرسی‌های داخلی به‌طور دوره‌ای، ارزیابی‌های مستقلی در مورد سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در خصوص مپ/تت نیز انجام می‌گیرد.

در مالزی انجمن بانک‌های تجاری یک برنامه مپ/تت را مشخص کرده که

بر اساس آن بانک‌ها موظف هستند یک برنامه تطبیقی مپ/تت را به کارگیرند و با واحد اطلاعات مالی و نهادهای مجری قانون ذیربط نیز همکاری کنند. در برنامه فوق توصیه می‌شود، بانک‌ها به منظور شناسایی موارد پولشویی و حفاظت خود در مقابل جرم پولشویی و تأمین مالی تروریسم، در خصوص مپ/تت برنامه مکتوب اجرایی داشته باشند. همچنین به منظور حصول اطمینان از تطبیق فعالیت بانک با قوانین و مقررات در خصوص مپ/تت و انجام کنترل‌های یکپارچه از جمله کنترل کارکنان، استخدام و پیشینه مالی کارکنان، باید بازرسی‌های مستقلی انجام دهند. در مرکز مالی فرامرزی لابوان مالزی^{۴۱}، مأمورهای تطبیق ملزم به رعایت استانداردهای سخت‌گیرانه هستند. مقام خدمات مالی فرامرزی لابوان^{۴۲} (LOFSA) توجه ویژه‌ای به سوابق کاری مأمورهای تطبیق دارد، همچنین اطلاعاتی در مورد صلاحیت و مهارت‌های فنی آنها جمع‌آوری می‌کند. این اطلاعات شامل سوابق کاری و تجربه‌های کاری آنها در بانک، شرکت در دوره‌های آموزشی و تجربه در خصوص مبارزه با پولشویی و جرم‌های مالی است.

۴-۱-۲- کنترل‌های داخلی

هر بانک برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و کنترل‌های داخلی داشته باشد. حداقل ساختار کنترلی یک بانک در این خصوص باید شامل الزام به گزارش‌دهی، داشتن خط‌مشی و تدابیر در مورد شناسایی کامل مشتری، بایگانی سوابق و شناسایی نقل و انتقالات مشکوک و غیرعادی است. منظور از کنترل‌های داخلی، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها، تدابیر بانک و فرایندهایی است که خطرات تهدیدکننده بانک را کنترل و محدود می‌کند و کارکرد بانک را با قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مطابقت می‌دهد. سطح پیچیدگی کنترل‌های داخلی باید متناسب با اندازه، ساختار، خطرات و پیچیدگی فعالیت بانک باشد. هر چه فعالیت بانک‌ها پیچیده‌تر باشد با احتمال بیشتری کنترل‌های داخلی اداری یا شعبه‌ای^{۴۳} برای تطابق با قوانین مپ/تت به کار گرفته می‌شود. کنترل‌های داخلی اداری^{۴۴} اساساً خطرات و الزامات تطبیقی منحصر به فردی را برای یک اداره یا یک رشته

فعالیت مد نظر قرار می‌دهد. این کنترل‌ها بخشی از یک برنامه تطبیقی مپ/تت است (کادر ۵-۷).

۴-۱-۳- سنجش مستقل (حسابرسی) برنامه مپ/تت

بانک‌ها به منظور سنجش تطابق سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و کنترل‌های داخلی به کار گرفته شده در بانک در خصوص مپ/تت با استانداردهای بین‌المللی باید بازرسی مستقل انجام داده و منابع کافی نیز به آن اختصاص دهند (کادر ۵-۸). سنجش مستقل برنامه مپ/تت می‌تواند عموماً توسط اداره بازرسی داخلی، حسابرس‌های خارجی، مشاوران یا دیگر گروه‌های مستقل واجد شرایط انجام گیرد. افرادی که مسئول سنجش برنامه مپ/تت بانک هستند باید به طور مستقیم به کمیته بازرسی گزارش دهند. این کمیته در درجه اول یا به طور کامل متشکل از مدیران رده بالاست^{۴۵}. بازرسی‌ها باید مبتنی بر ریسک باشد و کیفیت مدیریت ریسک در خصوص عملیات بانکی، اداره‌ها و شعبه‌ها ارزیابی شود. برنامه‌های بازرسی مبتنی بر ریسک بسته به اندازه بانک، پیچیدگی و حوزه فعالیت بانک، مجموعه ریسک بانک، کیفیت اقدامات کنترلی، تنوع جغرافیایی فعالیت بانک و به‌کارگیری فناوری تغییر می‌کند.

کادر ۵-۷

رابطه بین کنترل‌های داخلی و برنامه تطبیقی مپ/تت در یک بانک

گروه‌های نظارت به منظور تعیین کفایت سیستم خاص کنترل داخلی بانک مورد بررسی، باید تمام عناصر کنترل داخلی را مدنظر قرار دهند، این عناصر عبارتند از:

■ مشخص کردن عملیات بانکی (محصولات، خدمات، مشتریان و موقعیت‌های جغرافیایی) آسیب‌پذیر در مقابل فعالیت‌های پولشویی، تعیین مجموعه ریسک بانک و به‌روزرسانی دوره‌ای آن و تعیین برنامه‌های تطبیقی مپ/تت که مناسب برای مدیریت ریسک‌ها است؛

■ آگاه کردن هیئت مدیره یا کمیته وابسته به آن و مدیر ارشد مسئول برنامه‌های تطبیق نسبت به ناکارایی‌های تطبیقی مشخص شده و اقدامات اصلاحی قابل انجام برای رفع نواقص، آگاه کردن مدیران و مدیر ارشد نسبت به گزارش‌های ثبت و بایگانی شده نقل‌وانتقالات موارد مشکوک؛

■ کمک به تحقق همه الزامات گزارش‌دهی و نگهداری منظم سوابق، ارائه توصیه‌ها در خصوص برنامه‌های تطبیقی مپ/تت و انتشار به هنگام تغییرات در مقررات؛

■ به‌کارگیری فرایندها، رویه‌ها و سیاست‌های شناسایی کامل مشتری بر اساس رویکرد

مبتنی بر ریسک؛

- مشخص کردن نقل‌وانتقالات قابل گزارش، ثبت دقیق و بایگانی تمام گزارش‌های لازم از جمله گزارش موارد مشکوک و گزارش نقل‌وانتقالات ارزی کلان؛
- انجام کنترل‌های کافی و سیستم‌های کنترلی به منظور بازرسی به موقع و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک؛
- نظارت کافی بر کارکنانی که مسئول انجام نقل‌وانتقالات ارزی، تکمیل گزارش‌ها و کنترل فعالیت‌های مشکوک یا هر فعالیت دیگر در رابطه با اجرای مقررات مبارزه با پولشویی هستند.

کادر ۵-۸

مثال‌هایی از سنجش مستقل (حسابرسی) برنامه مپ/تت

- نقش بازرسان‌ها اطمینان یافتن از رعایت تمام مراحل بازرسی داخلی است. این مراحل عبارتند از:
- ارزیابی یکپارچگی کلی و اثربخشی برنامه تطبیقی مپ/تت، شامل سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندها؛
  - بررسی تناسب برنامه ارزیابی ریسک بانک با توجه به مجموعه ریسک بانک (ریسک محصولات، خدمات، مشتریان و مناطق جغرافیایی)؛
  - انجام بازرسی داخلی با آزمون و بررسی چند مورد از نقل‌وانتقالات به منظور تأیید تبعیت بانک در خصوص نگهداری سوابق و بایگانی و الزامات گزارش‌دهی در رابطه با مپ/تت؛
  - ارزیابی سعی و تلاش مدیریت در حل تخلفات و عدم کارایی‌های مشخص شده در رسیدگی‌ها و بازرسی‌های نظارتی قبلی و پیشرفت مدیریت در اداره اقدام‌های نظارتی برجسته؛
  - بررسی کفایت، صحت و کامل بودن آموزش کارکنان؛
  - بررسی اثربخشی سیستم‌های کنترل فعالیت‌های مشکوک که به منظور انجام تطابق در خصوص مپ/تت به کارگرفته شده است؛
  - بررسی کل جریان عمل بانک در مورد تشخیص و گزارش فعالیت‌های مشکوک، شامل بررسی گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک تهیه یا بایگانی شده به منظور تعیین صحت، مناسبت، کامل بودن و اثربخشی سیاست‌های بانک در موارد فوق.

۴-۱-۴- آموزش مپ/تت

بانک‌ها به منظور کسب اطمینان از دانش کافی کارکنان خود که در خصوص مپ/تت انجام وظیفه می‌کنند باید برنامه‌های آموزشی مستمر برای آنها ترتیب دهند تا بدین وسیله کارکنان دانش مناسب، لازم و به روز در این خصوص دریافت کنند. آموزش اساسی در این رابطه شامل دانش فنون جاری و مرسوم در خصوص مپ/تت، روش‌ها و رویه‌ها، قوانین و مقررات موثر در عملکرد بانک می‌شود. همچنین به رویه‌های لازم برای شناسایی کامل مشتری

و الزامات گزارش‌دهی سازمان یافته در مورد نقل و انتقالات مشکوک باید توجه خاص شود. کانون توجه نیازهای آموزشی با نظر به سابقه و نوع کار کارکنان باید متفاوت باشد، به طوری که کانون توجه نیازهای آموزشی برای کارکنان جدید، کارکنان صف^{۴۶}، کارکنان تطبیق یا کارکنانی که با مشتریان جدید سر و کار دارند، متفاوت باشد (کادر ۵-۹).

کارکنان جدید باید در ابتدا در مورد اهمیت سیاست‌ها در خصوص شناسایی مشتری (شناسایی کامل مشتری) و الزامات اساسی بانک در این خصوص مطالعه داشته باشند. کارکنان صف که ارتباط مستقیم و رو در رو با مشتری‌ها دارند باید برای تأیید هویت مشتری‌های جدید آموزش ببینند؛ شناسایی کامل مشتری‌های موجود را به طور مستمر از طریق کنترل حساب‌های آنها انجام دهند و فعالیت‌های مشکوک را شناسایی کنند. کارکنان باید به طور مستمر تحت آموزش‌های جدید در خصوص مپ/ت باشند و بدین وسیله از آخرین اطلاعات و تحولات در این خصوص آگاهی پیدا کنند. درک تمام کارکنان زیربط در مورد ضرورت وجود و به کارگیری مداوم رویه‌هایی در خصوص شناسایی مشتری و شناسایی کامل مشتری بسیار مهم است^{۴۷}. برنامه آموزشی بانک‌ها باید مستند باشد. اسناد آموزشی و موضوعات امتحانی، تاریخ‌های دوره‌های آموزشی و سوابق شرکت‌کنندگان باید توسط بانک نگهداری شود و در صورت لزوم برای بازرسی‌ها و بررسی آنها قابل دسترس باشد.

کادر ۵-۹

مثال‌هایی از کارکنان نیازمند آموزش مپ/ت

- صندوق‌داران^{۴۸} که می‌توانند دریافت و پرداخت‌های مشکوک حساب‌ها را مشخص کنند.
- کارکنان مسئول گشایش حساب که خط مقدم دفاع در مقابل پولشویی و تأمین مالی تروریسم محسوب می‌شوند.
- حسابرس‌ها و مسئولان تطبیق که لازم است نسبت به طیف وسیعی از کنترل‌ها در خصوص مپ/ت آگاهی داشته باشند.
- کارکنان معاملات ارزی که می‌توانند نقل و انتقالات ارزی مشکوک را مشخص کنند.
- کارکنان بخش سرمایه‌گذاری که قادر به شناسایی سرمایه‌گذاری‌های انجام شده به منظور شستشوی پول کثیف هستند.
- کارکنان بخش بیمه (ارابه دهنده محصولات بیمه) که قادر به شناسایی افرادی هستند که می‌توانند از محصولات بیمه به عنوان ابزاری برای شستشوی پول‌های کثیف استفاده کنند.

- مدیریت ارشد که لازم است نسبت به خطرات تحمیل شده از طریق پولشویی بر سازمان آگاهی داشته باشد.
- هیئت مدیره که بدون درک کلی از مسایل در خصوص مپ/ت قادر به انجام مسئولیت‌های خود در این زمینه نیستند.

۴-۲- سایر حوزه‌های مهم برای بازرسی در زمینه مپ/ت^{۴۹} با وجود الزامات متفاوت در زمینه قوانین و مقررات و سیاست‌های نظارتی، ضوابط اصلی بازرسی ممکن است از یک کشور به کشور دیگر فرق کند. برخی از برنامه‌های اصلی مپ/ت و مسایل در این خصوص در زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

۴-۲-۱- برنامه‌های شناسایی کامل مشتری و نگهداری سوابق و بایگانی یکی از نخستین وظایف بازرسی‌ها تعیین چگونگی انجام وظیفه موثر بانک در زمینه شناسایی کامل مشتری و بایگانی دقیق سوابق است. در هر بانک و موسسه مالی بر اساس استانداردهای بین‌المللی، وجود یک بایگانی گسترده الزامی است. بنابراین بازرسی‌ها باید برنامه اجرایی بانک در مورد چگونگی بایگانی و نگهداری سوابق و دستورالعمل‌های بانک در این حوزه و تطابق اقدام‌های بانک در این خصوص را با الزامات کشور ذریبط بررسی کنند. بازرسی‌های حضوری باید موضوع‌های زیر را مدنظر قرار دهند:

- استفاده از حساب‌های بی‌نام؛ بانک‌ها نباید حساب‌های بی‌نام یا حساب با نام‌های جعلی نگهداری کنند. جاهایی که حساب‌های بی‌نام وجود دارد، بانک‌ها باید اطمینان حاصل کنند که مشتری به درستی شناسایی شده و سوابق هویتی او برای مدیریت تطبیق، بازرسی‌ها و حساب‌رس‌ها قابل دسترس است.^{۵۰}

- اقدام‌ها در خصوص شناسایی کامل مشتری^{۵۱}؛ رویه‌های شناسایی مشتری باید به گونه‌ای باشد که بانک با اطمینان نسبی بتواند انواع نقل و انتقالات احتمالی توسط یک مشتری را پیش‌بینی کند و نقل و انتقالات مشکوک را نیز مشخص کند.

- برنامه‌های شناسایی مشتری؛ بانک‌ها باید یک برنامه مکتوب شناسایی

مشتری داشته باشند، به گونه‌ای که روش‌های شناسایی مشتری و گشایش حساب در این برنامه مشخص شده باشد. طراحی برنامه نیز به گونه‌ای باشد که بانک به صحت انجام شناسایی مشتری اعتماد داشته باشد.

■ عملکرد اقدامات پیشرفته بانک در خصوص شناسایی کامل مشتری در مورد مشتری‌های پرخطر؛ بسیاری از بانک‌ها اقدامات پیشرفته‌ای برای شناسایی کامل مشتری انجام می‌دهند تا بدین وسیله بتوانند روی پذیرش مشتری‌های پرخطر، روابط کاری و نقل و انتقالات پرخطر کنترل بیشتری داشته باشند. همچنین بدین وسیله بتوانند تمام عوامل افزایش دهنده ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم بانک را کنترل کنند. بانک‌ها باید هنگام گشایش حساب دقت بیشتری کنند و به طور مرتب و زود به زود تمام روابط کاری خود با مشتری‌های پرخطر را بررسی و بازبینی کنند. ناظران نیز باید کنترل کنند که آیا مشتری‌های پرخطر بانک به طور موثری شناسایی می‌شوند و بانک مقید به انجام بازرسی‌های دقیق پیشرفته در مورد این مشتری‌هاست.

■ سیاست‌های بانک و الزامات شناسایی کامل مشتری در مورد روابط کاری با سیاستمداران؛ اشخاص سیاسی یا سیاستمداران از جمله مشتری‌های پرخطر بانک محسوب می‌شوند. رویه بسیاری از بانک‌ها متضمن سیستم‌های مدیریت ریسکی است که مشخص می‌کنند، مشتری بالقوه بانک یک فرد سیاسی است یا خیر. در مورد این قبیل مشتری‌ها، مراقبت‌های مدیریتی بیشتری به کار گرفته می‌شود. از جمله لزوم تأیید نقل و انتقالات درخواست شده از طرف این مشتری‌ها توسط مدیریت بانک و تحت کنترل بودن مستمر روابط کاری این افراد با بانک است.

■ روابط بانکی کارگزاری برون مرزی؛ روابط کارگزاری بانکی به طور معمول به عنوان فعالیت‌های مخاطره‌آمیز تلقی می‌شود. بر این اساس لازم است، به جای رویه‌های معمول شناسایی مشتری، رویه‌های شناسایی کامل مشتری به کار گرفته شود. بنابراین بانک‌ها باید اطلاعات کافی در مورد بانک کارگزار به دست آورند، به طوری که ماهیت کار بانک کارگزار، اعتبار و کیفیت نظارت آن مشخص شود.

■ تدابیر و روش‌های بانک در خصوص نظارت بر فناوری‌های جدید به

کارگرفته شده؛ بانک باید به منظور حداقل کردن خطرات، مراقبت‌های خاصی در مورد روابط غیرحضور خود با مشتری‌ها از جمله رابطه از طریق اینترنت، به عمل آورد. بر این اساس بانک نیازمند اتخاذ تدابیر و روش‌هایی برای نظارت بر این روابط است. در هنگام بازرسی نیز بازرس‌ها باید به دقت تجزیه و تحلیل کنند بانک چگونه هویت مشتری‌های خود را مشخص می‌کند، به‌ویژه زمانی که بانک برای شناسایی هویت مشتری بر یک منبع اطلاعاتی بیرونی متکی است.

■ روابط بانکی با سایر موسسه‌های گزارش‌دهنده^{۵۲}؛ بانک‌هایی که درگیر روابط با شرکت‌های بیمه و شرکت‌های سرمایه‌گذاری هستند باید به منظور اطمینان یافتن از تطابق عملیات شرکت‌های فوق با الزامات مبارزه با پولشویی، تدابیر و روش‌هایی داشته باشند. بر این اساس بانک‌ها و موسسه‌های فوق باید به توافق‌های رسمی برسند که دقیقاً مشخص شود چه کسی مسئول چه بخشی از شناسایی هویت مالی مشتری و چه نوع نظارتی است.

■ تدابیر در خصوص نگهداری سوابق؛ بانک‌ها باید به منظور انجام عمل بازرسی و حسابرسی، سوابق را برای حسابرس‌ها، بازرس‌ها و دیگر مقامات ذیصلاح ثبت و نگهداری کنند. بر اساس استانداردهای بین‌المللی نگهداری سوابق تا حداقل پنج سال ضروری است. البته در برخی از کشورها نگهداری سوابق برای مدت طولانی‌تری الزامی است.

■ نقل‌وانتقالات غیرعادی؛ بررسی رویه و تدابیر بانک در خصوص نقل‌وانتقالات وجوه کلان غیرعادی، نقل‌وانتقالات پیچیده یا الگوی‌های غیرعادی نقل‌وانتقالات فاقد هدف قانونی یا اقتصادی مشهود، بسیار مهم است.

۴-۲-۲- گزارش‌دهی نقل‌وانتقالات مشکوک

■ گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک؛ بازرسان باید تدابیر و رویه‌های اجرایی بانک در مورد گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک به واحد اطلاعات مالی یا دیگر مقام‌های ذیصلاح را بررسی کنند.

■ تدابیر بانک در مورد هر نوع ممنوعیت هشدار^{۵۳} به مشتری‌ها از سوی کارکنان بانک؛ همچنان که FATF تصریح کرده است مدیران، مأموران و کارکنان سازمان‌های مالی، مجاز نیستند زمانی که اطلاعاتی در مورد مشتری‌ها

به مقامات ذیصلاح گزارش داده می‌شود، مشتری‌ها را نسبت به آن مطلع کنند. بازرس‌ها نیز هنگام بازرسی از بانک باید رویه‌های بانک در این خصوص را مدنظر قرار دهند.

۴-۲-۳- سایر اقدامات برای جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم

وظایف بازرس‌ها در بازرسی‌های حضوری:

■ بررسی رویه‌های گزارش‌دهی نقل و انتقال وجوه کلان؛ در صورتی که بر اساس قوانین و مقررات، گزارش‌دهی نقل و انتقالات وجوه کلان الزامی باشد، بازرس‌ها باید رویه بانک‌ها در این خصوص را بررسی کنند.

■ بررسی رویه‌های شناسایی کامل مشتری؛ از جمله وظایف بازرس‌ها هنگام بازرسی حضوری، بررسی سیاست‌ها و اقدام‌های بانک در مورد مشتری‌ها و فعالیت‌هایی است که از نظر پولشویی و تأمین مالی تروریسم پریسک محسوب می‌شوند.

■ بررسی رویه شعبه‌ها و نمایندگی‌های خارج از کشور یک بانک؛ رویه‌های به‌کار گرفته شده توسط بانک باید به گونه‌ای باشد که اطمینان حاصل شود شعبه‌ها و نمایندگی‌های آن بانک در خارج از کشور الزامات مپ/تت کشور مادر را رعایت و به‌کار می‌گیرند. در صورتی که کشور میزبان اجازه اجرای مقررات کشور مادر در کشور میزبان را ندهد، ناظران کشور مادر باید از این امر مطلع شوند.

■ انتقالات وجوه^{۵۴} (حواله)؛ انتقال وجوه از نظر پولشویی و تأمین مالی تروریسم درجه خطر بالایی دارد. به منظور بررسی اینکه آیا بانک اقدام‌های بانکی احتیاطی را در این خصوص دنبال می‌کند و اقدام‌های بانک، در تطابق با الزامات کشور ذیربط در خصوص نگهداری سوابق است، تیم بازرسی بانک باید به سوابق انتقالات وجوه شامل انتقالات ورودی، خروجی و واسطه‌ای دسترسی داشته باشند و تدابیر و رویه‌های بانک در خصوص بایگانی و کنترل اسناد انتقال الکترونیکی و خارجی نیز مورد بررسی قرار گیرد. در این رابطه ارزیابی برخی از نقل و انتقالات به عنوان نمونه بسیار مفید خواهد بود.

■ حساب‌های کارگزاری خارجی و نقل و انتقالات با بانک‌های پوسته‌ای؛

این حساب‌ها و نقل‌وانتقالات ممکن است ریسک بالایی در زمینه پولشویی و تأمین مالی تروریسم بر بانک تحمیل کنند. بانک‌هایی که به کارگیری حساب کارگزاری قابل پرداخت^{۵۵} را از طریق حساب‌های کارگزاری خارجی مجاز می‌دانند، باید مدیریت خطرات تهدیدکننده بانک از این ناحیه را با احتیاط خاصی انجام دهند. بانک‌ها از گشایش، نگهداری، اداره یا مدیریت یک حساب کارگزاری برای یک بانک پوخته‌ای خارجی منع شده‌اند^{۵۶}.

■ مبادله ارزی^{۵۷}؛ به منظور نشان دادن خطر فعالیت‌ها در خصوص مبادله ارز، رییس تیم بازرسی باید حجم ارز مبادله شده بین شعبه‌ها، بانک مرکزی و یا بانک‌های کارگزار را بررسی کنند، زیرا آمار فوق می‌تواند شاخصی از فعالیت‌های مشکوک باشد. سوابق فوق باید به راحتی در دسترس باشد، علاوه بر این هر سابقه دیگری که منعکس‌کننده ارز تحویل داده شد و ارز دریافت شده از بانک مرکزی و یا بانک‌های کارگزاری است باید توسط بانک تهیه و به بازرس‌ها ارایه شود.

■ جستجوی نام‌های تروریستی و گزارش آنها به مقامات؛ تحقیقات میدانی نشان می‌دهد در برخی از کشورها بازرس می/تت هنگام نظارت حضوری به عنوان بخشی از وظیفه خود، باید رویه‌های بانک در مورد جستجوی اسامی تروریستی و گزارش آن به مدیران بانک را بررسی کند. برای مثال در کانادا، OSFI^{۵۸} (دفتر ناظر سازمان‌های مالی) به عنوان رأس ارتباطات، مجری اعلام فهرست افراد مندرج در فهرست سیاه شورای امنیت سازمان ملل و نیز افراد لحاظ در فهرست سیاه کشور کانادا، فهرست افراد مظنون به انجام امور خلاف و تروریستی در داخل کشور است. بخش مبارزه با پولشویی این سازمان فهرست اسامی اعلام شده توسط سازمان ملل را با فهرست اسامی دولت کانادا در این خصوص کنترل می‌کند. کنترل فهرست اسامی افراد مظنون به پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید به‌روز باشد.

۴-۳- ضرورت شناسایی کامل مشتری در مناطق پرخطر

اگرچه هر حساب یا فعالیت بانکی ممکن است مورد استفاده پولشویی قرار گیرد، اما برخی از حساب‌ها یا فعالیت‌های بانکی در مقابل پولشویی

آسیب پذیرتر هستند، بنابراین این گونه فعالیت‌ها باید بیشتر نظارت شوند. برای تحقق هدف فوق، بانک‌ها باید تدابیر خاصی را به کارگیرند که لازمه آن به کارگیری اقدام‌های شناسایی کامل مشتری طراحی شده برای مشتری‌های پرریسک^{۵۹}، همچنین به کارگیری روبه‌ها، کنترل‌ها و سیستم‌های طراحی شده به منظور کمک به بانک برای بازرسی و گزارش موارد پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. به هر حال هر بانک باید بر اساس مجموعه ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود، فهرست مناطق فعالیت پرریسک خود را مشخص کند. در این میان مشتری‌ها و فعالیت‌های زیر از جمله مواردی هستند که نیاز به نظارت بیشتر و دقیق‌تری دارند:

- حساب‌های کارگزاری (داخلی و خارجی)؛
- حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت؛
- مشتری‌های غیرمقیم؛
- اشخاص یا ترتیبات حقوقی^{۶۰}؛
- مشتری‌های بانکی خصوصی^{۶۱}؛
- شرکت‌هایی که سهام بی‌نام یا بانام دارند؛
- اشخاصی که دارای سمت‌های سیاسی هستند؛
- مشتری‌هایی که ارزش ویژه بالایی دارند^{۶۲}؛
- کسب و کارهای نقدی؛
- واسطه‌گری‌ها^{۶۳}؛
- کازینوها؛
- کسب و کار مبتنی بر ارسال وجوه^{۶۴}؛
- نمایندگی مجاز فروش اسلحه؛
- نقل و انتقال الکترونیکی وجوه؛
- دلالان ارز؛
- عملیات ارزی بانک؛
- صندوق امانات؛
- ابزارهای پولی^{۶۵}؛
- موسسات مالی غیربانکی؛

■ شرکت‌های برون‌مرزی^{۶۶}؛

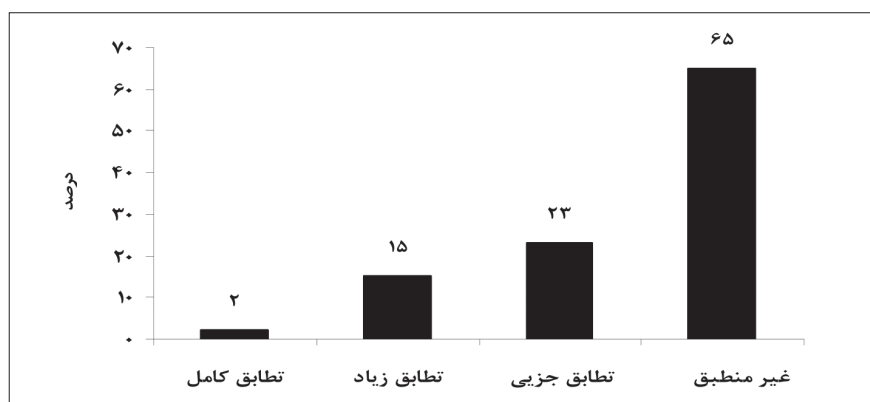
■ مشتری‌هایی که ملیت آنها از کشورهای است که نظام‌های ضعیف

مبارزه با پولشویی دارند.

بسته به مقررات یک کشور و نتایج حاصل از بررسی ریسک مپ/تت یک بانک خاص، ممکن است حوزه‌های دیگری نیز وجود داشته باشد که نیازمند بازرسی از نظر مپ/تت باشد. علاوه بر این در مورد بانک‌هایی که عملیات بانکی پیچیده‌ای انجام می‌دهند، برای مثال زمانی که بانک‌ها سپرده‌های کارگزاری^{۶۷} دارند، دارای بخش‌هایی برای ارائه خدمات خصوصی بانکی هستند، بخش‌های امانی^{۶۸} دارند، اقدام به فروش محصولات بیمه می‌کنند و فعالیت‌های تأمین مالی تجارت انجام می‌دهند، در این موارد بدیهی است که هنگام بازرسی بانک، عناصر پیچیده‌تری نیز باید بازرسی شود. در مواردی نیز نیاز به شناسایی کامل و دقیق‌تر مشتری است، از جمله مشتری‌های دارای سمت‌های سیاسی که باید مورد توجه خاص نظارتی قرار گیرند. در توصیه‌های FATF در سال ۲۰۰۳، نظارت بر فعالیت‌های بانکی سیاست‌مداران و اشخاص سیاسی و دیپلمات‌ها به عنوان یک حوزه نسبتاً جدیدی معرفی شد که باید از نظر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مدنظر قرار گیرد. این گروه به واسطه قدرت و اختیارات محوله، نسبت به فساد مالی آسیب‌پذیر هستند. اصولاً بر اساس مقررات، زمانی که سازمان‌های مالی با مشتری‌های دیپلمات، سیاست‌مدار و وابستگان نزدیک آنان سروکار دارند باید شناسایی دقیق مشتری را در مورد آنان انجام دهند^{۶۹}. از نظر FATF، اشخاص سیاسی کسانی هستند که در یک کشور خارجی وظیفه حساسی را به عهده دارند. از آن جمله سران دولت، سیاست‌مداران ارشد، دولتمردان ارشد و مقام‌های مهم احزاب سیاسی هستند. کنوانسیون سازمان ملل در تعریف اشخاص سیاسی قید افراد خارجی را ندارد. استانداردهای FATF، حداقل سطح شناسایی کامل مشتری که باید در مورد این مشتری‌ها به کارگرفته شود را مشخص می‌کند (به‌ویژه الزامات اضافی برای تشخیص اشخاص سیاسی، تأیید مدیریت ارشد در مورد افتتاح رابطه‌کاری با این افراد، اقدام‌های متعارف به منظور تصدیق منابع ثروت افراد فوق، کنترل پیشرفته مدام رابطه‌کاری بانک با مشتری‌های فوق).

در نمودار ۵-۲ میزان تطابق ۱۵۰ کشور مورد بررسی از نظر تطابق با توصیه ششم ارزیابی شده است، همانطور که در شکل ملاحظه می شود، به طور کلی مطابقت کشورها با توصیه ششم FATF بسیار پایین است. اکثر قریب به اتفاق کشورها از این نظر به شکل جزئی با این توصیه سازگار هستند (۲۲ درصد کشورها) و ۶۲ درصد تطابق ندارند. در مورد کشورهای در حال توسعه وضعیت کمی بدتر است، به طوری که ۹۲ درصد به طور جزئی با توصیه فوق منطبق هستند یا تطابق ندارند در حالی که کشورهای توسعه یافته ۷۲ درصد به طور جزئی منطبق با توصیه فوق هستند.

نمودار ۵-۲- درصد مطابقت کشورها با توصیه ششم FATF

ماخذ: بانک جهانی

اگر کشور مورد ارزیابی دارای قانون و مقرراتی برای بانکها در خصوص شناسایی مشتریهای سیاسی خود باشد، چگونگی پیاده سازی قانون نیز چالش برانگیز است و باید مدنظر قرار گیرد. حتی اگر سومین دستورالعمل اروپایی مأخذ مفیدی برای عمل به الزامات FATF باشد، مشکل اصلی تعریف اشخاص سیاسی است. دستورالعمل کشورها در مورد مشتریهای سرشناس سیاسی یا دولتی لازم است که دقیق باشد و مقامات مسئول تهیه دستورالعمل فوق باید هوشیار باشند، به ویژه برای اینکه گروه یا اشخاصی که لازم است تحت شناسایی کامل و دقیق قرار گیرند و از قلم نیفتند. به هر حال

اینکه مفاد یک دستورالعمل شناسایی کامل و پیشرفته مشتری‌های سیاسی یا دولتی چه باشد و چگونگی عمل به آن در مورد مشتری‌های فوق‌همچنان کاری دشوار و دقیق است. فقدان چنین دستورالعملی نیز سبب خواهد شد که عمل تطبیق در بانک‌ها به میزان زیادی با یکدیگر متفاوت باشد، زیرا هر بانک با نظر به تفسیر خود از وظایفش، چگونگی انجام تطبیق را طراحی می‌کند.

به طور مشابه در یک کشور، فقدان یک سیستم نظارتی روشن که وظایف نظارتی در خصوص مشتری‌های فوق را مشخص کند نیز سبب مشکل شدن نظارت می‌شود، زیرا در این صورت شاخص‌های ثابتی برای مقیاس قراردادادن و تعیین اینکه مشتری واجد شرایط محسوب شدن به عنوان شخصیت سیاسی، وجود ندارد. این در واقع مثال روشنی از چالش‌های همراه با انتقال از یک سیستم مبتنی بر قوانین و مقررات به یک سیستم مبتنی بر ریسک است. در سیستمی که آزادی بیشتری به نهادهای تحت نظارت داده می‌شود، نهاد نظارتی باید جدا از بررسی اطلاعات جمع‌آوری شده توسط بانک از مشتری در هنگام آغاز رابطه‌کاری با مشتری، نکات دیگری را نیز مدنظر قرار دهد، از جمله: دیدگاه مقام نظارتی در مورد اقدام اضافی مورد تعهد سازمان مالی چیست و به چه میزانی انتظار می‌رود ناظر شناسایی کامل مشتری را انجام دهد و به طور مستقل به جمع‌آوری اطلاعات بپردازد. برای مثال آیا هزاران اطلاعاتی که از طریق جستجوگر گوگل می‌توان در مورد مشتری خاصی به دست آورد مورد نظر قرار می‌گیرد؟

به هر حال فقدان یک تعریف آشکار و صریح از شخصیت سیاسی به عنوان مشتری بانک، دلالت بر این خواهد داشت که در شناسایی کامل مشتری به این حوزه توجه کمی شده و در این زمینه عقب‌افتادگی وجود دارد. بسیاری از بانک‌ها در حال حاضر تحقیق در مورد مشتری‌های خود را از طریق بانک‌های اطلاعاتی تجاری انجام می‌دهند و نتایج را به بایگانی مربوط به سوابق مشتری منتقل می‌کنند. بنابراین آنها می‌توانند به ناظر نشان دهند که چه اقدامی برای تطابق با الزامات در خصوص

شناسایی اشخاص سیاسی انجام داده‌اند. به هر حال فقدان یک اجماع آشکارتر در مورد شناسایی مشتری‌هایی که شخصیت سیاسی محسوب می‌شوند، منجر به اشتباهاتی خواهد شد. با این وجود چند کشور گام‌هایی در به‌کارگیری الزامات FATF در خصوص شناسایی مشتری‌های سیاسی برداشته‌اند، اگرچه ابزارهای قانونی (دستورالعمل‌ها) موجود به این کشورها اجازه نداده است که توصیه شماره ۶ FATF را به طور کامل اجرا کنند. بانک جهانی در نظر دارد بررسی‌هایی در خصوص اقدام‌های جاری در خصوص شناسایی مشتری‌های سیاسی بانک‌ها انجام دهد. از جمله تجزیه و تحلیل ابزارهای قابل دسترس بخش خصوصی به منظور شناسایی افراد سیاسی است. این بانک همچنین در نظر دارد بهترین اقدام‌های انجام شده و چالش‌های بانک‌ها در مورد شناسایی کامل مشتری همچنین بهترین اقدام‌ها در مورد نظارت در خصوص تطبیق با الزامات شناسایی کامل مشتری‌های سیاسی را مشخص کند.

۵- تهیه گزارش بازرسی

پس از اتمام بازرسی حضوری، بازرس‌ها باید گزارش بازرسی تهیه کنند؛ گزارشی که نتایج تجزیه و تحلیل نظارت حضوری و غیرحضوری را تشریح می‌کند. اطلاعات گزارش باید به صورت کتبی و نیز در جلسه‌های حضوری با مدیریت بانک به آنها اعلام شود. ناظر باید در فواصل زمانی معین با مدیر ارشد و هیئت عامل بانک ملاقات کند و در مورد نتایج حاصل از بازرسی‌های نظارتی، حسابرسی‌های خارجی و فرایند تصحیح ناکارایی‌های موجود، با آنها گفتگو کند. گزارش بازرسی شامل نتایج حاصل از انجام بازرسی توسط تیم بازرسی است و باید در برگیرنده مشاهدات آنان و پاسخ‌های نظارتی بر اساس نتایج بازرسی باشد. بازرس‌ها باید یک نتیجه‌گیری کلی در مورد کفایت برنامه‌های بانک در خصوص پی/تت ارائه دهند و رویه‌های به کارگرفته شده، کمبودها و تخلفات را مشخص کنند. پس از تنظیم نتایج، بازرس‌ها باید اقدامات اصلاحی لازم را به بانک توصیه کنند.

۵-۱- بسط نتایج

زمانی که برای ارائه گزارش بازرسی، نتایج بسط و تفصیل داده می‌شود، بازرس‌ها باید تمام نتایج در خصوص رویه‌های واقعی و عملی بازرسی در مورد مپ/تت را جمع‌آوری و موارد زیر را نیز مشخص کنند:

■ برنامه تطبیقی مپ/تت در رابطه با مجموعه ریسک بانک مورد بررسی و کنترل قرار گرفته است.

■ هیئت مدیره و مدیر ارشد از الزامات قانونی در مورد مپ/تت آگاهی دارند و به طور موثری برنامه تطبیقی مپ/تت را بررسی می‌کنند و برای اجرای هر عمل اصلاحی ضروری متعهد هستند.

■ تدابیر، رویه‌ها و فرایندها در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم برای اطمینان یافتن از تطابق با قوانین و مقررات مربوط کافی هستند و به طور مناسبی محصولات، خدمات و مشتری‌ها و مناطق جغرافیایی پرریسک را نظارت می‌کنند.

■ کنترل‌های داخلی از مطابقت کارکرد بانک با قوانین و مقررات ملی و کفایت مدیریت ریسک در خصوص عملیات پرمخاطره در مورد محصولات، خدمات، مشتری‌ها و مناطق پرریسک مراقبت می‌کنند.

■ سنجش مستقل (حسابرسی) انجام شده برای ایجاد تطابق با قوانین و مقررات و سیاست‌های نظارتی مناسب است.

■ مأموران مسئول تطابق عملیات بانک با قوانین و مقررات در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم متخصص هستند و منابع کافی و اختیار لازم را برای انجام مسئولیت‌های خود دارند.

■ کارکنان برای پایبندی به قوانین و مقررات و الزامات اداری آموزش کافی دیده‌اند.

علاوه بر موارد فوق، بازرس‌ها باید علت اساسی ناکارایی یا نواقص موجود در فرایند یا رویه‌های اداری را مشخص کنند. این نواقص ممکن است ناشی از عوامل زیر باشد اما محدود به این عوامل نمی‌شود:

- مدیریت، سیستم مپ/تت را به درستی یا کلاً بررسی نکرده باشد.
- مدیریت نسبت به برقراری یا بهبود سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و

بهبود جریان کارها درخصوص مپ/تت تمایلی نداشته باشد.

■ مدیریت یا کارکنان نسبت به سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و جریان کارهای موجود درخصوص مپ/تت بی‌توجه بوده و آنها را رعایت نکنند.

■ مدیریت یا کارکنان نسبت به الزامات قانونی، سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و جریان کارها درخصوص مپ/تت ناآگاه باشند یا به درستی متوجه آنها نشده باشند.

■ تغییراتی در جریان کارها درخصوص مپ/تت، سیاست‌ها و رویه‌های داخلی صورت گرفته، در حالی که این تغییرات به خوبی اطلاع‌رسانی نشده باشد.

بازرسان باید مشخص کنند، نواقص یا تخلفات قبلا توسط مدیریت یا از طریق بازرسی مشخص شده است یا اینکه نتیجه بازرسی جاری بوده است. هنگامی که تمام نواقص مشخص و مدارک جمع‌آوری شد، بازرس‌های حضوری باید نتایج بازرسی در مورد مطابقت درخصوص مپ/تت را مشخص کنند و آنها را با مقام ناظر به بحث بگذارند. نقش بازرس‌های حضوری محدود به تشخیص نواقص در داخل بانک در رابطه با سیستم مپ/تت نمی‌شود بلکه وظیفه آنها مشخص کردن اقدامات مناسب به منظور تصحیح نواقص و تخلفات است. در این میان ممکن است لازم تشخیص داده شود بانک بررسی دقیق‌تری از ریسک خود به عمل آورد یا اقدام اصلاحی مناسبی را انجام دهد. در پایان جریان بازرسی، نتایج حاصل از بازرسی را باید با مدیریت بانک در میان گذاشت و با آنها بحث کرد و بانک را به انجام اصلاحات در جاهای لازم، متعهد و ملزم کرد، بحث‌های فوق و تعهدات مدیریت بانک نسبت به اقدام‌های اصلاحی باید مکتوب و در گزارش بازرسی نهایی مستند شود.

۵-۲- ارایه گزارش تفسیری بازرسی در خصوص مپ/تت

در این مرحله بازرس‌ها چند وظیفه به عهده دارند. بازرس‌های حضوری باید طی یک گزارش نتایج بررسی خود در مورد کفایت برنامه تطبیقی مپ/تت را مشخص کنند و اثربخشی گزارش فوق را با مسئولان بانک به بحث گذارند و مشخص کنند آیا گزارش فوق تمام الزامات نظارتی را تأمین می‌کند.

بازرس‌ها به منظور تصدیق مسایل مورد نظر در گزارش بازرسی، باید اطمینان حاصل کنند که گزارش‌های تحقیقی با جزئیات کافی تهیه شده است. توضیحات نوشته شده باید حوزه‌های مربوط و وابسته به نتایج بازرسی را نیز پوشش دهد. علاوه بر این در گزارش بازرسی باید به درجه تعهد و التزام هیئت‌مدیره و مدیران ارشد نسبت به برنامه تطبیقی مپ/تت نیز توجه شود. بازرس‌ها باید مشخص کنند آیا مدیریت بانک مورد نظر دارای یک برنامه قوی تطبیقی مپ/تت است و برنامه فوق به طور کامل مورد حمایت هیئت‌مدیره است. بازرس‌ها باید همچنین تعیین کنند آیا هیئت‌مدیره و مدیران ارشد نسبت به کوشش‌ها و اقدام‌های مسئولان تطبیق، گزارش‌های بازرسی، جزئیات نواقص برنامه تطبیقی مبارزه با پولشویی و وضعیت اقدام‌های اصلاحی در این خصوص اطلاعات کامل و به‌روز دارند.

گزارش بازرسی باید با جزئیات مشخص کند آیا تدابیر، رویه‌ها و جریان عملیات بانک در خصوص تهیه، ثبت و بایگانی گزارش‌های موارد مشکوک، گزارش‌های نقل و انتقالات کلان (در صورت لزوم) و انتقالات الکترونیکی وجوه، الزامات نظارتی را برآورده می‌کند. بازرس‌ها باید به عنوان بخشی از جریان کار نظارت حضوری هرگونه تخطی از قوانین و مقررات را گزارش دهند، شدت این تخطی‌ها نیز بایستی بررسی شود. بازرس‌ها باید اقدامات اجرایی امکان‌پذیر را با مدیریت نظارتی و کارکنان بخش حقوقی به بحث بگذارند (جزئیات بیشتر در کادر ۵-۱۰).

کادر ۵-۱۰

ساختار یک نمونه گزارش بازرسی

بازرس باید حول سه نگرانی اصلی گزارش خود را تنظیم کند:

- مطابقت عملیات بانک یا موسسه مالی با قوانین و مقررات نظارتی؛
- کفایت منابع سازمانی و زیرساخت‌های نظارتی به‌ویژه در زمینه تکنولوژی اطلاعات (IT)؛
- عملکرد برنامه مبارزه با پولشویی در داخل سازمان؛ قالب‌بندی گزارش بازرسی
- معرفی بانک (سازمان، فعالیت تجاری، شعبه‌ها و غیره)؛
- توضیح در خصوص چگونگی سازمان یافتن موسسه فوق و مقررات داخلی آن در خصوص مبارزه با پولشویی (فراپند سنجش و غربال کردن مشتری^۱، شناسایی مشتری و نگهداری سوابق و بایگانی)؛
- معرفی و بررسی سیستم نظارتی و بازرسی نقل و انتقالات غیرمعمول در سازمان؛

- **ارایه توضیح و ارزیابی مکانیزم کنترل داخلی؛**
- **بررسی عملکرد و دقت جریان تهیه گزارش نقل و انتقالات مشکوک؛**
- **نکات مهمی که باید به خاطر داشت:**
- **هر اظهار نظری باید با دلیل و مدرک اثبات شود و مبتنی بر حقایق صریح و روشن باشد.**
- **نقل و انتقال غیر معمول آشکار شده که به واحد اطلاعات مالی گزارش نشده است باید با جزئیات دقیق شرح داده شود و توسط مقامات مربوط (بانک مرکزی، کمیسیون بانکی، واحد اطلاعات مالی) برای توجیه مجازات‌های وضع شده به کار گرفته شود.**
- **نگهداری سوابق مربوط به نقض‌ها و کاستی‌های مشاهده شده (نسخه‌هایی از سوابق، خطاها، گزارش‌های موارد مشکوک و غیره)**

پی‌نوشت‌ها:

۱. در تهیه این کتاب، یک گروه از کارشناسان بانک جهانی به منظور مشخص کردن فرایند نظارت، رویه‌ها و بهترین اقدام‌های نظارتی در چند کشوری که از آنها بازدید به عمل آورده بودند، فرایند نظارتی کشورهای مورد بازدید را مدنظر قرار دادند. به علت محرمانه بودن دستورالعمل‌های بسیاری از کشورها در خصوص مپ/ت، این گروه قادر به بررسی آنها نبود. در این میان کتابچه دستورالعمل مبارزه با پولشویی آمریکا، سند عمومی و قابل دسترس برای بررسی بود. توصیه‌ها و پیشنهادها مطرح شده در این فصل حاصل بازدید و مطالعه کشورهای مختلف است، همچنین از دستورالعمل بازرسی مپ/ت آمریکا، اصول اساسی نظارت بانکی کمیته بازل در خصوص نظارت بانکی موثر و اصول مطرح شده توسط سازمان‌های فعال دیگر در خصوص مپ/ت گرفته شده است.

2. The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles Methodology, principle 19, Supervisory approach.

3. Examination Notification.

4. Basel Core Principle 20 (<http://www.bis.org/publ/bcbis129.pdf>).

۵. در اسپانیا بانک‌ها از یک ماه قبل از شروع بازرسی نسبت به آن مطلع شده و باید اطلاعات درخواستی را ۱۵ روز پیش از شروع بازرسی فراهم کنند) واحد اطلاعات مالی اسپانیا نیز مسئول بررسی تطبیق اطلاعات در خصوص AML/CFT است).

6. Prudential and Stand-Alone examination.

7. Compliance risks.

8. The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles Methodology, principle 17, Internal control and audit.

9. Prudential examiners.

10. One-size-fits-all.

11. Overall risk.

12. Transaction testing.

این آزمون در واقع بخشی از فرایند بازرسی است که توسط بازرس‌ها به منظور بررسی قابلیت اعتماد کنترل‌های داخلی انجام می‌شود. این آزمون شامل تأیید میزان نقل و انتقالات و پیگیری نقل و انتقالات به حساب‌ها در صورتهای مالی می‌شود. در این آزمون تعداد خاصی از نقل و انتقالات را مدنظر قرار داده و بررسی می‌کنند آیا کنترل‌های انجام گرفته در مورد آنها مناسب بوده است. به وسیله این آزمون، بازرس‌ها مشخص می‌کنند آیا اطلاعات ارسالی و ضبط شده توسط بانک‌ها قابل اعتماد است.

13. The expected depth.

۱۴. برای اطلاع بیشتر مراجعه شود به شاخص ۲۹/۲ روش‌شناسی ارزیابی ۴۹ توصیه FATF.

۱۵. برای اطلاع بیشتر مراجعه شود به شاخص ۲۹/۳ روش‌شناسی ارزیابی ۴۹ توصیه FATF.

۱۶. برای مثال الجزایر.
۱۷. بر اساس اصول نظارتی کمیته بازل، پیش شرط ۱۱ در ذیل اصل ۱۸، ناظر می‌تواند موارد مشکوک را به واحد اطلاعات مالی یا هر مقام مسئول دیگر مشخص شده در قانون، اطلاع دهد. علاوه بر این ناظر می‌تواند مستقیم یا غیرمستقیم اطلاعات مربوط به موارد مشکوک یا فعالیت‌های مجرمانه را با مقام‌های قضایی در میان بگذارد.
۱۸. برای مثال فرانسه.
۱۹. برای مثال تایلند.
20. Basel Committee on Banking Supervision, Consolidated KYC Risk Management, October 2004
- در این مرجع اشاره می‌شود که "ناظران کشور مهمان، در طول نظارت حضوری به منظور تأیید تطابق رویه شعبه یا واحد وابسته با رویه‌ها و سیاست‌های فراگیر شناسایی مشتری باید با هیچ مانعیتی مواجه نشوند. در هر صورت کشور میزبان مسئول نظارت بر تطبیق با مقررات شناسایی مشتری است (که شامل ارزیابی مناسب رویه‌هاست)". برای اطلاع بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:
- BCBS, The Supervision of Cross-Border Banking, 1996 (<http://www.bis.org/publ/bcbs27.htm>) and the core principles 24 and 25.
۲۱. ریسک‌های مالی شامل انواع مختلف ریسک می‌شود، از جمله ریسک اعتباری، ریسک بازار، ریسک نقدینگی، ریسک عملیاتی، ریسک شهرت و اعتبار، ریسک تسویه، ریسک سود و ریسک سیستماتیک است.
۲۲. به فصل چهارم مراجعه شود.
23. Group level approach.
24. Financial regulators.
۲۵. برای اطلاع بیشتر به دو مرجع زیر مراجعه شود:
- The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles for Effective Banking Supervision at: <http://www.bis.org/publ/bcbs129.htm>
- The US Federal Financial Institutions Examination Council publication Bank Secrecy Act Anti-Money Laundering Examination Manual at: <http://www.occ.treas.gov/handbook/1-BSAAMLwhole.pdf>.
۲۶. در اسپانیا واحد اطلاعات مالی رویه‌های مبارزه با پولشویی تمام بانک‌ها را دریافت می‌کند. همچنین سازمان‌های پریسک را بر اساس محصولات عرضه شده و کشور محل فعالیت مشخص و کیفیت رویه‌های آنها را بررسی می‌کند. در بلژیک تمام بانک‌ها باید هر سال یک گزارش تطبیقی به کمیته اطلاعات، مالیه و بانکداری ارائه دهند. در ایتالیا مقامات یک سری اطلاعات وسیع برای حوزه بازرسی خودشان به کار می‌گیرند و بانک‌هایی را که باید بازرسی شوند را شناسایی می‌کنند. منبع این اطلاعات عبارتند از: ۱- این اطلاعات از گزارش‌های موارد مشکوک و نتایج گردآوری شده و مرتب شده توسط واحد آمار واحد اطلاعات مالی ایتالیا گرفته می‌شود (برای مثال میزان نقل و انتقالات نقدی و بین‌مرزی برای یک دوره زمانی مشخص، نقل و انتقالات الکترونیکی با هر کشور، انتقالات به و از مراکز مالی فرامرزی، مقایسه بین فعالیت یک بانک و فعالیت گروه‌های همکار و غیره). ۲- مذاکره در مورد مجموعه ریسک بانک که بین بخش‌های نظارت حضوری و غیر حضوری بانک مرکزی ایتالیا و واحد اطلاعات مالی انجام می‌شود.
27. The Labuan Offshore Financial Service Authority (LOFSA).
۲۸. برای اطلاعات بیشتر در خصوص نظارت غیرحضوری به فصل چهارم مراجعه شود.
۲۹. همانطور که گفته شد، در برخی از کشورها ترجیح داده می‌شود بازرسی حضوری بدون اطلاع قبلی بانک انجام شود.
30. The Basel Committee on Banking Supervision General Guide to Account Opening and Customer Identification (February 2003) at <http://www.bis.org/publ/bcbs85annex>
- The Basel Committee on Banking Supervision paper, Customer due diligence for banks, at: <http://www.bis.org/publ/bcbs85.htm>
- FATF recommendation 5 at: <http://www.fatf>
31. The Basel Committee on Banking Supervision, Core Principles Methodology, principle 18, Abuse of financial services, at <http://www.bis.org/publ/bcbs61.htm> and FATF recommendation.
32. Supporting documentation.

۳۳. شواهد حاکی از آن است که در برخی کشورها قوانین و مقررات امنیتی به طور صریح مانع دسترسی ناظران بانک‌ها به حوزه‌های اداری ویژه می‌شود.

34. *A risk-control matrix.*

35. *The Financial Supervisory Service.*

۳۶. برای اطلاع بیشتر در مورد بهترین اقدام‌ها و الزامات برنامه تطبیقی مپ/تت به مراجع زیر مراجعه شود:
- The FATF methodology recommendation 15 at <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/45/15/34864111.pdf>

- The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles Methodology principle 18, Abuse of financial services, at <http://www.bis.org/publ/bcbs130.pdf>.

37. *Independent testing.*

38. Basel Committee, Customer Due Diligence, §56, as well as the paper on Compliance and the Compliance Function in Banks, April 2005.

۳۹. در برخی از بانک‌ها به‌ویژه بانک‌های کوچک، مأمور تطبیق، مراقبت از تمام مسایل در زمینه تطبیق را به عهده می‌گیرد از جمله مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم. علاوه بر این زمانی که اندازه بانک سپردن مسئولیت به یک فرد خاص را توجیه نمی‌کند، فردی که مسئول کنترل دائم است تمام ترتیبات همکاری برای انجام بررسی‌ها و کنترل تطبیقی شامل مپ/تت را هماهنگ کند.

۴۰. برای اطلاع بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:

- Securities and Exchange Commission of Pakistan, AML Unit, A Project Under Technical Assistance of the World Bank, Brief series, Vol. IV, 2004.

41. *The offshore financial center of Labuan.*

42. *The Labuan Offshore Financial Service Authority.*

43. *Departmental internal controls.*

۴۴. برای مثال در فرانسه به کار گرفته می‌شود.

۴۵. برای اطلاعات بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود.

- The Basel Committee, Enhancing Corporate Governance for Banking Organizations February 2006, §22 and 23.

"به منظور حفظ استقلال و بی‌طرفی کمیته بازرسی، این کمیته باید متشکل از اکثریت اعضای هیئت مدیره بانک باشد. کمیته اغلب متشکل از مدیران غیراجرایی است. مدیران اجرایی نیز معمولاً در جلسه‌های کمیته بازرسی به منظور ارتقاء بحث‌هایی که برای مدیران غیراجرایی مفید است، شرکت می‌کنند."

46. *Front-line.*

47. The Basel Committee on Banking Supervision, Customer Due Diligence paper(§58)

48. *Cashiers.*

۴۹. توصیه‌های ۹۰+۴۰ گروه اقدام مالی (FATF).

۵۰. در این حالت، بازرسی‌ها باید فهرست حساب‌های بی‌نام و نام‌های مربوط به مشتری‌ها، تمام اسناد مثبت از جمله تصویرهایی از کارت ملی مشتری‌ها را درخواست کنند.

51. *Customer due diligence measures (CDD).*

۵۲. منظور موسسه‌هایی هستند که طبق قوانین و مقررات هرکشور در خصوص مپ/تت ملزم به ارائه گزارش نقل‌وانتقالات و فعالیت‌های مالی مشکوک به واحد اطلاعات مالی هستند.

53. *"tipping off" prohibition.*

54. *Funds transfers.*

55. *Payable through account.*

حساب‌هایی هستند که به‌طور مستقیم توسط شخص ثالثی برای انجام کسب و کار به نفع خود استفاده می‌شود.
۵۶. از نظر FATF، بانک پوستانه‌ای بانکی است که در یک کشور ثبت شده، اما در آن حوزه حضور فیزیکی ندارد و به یک گروه مالی تحت کنترل و نظارت وابسته نیست.

57. *Currency-shipment activity.*

58. *The Office of the Supervisor of Financial Institutions.*

۵۹. برای اطلاع بیشتر به توصیه پنجم FATF و سند زیر مراجعه شود:

- The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles Methodology at principle 18.

60. *Legal persons or arrangements.*

61. *Private banking customers.*

62. *High-net-worth customers.*

63. *Use of intermediaries.*

64. *Remittance businesses.*

برای مثال شرکت‌ها و موسسه‌هایی که از طریق اینترنت سفارش خرید دریافت کرده و وجه آن را نیز از طریق اینترنت دریافت می‌کنند.

65. *Monetary instruments.*

66. *Offshore companies.*

67. *Brokered deposits.*

در برخی موارد به منظور ضمانت فعالیت کارگزاری، صدور مجوز کارگزاری مشروط به ارایه وجهی تحت عنوان سپرده نزد مقام صادرکننده مجوز کارگزاری است.

68. *Operate trust departments.*

۶۹. اشخاص سیاسی افرادی هستند که در یک کشور خارجی یک وظیفه حساس دولتی دارند. این افراد شامل روسای دولت، سیاست‌مداران ارشد، دولتمردان ارشد، مقام‌های نظامی یا قضایی، مدیران ارشد شرکت‌های دولتی و مقام‌های مهم احزاب سیاسی هستند. همانند روابط کاری با اشخاص سیاسی، روابط کاری با اعضای خانواده یا وابستگان نزدیک اشخاص سیاسی نیز ریسک اعتباری برای بانک به همراه دارد.

۷۰. برای اطلاع بیشتر به دو مرجع زیر مراجعه شود:

- The Basel Committee on Banking Supervision Core Principles Methodology principle 20, Supervisory techniques,

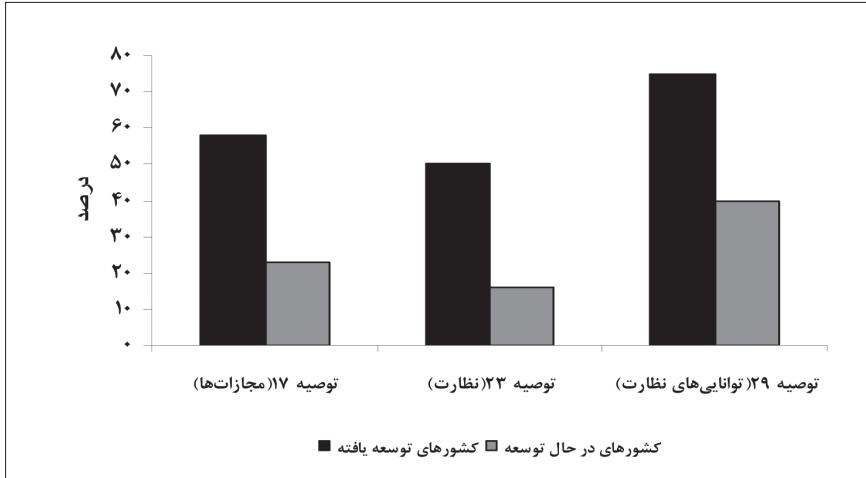
- The US Federal Financial Institutions Examination Council publication, Bank Secrecy Act Anti-Money Laundering Examination Manual.

71. *client screening.*

۱- مقدمه:

همچنان که گروه ویژه اقدام مالی (FATF) توصیه می‌کند، ایجاد یک سیستم نیرومند وضع و اعمال مجازات‌های اقتصادی اعم از کیفری، مدنی یا اداری، ابزاری برای اطمینان یافتن به انجام نقش حیاتی بانک‌ها در تشخیص و جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. بدون چنین سیستم پشتیبانی حتی جامع‌ترین ترتیبات مقرراتی و سیاستی مپ/تت نخواهد توانست به طور موثری وظیفه خود را انجام دهد. بانک‌ها باید آگاه باشند که قصور در پیاده‌سازی مناسب رویه‌های تطبیقی مپ/تت مسئولیت‌های مالی و قانونی برای آنها به همراه دارد که به اعتبار و سودآوری آنها لطمه می‌زند. همانطور که در نمودار ۶-۱ نشان داده می‌شود، بر اساس گزارش‌های بازرسی تهیه شده توسط گروه ویژه اقدام مالی و تشکیلات منطقه‌ای گروه فوق و سازمان‌های مالی بین‌المللی، کشورهای زیادی دارای نظام‌های مجازات برای پولشویی و تأمین مالی تروریسم هستند اما در اجرا، اثربخشی این مجازات‌ها در کشورهای مختلف به میزان زیادی متفاوت است.

نمودار ۶-۱- درصد کشورهای منطبق یا دارای تطابق زیاد با توصیه‌های FATF

کشورهای در حال توسعه یا نوظهور، تجربه کمی در به کارگیری مجازات‌ها یا اقدامات قضایی دیگر در خصوص مپ/تت دارند، فقدان تجربه در این خصوص مانع اثربخشی برنامه‌های مپ/تت می‌شود. در این فصل در خصوص مجازات‌های احتمالی و اقدامات اصلاحی قابل اجرا توسط مقامات ذیصلاح و اهمیت ایجاد سیستم‌های مجازات موثر، مناسب و بازدارنده در خصوص مپ/تت مطابق با استانداردهای بین‌المللی بحث می‌شود. بخش ۲-۶ نیز بر سودمندی یک نظام مجازات و اصلاح تاکید می‌کند. بخش ۳-۶ به حد و مرز و دامنه مجازات‌های به کار گرفته شده می‌پردازد و بخش ۴-۶ تصویری از مجازات‌های اعمال شده در کشورهای مختلف در خصوص مپ/تت ارائه می‌دهد. همچنین این فصل به موضوع بحث برانگیز وضع مقررات برای بانک‌های غیرمطیع می‌پردازد. بخش ۵-۶ نیز دربرگیرنده الزامات اساسی به منظور اعمال مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی است.

۲- کلیات

بخش زیر به بحث در مورد اهمیت برقراری یک سیستم وضع و اعمال مجازات‌های بازدارنده، مناسب و موثر مطابق با استانداردهای بین‌المللی در

خصوص مپ/ت می پردازد. این بخش به بحث در مورد مجازات‌های به کار گرفته شده توسط کشورها می پردازد تا بدین وسیله بانک‌ها و مؤسسات مالی را ملزم به رعایت الزامات تطبیقی در خصوص شناسایی مشتری و شناسایی کامل مشتری کنند. این بخش همچنین دربرگیرنده سایر اقدامات حفاظتی علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم لحاظ در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، شامل توصیه‌های ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۸، ۲۱، ۲۲ و توصیه‌های ویژه IV، VI، و VII است. این فصل دربرگیرنده مجازات‌هایی نیست که کشورها باید برای قانون‌شکنی در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم اعمال کنند (مجازات‌های لحاظ در توصیه‌های ۱ و ۲ و توصیه ویژه II).

۲-۱- بحث‌های مقدماتی

مجازات‌های مشخص شده در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، توصیه یک و توصیه ویژه II، کشورها را ملزم می‌کند پولشویی و تأمین مالی تروریسم را جرم تلقی کنند. توصیه ۲ دربرگیرنده مسئولیت‌های کیفری افراد و اقدامات کیفری و مدنی یا اداری نسبت به اشخاص حقوقی است که مرتکب تخلفات در زمینه پولشویی می‌شوند. همچنان که در توصیه شماره ۲ مشخص شده است، علیه اشخاص حقوقی متخلف در زمینه پولشویی باید مجازات‌های بازدارنده، مناسب و موثر اعمال شود. توصیه ۱۷ تأکید دارد که کشورها باید نسبت به وجود مجازات‌های کیفری، مدنی یا اداری برای مقابله با اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی که از الزامات مپ/ت تخلف می‌کنند، اطمینان یابند. همچنین مطمئن شوند که مجازات‌های وضع شده، موثر، مناسب و بازدارنده است. بر اساس توصیه ۲۹، مقام ناظر باید زمانی که قصور و تخلفی از الزامات مبارزه با پولشویی رخ می‌دهد، اختیار وضع مجازات‌های اداری را داشته باشد.

آنچه از ترکیب توصیه‌های ۲ و ۱۷ استنباط می‌شود این است که مجازات‌های به کار گرفته شده در توصیه ۱ به طور مستقیم به قانون‌شکنی در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم بر می‌گردد در حالی که مجازات‌های لحاظ شده در توصیه ۱۷ و ۲۹ به منظور تنبیه بانک‌ها و مؤسسات مالی به علت

نقض الزامات مپ/تت (شناسایی مشتری، شناسایی کامل مشتری، کنترل داخلی و وظایف گزارش‌دهی) به کار گرفته می‌شود، بنابراین بحث‌های زیر در برگرفته توصیه شماره ۱ و توصیه ویژه II نخواهد بود زیرا توصیه‌های فوق در رابطه با حضور فعال در یک عمل تبهکاری است که در ردیف مجازات‌های مورد اشاره در این فصل نیست.

۲-۲- اهمیت نظام مجازاتی مناسب

وجود یک سیستم نیرومند وضع و اعمال مجازات به منظور مپ/تت حیاتی است. حتی بهترین قوانین و مقررات طراحی شده در صورت عدم مجازات موسسات مالی که قوانین فوق را رعایت نمی‌کنند، بی‌اثری قوانین فوق را به دنبال خواهد داشت. با وضع مجازات‌های مناسب، به طرق زیر تحقق تمام اهداف مپ/تت تقویت می‌شود:

- بازداشتن بانک‌ها و سایر سازمان‌های مالی که احتمالاً تمایل به حمایت از فعالیت‌های مجرمانه دارند؛

- کمک به از بین بردن فعالیت‌های غیرقانونی از طریق تشویق موسسه‌های مشمول به انجام کنترل‌های پیشرفته و شناسایی کامل مشتری؛

- توسعه یک سیستم بانکی پاسخگو و سالم.

از طرف دیگر لازم به ذکر است که کشورهای عضو گروه ویژه اقدام مالی یا نهادهای ناحیه‌ای وابسته به گروه فوق، متعهد به به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی مپ/تت هستند. گروه ویژه اقدام مالی و نهادهای ناحیه‌ای وابسته به آن، براساس بخشی از تعهدات خود، مسئول بررسی کشورهای عضو از نظر مطابقت با استانداردهای بین‌المللی مپ/تت هستند. این بررسی با استفاده از روش واحدی صورت می‌گیرد که در فوریه ۲۰۰۴ توسط گروه ویژه اقدام مالی پذیرفته شد و در مارس ۲۰۰۴ توسط هیئت مدیره‌های صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز تأیید شده است.

به عنوان قسمتی از برنامه بررسی بخش مالی، کشورهای عضو صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز از نظر مپ/تت مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. کارشناس‌های مسئول انجام بررسی‌های فوق (کارشناس‌های گروه ویژه

اقدام مالی، نهادهای ناحیه‌ای وابسته به گروه ویژه اقدام مالی، صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی) به منظور تعیین سطح تطابق کشورها با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی نباید کشورها را تنها از نظر تطبیق‌های رسمی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی بررسی کنند بلکه ضروری است، کشورها را از نظر اجرای کامل و مناسب توصیه‌ها و موثر بودن اجرای توصیه‌ها نیز مورد بررسی قرار دهند. تحقق این امر نه تنها نیاز به بررسی این نکته دارد که آیا اقدامات ضروری انجام گرفته، بازدارنده و موثر بوده است^۱، بلکه باید مشخص شود آیا نتایج حاصل برای مثال تعداد محکومیت‌های پولشویی، تعداد مجازات‌های وضع شده روی بانک‌ها یا تعداد گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک ثبت شده حاکی از مؤثر بودن سیستم اجرایی است. به عبارت دیگر دامنه مجازات‌های موجود در کشور مورد بررسی و روش اعمال مجازات‌ها، شاخص‌های کلیدی هستند که به منظور بررسی اثربخشی نظام مجازاتی یک کشور در خصوص مبارزه با پولشویی باید توسط تیم بررسی‌کننده مدنظر قرار گیرد. فقدان مجازات‌ها یا سیاست‌های اجرایی نامناسب سبب خواهد شد که تیم بررسی‌کننده، کشور مورد بررسی را از نظر رعایت و اجرای الزامات بین‌المللی در خصوص مپ/تت تأیید نکند، در نتیجه بر اساس روش مذکور در بالا، بازرس‌های گروه ویژه اقدام مالی، کشور مورد بررسی خود را بسته به تعداد اقدامات ضروری تحقق نیافته، در گروه کشورهای دارای تطابق جزئی یا غیر منطبق با توصیه‌های ۱۷ و ۲۹ قرار خواهند داد. بدیهی است کشورهای مختلف بر اساس قوانین خاص خود، الزامات قانون اساسی و سیستم‌های حکومتی‌شان، نظام‌های مجازاتی متفاوتی را می‌پذیرند؛ اگرچه هر کشوری در تعیین نظام نظارتی و سیستم اجرایی خود آزاد است، یک اصل اساسی این است که تمام کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه باید به منظور مجازات بانک‌های متخلف در خصوص مبارزه با پولشویی، حداقل اقداماتی را انجام دهند. به گونه‌ای که این اقدامات الزامات گروه ویژه اقدام مالی، لحاظ شده در توصیه‌های ۱۷ و ۲۹ را محقق سازد.

۲-۳- پیش‌شرط برای مجازات مناسب و ابزارهای اصلاحی
در هر کشوری برای برقراری مجازات‌های موثر و ابزارهای اصلاحی،

چند پیش‌شرط ضروری است. نخست اینکه در هر کشوری باید یک مرجع یا مقام ذیصلاح تعیین شود که دارای قدرت و اختیار وضع مجازات‌های مناسب باشد.^۲ مقامات ذیصلاح در کشورهای مختلف ممکن است مجازات‌های متفاوتی را وضع کنند. در برخی کشورها مانند آمریکا از نظر قانونی، ناظر بانک و ناظر واحد اطلاعات مالی اختیار وضع مجازات‌ها بر سازمان‌های متخلف را دارند. در کشورهای دیگر مانند اسپانیا ناظر چنین اختیاری ندارد بلکه تنها واحد اطلاعات مالی اختیار دارد که بانک‌ها و موسسات مالی را مجبور به رعایت و اعمال الزامات مپ/تت کند. در فرانسه مقام ناظر (کمیته بانکداری)^۳ قدرت وضع مجازات روی بانک‌ها را دارد.

دوم اینکه، اختیار داده شده به مقامات ذیصلاح برای وضع مجازات باید دارای پایه قانونی محکمی باشد^۴ و تردیدی نسبت به اقتدار قانونی مقام ناظر وجود نداشته باشد. در برخی از کشورها مبنای قانونی وضع مجازات‌های فوق در قوانین بانکی آنها پی‌ریزی شده است در حالی که در برخی دیگر از کشورها قانون مپ/تت کشور حاوی قوانین خاص مجازات نیز هست. به هر حال در همان زمانی که طبق قانون توسط ناظر یا هر نهاد ذیصلاح دیگر علیه سازمان متخلف حکمی صادر شود، سازمان فوق باید حق درخواست تجدید نظر را داشته باشد.^۵

سوم اینکه مجازات‌ها باید بر یک پایه مقررات یا قانونی مستحکم بنا شوند. همچنین افشا و به اطلاع عموم رساندن مجازات بانک‌ها و موسسه‌های متخلف نیز باید طبق مقررات باشد. مجازات‌ها ممکن است در مقررات خاص قابل اجرایی لحاظ شده باشند که خود بخشی از قوانین یا مقررات زیربنایی هستند که الزامات مپ/تت را تنظیم می‌کنند. همچنین مجازات‌ها ممکن است بخشی از اختیارات کلی‌تر مقامات ذیصلاح در وضع مجازات باشد که آنها را قادر می‌سازد نقش نظارتی یا کنترلی خود را به طور مناسبی انجام دهند.

در آخر اینکه در راستای اصول کمیته بازل به‌ویژه اصل یکم، ناظران برای اجرای تصمیم‌های خود باید استقلال عملیاتی داشته باشند.^۶ غیرقابل فسخ بودن اختیار اعضای هیئت ناظر، استقلال عملیاتی ناظر را تضمین می‌کند، همچنین وجود یک نظام حمایت قانونی از ناظر مانع از این می‌شود که ناظران در معرض

هر نوع دخالت یا فشار خارجی قرارگیرند یا به خاطر انجام وظیفه خود مورد پیگرد قرارگیرند. البته به منظور اینکه فرایند تصمیم‌گیری در خصوص وضع مجازات‌ها، حرفه‌ای و بی‌طرفانه باشد، لازم است ناظران از مهارت و سوابق حرفه‌ای خوب و استانداردهای اخلاقی بالایی برخوردار باشند. برای مثال در فرانسه، مجازات‌های وضع شده روی سازمان‌های مشمول که از قوانین مبارزه با پولشویی تخلف کرده‌اند توسط یک کمیته متشکل از قاضی‌های عالی‌ترین دادگاه‌های ملی تعیین می‌شود.^۷

۳- خلاصه‌ای از اقدامات مفید اصلاحی و احکام قابل اجرا

این بخش دامنه‌ای از مجازات‌هایی را فهرست می‌کند که مقامات ذیصلاح بر سازمان مالی متخلف از انجام تعهدات خود در زمینه مپ/تت، وضع کرده‌اند.

۳-۱- چارچوب کلی

بر اساس استانداردهای بین‌المللی، دامنه مجازات‌های وضع شده روی سازمان مالی که قوانین و مقررات درخصوص مپ/تت را رعایت نمی‌کنند باید تا حد امکان گسترده باشد. توصیه ۱۷ گروه ویژه اقدام مالی، کشورها را ملزم می‌کند نسبت به بازدارنده، مناسب و موثر بودن مجازات‌های کیفری، مدنی و اداری وضع شده برای مقابله با اشخاص حقیقی یا حقوقی خاطی از الزامات مپ/تت، اطمینان یابند. علاوه بر این توصیه ۲۹ نیز بیان می‌کند ناظران باید این اختیار را داشته باشند که سازمان‌های مالی را مجبور کنند اطلاعات لازم برای کنترل تطبیق‌های مورد نظر را در اختیار آنها قرار دهند و زمانی که مشخص شود سازمان‌های فوق‌قصور و کوتاهی در تطابق با الزامات مپ/تت داشته‌اند، اختیار وضع مجازات‌های اداری مناسب بر آنها را داشته باشند. اصل ۲۳ کمیته بازل نیز کفایت اقدامات نظارتی ناظران را توصیه می‌کند تا بدین وسیله در مواردی که بانک‌ها الزامات تطبیقی و احتیاطی (مانند الزامات مپ/تت) را رعایت نمی‌کنند یا تخلفات نظارتی صورت می‌گیرد، امکان اعمال اقدام‌های مناسب و به موقع علیه آنها فراهم شود.

در کتابچه روش‌شناسی بررسی انطباق با توصیه‌های چهل‌گانه و ۹ توصیه ویژه گروه ویژه اقدام مالی، جزئیاتی در مورد مجازات‌ها به‌ویژه در خصوص اقدام ضروری در رابطه با توصیه ۱۷ ارائه شده است؛ در اصل ۱ و اصل ۲۳ کمیته بازل (اگر چه این اصول به طور صریح در رابطه با مپ/تت نیستند) و اصل ۱۸ و ۷ کمیته بازل نیز اقدامات مفید دیگری از جمله مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی قابل اجرا به منظور الزام بانک‌ها و موسسات مالی به عمل کردن منطبق با قوانین و مقررات می‌توان یافت.

۳-۲- دامنه و انواع مجازات‌ها در رابطه با مپ/تت

۳-۲-۱- لزوم مجازات‌های موثر و بازدارنده

کشورها باید مطابق توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، مجازات‌های اداری یا مدنی و کیفری بازدارنده، مناسب و موثری برای مقابله با اشخاص حقیقی و حقوقی خاطی از الزامات مپ/تت وضع کنند^۸. البته در روش‌شناسی توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی تعریفی از مفاهیم اثربخشی، بازدارنده و مناسب بودن مجازات‌ها وجود ندارد اما از مجموعه توصیه‌های فوق می‌توان استنباط کرد یک نظام مپ/تت، نظامی است که مجازات‌های آن فعالانه توسط مقامات مربوط به کارگرفته و به طور موثر اجرا شود. برای مثال جریمه نقدی باید توسط مقام ذیصلاح (معمولاً توسط وزارت دارایی یا خزانه داری کشور) اخذ شود.

بازدارنده بودن جریمه نیز مفهومی است که تعریف آن مشکل است زیرا مفهوم فوق به مجموعه‌ای از عوامل اشاره می‌کند که دربرگیرنده اثربخشی، تناسب و ماهیت مجازات‌هاست. برای مثال یک جریمه کوچک یا یک اخطار کتبی ساده به یک بانک، مجازات بازدارنده برای نقض‌های جدی مقررات محسوب نمی‌شود. توصیه‌های ۱۷ و ۲۹ گروه ویژه اقدام مالی دلالت بر نیاز برای ایجاد یک نظام جامع در برگیرنده هر سه نوع مجازات‌ها (کیفری، مدنی و اداری) ندارد. نظام مجازاتی که صرفاً مبتنی بر اقدامات کیفری باشد در صورتی که شرایط مناسب فراهم نشود، ممکن است کافی نباشد. برای مثال وضع مجازات کیفری مثل حبس به خاطر نقض الزامات مربوط به شناسایی مشتری، به علت عدم تناسب مجازات با ماهیت تخلف، توسط مقامات ذیصلاح

درخواست نمی‌شود. چندین کشور دامنه وسیعی از مجازات‌های کیفری، مدنی و اداری یا ترکیبی از مجازات‌ها را وضع کرده‌اند (کادر ۶-۴).

۳-۲-۲- ضرورت وضع مجازات‌ها متناسب با اهمیت تخلف

همچنان که در روش‌شناسی گروه ویژه اقدام مالی (توصیه‌های FATF) تعیین شده است^۱، دامنه مجازات‌های وضع شده باید گسترده و متناسب با اهمیت تخلف باشد. به طور مشابه بر اساس اصول اساسی کمیته بازل، یک نظام نظارتی مناسب و خوب، نظامی است که اجازه می‌دهد ناظران بسته به ماهیت مشکلات یا نواقص، عکس‌العمل قابل قبولی نشان دهند. برای مثال در صورتی که مشکل مورد بررسی نسبتاً جزئی باشد، اقدام رسمی قابل قبول می‌تواند به صورت توصیه شفاهی یا کتبی به مدیریت بانک باشد. در موارد دیگر اقدام رسمی تری ممکن است لازم باشد. شدت مجازات وضع شده بستگی به اهمیت خطا خواهد داشت. از نظر گروه ویژه اقدام مالی، برای قصور در به‌کارگیری الزامات شناسایی مشتری یا قصور در گزارش موارد مشکوک به واحد اطلاعات مالی، یک مجازات ساده کافی نخواهد بود. همچنین بر اساس اصل تناسب، مجازات باید منعکس‌کننده تکرار، شدت و اهمیت خطا باشد. بنابراین خطاهای مکرر باید نسبت به خطاهای موردی، مجازات بیشتری دربرداشته باشد. تنوع مجازات‌های موجود نیز مهم و بااهمیت است.

۳-۲-۳- لزوم وسعت دامنه مجازات‌ها

همچنان که در روش‌شناسی گروه ویژه اقدام مالی (توصیه‌های FATF) ذکر شده است، وسعت مجازات‌ها برای قصور در مپ/تت باید دربرگیرنده قدرت وضع مجازات‌های مالی و تأدیبی باشد^۱. در روش‌شناسی گروه ویژه اقدام مالی مثال‌های واقعی از انواع مجازات‌هایی ذکر شده است که یک کشور می‌تواند به منظور الزام بانک‌ها و موسسات مالی برای تطابق با الزامات گروه ویژه اقدام مالی انتخاب کند و بپذیرد. از جمله مجازات‌های تأدیبی و مالی عبارتند از:

- هشدار و اخطارهای مکتوب (به صورت نامه جداگانه یا در ضمن گزارش بازرسی)؛

- توصیه به عمل کردن مطابق با دستورالعمل‌های خاص (احتمالاً همراه با امکان جریمه روزانه برای متخلف‌ها)؛
- درخواست گزارش‌های منظم از سازمان در مورد اقدام‌های انجام شده؛
- وضع جریمه در صورت مشاهده عدم انطباق با قوانین و مقررات؛
- تعلیق یا ابطال مجوز فعالیت؛
- وضع جریمه‌های کیفی در مواردی که مناسب است.

علاوه بر این، در اصل ۲۳ روش‌شناسی اصول کمیته بازل، پیش شرط چهارم بیانگر برخی مجازات‌های خاص و اقدام‌های مفید دیگری است که ناظران می‌توانند به‌کارگیرند (اگرچه همچنان که در بالا ذکر شد اینها به طور صریح در راستای موارد عدم تطابق با مقررات مپ/تت قرار نمی‌گیرند). اقدام‌های تشبیهی که در صورت قصور از قوانین و مقررات مپ/تت می‌تواند به‌کار گرفته شود شامل موارد زیر است:

- محدود کردن فعالیت‌های جاری بانک؛
  - خودداری از تأیید و تصویب فعالیت‌ها یا مالکیت‌های جدید؛
  - عوض کردن مدیران یا محدود کردن اختیارات مدیران، هیئت‌مدیره یا مالکانی که نقش کنترلی در موسسه دارند؛
  - لغو مجوز بانکی یا پیشنهاد ابطال مجوز بانکی؛
- در موارد جدی، زمانی که یک بانک در خصوص تحقق الزامات ضروری مپ/تت کوتاهی کند، مقام ناظر باید اختیار وضع و تعیین مراقب^{۱۱} را برای بانک داشته باشد.

در مواردی که یک بانک و مدیریت ارشد آن درگیر عملیات پولشویی یا فعالیت‌های تأمین مالی تروریسم می‌شوند، مقام ناظر باید اختیار ابطال مجوز بانک و تعطیل آن یا ارجاع موضوع به مقامات قضایی و کیفی ذریع را داشته باشد. اگرچه فرایندهای کیفی و اجرایی از هم جدا و متفاوت هستند؛ زمانی که در پرونده یک بانک محکومیت پولشویی یا تأمین مالی تروریسم ثبت شده است، این دلیل آشکاری است که ناظر لیاقت و شایستگی مدیران و مدیریت ارشد بانک را مورد ارزیابی مجدد قراردهد^{۱۲}.

۳-۲-۴- مجازات بانک‌ها و مدیریت ارشد آنها در صورت انجام جرم پولشویی و تأمین مالی تروریسم

طبق توصیه‌های FATF^{۱۳}، زمانی که قصوری در اجرای الزامات مبارزه با پولشویی رخ دهد یا الزامات فوق به طور نامناسبی اعمال شود، در این صورت لازم است مجازات‌هایی بر موسسه متخلف اعمال شود. این مجازات‌ها بایستی نه تنها بر اشخاص حقوقی مانند سازمان‌های مالی یا صاحبان مشاغل اعمال شود، بلکه مدیریت ارشد و مدیران سازمان‌های فوق نیز باید مشمول مجازات شوند. بدیهی است که بانک به عنوان یک شخص حقوقی نمی‌تواند به تنهایی متهم به تخطی از قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی شناخته شود بلکه مدیران و مدیریت ارشد بانک نیز باید مقصر شناخته شده و پاسخگو باشند.

در برخی از کشورها سهامداران سازمان‌های مالی ناقض قوانین و مقررات، علیه اعضای هیئت مدیره سازمان‌های فوق طرح دعوی کرده و موفق شده‌اند خسارت‌های پولی از اعضای هیئت مدیره دریافت کنند. کمیته بازل روی نظارت بانکی اخیراً به منظور مسئولیت بیشتر مدیریت ارشد در خصوص مدیریت ریسک، اصول اساسی خود را به روز کرده است. همچنان‌که در روش‌شناسی اصول اساسی کمیته بازل مشخص شده است، مقام ناظر نه تنها اختیار اعمال جریمه و مجازات بانک را دارد، بلکه در صورت لزوم مدیریت و/یا هیئت مدیره نیز مشمول اعمال مجازات می‌شوند^{۱۴}. به طور مشابه اصول مپ/تت گروه ولف‌برگ^{۱۵} در خصوص تمرکز مسئولیت برای مدیران رده بالا نیز تغییر کرده است، مقام خدمات مالی انگلیس نیز به همراه گروه هدایت مشترک پولشویی، تغییراتی^{۱۶} در اصول مپ/تت داده‌اند^{۱۷}.

بنابراین مقام نظارتی باید اختیار وضع مجازات بر افراد دارای سمت‌های مدیریتی در بانک را داشته باشند. همچنان‌که در روش‌شناسی FATF نیز مشخص شده است^{۱۸}. مجازات‌ها باید شامل موارد زیر باشد اما محدود به این موارد نمی‌شود:

- کنار گذاشتن افراد از سمت‌های مدیریتی فوق؛
- تغییر دادن یا محدود کردن قدرت مدیران، سرپرست‌ها یا مالکان کنترل‌کننده موسسه یا بانک مورد بررسی.

بر اساس اصل ۲۳ کمیته بازل زمانی که یک بانک تخلف قابل ملاحظه‌ای دارد، مقام نظارتی باید اختیار بررسی مشکلات مدیریتی بانک را داشته باشد. از جمله اختیار بازبینی مالکان موثر در مدیریت^{۱۹}، سرپرست‌ها و مدیران جانشین یا محدود کردن قدرت مدیران، حتی در صورت لزوم اختیار جلوگیری از فعالیت بانکی افراد را داشته باشد.

در اصول اساسی کمیته بازل ذکر نشده است که کارکنان رده بالای بانک و کارکنانی که سمت مدیریتی دارند، در صورت نقض الزامات مپ/ت باید مجازات شوند. توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی نیز در این مورد مسکوت است (اگر چه توصیه ۱۴ بیان می‌کند که سازمان‌های مالی، مدیران آنها، مأموران و کارکنان آنها باید طبق قانون از افشای حقایق در مورد گزارش موارد مشکوک یا اطلاعات گزارش شده دیگر به واحد اطلاعات مالی منع شوند. بنابراین بر اساس این توصیه، امکان مجازات کارکنان نیز وجود دارد). از طرف دیگر در آمریکا، هر شریک، مدیر، مأمور یا کارمند موسسه مالی که قصور و کوتاهی در مورد الزامات مربوط به ثبت و بایگانی سوابق در یک موسسه مالی داشته باشد، مشمول جریمه تا سقف ۱۰۰۰ دلار می‌شود^{۲۰}. در انگلیس و کره جنوبی، کارمندان شاغل در موسسه‌های مالی متخلف نیز مشمول مجازات می‌شوند، همانطور که در کادر ۶-۱ و ۶-۲ ملاحظه می‌شود.

کادر ۶-۱

مثال‌هایی از مجازات‌های به‌کارگرفته شده برای کارکنان بانک و موسسه‌های مالی در انگلیس^{۲۱}

در انگلستان مقام خدمات مالی، شرکت سیندیکتوم را به دلیل نداشتن سیستم‌های مناسب مبارزه با پولشویی و فقدان سیستم کنترل، تأیید هویت مشتری و گزارش‌دهی به میزان ۴۹۰۰۰ پوند جریمه کرد. مأمور مسئول گزارش پولشویی این شرکت را نیز ۱۷۵۰۰ پوند جریمه کرد. این نخستین بار بود که نهاد فوق یک مأمور مبارزه با پولشویی را جریمه می‌کرد. نهاد فوق به قصور و نواقصی در فعالیت‌های شرکت پی برد از جمله:

- کوتاهی در به‌کارگیری رویه‌های مناسب به منظور تأیید هویت مشتری‌ها؛
- کوتاهی در تأیید هویت تعداد قابل توجهی از مشتری‌ها به شیوه درست و مناسب؛
- قصور در نگهداری سوابق کافی در مورد تأیید هویت مشتری‌ها و
- قصور مأمور مسئول گزارش‌دهی موارد مشکوک به پولشویی در انجام وظیفه خود،

مثال‌ها و مواردی از مجازات‌های پولشویی در کره جنوبی

در کره جنوبی مجازات‌هایی از جمله کاهش حقوق کارمند بانک ممکن است اعمال شود. واحد اطلاعات مالی کره می‌تواند به خاطر قصور در رعایت مقررات مبارزه با پولشویی، مجازات‌هایی را بر بانک‌ها وضع کند. موسسه‌های نظارتی دیگر از جمله موسسه خدماتی نظارت مالی^{۳۳} می‌تواند انواع دیگری از مجازات‌ها را وضع کند. مجازات‌هایی که در موارد معینی می‌تواند بر حسب نوع تخلف، ترکیبی از چند مجازات باشد. انواع و مثال‌هایی از این نوع مجازات‌ها که توسط موسسه نظارتی فوق می‌تواند وضع شود شامل موارد زیر می‌شود:

مجازات مدیران بانک

- پیشنهاد انفصال از مقام؛
- تعلیق از وظایف؛
- اطلاع‌رسانی در مورد توبیخ رسمی فرد مورد نظر؛
- اخطار کتبی؛

مجازات کارکنان بانک

- اخراج انضباطی؛
- تعلیق از مقام؛
- کاهش حقوق؛
- توبیخ؛

مجازات سازمان

- لغو مجوز فعالیت؛
- تعلیق فعالیت؛
- تعطیل شاخه‌ای از فعالیت؛
- اخطار کتبی؛
- اطلاع‌رسانی به عموم در مورد نقض قانون توسط سازمان.

۴- مثال‌هایی از اقدامات و مجازات‌های اعمال شده در چند کشور

در زیر مجازات‌های اعمال شده توسط کشورهای مختلف در مورد بانک‌ها یا سایر سازمان‌های مالی که از وظایف خود در مقابل پولشویی و تأمین مالی تروریسم تخطی کرده‌اند، مورد بررسی کلی قرار گرفته است.

۴-۱- کلیات

مجازات‌های وضع شده در موارد مختلف مطابق با رژیم حقوقی و قانون اساسی هر کشور و بسته به شرایط خاص هر مورد تخلف متفاوت است. بنابراین به طور کلی الگوی واحدی از مجازات‌ها نمی‌تواند به کار گرفته شود. در برخی

از کشورها دامنه وسیعی از اقدامات علیه موسسات مالی متخلف در زمینه مپ/تت به کار گرفته می‌شود، دامنه مجازات‌ها از اعلام اخطار تا ابطال مجوز فعالیت است. برخی دیگر از کشورها بر مجازات‌های اداری تأکید دارند و از مجازات‌های مالی پرهیز می‌کنند. فرایند اعمال مجازات نیز در کشورهای مختلف فرق می‌کند. در برخی از کشورها مقام ناظر و وزارت‌مالیه به طور اشتراکی مسئولیت اجرای مجازات‌ها در خصوص مپ/تت را به عهده دارند. برای مثال در کشور پرتغال، مقام ناظر بانکی مسئول نهادینه کردن فرایند مجازات‌های اداری است. در این کشور وزارت مالیه جرایم و مجازات‌های جانبی را به خاطر عدم تطابق با قانون و مقررات مبارزه با پولشویی، اعمال می‌کند^{۲۳} در حالی که مقام ناظر بانکی در صورت نقض دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های بانک مرکزی مجازات‌هایی اعمال می‌کند^{۲۴}.

۴-۲- مثال‌هایی از جرایم مدنی

در فرانسه کمیته بانکی که مسئول کنترل بانک‌ها و سازمان‌های مالی دیگر است، طی چند سال گذشته، به خاطر عدم تطابق فعالیت بانک‌ها با قوانین و مقررات ملی در خصوص مبارزه با پولشویی، مجازات‌های مدنی بر آنها وضع کرده است (کادر ۶-۳). این مجازات‌ها در ماده ۶۱۳، ۲۱ L. قانون پولی و مالی فرانسه ذکر شده است. بانک‌های مجرم به خاطر قصور در رعایت الزامات مپ/تت ممکن است به چند مجازات دیگر نیز محکوم شوند. از جمله جریمه مدنی تا سقف حداقل میزان سرمایه مورد نیاز برای موسسه اعتباری است. در انگلستان، نهاد خدمات مالی چند بانک را به خاطر نقض مقررات پولشویی جریمه کرده است (کادر ۶-۴). در ایالات متحده آمریکا، مجازات‌ها ممکن است توسط مقام‌های متخلف نظارتی ذیصلاح بررسی و یک کاسه شود (کادر ۶-۵).

کادر ۶-۳

مثال‌هایی از مجازات‌های مدنی وضع شده توسط کمیته بانکی در فرانسه در فرانسه به استناد قوانین و مقررات ذیربط، کمیته بانکی وظیفه نظارت بر موسسه‌های اعتباری، بنگاه‌های سرمایه‌گذاری (شرکت‌های مدیریت پر نفوی) و شرکت‌های مالی از نظر

تطبیق با قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی را به عهده دارد. این کمیته اختیار صدور اخطاریه، توصیه، درخواست حکم بازداشت، مجازات‌ها و تعلیق موقت موسسات متخلف را دارد. در زیر چند مورد از جریمه‌های نقدی اعمال شده بر سازمان‌های متخلف، بر اساس تصمیم‌گیری این نهاد ذکر شده است: (۱) جریمه یک میلیون یورویی بانک کالیون (برای اطلاع بیشتر به پیوست شماره ۸ مراجعه شود)؛ این بانک در سال ۲۰۰۴ به خاطر تخلفات مختلف از جمله کوتاهی در دریافت مدارک هویتی مشتری زمانی که وارد روابط کاری با آنها می‌شد و قصور در انجام شناسایی کامل مشتری به طور مستمر و قصور در آموزش و راهنمایی شعبه‌ها و نمایندگی‌های فرامرزی در مورد نیاز به جمع آوری اطلاعات در ارتباط با هر نوع عملیات پیچیده و غیرمعمول یا هر عملیات فاقد توجیه اقتصادی، جریمه شد. (۲) جریمه ۲۰۰،۰۰۰ یورویی بانک CRCAM Centre-Est به خاطر قصور در ایجاد رویه‌های مناسب در رابطه با شناسایی مشتری و گزارش نقل و انتقالات مشکوک، ناکارآمد بودن محتوای برخی از گزارش‌های موارد مشکوک؛ به طوری که گزارش‌های فوق قابل استفاده و سودمند نبودند، قصور در کنترل‌های داخلی و ناکافی بودن آموزش کارکنان در رابطه با الزامات مپ/تت لحاظ شده در قانون پولی و مالی فرانسه و مقررات سال ۰۱-۲۰۰۲ مصوب ۱۸ آوریل ۲۰۰۲.

در آمریکا در حالی که اختیار نظارت بر تطبیق فعالیت بانک‌ها و موسسه‌های مالی با قانون رازداری بانکی به موسسه‌های بانکی فدرال محول شده است اما بر اساس قانون رازداری بانکی^{۲۶}، اختیارات در خصوص اجرای قانون فوق و انجام مجازات‌ها به عهده شبکه انتظامی جرایم مالی^{۲۷} (FinCEN) است. به هر حال موسسه‌های بانکی، اختیارات اجرایی خود را دارند و این اختیارات هرگونه سوء استفاده از قوانین و مقررات (از جمله قانون رازداری بانکی) را در نظر دارد. شبکه انتظامی جرایم مالی می‌تواند تحت قانون رازداری بانکی و مقررات اجرایی آن، به خاطر تخلفات در خصوص گزارش‌دهی، ثبت و بایگانی یا دیگر الزامات قانون رازداری بانکی، اقدامات انضباطی اعمال کند. در این راستا ممکن است که جرایم پولی اعمال شود. برای مثال جریمه‌های پولی به خاطر قصور در داشتن یک برنامه مناسب مبارزه با پولشویی، قصور در نگهداری مناسب سوابق، قصور در ثبت و بایگانی گزارش نقل و انتقالات ارزی و قصور در ثبت و بایگانی گزارش موارد مشکوک از آن جمله است. بر اساس سیستم مجازات بانکی در آمریکا، جرایم پولی به خاطر تخلفات خودسرانه از قانون رازداری بانکی از ۲۵۰۰۰ دلار به خاطر هر تخلف (یا برای هر روز قصور موسسه در داشتن یک برنامه ضد پولشویی) تا سقف میزان واقعی تخلف مورد نظر (حداکثر صد هزار دلار) است. علاوه بر این ممکن است مجازات‌های پولی

حداقل به میزان دو برابر نقل و انتقال صورت گرفته (تا سقف یک میلیون دلار) بر سازمان‌های نقض‌کننده مقررات مبارزه با پولشویی بین‌المللی لحاظ در قانون رازداری بانکی وضع شود.

کادر ۶-۴

مثال‌هایی از مجازات‌های مدنی نقدی وضع شده توسط نهاد خدمات مالی انگلیس
 نهاد خدمات مالی انگلیس، بانک رویال اسکاتلند را ۷۵۰۰۰۰ پوند به خاطر نقض مقررات پولشویی جریمه کرد. بررسی‌های انجام شده توسط نهاد خدمات مالی انگلیس ضعیفی را در سیستم کنترلی ضد پولشویی بانک در مورد مشتریان خرد یا مشتریان با موجودی پایین حساب مشخص کرد. این نهاد متوجه شد که بانک مذکور در تعداد غیر قابل قبولی از حساب‌های گشایش یافته جدید در اوایل سال ۲۰۰۲، تخلفاتی داشته است از جمله: عدم اخذ اسناد کافی برای شناسایی مشتری، قصور در حفظ و نگهداری اسناد دریافتی، ناکافی بودن اسناد هویتی برای تأیید مشتری، در مواردی نیز بانک قادر نبود تصویری از مدارک هویتی مشتری یا جزئیاتی از اسناد لازم برای شناسایی مشتری (از جمله تصویر گذرنامه، گواهی رانندگی و آخرین قبض خدمات عمومی مثل آب و برق و تلفن) را ارائه دهد. ناکافی بودن تأیید هویت مشتری زمانی است که بانک تنها نام مشتری‌ها را تأیید کرده است نه آدرس آنها را، یا زمانی که اسناد اخذ شده توسط بانک اسناد ساده‌ای است که قادر به تعیین هویت واقعی مشتری نیست. نهاد خدمات مالی انگلیس بانک اسکاتلند را نیز ۱،۲۵۰،۰۰۰ پوند به خاطر تخطی در نگهداری مناسب سوابق هویت مشتری‌ها (مطابق با مقررات ضد پولشویی تعیین شده توسط نهاد خدمات مالی) جریمه کرد. بررسی‌های انجام شده توسط نهاد خدمات مالی انگلیس از بانک فوق‌تر تنها ضعف در سیستم بایگانی بلکه ضعف در کنترل تمام بخش‌ها شامل بخش مشتریان خرد یا مشتریان با موجودی پایین حساب، بخش شرکتی و بانکی را در این بانک تأیید کرد. بر اساس نظر نهاد خدمات مالی انگلیس، در نیمی از نمونه حساب‌های این بانک که در اواخر ۲۰۰۲ بررسی شد، بانک اسکاتلند در مورد نگهداری یک نسخه از اسناد هویتی مشتری یا یادداشتی در مورد جایی که این مدرک را می‌توان به دست آورد، کوتاهی کرده بود. ناتوانی بانک در تعیین حوزه‌هایی که در سیستم‌های بایگانی آنها قصور رخ داده بود، سبب تشدید قصور بانک شده بود.

۴-۳- مثال‌هایی از مجازات‌های کیفری

در آمریکا علاوه بر مجازات‌های مدنی نقدی، به خاطر نقض قوانین و مقررات مپ/تت، مقام‌های ذیصلاح می‌توانند برای جرم‌های فوق مجازات‌های کیفری وضع کنند. افزون بر این مطابق قانون رازداری بانکی، اشخاص محکوم به تخلف از قانون رازداری بانکی ممکن است به ۵ سال حبس و جریمه تا سقف ۲۵۰ هزار دلار محکوم شوند. اشخاصی که محکوم به مشارکت در یک فعالیت غیرقانونی با حجم مالی ۱۰۰ هزار دلار طی یک سال شوند، ممکن است به

۱۰ سال زندان و جریمه نقدی تا سقف ۵۰۰ هزار دلار شوند (جزئیات بیشتر در کادر ۶-۶)۲۸.

در سوئد زمانی مجازات‌های کیفری برای جرم پولشویی وضع می‌شود که فرد از قانون می/تت در خصوص انجام الزامات برای کنترل و بازرسی نقل و انتقالات مشکوک، ارایه گزارش موارد مشکوک به واحد اطلاعات مالی قصور ورزد و ممنوعیت فاش‌سازی اطلاعات به مشتری نقض شود^{۲۹}.

کادر ۶-۵

مثال‌هایی از مجازات‌های مدنی در خصوص مبارزه با پولشویی در آمریکا شبکه انتظامی جرایم مالی (FinCEN)^{۳۰} و هیئت مدیره سیستم فدرال رزرو، بانک برینمنگام جنوب را به خاطر نقض قانون رازدای بانکی به میزان ۱۰ میلیون دلار جریمه کرد. مبنای بررسی دو نهاد فوق، تخطی بانک در برقراری یک برنامه ضد پولشویی مناسب، همچنان تخطی در مورد بایگانی مناسب، کامل و به روز در خصوص گزارش موارد مشکوک بود. دو نهاد فوق متوجه شدند که در برنامه کنترل‌های داخلی و آموزش کارکنان بانک کاستی‌های اصولی وجود دارد و بررسی‌های مستقل نیز حاکی از قصور در مشخص کردن و تجزیه و تحلیل فعالیت‌های رخ داده در بانک و گزارش موارد مشکوک بود^{۳۱}. در دسامبر ۲۰۰۵ نیز بانک "ای بی ان امرون" مجبور شده یک جریمه ۸۰ میلیون دلاری به دولت فدرال بپردازد. هیئت مدیره فدرال رزرو، شبکه انتظامی جرایم مالی، دفتر کنترل دارایی‌های خارجی و اداره امور بانکی ایالات نیویورک و اداره مقررات حرفه‌ای و مالی ایلینویز، خطاهای بانک را بررسی کردند و بر اساس یافته‌های آنها عملیات ناسالم، خطرناک و کاستی‌های اصولی در سیستم کنترلی بانک فوق ملاحظه شد^{۳۲}. این خطاها منجر به بروز نارسایی در شناسایی، تجزیه و تحلیل و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک شد و یافته‌ها نشان داد این بانک در نقل و انتقالاتی مشارکت داشته که مغایر با قوانین تحریم‌های آمریکا بوده است^{۳۳}.

کادر ۶-۶

مثال‌هایی از مجازات‌های کیفری اعمال شده در خصوص می/تت در آمریکا در آمریکا نخستین پیگرد قانونی-کیفری یک بانک به خاطر پولشویی در سال ۲۰۰۲ علیه بانک Broadway National اقامه شد. این بانک به دلایل زیر به پرداخت ۴ میلیون دلار جریمه محکوم شد: اول کوتاهی در داشتن یک برنامه ضد پولشویی که طبق قانون ملزم به برقراری آن بود، دوم به دلیل کوتاهی در تهیه گزارش‌هایی که طبق قانون ملزم به تهیه آنها بود؛ از جمله کوتاهی در ارایه گزارش در مورد مقدار قابل توجهی پول نقد مشکوک به میزان ۱۲۳ میلیون دلار که سپرده‌گذاری شده بود و فقدان گزارش در مورد سپرده‌های نقدی متشکل^{۳۴}؛ سوم کمک به مشتری‌ها برای سازمان‌دهی نقل و انتقالات مشکوک به ارزش تقریباً ۷۶ میلیون دلار و سرپیچی از الزام‌های گزارش‌دهی در خصوص نقل و انتقالات

ارزی^{۲۵}. محکومیت‌های ثبت شده دیگر در آمریکا در مورد بانک Popular de Puerto Rico در سال ۲۰۰۳، بانک AmSouth و بانک Riggs در سال ۲۰۰۴ بوده است. محکومیت بانک Popular de Puerto Rico به دلیل انجام نقل و انتقالات مشکوک توسط این بانک طی سالهای ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ بود. در طول این دوره چند نقل و انتقالات مشکوک و غیرعادی در ارتباط با حساب‌های معینی در این بانک انجام شد. اگر چه بانک گزارش نقل و انتقالات مشکوک این حساب‌ها را ثبت کرده بود اما زمان‌بندی گزارش‌های فوق نامناسب و در مواردی نادرست بودند. توافق پیگرد قانونی این بانک تا سال ۲۰۰۳ به تعویق افتاد. در نهایت بانک به خاطر قصور در تهیه گزارش فعالیت‌های مالی مشکوک به میزان ۲۱/۶ میلیون دلار جریمه شد^{۲۶}. در ماه می ۲۰۰۴، فدرال رزرو آمریکا، بانک Riggs را به خاطر قصور در اجرای یک برنامه موثر ضد پولشویی و به دلیل عدم گزارش نقل و انتقالات مشکوک که به نفع پینوشه دیکتاتور سابق شیلی و برخی از دولتمردان عربستان سعودی انجام شده بود به میزان ۲۵ میلیون دلار جریمه کرد. دفتر ممیزی ارز و هیئت مدیره فدرال رزرو، مدیریت بانک را تحت بررسی دقیق و موشکافانه‌ای قرار داد که در واقع اشد مجازات، بعد از مجازات بستن سازمان محسوب می‌شود^{۲۷}.

۴-۴- مثال‌هایی از سایر مجازات‌ها

علاوه بر مجازات‌های مدنی و کیفری مذکور در بالا، مقام‌های ذیصلاح می‌توانند به منظور جدی گرفتن نقض‌ها، مجازات‌های شدیدتری اعمال کنند. برای مثال ممکن است ترکیبی از جریمه‌ها با اقدام‌های اداری یا انضباطی علیه بانک یا موسسه مالی متخلف به کار گرفته شود (کادر ۶-۷).

کادر ۶-۷

مثال‌هایی از مجازات‌های ترکیبی در فرانسه

در فرانسه بر اساس ماده ۲۱-۶۱۳ قانون پولی و مالی، کمیته بانکی فرانسه اختیار وضع مجازات‌های ترکیبی دارد. در نتیجه جرایمی که هم‌اکنون کمیته در ارتباط با تصمیم‌های انضباطی خود وضع می‌کند غالباً از قبل بیشتر شده است (۷۴ درصد موارد تخلف بررسی شده در سال ۲۰۰۴ منجر به وضع جریمه شد، در حالی که ۱۷ درصد موارد تخلف در سال ۲۰۰۱ منجر به وضع جریمه شد). مجازات‌های ترکیبی به نظر بازدارنده و موثرتر است. به‌ویژه در صورتی که تصمیم به مجازات علنی شود. برای مثال بانک Prive Européenne در سال ۲۰۰۶ علاوه بر توبیخ رسمی به خاطر قصور در گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک به واحد اطلاعات مالی و قصور در انجام نظارت مستمر، به میزان ۱۰۰ هزار یورو نیز جریمه شد^{۲۸}. مورد دیگر بانک BLC فرانسه بود که علاوه بر توبیخ رسمی به خاطر تخطی در الزامات کنترل داخلی به منظور شناسایی مشتری و گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک، مبلغ ۲۰۰ هزار یورو نیز جریمه شد^{۲۹}.

کمیته بانکی فرانسه ممکن است علاوه بر این مجازات‌ها، در مورد موسسه‌های اعتباری یا بنگاه‌های سرمایه‌گذاری متخلف، پرداخت سود سهام به سهامداران را نیز ممنوع یا محدود کند.

همچنین بر اساس ماده ۷-۵۶۲ قانون پولی و مالی فرانسه، کمیته بانکی زمانی که متوجه فقدان مراقبت جدی یا کوتاهی یک سازمان مالی یا بانک در سازماندهی رویه‌های کنترل داخلی، قصور برای گزارش موارد مشکوک یا قصور از وظایف خود در خصوص جلوگیری از پولشویی شود، می‌تواند این تخلفات را به اطلاع دادستان عمومی برساند. بر این اساس کمیته در سال ۲۰۰۵ اقداماتی علیه هشت موسسه اعتباری و در سال ۲۰۰۶ نیز اقداماتی علیه چهار موسسه اعتباری انجام داد. کمیته بانکی همچنین بر اساس ماده ۴۰ قانون دادرسی کیفری در مورد عملیات تبهکاری احتمالی، مواردی را به اطلاع دادستان عمومی رساند. بر اساس دو ماده قانونی فوق، کمیته بانکی در سال ۲۰۰۵ یازده مورد و در سال ۲۰۰۶ نه مورد و در سال ۲۰۰۷ چهار مورد پرونده تخلف اساسی در زمینه پولشویی را به اطلاع دادستان عمومی رساند.

در آخر اینکه ماده ۳۸-۵۱۱ از قانون پولی و مالی بیان می‌کند کمیته بانکی باید از قبل نظر خود در مورد پیشنهاد تعیین یا انتصاب مجدد حسابرس‌ها را به موسسه‌های اعتباری و بنگاه‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌های مالی تحت نظارت خود ارایه دهد. در ماده فوق تصریح شده است حسابرس قانونی باید هیچگونه وابستگی به بنگاه‌های سرمایه‌گذاری، موسسات اعتباری و شرکت‌های مالی مورد بررسی خود نداشته باشد. زمانی که کمیته بانکی در باید حسابرس‌های قانونی فاقد استقلال، تجربه و صلاحیت لازم برای انجام مناسب وظیفه خود هستند یا زمانی که تخلفات از قانون پولی و مالی به آگاهی کمیته برسد، در این صورت کمیته می‌تواند با استفاده از اختیارات اضافه اعطا شده به خود در ماده ۹-۶۱۳ L در مورد تخلفات فوق تصمیم‌گیری کند. اگر چه چنین وضعیتی تا کنون رخ نداده است، چنین استنباط می‌شود که کمیته بانکی می‌تواند از طریق مخالفت با تجدید انتصاب حسابرس‌های خارجی که در بازرسی موارد تخلف در زمینه مبارزه با پولشویی در حوزه بازرسی خود کوتاهی کرده‌اند، یک نوع مجازات "متوازی"^{۴۰} وضع کند.

شدیدترین مجازات انضباطی که یک نهاد ذیصلاح می‌تواند وضع کند، ابطال مجوز فعالیت موسسه خاطی است که به فعالیت موسسه خاتمه می‌دهد. در آمریکا این نوع مجازات زمانی اعمال می‌شود که بانک قانون‌شکنی جدی مانند استفاده از ابزارهای پولی برای مقاصد پولشویی یا نقض عمدی قوانین و مقررات رازداری بانکی انجام داده باشد. در فرانسه کمیته بانکی در گذشته چند مورد ابطال مجوز را به خاطر نقض‌های جدی مقررات مبارزه با پولشویی اعمال کرده است.^{۴۱} برای مثال در سال ۲۰۰۳ یک موسسه مالی، در سال ۲۰۰۲ سه شرکت صرافی به خاطر قصور در رویه‌های خود برای نظارت داخلی در خصوص مپ/تت و قصور در گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک، مجوز فعالیت‌شان لغو شد.^{۴۲}

نکته مهم و قابل ذکر این است که اعمال چنین اقداماتی باید مستقل

از مجازات‌هایی باشد که توسط دادگاه‌های ذیصلاح می‌تواند وضع شود. مقام نظارتی زمانی که دلایل قابل قبولی مبنی بر شرکت بانک و یا مدیران اجرایی آن در فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم داشته باشد باید اختیار بایگانی کردن درخواست را به دادستانی واگذار کند. در مورد چنین قانون‌شکنی‌های جدی، مقام ناظر باید دسترسی مستقیم به دادستان داشته باشد و صرف نظر از توانایی مقام ناظر برای وضع مجازات‌های اداری یا مجازات‌های مدنی، مقام ناظر باید قادر به پیگرد مورد تخلف به عنوان یک موضوع کیفری باشد.

۴-۵- انتشار اخبار مجازات‌ها در خصوص متهمان به پولشویی و تأمین مالی تروریسم در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و در اصول اساسی کمیته بازل در خصوص نظارت بانکی موثر، از اعلام عمومی مجازات‌های وضع شده بر بانک‌ها و موسسه‌های مالی و افشای نام موسسه‌های فوق به خاطر جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم ذکر نشده است. در واقع این در حوزه اختیار و مسئولیت هر کشور است که با توجه به نظام حقوقی و قانون اساسی خود و مقتضیات دیگر، آن را مشخص کند. انتشار اخبار مجازات‌ها در گزارش‌های سالانه یا در روزنامه‌های رسمی دولتی مخالفان و موافقانی دارد. بنابراین هر کشوری در خصوص انتشار اخبار فوق باید همیشه یک تحلیل هزینه-فایده داشته باشد. برای مثال باید در نظر داشت که انتشار عمومی نام بانک‌های متخلف چه مزایا و معایبی دارد. دربرخی از کشورها مانند آمریکا و انگلیس، فرانسه و بلژیک انتشار اخبار مربوط به مجازات‌ها یک جنبه از فرایند وضع مجازات است و چند اثر مفید و مثبت دارد، برای مثال اگر اخبار مربوط به وضع مجازات‌ها منتشر شود و به اطلاع عموم برسد، مجازات‌ها اثر بازدارندگی بیشتری خواهد داشت. به عبارت دیگر بانک‌ها با هوشیاری و تمایل بیشتری برای اجرای کامل الزامات مپ/تت عمل می‌کنند. بنابراین انتشار اخبار مربوط به وضع مجازات بر بانک‌ها و موسسه‌های اعتباری به خاطر ارتکاب به جرم پولشویی و تأمین مالی تروریسم سبب اطاعت بیشتر جامعه بانکی از قوانین و مقررات مپ/تت می‌شود. علاوه بر این انتشار اخبار فوق، ابزار اضافی است که

یک مقام ذیصلاح می‌تواند به عنوان اهرم برای مقابله با پولشویی به کارگیرد، به طوری که امکان انتشار عمومی اخبار فوق یا محرمانه تلقی کردن آنها توسط مقام ناظر، تا حدودی به افزایش قدرت ناظر کمک می‌کند و اعتبار او را افزایش می‌دهد. برای مثال در فرانسه، انتشار اخبار مربوط به مجازات‌ها و آشکارکردن هویت بانک متخلف به شکل خودکار انجام نمی‌گیرد مگر زمانی که موضوع مپ/تت در میان باشد (کادر ۶-۸).

کادر ۶-۸

فاش‌سازی تصمیم‌های قضایی در فرانسه

در فرانسه کمیته بانکی سنت طولانی در انتشار تصمیمات قضایی در روزنامه رسمی دولتی دارد. تصمیم‌ها و احکام کمیته فوق در مورد جرم پولشویی و سایر تخلفات بسته به اهمیت تخلف می‌تواند به اطلاع عموم رسانده شود. بر اساس ماده قانونی ۲۱-۶۱۳ از قانون پولی و مالی کشور، این تصمیم‌ها که شامل جریمه‌ها یا مجازات‌های انضباطی است، به طور خودکار منتشر نمی‌شود. در عمل در موارد تخلف پولشویی و تأمین مالی تروریسم، کمیته بانکی معمولاً احکام عمومی صادر می‌کند. تصمیم‌ها و احکام کمیته عموماً در مکان ورودی محل استقرار کمیته و در گزارش سالانه کمیته اعلام می‌شود. گزارش سالانه شامل تمام تصمیم‌های قضایی است که توسط مقام ناظر اعمال شده است. در گزارش سالانه، اطلاعات مفصلی در مورد نام بانک، انواع مجازات‌ها، میزان جریمه آورده می‌شود.^{۴۳} علاوه بر این گزارش سالانه جزئیات دقیقی در مورد مجازات‌ها ارایه می‌دهد، از آن جمله مهمترین تخلف‌ها و نقض قوانین و مقرراتی که طی بازرسی حضوری شناسایی شده است (پیوست ۸).

فاش‌سازی نام بانک‌های متخلف می‌تواند به عنوان ابزاری برای تقویت نظارت بین‌المللی و منطقه‌ای مورد نظر قرارگیرد. اگر نام بانک در کشور مادر فاش شود، ناظران در سایرکشورهای محل فعالیت بانک ممکن است تصمیم بگیرند، شعبه‌های آن بانک را به سرعت مورد نظارت حضوری قرار دهند. اگر بانک مادر تابع قوانین و مقررات نباشد، می‌توان نتیجه گرفت شعبه‌ها و نمایندگی‌های آن بانک در خارج از کشور نیز به طور صحیحی سیاست مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را اعمال نمی‌کنند. فاش‌سازی نام بانک‌های متخلف در روزنامه‌های رسمی دولتی مضراتی نیز دارد. از جمله اینکه می‌تواند تصویر و اعتبار بانک یا کلاً صنعت بانکداری را مخدوش کند.^{۴۴} علاوه بر این اعتماد عمومی و سرمایه‌گذاران به سیستم مالی کشور نیز تضعیف می‌شود. به همین دلیل در

برخی از کشورهای نوظهور که بخش مالی به طور جدی به خاطر بحران مالی گذشته ضعیف شده است، مقامات ذیصلاح تمایلی برای آشکار کردن نام بانک‌های متخلف در زمینه نقض مقررات مپ/ت (یا سایر تخلفات در خصوص عدم رعایت الزامات احتیاطی بانکی) ندارند. آشفته‌نگی مالی سال ۲۰۰۹ نیز ممکن است این مسایل را وخیم‌تر کند و تصمیم‌گیری در این خصوص را مشکل‌تر سازد. در واقع برای موسسه‌هایی که موقعیت مالی ضعیفی دارند، چنانکه نام و اعتبارشان به خاطر مسایل فوق مطرح شود، ممکن است با ایجاد شوک جدید برای آنها مانع بهبود وضعیت‌شان شود زیرا ممکن است آنها نتوانند برای تأمین مالی مجدد به بازارهای بین بانکی دست یابند و بانک‌های خارجی نیز ممکن است تصمیم بگیرند روابط بانکی کارگزاری با آنها را خاتمه دهند. برخی از کشورها همچنین معتقدند افشای عمومی تخلف بانک یا موسسه مالی از مقررات مپ/ت، علاوه بر مجازات‌های مدنی، اداری یا مجازات‌های مالی وضع شده بر بانک یا موسسه مالی، در واقع افشای نام موسسه و کاهش اعتبار آن جریمه مضاعفی بر آن موسسه است زیرا در صورت افشای نام بانک یا موسسه، در واقع به خاطر یک خطا دو نوع مجازات بر آن بانک تحمیل می‌شود (برای مثال مورد هلند را در فصل هفت ببینید). بررسی‌های میدانی نشان می‌دهند برخی از کشورها روش متعادل‌تری برای وضع مجازات‌ها به کار می‌گیرند، به طوری که با نظر به جدیت و فراوانی تخلف اتفاق افتاده، تصمیم می‌گیرند مجازات‌ها را آشکار کنند یا نه. برخی از کشورها نیز وضع مجازات‌ها را یک رویه کلی می‌دانند و نیازی به انتشار عمومی اطلاعات آن نمی‌بینند. برخی دیگر ممکن است به افشای اطلاعات خیلی کلی در مورد وضعیت عمومی صنعت بانکداری (برای مثال تعداد مجازات‌های وضع شده و حوزه‌های اصلی عدم تطبیق) اقدام کنند. در مورد انتخاب موارد تخلف و مجازات‌های اعمال شده برای افشای عمومی، مقامات ذیصلاح باید از دلایل انتشار عمومی مجازات‌ها مطمئن شوند، در غیر این صورت باید سیاست رسمی مربوط را دنبال کنند.

۴-۶- مثال‌هایی از اقدام‌های احتمالی مفید برای مقابله با پولشویی و تأمین

مالی تروریسم

در برخی از کشورها به منظور جلوگیری از تخلفات بانک‌ها و موسسه‌های مالی به عنوان آخرین علاج، اقدام به وضع مجازات می‌کنند. رویه کار به این صورت است که معمولاً در ابتدای اخطارهای کتبی به بانک متخلف، از آن خواسته می‌شود اقدام اصلاحی مناسب انجام دهد. در این روش باید اخطار مکتوب و به شکل یک دستورالعمل خاص به بانک اعلام شود تا بانک موظف به اجرای آن باشد. بانک نیز لازم است طی یک پاسخ رسمی اقدامات اصلاحی انجام شده را شرح دهد. مقام ناظر بانکی ممکن است گزینه‌های مختلفی را به عنوان اقدامات اصلاحی، در نظر بگیرد و به بانک اعلام کند. برای مثال مقام ناظر می‌تواند موسسه را مجبور به تهیه گزارش‌های منظمی در خصوص شرح اقدام‌های انجام شده در مورد رفع نواقص در خصوص مپ/تت کند. ناظران ممکن است، اصلاح برنامه‌های بانک در خصوص گزارش‌دهی، کنترل فعالیت‌های مشکوک و اصلاح برنامه‌های تطبیقی بانک را لازم بدانند. مقام ناظر می‌تواند به بانک دستور دهد نقل و انتقالات قبلی را بررسی کند، تا بدین وسیله مطمئن شود گزارش تمام نقل و انتقالات مشکوک تهیه و بایگانی شده است یا به بانک دستور داده شود برای بهبود نظام تطبیقی بانک، کنترل‌های داخلی و نظارت مدیریت را افزایش دهد.

در کشورهایی که ناظر برای اندازه‌گیری سطح تطبیق بانک با مقررات احتیاطی از سیستم رتبه‌بندی استفاده می‌کند، افت رتبه بانک متخلف سبب خواهد شد که بانک به منظور ارتقای رتبه خود اقدامات اصلاحی انجام دهد. در هنگ‌کنگ، بانک مرکزی این کشور، در صورتی که یک بانک به الزامات احتیاطی یا تطبیقی از جمله مپ/تت عمل نکند، ممکن است رتبه^{۴۵} کامل (کفایت سرمایه، وضعیت و کیفیت دارایی، فاکتورهای مدیریتی، درآمدها و نقدینگی) آن بانک را کاهش دهد، زیرا در این کشور رتبه بانک در تعیین سطح حق بیمه حفاظت از سپرده^{۴۶} نقش مهمی دارد، بنابراین کاهش رتبه تأثیر قابل توجهی بر صورت مالی بانک دارد.

در برخی از کشورها، اقدامات علیه بانک یا موسسه مالی متخلف ممکن است با مجازات‌های مکمل همراه باشد. برای مثال در جایی که وضع مجازات‌ها علیه بانک به علت قصور ناشی از ضعف حسابرس‌های خارجی بانک در

تشخیص به موقع نارسایی و آگاه کردن مدیران بانک رخ داده باشد، این امکان وجود دارد مقام ناظر مجازات‌هایی را بر حساب‌برس‌های خارجی وضع کند. برای مثال در فرانسه در مواردی که در یک موسسه یا بانک نقض جدی مقررات مپ/تت رخ دهد، احکام حساب‌برس‌های خارجی که حساب‌های موسسه یا بانک فوق را تصدیق کرده‌اند، تمدید نخواهد شد و حساب‌برس‌های خارجی جدید برای آن بانک منسوب می‌شود.

۵- بررسی کلی الزامات اساسی اعمال مجازات موثر

درجایی که مقررات مپ/تت به طور جدی نقض شود، ناظران یا مقامات ذیصلاح پیش از اعمال هر نوع مجازات، اعم از مجازات انضباطی یا اداری، مرحله‌ای را طی می‌کنند. در این بخش ضمن بررسی مراحل فوق، گام‌های اساسی در جریان اعمال مجازات‌ها نیز شرح داده می‌شود. در غیاب استانداردهای بین‌المللی خاص در مورد مراحل و نحوه اعمال مجازات‌ها، دستورالعمل‌های مطرح شده در این بخش بر اساس بهترین اقداماتی است که در عمل ملاحظه شده است. این دستورالعمل‌ها به عنوان راه حل "یک قاعده برای همه"^{۴۷} نیست. لازم به ذکر است که دستورالعمل فوق تخلفات از قانون مپ/تت، قابل تنبیه توسط مجازات‌های قانونی را مورد نظر قرار نمی‌دهد، زیرا این تخلفات از جمله مسایل قضایی محسوب می‌شوند.

۵-۱- کلیات

در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و اصول اساسی کمیته بازل در مورد جریان عمل و روند وضع مجازات به منظور مپ/تت بحثی نمی‌شود. هر کشوری بر اساس چارچوب قانونی و نظام حقوقی مبتنی بر قانون اساسی خود، مسئول برقراری رویه مناسب برای اعمال مجازات‌ها در خصوص مپ/تت است. در برخی کشورها همچنان‌که پیشتر ذکر شد، اقدامات در خصوص وضع و اعمال مجازات‌ها در مورد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به عهده مقام واحدی است، مقامی که اختیار کنترل تطابق

عملیات موسسه‌های مالی و بانک‌ها با قوانین و مقررات ضد پولشویی و تأمین مالی دارای تروریسم و اعمال مجازات‌ها در این خصوص، طبق قانون به آن واگذار شده است. برای مثال در کشور نروژ، Kredittilsynet مقام نظارت مالی دارای اختیار نظارت بر بانک‌ها در خصوص مپ/تت و مجازات بانک‌های متخلف به علت عدم رعایت تطابق با مقررات مپ/تت است.^{۴۸} به طور مشابه در سوئد، Finansinspektionen مقام نظارتی مسئول تمام مسایل در خصوص نظارت مپ/تت شامل وضع مجازات‌ها است.^{۴۹} در فرانسه کمیته بانکی، در هر دو حوزه فوق مسئول است. رویه دیگر در خصوص وضع و اعمال مجازات در مورد مپ/تت به صورت تقسیم مسئولیت اجرای مجازات در رابطه با مپ/تت بین دو مقام ذیصلاح است. برای مثال در پرتغال این وظیفه به وزارت مالیه و مقام ناظر بانکی، بانک مرکزی پرتغال واگذار شده است. وزارت مالیه جریمه‌ها و مجازات‌های مضاعف (برای مثال جلوگیری از عهده‌دار شدن مدیریت شرکت) برای اشخاص متخلف از وظایف لحاظ شده در قانون ۱۱/۲۰۰۴ و قانون ۵/۲۰۰۲ اعمال می‌کند. در حالی که بانک مرکزی پرتغال به خاطر نقض دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها، مجازات‌های اداری اعمال می‌کند.^{۵۰} در ایتالیا بانک مرکزی این کشور به طور مستقیم اختیار وضع مجازات بر سازمان‌های مالی، به خاطر عدم کارایی در کنترل و سازماندهی داخلی سازمان را دارد اما در جایی که قصور و تخلفی در خصوص گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک به مقام ذیصلاح رخ داده باشد^{۵۱}، بانک مرکزی وضع مجازات‌های اداری را به وزارت مالیه توصیه می‌کند.

رویه سوم در خصوص فرایند اعمال مجازات بر سازمان‌های متهم به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، به این صورت تقسیم مسئولیت وضع و اعمال مجازات‌ها بین مقام ناظر و واحد اطلاعات مالی است. برای مثال در تایلند، بانک مرکزی این کشور دارای قدرت نظارت بر بانک‌ها در خصوص تطبیق با مقررات مپ/تت است، در حالی که اختیار اجرای مجازات‌ها به دفتر مبارزه با پولشویی واحد اطلاعات مالی واگذار شده است. زمانی که بازرسی‌های بانک مرکزی تایلند نقض قانون و مقررات مپ/تت توسط یک بانک را مشاهده کنند، آنها باید به دفتر مبارزه با پولشویی واحد

اطلاعات مالی اطلاع دهند. بانک مرکزی تایند بر اساس یافته‌های حاصل از بازرسی خود از هر بانک، تعیین خواهد کرد آیا بانک مورد نظر مشمول اعمال مجازات طبق قانون می‌باشد یا نه، بنابراین هر چند که روش واحدی برای تعیین و اعمال مجازات‌ها در زمینه مپ/تت وجود ندارد، اما یک اصل مهم این است که در هر کشور برای مقابله با قصور بانک‌ها در خصوص مپ/تت و به منظور اجبار بانک‌ها در انجام وظایف قانونی خود در زمینه مپ/تت باید سیاست‌ها و رویه‌های مشخص و آشکاری به کار گرفته شود. در این صورت می‌توان نسبت به وجود یک نظام اجرایی موثر برای مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و حفاظت از حقوق متهمان جرم‌های فوق اطمینان حاصل کرد.

۵-۲- مراحل اصلی اعمال مجازات‌ها

۵-۲-۱- اطلاع‌رسانی درمورد یافته‌های بازرسی

به‌طورکلی، نقطه شروع جریان وضع مجازات‌ها از زمانی است که در بازرسی حضوری، نقص مهمی در نظام داخلی بانک در خصوص مپ/تت تشخیص داده می‌شود. در بسیاری از کشورها، پیش از نهایی شدن گزارش بازرسی حضوری باید در مورد پیش‌نویس گزارش بازرسی با مدیریت بانک بحث شود. بعد از انجام بحث به منظور تجزیه و تحلیل و اقدام مناسب، گزارش به اداره مربوط در نهاد نظارتی فرستاده می‌شود، لازم به ذکر است در این مرحله، حتی اگر تخلف‌هایی که در جریان بازدید تشخیص داده شده، خیلی جدی باشد، تیم نظارتی نباید اقدام به توصیه مجازات کند. در حقیقت در بسیاری از کشورها نقش تیم نظارتی محدود به تشخیص ضعف‌هاست. هر نوع تخلف مشاهده شده توسط تیم نظارت باید مستند باشد و با دلیل و مدرک اثبات شود به طوری که مقامات ذیربط بتوانند جدیت تخلف را به طور آشکار دریابند و مجازات مناسب تعیین کنند. پس از انجام نظارت حضوری، خلاصه‌ای از نتایج گزارش نظارت حضوری به اداره نظارت غیرحضورِی که مسئول نظارت تطبیقی است ارسال می‌شود. این سند مهم معمولاً نتایج عمده از گزارش نظارت حضوری را خلاصه

کرده، نقاط قوت و ضعف داخل سازمانی را مشخص می‌کند، از آن جمله سیستم کنترلی، کنترل داخلی و مکانیزم مدیریت ریسک است و به تفصیل مهمترین نواقص مشخص شده در طول نظارت حضوری شرح داده می‌شود. گزارش نظارت حضوری همچنین دربرگیرنده دستورالعمل و توصیه‌هایی است در مورد آنچه نیاز به اصلاح دارد و اقدام فوری که باید برای اصلاح تمام نواقص عمده به کارگرفته شود. از جمله اقدامات اصلاحی درخواست شده عبارت است از:

- تهیه یک برنامه برای شناسایی کامل مشتری‌های موجود؛
- تهیه یک برنامه برای تعیین ویژگی‌های کلی مشتری و ارزیابی نقل‌وانتقالات در ارتباط با سطح ریسک مشتری؛
- بررسی حوزه‌های اصلی ریسک؛
- تکمیل و اجرای رویه‌ها و تدابیر مپ/تت؛
- دستورالعمل‌های تکمیلی در مورد نقل‌وانتقالاتی که از نظر بازرس در گزارش موارد مشکوک، به عنوان حوزه‌های بالقوه ناکارا مشخص شده است؛
- انتصاب افرادی به عنوان رابط با واحد اطلاعات مالی یا مأمور گزارش‌دهی مپ/تت؛
- برنامه‌های آموزشی تکمیلی.

پس از طی این مرحله، از بانک درخواست می‌شود، در مورد نتایج حاصل از بازرسی و در مورد دستورالعمل ناظر که در نامه ارسالی به بانک لحاظ شده، توضیحاتی ارائه دهد. این نامه به مدیر ارشد بانک ارسال می‌شود و رونوشت‌هایی از آن نیز به هیئت مدیره ارسال می‌شود، زیرا آنها همگی مسئول سازمان هستند. در برخی از کشورها، برای مثال در فرانسه پس از انجام بازرسی حضوری، نتایج حاصل از بازرسی و پیشنهاد بازرس‌ها برای اصلاحات مورد نیاز طی یک نامه به بانک ارسال می‌شود. همچنین نسخه‌ای از این نامه، برای اطلاع و آگاه شدن حسابرس‌های خارجی از نواقص در سازمان داخلی بانک برای آنها ارسال می‌شود (کادر ۶-۹).

۵-۲-۲- رویه‌های پیگیری اصلاح کاستی‌ها

نکته حائز اهمیت این است که مقام ناظر باید توصیه‌های بازرسی‌ها را با دقت پیگیری کند و اطمینان یابد که بانک مورد بررسی تمام کاستی‌های مشخص شده را اصلاح کرده است. برای این منظور مقام ناظر باید کنترل‌های اصولی انجام دهد و به منظور مشخص کردن اقدامات اصلاحی تصویب شده و درجه پیشرفت امور در جهت تطابق با اقدامات توصیه شده، جلسات متعددی با نمایندگان بانک برگزار کند. در این راستا بسیار مهم است که ناظران با کنترل‌های دوره‌ای، پیشرفت بانک در خصوص تطابق با اقدامات توصیه شده را مدنظر قرار داده و بدین وسیله هوشیاری خود نسبت به نظارت‌شان بر مشکلات را نشان دهند. مقام ناظر می‌تواند به منظور تطابق عملیات بانک با دستورالعمل‌ها، دستورات خاصی را به بانک ابلاغ کند؛ برای مثال می‌تواند درخواست کند که بانک به طور مرتب گزارش‌هایی در مورد اقدامات انجام گرفته در خصوص اصلاح نواقص و ابزارهای داخلی خود در خصوص پی/تت ارائه دهد. اگر مشکلات افزایش یابد یا مدیریت بانک درخواست ناظر در خصوص ارائه اطلاعات بیشتر در خصوص اقدامات اصلاحی را نادیده بگیرد، در این صورت یک جلسه رسیدگی به مشکلات فوق برگزار خواهد شد و در صورت نیاز یک دور جدید نظارت‌های حضوری نیز انجام خواهد گرفت^{۵۲}.

برای مثال در مالزی بانک مرکزی این کشور به دنبال نظارت حضوری و غیرحضوری و ارائه توصیه‌هایی در خصوص رفع کاستی‌های اصلی در خصوص پی/تت، واکنش و بازخورد بانک‌ها برای رفع نواقص ملاحظه و مطرح شده در بازرسی‌ها را نیز پیگیری می‌کند. در این راستا چندین جلسه با هیئت‌مدیره بانک، کمیته بازرسی و مدیر ارشد بانک ترتیب داده می‌شود. به دنبال این جلسات مشورتی و با پیگیری شدید بانک مرکزی مالزی، بانک‌ها برنامه‌های اصلاحی به اجرا می‌گذارند. بانک‌ها باید پیشرفت خود در خصوص رفع کاستی‌ها را هر سه ماه یک بار به بانک مرکزی گزارش دهند. اگر اطلاعات تهیه شده برای بانک مرکزی مالزی کافی نباشد، این بانک تکمیل اطلاعات را تقاضا می‌کند و در صورت لزوم طی یک بازرسی حضوری تقاضای فوق پیگیری خواهد شد.

در سنگاپور، بازرس‌های بانک مرکزی، پس از انجام بازرسی، گزارش بازرسی تهیه می‌کنند. این گزارش شامل دو بخش اساسی است، یک بخش شامل شرح کلی خطرات تهدید کننده بانک در خصوص مپ/ت و اقداماتی که بانک برای کنترل آنها باید انجام دهد. بخش دوم جدولی است شامل شرح کیفی نتایج/کاستی‌هایی که توسط بانک مرکزی سنگاپور در خصوص اقدام‌های بانک در زمینه مپ/ت تشخیص داده شده است و برنامه اصلاحی توافق شده بین بانک و مقام ناظر.

کادر ۶-۹

فرایند اعمال مجازات‌ها در فرانسه پس انجام بازرسی حضوری

- ۱- کمیته بانکی گزارش بازرسی را تهیه می‌کند.
  - بازرس و مقامات مسئول بانک، پیش از نهایی شدن گزارش بازرسی، به منظور تصحیح و برطرف کردن اشتباهات و سوء تفاهم‌ها، بحث‌های غیررسمی روی پیش‌نویس گزارش انجام می‌دهند.
  - گزارش نهایی به طور رسمی برای مدیر اجرایی بانک ارسال می‌شود (البته پیش از ارسال گزارش نهایی، اداره مسئول بازرسی حضوری به منظور ارائه توضیحات در مورد نتایج اصلی گزارش بازرسی، از مسئولان بانک دعوت می‌کند در جلسه‌ای مشترک در محل اداره با بازرس‌های مسئول شرکت کنند).
  - بازرس صحت پاسخ‌های بانک به توصیه‌های ناظران را مورد بررسی و نظر قرار می‌دهد.
- ۲- بخش‌های مسئول نظارت غیر حضوری گزارش بازرسی را برای تعیین اقدام مناسب مورد بررسی قرار می‌دهند.
  - زمانی که نتایج حاصل از بازرسی حضوری خیلی مهم نباشد، دبیر کمیته بانکی یک نامه پیرو، صادر کرده و از بانک درخواست می‌کند طی زمان مشخصی اقدامات اصلاحی را انجام دهد. از مدیریت اجرایی بانک نیز خواسته می‌شود نتایج بازرسی را به اطلاع هیئت مدیره رسانده و نظر آنها را جویا شده و تعهد کنند که اقدامات اصلاحی مناسب را انجام دهند.
  - زمانی که نتایج بازرسی بیانگر تخلف‌ها و قصور مهمی است، پرونده کار برای بررسی کلی به هیئت مدیره کمیته بانکی ارسال می‌شود. نتیجه کار می‌تواند منجر به اقدام انضباطی علیه بانک مورد بررسی شود.
- ۳- رویه اعمال مجازات انضباطی به شرح زیر است:
  - زمانی که کمیته بانکی تصمیم به وضع مجازات انضباطی می‌گیرد، با ارسال یک نامه به بانک، اقدامات علیه بانک را مشخص می‌کند. در این نامه مشخص خواهد شد که بر اساس چه حقایق و مشاهداتی، مجازات تعیین شده است. بانک می‌تواند ارائه توضیح بیشتر از سوی کمیته را تقاضا کند و یا مذاکره و برگزاری جلسه با نمایندگان بانک و مشورت با آنان را درخواست کند. زمانی که حقایق حاکی از پولشویی است، کمیته بانکی با حضور نماینده دبیرخانه کل، در خصوص این که آیا تخلف صورت گرفته مستحق مجازات است و در صورت اعمال مجازات، آیا تصمیم فوق باید علنی شود، تصمیم‌گیری می‌کند.

■ اگر چه اغلب مدافعان موضوعات فنی را اقامه می‌کنند، به طور کلی دادگاه‌ها به‌ویژه زمانی که حقایق در رابطه با پولشویی باشد، بسیاری از تصمیم‌ها را تأیید می‌کنند.

ماخذ: Bank of France, Secrariat Gnral de la Commission bancaire.

۵-۲-۳- دادرسی

در زمان وضع مجازات‌ها، ناظران و مقام‌های ذیصلاح معمولاً از مقررات سختی به‌ویژه راجع به حق دفاع پیروی می‌کنند. این مقررات نقش اساسی برای پردازش سریع و منصفانه تخلف منجر به وضع مجازات دارند. در یک جلسه دادرسی زمان‌بندی شده، مقامات ذیصلاح نتایج بازرسی، همچنین قوانین و مقررات نقض شده و مجازات‌های احتمالی به‌خاطر قصور رخ داده شده را مورد بررسی قرار می‌دهند. بانک نیز حق اعتراض و دفاع از خود را دارد. در پایان جلسه دادرسی، مقام ذیصلاح، بسته به اهمیت تخلف‌ها و عمدی بودن آنها، مجازات‌های نهایی را مشخص می‌کند. این مجازات‌ها معمولاً به‌طور کتبی به بانک اعلام می‌شود و ممکن است به اطلاع عموم نیز برسد (کادر ۶-۱۰).

کادر ۶-۱۰

فرایند جلسه دادرسی در فرانسه

در فرانسه کمیته بانکی بدون برگزاری جلسه دادرسی نمی‌تواند مجازات‌های انضباطی علیه بانک وضع کند. در این راستا دبیرخانه کمیته بانکی، نامه‌ای تهیه می‌کند. این نامه حاوی جزئیاتی از تمام حقایق در حمایت از مجازات‌های پیشنهادشده است. این نامه به مدیریت ارسال می‌شود. بانک یک ماه وقت دارد نظرات خود را نسبت به محتویات نامه فوق اعلام کند. رونوشت نامه نیز به هیئت مدیره بانک، واحد اطلاعات مالی فرانسه و بازرسی‌های خارجی، برای اطلاع ارسال می‌شود. بانک نامه‌ای به دبیرخانه کمیته بانکی مبنی بر اعلام وصول نامه دبیرخانه ارسال می‌کند. اداره حقوقی کمیته بانکی نیز بررسی‌هایی انجام می‌دهد و در صورت لزوم اسناد جدیدی برای مدیریت بانک در تأیید یا اصلاح موضع دبیرخانه کمیته بانکی ارسال می‌کند. اداره حقوقی سپس تاریخی را برای دادرسی مشخص و به صورت کتبی به بانک اطلاع می‌دهد که صلاحیت اجرای مجازات پیش‌بینی شده طبق ماده ۲۳-۶۱۳، قانون پولی و مالی، بررسی خواهد شد.

ریاست این جلسه دادرسی به عهده رئیس کمیته بانکی (رئیس بانک مرکزی فرانسه) است. دو نفر از اعضای کمیته نیز قاضی هستند. در طول جلسه فوق، بانک می‌تواند بیاناتی در دفاع از خود اظهار و اعتراض‌های خود را بیان کند و اسناد اضافی به عنوان مدرک ارائه دهد. در این جلسه متهم نیازی به داشتن وکیل و یا نماینده ندارد. البته

بیشتر بانک‌ها به همراه یک وکیل یا عضوی از یک سازمان حرفه‌ای در جلسه شرکت می‌کنند. در موارد استثنایی رییس هیئت که گزارش اصلی را نوشته، ممکن است روشن شدن برخی از موضوعات پیچیده را درخواست کند. بلافاصله بعد از جلسه دادرسی تصمیم‌گیری نمی‌شود. اعضای کمیته پس از بحث و مشورت با یکدیگر تصمیم‌گیری می‌کنند. معمولاً تصمیم‌نهایی در محدوده زمانی یک ماه پس از جلسه دادرسی اعلام می‌شود و به صورت کتبی به بانک اطلاع داده می‌شود. در صورتی که کمیته تصمیم بگیرد رای‌نهایی کمیته به اطلاع عموم برسد، نظر‌نهایی کمیته در یک محل عمومی (تابلو اعلانات در محل استقرار کمیته بانکی)، در وب‌سایت کمیته بانکی و روزنامه رسمی سالانه کمیته بانکی اعلام می‌شود.

Source: Banque de France/Secrariat Gnral de la Commission bancaire. ماخذ:

۵-۲-۴- صدور و ابلاغ حکم مجازات

در بیشتر موارد حاد، زمانی که بانک مطابق با قوانین و مقررات مپ/تت به وظایف خود عمل نمی‌کند (برای مثال کوتاهی کردن در ارسال گزارش نقل و انتقالات مشکوک به واحد اطلاعات مالی)، مقام ناظر ممکن است تصمیم بگیرد به طور مستقیم وارد مرحله بعدی شود و اقدامات انضباطی پولشویی علیه بانک فوق‌اعمال کند. از جمله این اقدامات انضباطی جریمه مالی و دیگر مجازات‌های مدنی (کادر ۶-۴)، صدور اطلاعیه توبیخ رسمی یا هشدارهای اخطارآمیز است. در مواردی که نتایج بازرسی حاکی از لزوم اعمال مجازات‌هاست، محتوای نامه اطلاعیه تهیه شده برای ارسال به بانک مورد بررسی، باید بسیار مفصل و حاوی الزامات سختی باشد. هر نقض و قانون‌شکنی توسط بانک فوق‌باید به درستی و به اختصار شرح داده شود و متکی بر واقعیات و مستند باشد، به طوری که مقام ذیصلاح بتواند بین تخلف و مجازات مناسب، ارتباط و پیوستگی برقرار کند. هنگامی که تمام نواقص و نارسایی‌های ملاحظه شده به بانک اعلام شد، مقام ذیصلاح به طور معمول از مدیریت بانک پاسخ و توضیح خواهد خواست. تعیین مجازات مناسب تصمیم بسیار مشکلی است؛ در برخی از کشورها همچنان‌که در بالا ذکر شد، برای اجرای قانون مپ/تت دامنه وسیعی از مجازات‌ها وجود دارد. گستره دامنه مجازات‌ها از توبیخ تا مجازات‌های مدنی یا مجازات‌های کیفری است. مقام مسئول وضع مجازات باید قضاوت کند که مجازات مناسب چیست و آن

را انتخاب کند. گاهی اوقات در افراطی‌ترین موارد، مقام‌های مسئول وضع مجازات، ممکن است رأی بر ابطال مجوز فعالیت بانک متخلف و تعطیلی آن دهند. البته حتی در مواردی که مشخص می‌شود سازمان مالی مشارکت فعالانه در پولشویی داشته است، تعطیلی آن سازمان ممکن است لزوماً تصمیم عاقلانه‌ای نباشد. گاهی اوقات مصلحت مقامات مجری قانون، متفاوت از مصلحت مقامات نظارتی است. برای مثال از نظر مقام مجری قانون ممکن است، مجازات لغو مجوز فعالیت، اثر بازدارنده مفیدی داشته باشد اما مقام نظارتی ممکن است معتقد باشد اعمال مجازات لغو مجوز فعالیت موسسات متخلف، به ثبات مالی کشور لطمه می‌زند و بدین ترتیب نگران حفظ ثبات مالی کشور باشد. با محرز شدن تخلف، توافقی که اغلب بین بانک یا سازمان متخلف و مقام نظارتی صورت می‌گیرد، برکناری یا انفصال از خدمت برخی از کارکنان بانک یا سازمان متخلف و وضع جریمه‌های سنگین است، در عین حال در همان زمان، سازمان زیر نظر دقیق ناظر با مدیریت و مالکان جدید بازسازی می‌شود.^{۵۳} این قضیه در آمریکا در مورد بانک برادوی نشنال^{۵۴} اتفاق افتاد.

۵-۲-۵- فرجام خواهی

جریان عمل، وضع و اعمال مجازات‌ها باید به گونه‌ای باشد که حق فرد یا سازمان متهم برای دفاع از خود رعایت و تضمین شود. بانک متهم به تخلف باید قادر به ارائه دیدگاه‌ها و شواهد خود برای مقام ناظر باشد. همچنین پیش از مطرح شدن موضوع تخلف در یک مرجع ذیصلاح قضایی، حق دادخواهی داشته باشد. سیستم فرجام‌خواهی بستگی به ترتیبات قانون اساسی هر کشور دارد. برای مثال در آمریکا، درخواست فرجام‌خواهی در سه سطح قضایی می‌تواند رسیدگی شود. دادگاه منطقه فدرال^{۵۵} در حوزه استقرار بانک، دادگاه استیناف فدرال^{۵۶} و در آخر دیوان عالی ایالات است. در فرانسه تنها مقام صاحب اختیار برای بررسی درخواست فرجام‌خواهی علیه احکام کمیته بانکی، شورای ایالت است. در سوئد بسته به مجازات تعیین شده توسط مقام نظارتی، درخواست فرجام‌خواهی می‌تواند به استناداری^{۵۷}، دادگاه اداری استیناف^{۵۸} و در نهایت به دادگاه عالی اداری ارائه شود.^{۵۹}

پی‌نوشت‌ها:

۱. اجرای مناسب توصیه‌های گروه اقدام مالی نیز مستلزم این است که تمام قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های لازم، معتبر و موثر باشند و ساختار سازمانی لازم نیز برقرار باشد.
2. Criteria 17.2 and 29.4, FATF methodology, version 2008. See also BCP 23 on corrective and remedial powers of supervisors.
3. *Commission bancaire*.
4. Basel Core Principle 1, see Basel Core Principle methodology, October 2006, criteria I(4).
۵. به بخش ۵-۲-۵ در همین فصل مراجعه شود.
6. Basel Core Principle methodology, October 2006, criteria I(5).
7. *Court of cassation and state council*.
8. Essential Criterion 17.1, FATF methodology, version 2004.
9. *Criterion 17.4, FATF methodology, version 2004*.
10. *Criterion 17.4, FATF methodology, version 2004*.
11. *Conservatorship*.
12. BCP Methodology, CP 3, EC 8, and CP 17, EC 4.
13. Criteria 17.3 and 29.4, FATF methodology, version 2004.
14. Basel Committee on banking supervision, Core Principle methodology, October 2006, pinciple 23, essential criterion 6.
۱۵. این گروه انجمنی از ۱۱ بانک بین‌المللی است که هدف آنها ایجاد و گسترش استانداردهای صنعت خدمات مالی و محصولات مربوطه برای شناسایی مشتری، سیاست‌ها و رویه‌های ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. این گروه در سال ۲۰۰۰ در شهر ولف برگ در سوئیس به منظور کار روی دستورالعمل و راهنمای مبارزه با پولشویی برای بانک‌های خصوصی دور هم جمع شدند. اصول تدوین شده توسط گروه فوق در اکتبر سال ۲۰۰۰ منتشر شد و در ماه می سال ۲۰۰۲ مورد تجدید نظر قرار گرفت. برای اطلاع بیشتر در مورد این گروه به سایت <http://www.wolfsberg-principles.com> مراجعه شود.
16. The Joint Money Laundering Steering Group.
17. Third Annual European Conference and Exhibition, The Moneylaundering.com and Money Laundering Alert, Berlin, Germany, October 30-November 1, 2006.
18. FATF methodology, version 2004, criterion 17.4.
19. *controlling owners*.
20. Internal Revenue Service, United States Department of the Treasury, Bank Secrecy Act, chapter 26, section 7, BSA penalties.
۲۱. ویلیام آموس رییس اجرایی خرده‌فروشی نهاد نظارت مالی (FSA)، گفت " برای سلامت بازارهای مالی بسیار مهم است که بنگاه‌های متشکل و سازمان‌یافته، برای مقاصد پولشویی مورد استفاده قرار نگیرند. مدیر ارشد بنگاه‌های فوق باید رویه‌هایی را به‌کارگیرند که الزامات مورد نظر ما تحقق یابد به‌گونه‌ای که خطرات تهدیدکننده بنگاه‌ها به طور مناسبی مدیریت شود. خوب است به بنگاه‌ها و افراد در مورد اهمیت مطابقت با مقررات مورد نظر ما در این حوزه هشدار دهیم، همچنین ما بی‌میل نخواهیم بود در جایی که لازم است قصور و کوتاهی‌ها را آشکار کنیم."
22. *The Financial Supervisory Service(FSS)*.
۲۳. برای مثال ممنوعیت مدیریت يك شرکت.
24. FATF Mutual Assessment Report for Portugal, October 2006, paragraph 34, page 8.
25. *Décisions Juridictionnelles de la Commission bancaire, décision 7, June 2007*.
۲۶. بر اساس قانون رازداری بانکی آمریکا، بانک‌ها ملزم هستند برنامه مبارزه با پولشویی داشته باشند و بر اساس آن موظف هستند نقل و انتقالات مشکوک را شناسایی و به خزانه‌داری آمریکا گزارش دهند. همچنین بانک‌ها باید رویه‌های کنترل‌های داخلی خود را توسعه و بهبود دهند. یک نفر را در بانک به عنوان مأمور تطبیق تعیین کنند و

- یک برنامه آموزش مستمر کارکنان در این زمینه داشته باشند، همچنین یک برنامه بازرسی مستقل ترتیب دهند.
27. FATF Mutual Evaluation report of the United States, June 23, 2006, paragraphs 797 and 798, page 189.
28. FATF Mutual Evaluation report of the United States, June 23, 2006, paragraph 802, page 181.
29. FATF third Mutual Evaluation report of Sweden, February 17, 2006, page 101.
30. The Financial Crimes Enforcement Network.
31. The Federal Reserve Board, joint press release, Board of Governors of the Federal Reserve System, Financial Crimes Enforcement network, "Civil money penalty against AmSouth Bank of Birmingham," October 12, 2004.
32. Federal Reserve Board, joint press release, December 19, 2005.
33. Federal Reserve Board, joint press release, December 19, 2005.
34. *Structured cash deposits.*
35. US Customs and Border Protection, "Manhattan Bank pleads guilty to US criminal charges..." November 27, 2002 (http://www.cbp.gov/xp/cgov/newsroom/news_releases/archives/legacy/2002/112002/11272002.xml)]
36. Department of Justice, www.USDOJ.gov, January 16, 2003, "Banco Popular de Puerto Rico enters into deferred prosecution agreement with US".
۳۷. در نتیجه این کار اعتبار بانک خراب شد. علیرغم ترکیبی از نیروهای بازار و حمایت‌های نظارتی، مالکان مجبور به فروش بانک شدند. با آشکار شدن عمق و سرعت از هم‌پاشیدگی در جولای ۲۰۰۴، گروه خدمات مالی PNC شرکت ملی Riggs را به قیمت ۷۷۹ میلیون دلار خرید.
38. Bulletin Officiel de la Banque de France, No. 88, April 2006, Décision juridictionnelle de la Commission bancaire No. 2, March 10, 2006.
39. Décision juridictionnelle publiée par la Commission bancaire au cours du quatrième trimestre 2005, décision No. 1, October 19, 2005.
40. *collateral sanction.*
- اصطلاح فوق در یک ماده قانونی به معنی، جرمه ناتوانی و بی‌کفایتی فرد مسئول در یک سمت است که به طور خودکار پس از محرز شدن بی‌کفایتی فرد، امکان تمدید مسئولیت او در سمت مورد نظر از بین می‌رود.
41. Décision juridictionnelle de la Commission bancaire of February 25, 2003, Etna Finance Securities.
42. Décisions juridictionnelles de la Commission bancaire No. 3, SARL Royale Affaires, January 14, 2002; No. 6, SARL Change de Montmartre, February 26, 2002, and No. 7, SARL Compagnie Française de Change, March 28, 2002.
43. http://www.banque-france.fr/fr/publications/catalogue/et_4q.htm.
۴۴. بانک Riggs در آمریکا موردی است که تخلف از مقررات مبارزه با پولشویی و قانون رازداری بانکی نه تنها رکورد بالاترین جرمه برای این بانک را در برداشت، بلکه از دست دادن اعتبار بانک منجر به ورشکستگی آن شد. به دنبال مجازات این بانک در سال ۲۰۰۴، این بانک توسط بانک PNC خریداری شد و نام این بانک دیگر مورد استفاده قرار نگیرد.
45. *CAMEL (Capital Adequacy, Asset quality, Management factors, Earnings, and Liquidity).*
46. *Deposit protection premium.*
- بانک‌ها و موسسه‌های مالی می‌توانند با پرداخت حق بیمه، سپرده‌های خود را در مقابل خطر ورشکستگی بیمه کنند. موسسه یا بانکی که دارای رتبه کمتر باشد، حق بیمه بیشتری باید پرداخت کند.
47. *One-size-fits-all.*
48. FATF Third Mutual Assessment Report of Norway, June 10, 2005, page 99.
49. FATF Third Mutual Assessment Report of Sweden, February 17, 2006, page 98.
50. FATF, Summary of the Third Mutual Assessment Report of Portugal, October 2006, page 7.
51. Mutual Evaluation report of Italy, prepared by the IMF, February 28, 2006.
52. Basel Core Principles, section V, principle 22.
53. Institute for International Economics, "Chasing dirty money," Washington, DC, 2004.
54. *Broadway national.*

فصل ششم / مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی به کار گرفته شده... | ۱۸۱

55. *The Federal District Court.*

56. *The Federal Circuit Court.*

57. *The County Administrative Board.*

58. *The Administrative Court of Appeal.*

59. FATF mutual assessment report of Sweden, Feb. 17, 2006, No.437, p. 102.

۱- مقدمه:

در یک نظام موثر مپ/تت، وجود یک جریان سالم و بدون درز اطلاعات بین موسسه‌های بین‌المللی و ملی، از اهمیت بسزایی برخوردار است. طبق توصیه چهارم گروه ویژه اقدام مالی (FATF)، قوانین و مقررات باید تبادل اطلاعات داخلی و بین‌المللی بین مقام‌های ذیصلاح و سازمان‌های مالی را مجاز کنند. افزون بر این طبق توصیه سی و یک FATF، سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی، مجریان قانون، ناظران و دیگر مقامات ذیصلاح به منظور ایجاد و اجرای رویه‌ها و اقدامات برای مپ/تت باید راهکارهای موثری برای همکاری با یکدیگر در داخل کشور و همکاری با سایر سازمان‌های بین‌المللی ذیربط، در اختیار داشته باشند. مقام ناظر بانکی در سطح ملی و بین‌المللی باید با سایر موسسه‌ها و سازمان‌های فعال در زمینه مپ/تت از نظر عملیاتی و سیاست‌گذاری همکاری داشته باشند. در سطح ملی مقام ناظر باید به منظور تدوین سیاست‌ها و طراحی مقررات داخلی شدیدتر یا خفیف‌تر، با سایر مقامات فعال در زمینه مپ/تت همکاری کند. یافته‌های ناظران حاصل از عملیات نظارتی آنها می‌تواند

به موسسه‌های دیگر در عمل به وظایف‌شان در زمینه مپ/تت کمک کند. از سوی دیگر، اطلاعات واحد اطلاعات مالی یا مجریان قانون می‌تواند به ناظر در انجام وظیفه خود کمک کند. در سطح بین‌المللی، نمایندگان کشورهای مختلف از جمله ناظران به منظور تبادل تجربه و یافتن راههایی برای تبادل اطلاعات به روش‌های بهتر و موثرتر بین سازمان‌های داخلی و بین‌المللی درگیر مپ/تت و توافق روی اولویت‌های استراتژیک باید جلساتی با یکدیگر برگزار کنند. این فصل به ترتیب همکاری ملی و بین‌المللی را مدنظر قرار می‌دهد.

۲- اهمیت همکاری

در یک نظام موثر ضدپولشویی و تأمین مالی تروریسم، بدون تردید مهمترین عامل، توانایی و تمایل همکاری در سطح ملی و بین‌المللی میان تمام بخش‌های ذینفع در مپ/تت است. همکاری در معنای وسیع آن شامل هر شکلی از تعامل بین ذینفعان بر اساس استانداردهای بین‌المللی است. وظیفه اصلی نظام مبارزه با پولشویی، جمع‌آوری اطلاعات و در موارد لزوم انتقال اطلاعات قابل دسترس به دیگران است. در وهله اول منظور از همکاری عملیاتی، انتقال اطلاعات بین ذینفعان مپ/تت است. منظور از همکاری سیاستی نیز این است که ذینفعان مپ/تت تدابیر و رویه‌های مشترک یا مقررات ملی یا استانداردهای بین‌المللی مشترکی را تدوین و به‌کارگیرند. توصیه‌های ۲۳ و ۲۵ و ۳۱ و ۴۰ گروه ویژه اقدام مالی در مورد وظایف مقام ناظر است. توصیه ۲۵ در مورد لزوم فراهم کردن دستورالعملی در خصوص گزارش‌دهی موسسه‌هاست. توصیه ۳۱ حاکی از لزوم همکاری داخلی بین سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی، مجریان قانون و ناظران است. این توصیه همچنین حاکی از لزوم هماهنگی داخلی ناظران با یکدیگر در رابطه با برقراری و اجرای سیاست‌ها در خصوص مپ/تت است. توصیه ۴۰ بیانگر ضرورت همکاری فرامرزی ناظران از طریق تبادل اطلاعات در مورد بانک‌هایی است که در بیش از یک کشور عملیات بانکی انجام می‌دهند. در جایی که مقام ناظر وظیفه صدور مجوز برای بانک‌ها را نیز به عهده دارد، توصیه مرتبط دیگر، توصیه ۲۳ است. این توصیه در رابطه با سنجش تناسب

و مناسبیت^۱ کسانی است که کنترل‌کننده یا دارنده مالکیت عمده سازمان‌های مالی می‌باشند هرچند به طور متعارف، در عمل و در قوانین و مقررات به صراحت برای دارا بودن یا مشارکت داشتن افراد در بخش عمده مالکیت یا کنترل و مدیریت عمده منافع یک بانک یا موسسه مالی منعی وجود ندارد. به هر حال تناسب و مناسبیت افرادی که سهم عمده‌ای در مالکیت، کنترل یا مدیریت سازمان مورد بررسی دارند، بدون دسترسی داشتن به سوابق کیفی افراد و در نتیجه همکاری مقاماتی که به سوابق فوق دسترسی دارند، امکان‌پذیر نیست. قوانین و مقررات در افزایش توانایی همکاری بسیار مهم و کارساز هستند. در مقررات می‌توان اختیارات معینی در زمینه تبادل اطلاعات به مقامات داد یا با حذف شرایط محرمانه یا سری بودن، موانع را بر سر تبادل اطلاعات برداشت و رویه‌های مناسبی برای همکاری فراهم کرد. همچنین طبق مقررات می‌توان کمیته‌های همکاری ایجاد و مسئولان هماهنگ‌کننده تعیین کرد. بسته به اهمیت و تمایل برای همکاری، می‌توان یک ساختار حقوقی یا توافقنامه‌ای به منظور همکاری تدوین کرد. در صورتی که محدودیتی از نظر قانون اساسی یا موانع قانونی دیگری وجود نداشته باشد، در این توافقنامه می‌توان به تفصیل ترتیباتی برای تسهیل همکاری مطرح کرد. البته اگر مقامات تمایلی به همکاری نداشته باشند این ترتیبات در حد اصول نظری باقی خواهد ماند. بنابراین در واقع در بحث همکاری در زمینه مپ/تت، محدودیت اساسی، تمایل مقامات به همکاری است؛ به این معنی که عامل فوق نقش اساسی در همکاری‌های ملی و بین‌المللی دارد. به طور خلاصه باید گفت در هر جایی که تمایل برای همکاری وجود نداشته، سیستم مبارزه با پولشویی نیز موفق نبوده است.

در بخش‌های زیر، ساختارهای مختلف قابل اجرا برای همکاری‌های ملی و بین‌المللی در خصوص مبارزه با پولشویی مورد بحث قرار می‌گیرد.

۳- همکاری ملی

هدف از همکاری در زمینه مپ/تت در سطح عملیاتی عبارت از تبادل اطلاعات و مدارک به منظور جلوگیری از پولشویی، بررسی و پیگرد قانونی

مجرمان پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. همکاری به معنی تعامل بین همه موسسه‌ها و سازمان‌های موجود در یک نظام مپ/تت، شامل قسمت‌های مختلف بخش مالی، واحد اطلاعات مالی، موسسه‌های ثبت اسناد رسمی^۲، نهادهای مجری قانون^۳، ناظران بخش مالی، سیستم‌های قضایی و دادستانی همچنین سایر سازمان‌های رسمی و غیررسمی^۴ است. در این راستا مقام‌های ناظر تشویق می‌شوند که فراتر از محیط داخلی کشور خود عمل کرده و به دنبال همکاری در سطح بین‌المللی باشند (بخش ۷-۴). برای مثال در کانادا، اداره مالیه فدرال مسئول نظام مبارزه با پولشویی است. این اداره همچنین عهده‌دار سرپرستی کمیته کاری میان اداره‌ای است. این کمیته متشکل از ادارات دولتی (مانند اداره امنیت عمومی، اداره امور خارجی و دادگستری)، مرکز تجزیه و تحلیل گزارش‌های نقل و انتقالات مالی کانادا، موسسه درآمد کانادا (درآمد مالیاتی)، پلیس سوار کانادا و موسسه خدمات مرزی می‌باشد. جلسه‌های این کمیته به منظور بحث در مورد مسایل عملیاتی و سیاستی در خصوص مپ/تت به طور مرتب برگزار می‌شود.

۳-۱- همکاری عملیاتی

به طور کلی هدف اصلی از همکاری عملیاتی داخلی در خصوص مپ/تت، تبادل اطلاعات و شواهد به منظور جلوگیری از پولشویی، بررسی و پیگرد قانونی مجرمان پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. همکاری به معنی تعامل بین همه موسسه‌ها و سازمان‌های موجود در یک نظام مپ/تت است. همچنان که در نمودار ۷-۱ نشان داده می‌شود در این بخش به دو جریان اطلاعات توجه می‌شود: اطلاعات جمع‌آوری شده توسط ناظر که می‌تواند به دیگر موسسات درگیر مپ/تت کمک کند و اطلاعات اخذ شده از سایر ذینفعان در خصوص مپ/تت که می‌تواند به یک هدف نظارتی کمک کند.

توجهی دارد. برای مثال در جزیره جرسی^۵، واحد اطلاعات مالی گزارش‌های دقیقی در مورد گزارش نقل و انتقالات مشکوک تهیه شده توسط سازمان‌های گزارش‌دهنده ارائه می‌دهد. این گزارش‌ها به‌طور مستقیم توسط ناظر بانکی استفاده می‌شود و با کمک آنها در نهایت برنامه نظارت حضوری مشخص می‌شود.

به هر حال نه تنها کیفیت مناسب گزارش نقل و انتقال مشکوک ارائه شده توسط بانک‌ها و موسسه‌های مالی می‌تواند مفید باشد، بلکه اطلاعات دیگر در خصوص رفتار گزارش‌دهی موسسه‌های فوق نیز می‌تواند مفید باشد. مقایسه تعداد گزارش‌های ارائه شده از یک بانک خاص با بانک مشابه دیگر، مشخص می‌کند آیا یک بانک به‌طور صحیحی وظایف گزارش‌دهی خود را انجام داده است. به عنوان مثال اگر در مقایسه بانک "الف" با بانک "ب" که هر دو بانک در یک منطقه هستند و خدمات مشابهی به مشتریان مشابه ارائه می‌دهند، مشخص شود که از بانک "الف" گزارش‌های کمتری ارائه شده است، می‌توان نتیجه گرفت که بانک "الف" کم گزارش است یا بانک "ب" بیش گزارش است. به هر حال این اطلاع با ارزیابی برای ناظر است. این اطلاعات نه تنها با ریسک کلی بخش یا حوزه مورد بررسی مرتبط است بلکه برای تعیین برنامه زمانی نظارت نیز مفید است؛ علاوه بر این می‌توان از آن به عنوان عاملی در جهت حمایت از وضع یک مجازات اجرایی مانند اخطار یا جریمه نقدی استفاده کرد.

از آنجا که واحد اطلاعات مالی می‌تواند اطلاعاتی در مورد موضوعات بالا فراهم کند، در هر کشوری باید کانال‌های اطلاعاتی بین ناظرها و واحد اطلاعات مالی باز شود. اینکه این امر چگونه انجام شود بستگی به شرایط محلی و مقررات در خصوص حفاظت از اطلاعات ملی دارد. ایجاد کانال‌های اطلاعاتی فوق بدون فراهم کردن یک مبنای قانونی به‌منظور اخذ اجازه امکان‌پذیر نیست اما محرمانه بودن اطلاعات واحد اطلاعات مالی می‌تواند به محرمانه بودن اطلاعات در مورد رفتار گزارش‌دهی موسسه‌های گزارش‌دهنده نیز بسط داده شود. در بیشتر موارد مصداق محرمانه بودن اطلاعات تنها در مورد اطلاعات لحاظ شده در گزارش نقل و انتقالات مشکوک است که به‌طور مشخص در ارتباط با مشتری است^۶. در این صورت واحد اطلاعات مالی می‌تواند نتایج

استنتاج شده از یک گزارش نقل و انتقالات مشکوک را بدون ذکر اطلاعات خصوصی مشتری، در اختیار ناظر قرار دهد. با این وجود در برخی از کشورها نظر بر این است که هر اطلاعاتی که از گزارش نقل و انتقالات مشکوک استنتاج می‌شود مشمول مقررات محرمانه بودن قرار دارد. در این صورت به منظور جریان داشتن اطلاعات بین واحد اطلاعات مالی و ناظر، یک مبنای قانونی صریح مورد نیاز است.

برای مثال در اسپانیا و ایتالیا واحد اطلاعات مالی و ناظران بانکی در موارد مقتضی گزارش‌های نظارتی را با یکدیگر رد و بدل می‌کنند. در ایتالیا بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی در پی ایجاد یک برنامه تبادل اطلاعات هستند. در این برنامه سازمان‌ها مجاز به دسترسی به برخی از اطلاعات واحد اطلاعات مالی خواهند شد (برای مثال جزییات گزارش‌های جمع‌آوری شده از بانک‌ها توسط واحد اطلاعات مالی به منظور مشخص کردن متخلفان). همچنین با وجود برنامه فوق، بانک مرکزی ایتالیا و واحد اطلاعات مالی این کشور از هماهنگی برنامه‌هایشان با یکدیگر اطمینان می‌یابند. نمونه‌ای از این هماهنگی در مورد ایجاد تیم‌های بازرسی مشترک واحد اطلاعات مالی و بانک مرکزی ایتالیا برای بازدید از بانک‌هاست. در ایتالیا علاوه بر واحد اطلاعات مالی، موسسه‌های دیگری نیز در مورد مسایل اجرایی در خصوص مپ/تت فعالانه با وزارت اقتصاد و مالیه همکاری می‌کنند (کادر ۷-۱).

کادر ۱-۷

نقش واحد اطلاعات مالی ایتالیا در خصوص اقدامات اجرایی، به منظور مجازات تخلف از وظایف گزارش‌دهی

در ایتالیا بر اساس قوانین و مقررات مپ/تت، ضمن اینکه هر نوع مشارکت در جرم بزهکاری، مشمول جریمه می‌شود، قصور در گزارش نقل و انتقالات مشکوک نیز مشمول جریمه می‌شود که میزان آن بین ۵ تا ۵۰ درصد ارزش نقل و انتقالات مشکوک انجام گرفته شده است. با وجود گستره دانش در خصوص اصول گزارش‌دهی، واحد اطلاعات مالی وظیفه دارد اطلاعات دقیقی از تخلفات و وظایف گزارش‌دهی بانک‌ها و موسسه‌های مالی به وزارت دارایی (سازمان رسمی مسئول وضع مجازات‌های نقدی در خصوص تخلف از وظایف گزارش‌دهی موارد مشکوک) ارائه دهد. برای این منظور، همه مقامات نظارتی ذیصلاح (بانک مرکزی ایتالیا، پلیس قضایی و غیره) باید نظرات خود را در مورد یک موضوع

خاص به طور مکتوب به واحد اطلاعات مالی^۷ و وزارت دارایی ارسال کنند. وظیفه واحد تخلفات اداری و امور عمومی اداره مبارزه با پولشویی، بررسی این گزارش است. این اداره به منظور تدوین یک نظر فنی برای آرایه به وزارت دارایی، گزارش‌های فوق را از نظر بی‌طرفانه و معقول بودن بررسی می‌کند. واحد اطلاعات مالی تا ژوئیه ۲۰۰۶ بیش از ۱۳۰ اظهار نظر برای وزارت دارایی ثبت و بایگانی کرده است.

همکاری بین سازمان‌ها می‌تواند به صورت تشکیل تیم‌های نظارت حضوری مشترک باشد، به طوری که هر عضو تیم با دیدگاه منحصر به فرد و با مهارت‌های خاص خود، در مجموع می‌تواند به طور موثرتری، خطرات پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مشخص کند. برای مثال در فرانسه کارکنان بانک و موسسه‌های نظارت بیمه و اوراق بهادار می‌توانند بخشی از تیم نظارت حضوری را تشکیل دهند. گزارش نواقص اساسی در خصوص مپ/تت حاصل از یک بازرسی حضوری یا غیرحضوری از یک موسسه مالی می‌تواند برای موسسه‌های نظارتی مختلف یا برای ادارات مختلف یک موسسه نظارتی یا در نهایت برای فرایند اعمال مجازات موسسه‌های مالی متخلف، مفید باشد.

در کانادا، بر اساس توافقنامه بین واحد اطلاعات مالی (که به طور رسمی مسئول اجرای قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی است) و دفتر نظارت موسسه‌های مالی (OSFI)، این دفتر باید تمام اطلاعات حاصل از بررسی‌های خود در زمینه مبارزه با پولشویی را در اختیار مرکز تجزیه و تحلیل گزارش‌ها و نقل و انتقالات مالی واحد اطلاعات مالی کانادا (FINTRAC) قرار دهد. این مرکز به بایگانی اطلاعات دفتر نظارت بر موسسه‌های مالی در خصوص نقل و انتقالات مشکوک و نقل و انتقالات نقدی و الکترونیکی و جوه کلان دسترسی دارد. هر دو نهاد به منظور بحث در مورد روند کار و مسایل رخ داده و همچنین نتایج خاص حاصل از بررسی‌های موسسه‌های شخصی، به طور مرتب با یکدیگر جلسه برگزار می‌کنند. البته گاهی ممکن است یک جریان اطلاعاتی از طرف ناظر به واحد اطلاعات مالی نیز لازم باشد، زیرا این امکان وجود دارد که با بازرسی حضوری توسط ناظر، فعالیت مشکوک گزارش نشده‌ای آشکار شود. برای حل این مشکل، کشورها می‌توانند این حق را به ناظر بدهند که به منظور اطمینان یافتن از اطلاع واحد اطلاعات مالی از تمام فعالیت‌های مشکوک، به

طور مستقیم به این واحد گزارش دهد یا اینکه این واحد با تأخیر، سابقه گزارش نقل و انتقال مشکوک سازمان گزارش دهنده را داشته باشد. همچنین بسته به نقش ناظر در حوزه قضایی ذیربط، ممکن است توافقی ساده بین مقام ناظر و واحد اطلاعات مالی صورت بگیرد. از طرف دیگر جایی که مقررات کلی در مورد محرمانه بودن، مانع تبادل اطلاعات جمع‌آوری شده در اجرای مسئولیت نظارتی شود، یک استثنای قانونی خاص ممکن است لازم باشد.

در نهایت در کشورهایی که واحد اطلاعات مالی، نهاد نظارتی محسوب می‌شود و مسئول مپ/تت است، هماهنگی بین ناظر احتیاطی و واحد اطلاعات مالی ضروری است، به طوری که واحد اطلاعات مالی بتواند اطلاعات مهمی که طی بازرسی احتیاطی در مورد ناکارایی کنترل‌ها حاصل شده است را رسیدگی کند. به طور مشابه اطلاعات جمع‌آوری شده توسط واحد اطلاعات مالی برای ناظر احتیاطی مهم و قابل استفاده است.

۳-۱-۲- همکاری با مقامات مجری قانون

ناظر در جریان نظارت حضوری ممکن است مدارک بسیار جدی را آشکار کند، البته نه مدرک ساده‌ای حاکی از چشم‌پوشی از انجام یک نقل و انتقال، بلکه آشکارکردن این موضوع که درگیری بانک در یک عملیات تبهکارانه به صورت آگاهانه یا از روی سهل‌انگاری انجام شده است. در صورت تخلف عمدی بانک، مقام ناظر می‌تواند به منظور انجام اقدام بعدی، مقام مجری قانون را مطلع کند.^۸ در واقع ناظر ممکن است حق انتخاب نداشته باشد و مجبور به گزارش دادن هر نوع مدرک مبنی بر خطاکاری بانک مورد بررسی باشد. از آنجا که تخلف و خطاکاری بانک ممکن است در ارتباط با یک جریان تبهکاری باشد، بنابراین اطلاعات جمع‌آوری شده توسط ناظر نباید طبق قوانین و مقررات رازداری نظارتی، محرمانه تلقی شود. به منظور رفع هر گونه شبهه در این خصوص، قانون‌گذاران می‌توانند یک ماده قانونی که به صراحت بیانگر این موضوع است در قانون لحاظ کنند.

در هر پیشامدی نیاز به بحث و گفتگو و همکاری اساسی بین مقام‌های نظارتی و مقام‌های مجری قانون وجود دارد. مثال مذکور در بالا، موردی است

که نهاد مجری قانون یک بانک را به خاطر تخلف انجام گرفته بازجویی می‌کند؛ در این حالت اگر مقام ناظر در رابطه با تخلف فوق تصمیم بگیرد بدون هیچ بحث و هماهنگی با نهاد مجری قانون به طور مستقل اقدام کند ممکن است در روند بررسی تخلف و جرم واقع شده اختلال ایجاد شود. اگر اقدام نظارتی شامل وضع مجازات‌های اداری باشد، این مجازات‌ها می‌تواند مانع اعمال مجازات‌های کیفری شود (کادر ۷-۲). به طور مشابه پیگرد قانونی یک بانک توسط مجری قانون بدون مشورت با مقام ناظر نیز ممکن است بانک را در خطر ورشکستگی قرار دهد یا عواقب ناخواسته‌ای به دنبال داشته‌باشد که ثبات سیستم بانکی را تحت تأثیر قرار دهد. زمانی که رفتار مجرمانه‌ای توسط یک بانک انجام می‌گیرد، نگرانی دادستان از وضع مجازات و تنبیه موسسه فوق، وزن یا هم وزن بودن تنبیه مورد نظر او با تنبیه مورد نظر مقام ناظر است به گونه‌ای که ثبات و تمامیت سیستم بانکی داخلی حفظ شود.

کادر ۷-۲

همکاری ناظر — مسئول پیگرد^۱ — مجری قانون

در هلند ناظران مبارزه با پولشویی به طور مرتب با دفتر پیگرد جرایم مالی اقتصادی و مقام‌های مسئول رسیدگی به جرایم فوق جلسه دارند. این جلسه‌ها تحت عنوان نشست سه جانبه شناخته می‌شود. تشکیل این جلسه‌ها از نظر کاربردی و قانونی لازم است. زیرا بر اساس قوانین هلند وضع جریمه اداری، ممکن است منجر به نقض اصل جریمه مضاعف^۱ شود. بر اساس این اصل وضع هر دو جریمه اداری و مجازات جزایی برای یک جرم ممکن نیست. بر این اساس زمانی که یک بانک یا موسسه مالی مرتکب قصور یا تخلف از وظایف خود در خصوص مپ/تت شود، هر نوع اقدام اجرایی ناظر در مقابل موسسه‌های فوق مانع انجام اقدام توسط مقام‌های مجری قانون و بالعکس می‌شود. بنابراین هدف اولیه جلسه‌های سه جانبه تصمیم‌گیری در مورد روش مجازات است که می‌تواند مجازات اداری یا جزایی باشد. این به عنوان اصل *una via* شناخته می‌شود.

اگرچه زمانی که یک سازمان تخلفی در خصوص پولشویی انجام می‌دهد، تصمیم‌گیری در مورد اینکه چه کسی علیه این تخلف اقدام کند، مقام ناظر یا مقام‌های مجری قانون، هیچ مقررات روشنی وجود ندارد اما زمانی که تصمیم به اعمال مجازات اداری می‌شود ملاحظات اساسی وجود دارد. هدف نخست از اعمال مجازات اداری اطمینان یافتن از مطابقت عملیات سازمان مورد نظر با قوانین و مقررات مپ/تت بعد از اعمال مجازات است در حالی که اعمال مجازات جزایی، در واقع چاره‌نهایی برای تأدیب سازمان متخلف است. به عبارت دیگر، فرض بر این است که دولت در ابتدا برای مجازات سازمان متخلف مجازات اداری وضع می‌کند اما زمانی که ثابت شود اقدام اداری بی‌اثر بوده است، اقدام به وضع مجازات جزایی برای سازمان فوق می‌کند. اعمال مجازات جزایی در صورتی است که جرم پولشویی به عمد و چند مرتبه

تکرار شود، همچنین در مواردی که ناظر بتواند ثابت کند مجازات‌های جزایی تنها راه حل مناسب برای جلوگیری از رفتار معینی است. در مواردی که علیرغم وضع مجازات اداری، سازمان یا شخص متخلف همچنان مغایر با قوانین و مقررات عمل کند و به تخلف خود ادامه دهد یا اینکه هیچ اقدامی برای جلوگیری از تخلف از مقررات مبارزه با پولشویی انجام ندهد، نتیجه گرفته می‌شود که مجازات اداری به طور مشخص اثری بر تطبیق فعالیت موسسه با قوانین و مقررات نداشته و موثر نبوده است. زمانی که یک موسسه حقوقی درگیر جرم پولشویی است، در بررسی و پیگرد قانونی نه تنها سازمان بلکه فردی که در درون سازمان مسئول رفتار مجرمانه است نیز هدف قرار می‌گیرد. زمانی که مجازات‌های اداری موثر واقع نشود، مجازات‌های دیگر به صورت جریمه‌های پولی ممکن است به کار گرفته شود، اگر چه نامحتمل است زمانی که جریمه‌های اداری اساسی بی اثر باشند، جریمه‌های پولی اثر مطلوب داشته باشند. در این موارد احکام زندان تعلیقی یا مجازات‌های دیگری در نظر گرفته می‌شود. در مواردی که پولشویی آگاهانه انجام می‌شود، جایی که شواهد واقعی مبنی بر نقض عمدی مقررات مبارزه با پولشویی به منظور تسهیل پولشویی یا ارتکاب پولشویی وجود دارد، اقدام نظارتی علیه موسسه متخلف سودمند نخواهد بود و تنها گزینه، انجام تحقیقات بزهکاری و پیگرد قانونی آن است. جلسات سه جانبه (ناظر، مسئول پیگرد و مجریان قانون) هر سه ماه یک بار انجام می‌شود. در این جلسه‌ها تنها موارد نقض مقررات مبارزه با پولشویی و موارد احتمالی پولشویی مورد بررسی قرار می‌گیرد. شرکت کنندگان می‌توانند با استفاده از فرم‌های استاندارد، موارد را توسط دبیر جلسه ثبت کنند. مفاد ثبت شده شامل، اطلاعات کامل شناسایی فرد، مدارک تخلف، مشکلات احتمالی، رابط برای شرکت در جلسه، ماهیت اقدام مورد نظر و در صورت لزوم، حساسیت جرم، سابقه تکرار جرم مورد ظن و هر اقدام اداری که قبلاً در مقابل آن اعمال با اعلام شده و حقایق مهم دیگر در خصوص مورد تخلف ثبت شده، موضوعی برای بررسی در جلسه سه جانبه است.

در کشورها همکاری/هماهنگی بین نهاد نظارتی و نهاد مجری قانون ممکن است غیررسمی باشد، اما یک توافقنامه یا میثاق میان نهاد نظارتی و نهاد مجری قانون، به هماهنگی، جنبه رسمیت می‌دهد. به طور مشابه برای فرمول‌بندی ملاحظات متقابل در این مورد که آیا اقدام علیه موسسه متخلف از طریق اعمال مجازات‌های اداری یا جزایی و یا ترکیبی از هر دو باشد نکته‌های بحث‌انگیزی^{۱۱} وجود دارد از جمله:

- آیا مقامات خواهان تنبیه سازمان هستند یا ترجیح می‌دهند فعالیت سازمان منطبق با قوانین و مقررات شود؟
- چه میزان پول در جرم درگیر است؟
- میزان انطباق و همسانی تخلف انجام‌گرفته با سایر رفتارهای مجرمانه چقدر است؟
- آیا رفتار مشابه دیگری پیش از این در سازمان فوق رخ داده است؟

- فواصل زمانی اقدام‌های مجرمانه در سازمان فوق‌چقدر بوده است؟
- پیامدهای احتمالی اقدام مجرمانه انجام شده توسط سازمان فوق چه می‌تواند باشد؟

در آخر نیز با عنایت به این که ابزارهای نظارتی باید مکمل ابزارهای مجری قانون باشند، لازم است درجه و میزان مکمل بودن ابزارهای فوق‌مدنظر قرارگیرد. برای مثال در جایی که دادستانی نتواند شواهد کافی برای تأیید تخلف بیاورد، حتی در جایی که شواهد کافی برای تصدیق وقوع جرم پولشویی وجود ندارد، بررسی مورد می‌تواند به ناظر محول شود. در این بررسی ممکن است ناظر نقض الزامات مپ/تت در خصوص شناسایی هویت مشتری، کنترل یا گزارش‌دهی را تصدیق کند.

۲-۳- همکاری در سطح سیاست‌گذاری

۱-۲-۳- همکاری تمام‌ذینفعان مبارزه با پولشویی^{۱۲}

برای عملکرد مناسب سیستم مپ/تت، ارتباط عملی مداوم میان تمام سازمان‌هایی که در سیستم مپ/تت نقش بازی می‌کنند، ضروری است. همچنین مشاوره دوره‌ای میان نمایندگان سطح بالای این سازمان‌ها نیز به منظور تضمین تعهد مداوم آنها به سیستم، به همان میزان ضروری است. نمایندگان سطح بالای سازمان‌های فوق‌از طریق بحث‌ها و آگاهی از قابلیت‌ها و اهداف سایر بازیگران در سیستم مپ/تت می‌توانند از دوباره‌کاری، گسیختگی و شکاف در سیستم مبارزه با پولشویی جلوگیری کنند. توصیه ۳۱ گروه ویژه اقدام مالی نیز برای رسیدن به این هدف تدوین شده است، براساس این توصیه سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی، ناظران و مجریان قانون در مورد توسعه و به‌کارگیری سیاست‌ها و اقدامات برای مپ/تت باید هماهنگ با هم عمل کنند. در این راستا جلساتی با حضور نمایندگان سطوح بالای سازمان‌های فوق برگزار می‌شود. شرکت‌کنندگان در این جلسه‌ها شامل نمایندگان وزارتخانه‌های ذیربط، مقامات مجری قانون (بازرسی و دادستانی)، همه ناظران مالی و واحد اطلاعات مالی می‌شوند. گاهی اوقات نیز مقام‌های مالیاتی و نهادهای حرفه‌ای و وابسته به صنایع نیز در این جلسه‌ها شرکت می‌کنند (کادرهای ۳-۷ و ۴-۷). نهادهای

فوق در این جلسه‌ها، علاوه بر کمک در حل مشکلات بالقوه اجرایی و هموار کردن راه همکاری در سطح عملیاتی می‌توانند به طور رسمی یا غیررسمی در تهیه و بررسی پیش‌نویس مقررات نیز نقش داشته باشند. همکاری و نظرات مهمترین ذینفعان مبارزه با پولشویی در بالاترین سطوح مدیریتی، می‌تواند تصویب پیش‌نویس مقررات را تسهیل کند. موسسه‌هایی که ملزم به ارایه گزارش در خصوص مپ/تت هستند نیز باید در این جلسه‌ها شرکت داشته باشند.

۳-۲-۲ - همکاری با سایر ناظران

در جایی که ناظران برای اجرای مقررات رسمی، اختیار صدور مقررات نظارتی سطح پایین را دارند، ناظران باید برای تعیین چگونگی تدوین و اجرای مقررات فوق، کوشش‌های خود را در این زمینه با ناظران دیگر هماهنگ کنند. به طور مشابه همچنان که قانون متضمن رفتار برابر در مقابل اشخاص با شرایط مشابه است و این برابری نه تنها در مقررات بلکه در عمل در مورد افراد بازتاب دارد، بر این اساس در شرایط رخداد تخلف مشابه باید مجازات مشابه نیز اعمال شود. به عنوان مثال قصور اتفاقی یک نهاد امنیتی در گزارش‌دهی نباید منجر به وضع جریمه صد هزار دلاری شود در حالی که رخداد قصور مشابه توسط یک بانک، تنها با دریافت یک اخطار از ناظر بانکی خاتمه یابد. بنابراین همچنان که معمولاً یک قانون نافذ در سطح بالاتر، به دنبال تأمین مساوات است، ناظران نیز باید مطمئن شوند که در نازل‌ترین سطح از مقررات، قاعده مجازات برابر برای تخلف مشابه رعایت می‌شود و تخلفات مشابه که توسط موسسه‌های مختلف صورت گرفته و توسط ناظران مختلف نظارت شده، مشمول جریمه‌های مشابه می‌شوند.

کادر ۳-۷

همکاری سیاستی در سطح ملی در آمریکا

گروه مشاوره قانون رازداری بانکی، شامل نمایندگانی از خزانه‌داری، شبکه اجرایی جرایم مالی، واحد اطلاعات مالی آمریکا، دادگستری، دفتر سیاست ملی کنترل مواد مخدر، موسسه‌های مختلف مجری قانون، موسسه‌های نظارتی مالی (شامل سازمان‌های خودتنظیمی و موسسه‌های تحت نظارت دولت) و نمایندگان صنعت خدمات مالی (شامل دست‌اندرکاران تجارت و گروه‌های تجاری) موضوع قانون رازداری بانکی هستند. گروه

مشاوره قانون رازداری به منظور تفسیر و اظهار نظر، اطلاعاتی را از دبیر خزانه‌داری یا منتصبان آن در مورد اجرای قانون رازداری بانکی، الزامات گزارش‌دهی مرتبط با این قانون و استفاده مجریان قانون از اطلاعات فوق، دریافت می‌کند. گروه مشاوره قانون رازداری بانکی، نمایندگان بخش خصوصی شرکت‌کننده را نیز از چگونگی استفاده نهادهای مجری قانون از گزارش‌های تهیه و بایگانی شده آگاه می‌کند. بر اساس این گفتگو، گروه مشاوره قانون رازداری بانکی می‌تواند به دبیر خزانه‌داری در مورد روش‌های تغییر الزامات گزارش‌دهی به منظور افزایش توانایی نهادهای مجری قانون برای استفاده از اطلاعات فوق و یا برای کاستن از فشار روی نهادهای مسئول گزارش‌دهی توصیه‌هایی ارائه دهد.

۳-۲-۳- همکاری با واحد اطلاعات مالی

با نظر به تخصص واحد اطلاعات مالی در حوزه مپ/تت و این حقیقت که در حوزه داخلی، آنها در خط مقدم کشف روش‌ها و رویه‌های جدید پولشویی قرار دارند، بنابراین منطقی است که ناظران از طریق آموزش توسط واحدهای اطلاعات مالی از تجربه‌های آنان استفاده کنند. آموزش‌های فوق می‌تواند به ناظران در بازرسی‌های حضوری و غیرحضوری برای تعیین حوزه‌های پرخطرتر و اطلاعات مورد نیاز آنها از سازمان مورد بازرسی کمک کند. بسته به شرایط، مقام ناظر می‌تواند ترجیح دهد که از واحد اطلاعات مالی صرفاً اطلاعات کسب کنند تا آموزش، البته واحد اطلاعات مالی می‌تواند آموزش پایه برای ناظران تازه‌کار در زمینه مپ/تت و افراد خواهان دریافت گواهینامه استاندارد در زمینه مپ/تت، فراهم کند. متقابلاً واحد اطلاعات مالی می‌تواند برخی از وظایف نظارتی را انجام دهد، در این صورت ممکن است برای چگونگی انجام نظارت‌های حضوری نیاز به آموزش داشته باشد. برای مثال در بلژیک مقام ناظر بانکی به واحد اطلاعات مالی کمک می‌کند و به بازرسی‌های واحد فوق در مورد چگونگی انجام نظارت حضوری آموزش می‌دهد.

کادر ۷-۴

یک مدل همکاری: مرکز تخصصی امور مالی در هلند

در هلند برای موثرتر بودن مبارزه با جرایم اقتصادی مالی و حفاظت از یکپارچگی سیستم مالی، مرکز تخصصی امور مالی در دسامبر ۱۹۹۸ ایجاد شد. ایجاد نهاد فوق‌تیمه تلاش مشترک تمام مقامات دست‌اندرکار نظارت، مقامات تنظیم‌کننده مقررات و بازرسی بخش مالی، تحت مدیریت وزارت دارایی و دادگستری بود. مشارکت‌کنندگان در این نهاد شامل بانک مرکزی هلند، مقامات بازارهای مالی هلند، اداره امور گمرک و مالیات هلند، دفتر

تعقیب قانونی عمومی^۳، اداره بررسی و اطلاعات مالی، واحد اطلاعات مالی هلند، سرویس پلیس ملی و نیروی پلیس منطقه‌ای آمستردام می‌شود. سرویس اطلاعات و امنیت ملی هلند نیز در موارد خاص با این مرکز همکاری می‌کند. بنابراین نهادهای نظارتی، کنترلی، تعقیب‌کننده، بررسی‌های جنایی و سرویس اطلاعاتی همگی در کنار هم قرار می‌گیرند. مرکز فوق مطالعات مشترک در خصوص جرایم اقتصادی مالی از جمله تأمین مالی تروریسم انجام می‌دهد. تمرکز خاص این مرکز روی تشخیص عوامل جنایی است که احتمال دارد در بخش مالی انتظام یافته باشند و پیدا کردن سریع علائم خطر حاکی از تأمین مالی تروریسم و عملیات نادرست موسسه‌های مالی موجود و شواهدی از وقوع جرایم توسط موسسه‌های فوق است. به اعتقاد مقام‌های دست‌اندرکار این مرکز، با کار هماهنگ مشارکت‌کنندگان در این مرکز حقایق و تمایلات در خصوص جرایم مالی از جمله پولشویی آشکار می‌شود، حقایقی که بدون همکاری و هماهنگی به دست نخواهد آمد. سپس مرکز تخصصی فوق با عنایت به قوانین اداری و کیفری در مورد چگونگی برخورد با این جرایم، تصمیم‌گیری می‌کند و در نهایت یک مجازات اداری، توصیه سیاستی یا حقوقی، جریمه مالی یا تعقیب کیفری در رابطه با تخلف صورت گرفته طرح‌ریزی می‌کند. این مرکز به ایفای وظایف مشارکت‌کنندگان در این مرکز کمک می‌کند. این مرکز پروژه‌های متعددی را انجام داده است، از جمله پروژه تحقیق در مورد شبکه‌های تبهکاری که منجر به انجام سه تحقیق مجزا شد، تحقیقاتی که در آن ۵۸ موسسه مالی بررسی شد (چهار تا از این موسسات با شبکه‌های تبهکاری هم‌دست بودند). پروژه تحقیق در مورد بانکداری زیرزمینی که منجر به مصادره مواد مخدر، اسلحه گرم، ۲/۵ میلیون یورو و صدور چهار مورد حکم زندان برای متخلفان شد. علاوه بر این پروژه‌های تحقیقی در مورد سازمان‌های غیرانتفاعی و تأمین مالی تروریسم، موسسات اوراق بهادار و کاربرد اطلاعات واحد اطلاعات مالی انجام شده است. پروژه‌هایی در مورد معاملات صوری املاک و دفاتر صرافی‌ها در حال انجام است که سه بررسی و تحقیق را در پی داشته است: تحقیق در مورد پولشویی ۳۶ میلیون یورویی، تحقیق دیگر شناسایی کارمندان تبهکار در صرافی‌ها و بانک‌ها و تحقیق روی سپرده‌گذاری اوراق بهادار است.

ماخذ: مصاحبه‌های کارکنان بانک جهانی، ۲۰۰۷

۳-۲-۴- همکاری با موسسه‌های گزارش‌دهنده

بر اساس توصیه شماره ۲۵ گروه اقدام مالی، مقامات ذیصلاح باید دستورالعمل‌هایی برای موسسه‌هایی که ملزم به ارائه گزارش در خصوص مپ/ت هستند، تدوین کنند. همچنین بازخوردهای سازمان‌های گزارش‌دهنده نسبت به این دستورالعمل‌ها را تهیه کنند. تهیه بازخورد اساساً توسط واحد اطلاعات مالی انجام می‌شود، مقام نظارتی نیز می‌تواند دستورالعمل‌ها را تهیه کند، این دستورالعمل‌ها به سازمان‌های مورد نظارت کمک می‌کند وظایف خود در خصوص مپ/ت را انجام دهند.^۴

همچنین طبق توصیه شماره ۲۵، دستورالعمل‌ها باید به موسسه‌های مالی و صاحبان حرف و کسب و کارهای غیرمالی^{۱۵} نیز برای به‌کارگیری و مطابقت با الزامات مپ/تت مربوط به خود کمک کند.^{۱۶}

دستورالعمل‌ها اساساً ابزارهای اجرای سیاست‌های مپ/تت را مشخص می‌کنند، از جمله مواردی که در دستورالعمل شرح داده می‌شود عبارت از: رویه‌های شناسایی کامل مشتری، بررسی ریسک مپ/تت، ساختارهای مالکیت ذینفع^{۱۷}، بایگانی سوابق، گزارش نقل و انتقالات مشکوک و حفظ سطح و ترکیبی از افراد متخصص از طریق آموزش کارکنان است، بسته به شرایط محلی خاص، دستورالعمل‌ها در کشورهای مختلف می‌تواند با یکدیگر متفاوت باشد. برای مثال در جزیره جرسی دستورالعمل‌ها برای مشخص کردن الزامات مپ/تت توسط کمیته خدمات مالی جرسی با همکاری یک گروه راهنما مرکب از نمایندگان صنعت مالی تهیه می‌شود. این دستورالعمل‌ها در سطح گسترده با نمایندگان صنعت مالی به بحث گذاشته می‌شود. در دستورالعمل‌ها به مسایل مربوط به اداره امور شرکت (مسئولیت‌های هیئت مدیره، وظایف مأمورهای تطبیق پولشویی / تأمین مالی تروریسم و غیره) و به موانع فرهنگی برای اجرای سیستم موثر مبارزه با پولشویی اهمیت ویژه‌ای داده می‌شود. در ایتالیا، بانک مرکزی آئین‌نامه‌ای تحت عنوان “Decalogo” منتشر کرد که شامل دستورالعمل‌هایی در مورد روش‌های انجام کنترل داخلی و اقدام‌های مورد نیاز برای شناسایی نقل و انتقالات غیرمعمول است. از نظر بین‌المللی، در هر کشوری صدور دستورالعمل‌ها در خصوص مپ/تت تأکید مجددی بر تعهد کشور مزبور به ایجاد و توسعه ابزارهای قانونی موثر برای مپ/تت و افزایش اقدام‌های بانک‌ها در این خصوص است. صدور دستورالعمل‌های فوق سبب بهبود اعتبار و محیط کسب و کار در آن کشور می‌شود.

صدور دستورالعمل‌ها و همکاری مستمر بین بخش‌های دولتی و خصوصی نه تنها سبب ایجاد اعتماد می‌شود بلکه بخش مهمی از یک نظام موثر ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تشکیل می‌دهند (کادر ۷-۵). واکنش به خطرات پولشویی / تأمین مالی تروریسم زمانی می‌تواند بهبود یابد که مقامات مسئول در کشور، شرایط و موقعیت محلی را درک کنند و مقررات

مناسبی که بخش خصوصی قادر به درک و اجرای موثر آن باشد را تدوین کنند.^{۱۸}

اگر بین بخش خصوصی و دولتی ظن و گمان بد وجود داشته باشد یا اگر نظام مپ/تت، بدون مشارکت کامل بخش خصوصی عمل کند، غیر محتمل است نظام فوق موثر باشد. دستورالعمل اساساً به عنوان یک قانون نرم در نظر گرفته می‌شود زیرا به طور مستقیم سند لازم‌الاجرائی نیست اما زمانی که یک موسسه نظارت شده به طور مداوم دستورالعمل‌ها را نادیده می‌گیرد، این بی‌توجهی ممکن است عاملی برای تصمیم‌گیری در مورد اقدام احتمالی آتی علیه سازمان فوق باشد. به هر حال دستورالعمل یک مجموعه کلی از دستورات است و متفاوت از توصیه‌ها یا دستوراتی است که به دنبال بازرسی ناظر از یک موسسه خاص به آن ابلاغ می‌شود و اساساً الزام‌آور و قابل اجرا هستند. دستورالعمل‌ها به گروهی از تمام موسسه‌های نظارت شده مربوط می‌شود و می‌تواند در رابطه با هر جنبه‌ای از سیستم مپ/تت باشد. در واقع با صدور دستورالعمل‌ها، مقررات جدیدی بر موسسه‌ها وضع نمی‌شود، بلکه سیاست‌گذار با صدور دستورالعمل به دنبال چگونگی انجام تعهداتی است که موسسه‌ها ملزم به اجرای آنها هستند.

کادر ۷-۵

ایجاد اعتماد متقابل و اطمینان بین بخش دولتی و خصوصی در هنگ‌کنگ

مقام پولی هنگ‌کنگ (بانک مرکزی) از طریق جلسات منظم و بحث با بخش خصوصی، اعتماد این بخش را به دست می‌آورد. از جمله کارهای خاص بانک مرکزی عبارت است از:

- تهیه دستورالعمل‌هایی در مورد اجرای مقررات در بخش خصوصی و مشورت با بخش خصوصی در مورد فرایند مپ/تت؛
- انجام گفتگوهای مستمر با بخش خصوصی؛
- شرکت در گروه‌های کاری صنعت در مورد موضوع‌های خاص در زمینه مبارزه با پولشویی مانند خدمات خصوصی بانکی و مشتری‌های بانکی که از موقعیت سیاسی برخوردارند؛
- بانک مرکزی هنگ‌کنگ نگرانی‌های خاص خود را در قالب نامه‌هایی از طریق وب‌سایت خود به اطلاع صنعت بانکداری می‌رساند. بانک مرکزی هنگ‌کنگ، دارای تیم‌های بازرسی غیر حضوری است. هر بانک موظف است فردی را به عنوان مسئول حفظ ارتباط مستمر با بانک مرکزی تعیین کند، از جمله وظیفه او پیگیری اصلاح نواقص مشخص شده در بازرسی‌های حضوری توسط بانک مرکزی است.

ماخذ: مصاحبه‌های کارکنان بانک جهانی با بانک مرکزی هنگ‌کنگ

مقام ناظر بانکی اغلب نخستین انتشاردهنده فهرست اسامی افراد، موسسه‌ها و کشورهای مظنون به اقدامات پولشویی و تأمین مالی تروریسم است که توسط کمیته شورای امنیت سازمان ملل به موجب قطعنامه ۱۲۶۷ شورای امنیت و کمیته مجازات‌های القاعده/طالبان، در مقاطع زمانی مختلف تهیه می‌شود. این کمیته فهرست اسامی اشخاص حقیقی و حقوقی را مشخص می‌کند که مظنون به همکاری با گروه‌های تروریست هستند و تمام کشورها متعهد هستند تمام وجوه متعلق یا تحت کنترل توسط آنها را مسدود کنند. برای این منظور یک مقام مرکزی، عموماً بانک مرکزی یا مقام ناظر بانکی فهرست فوق را در میان سازمان‌های مالی توزیع می‌کند تا اطمینان یابد هر سازمانی که وجوه فوق را دریافت می‌کند آنها را مسدود کند. مقام ناظر و ناظران همچنین نقش مهمی در سازمان‌دهی برنامه‌های آموزشی در خصوص پ/ت دارند. بسته به کشور، مقام ناظر می‌تواند به طور مستقیم آموزش‌های فوق را برای موسسه‌های مالی فراهم کند (معمولاً از طریق آموزش مربی‌ها) یا اینکه سازمان‌های دیگر مانند انجمن بانکداران یا انجمن ناظران تطبیق، ترغیب به انجام آموزش شوند. برای مثال در کشور کره، واحد اطلاعات مالی با همکاری نهاد خدمات نظارت مالی که عهده‌دار آموزش مبارزه با پولشویی برای کارکنان بانک‌ها هستند، هر شش ماه یک بار کارگاه‌های آموزشی ترتیب می‌دهند. در این کارگاه‌ها افرادی از نهاد خدمات نظارت مالی همراه با حسابرس‌های داخلی بانک‌ها و سرپرست مأموران تطبیق، گرد هم جمع شده و در مورد مسایل تطبیق شامل موضوع‌های مربوط به پ/ت بحث می‌کنند. هدف از این جلسه‌ها (همراه با برنامه‌های آموزشی مفید) کمک به بانک‌ها برای بهبود نظارت تطبیقی خود، منطبق با استانداردهای مبارزه با پولشویی و کاهش خطر پولشویی است. بحث‌های مطرح شده در این جلسه‌ها شامل دستورالعمل عمومی در مورد مبارزه با پولشویی مانند گونه‌شناسی‌هایی از نقل و انتقالات غیر معمول که در بازرسی‌های حضوری کشف شده و مسئولیت‌های بانک‌ها در خصوص مبارزه با پولشویی در مورد تبادل اطلاعات و مقررات رازداری بانکی است. کارگاه‌های آموزشی فوق، به شکل‌دهی سیاست‌های مبارزه با پولشویی و ایجاد/به‌هنگام کردن برنامه‌های آموزشی کمک می‌کند. برای این منظور واحد اطلاعات مالی کره یک برنامه

آموزشی برای استفاده کارکنان بانک‌ها ترتیب داده است.^{۱۹} در هنگ‌کنگ با وجود مشکلات در خصوص تشخیص ساختارهای مالکیت ذینفع شرکت‌هایی که مشتری بانک هستند، بانک مرکزی این کشور دستورالعمل‌های ویژه‌ای را در این خصوص منتشر کرده است. بر اساس این دستورالعمل، بانک‌ها برای مشخص کردن هویت مالکان (شامل مالکان ذینفع^{۲۰}) شرکت‌های مشتری بانک و در مواردی که موسسه بازرگانی از طرف اشخاص ثالث به بانک معرفی شده‌اند باید معیار "مناسبت و شایستگی"^{۲۱} را در مورد تمام واسطه‌ها (معرف موسسه بازرگانی به بانک) ارزیابی کنند.

۴- همکاری بین‌المللی

۴-۱ - کلیات

تشکیل جلسه‌های بین‌المللی متشکل از مقام‌های هم‌پایه از کشورهای مختلف که درگیر مبارزه با پولشویی در کشور متبوع خود هستند، به استقرار استانداردهای بین‌المللی، تعیین و گسترش بهترین اقدام‌ها در خصوص مپ/تت کمک می‌کند. این جلسه‌ها تا اندازه‌ای شبیه جلسه‌هایی است که در هر کشور بین مقام‌های درگیر مبارزه با پولشویی به منظور استقرار رویه و مقررات داخلی در خصوص مپ/تت ترتیب داده می‌شود. با توسعه صنعت مالی و رشد و ادغام گروه‌های بانکی فعال در بیش از یک کشور، همکاری بین ناظران بانکی از کشورهای مختلف، بیشتر و سازمان‌یافته‌تر شده است. همچنین مجمع‌های مختلفی وجود دارند که در خدمت توسعه همکاری در خصوص مپ/تت و مبادله متخصص در این زمینه است. از جمله مجامع بین‌المللی در زمینه مپ/تت شامل گروه ویژه اقدام مالی، نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه اقدام مالی^{۲۲}، گروه آگمنت (متشکل از واحدهای اطلاعات مالی مسئول نظارت بانکی در خصوص مپ/تت)^{۲۳} و مجمع بین‌المللی ناظران و کمیته بازل در خصوص نظارت بانکی است^{۲۴}. زمینه‌های فعالیت کمیته فوق عبارت است از: تقویت ساختارهای نظارت بانکی، بهبود مدیریت ریسک در صنعت بانکداری و کمک به بهبود استانداردهای گزارش‌دهی مالی است. این کمیته گزارش‌هایی در خصوص حسابداری و حسابرسی کفایت

سرمایه، مشکلات بانکی، اصول اساسی نظارت بانکی موثر، ریسک اعتباری، اوراق بهادارسازی^{۲۵} دارایی‌ها، ریسک بازار، ریسک عملیاتی، شفافیت، پولشویی و تأمین مالی تروریسم منتشر کرده است. البته کمیته، هیچ اختیار نظارتی رسمی فرا ملی ندارد و تجویزها، توصیه‌ها و یافته‌های کمیته، الزام قانونی ندارد. با این حال این کمیته دستورالعمل و استانداردهای نظارتی گسترده‌ای به منظور استفاده بانک‌ها تنظیم می‌کند. همچنین کمیته، توصیه‌هایی را در مورد بهترین اقداماتی که بانک‌ها می‌توانند در زمینه‌های فوق اتخاذ کنند ارائه می‌دهد، به این امید که مقامات بانکی به وسیله قوانین و مقررات دقیق یا هر طریق دیگر که مناسب سیستم‌های ملی کشورهاست، گام‌هایی برای به‌کارگیری این توصیه‌ها بردارند. در این راستا کمیته بازل حرکت به طرف به‌کارگیری روش و استانداردهای عمومی را تشویق می‌کند اما تلاشی برای هماهنگ‌سازی کامل روش‌های نظارتی کشورهای عضو ندارد^{۲۶}.

۴-۲- همکاری میان ناظران

کمیته نظارت بانکی بازل، اصول اساسی نظارت بانکی خود را در سال ۱۹۹۷ منتشر کرد^{۲۷} و در سال ۲۰۰۶ نیز نسخه جدید تجدیدنظر شده آن را منتشر کرد. همچنان که در اصل ۲۴ اصول نظارت بانکی کمیته بازل به آن اشاره می‌شود، یک عنصر اساسی در نظارت بانکی این است که ناظران یک گروه بانکی را به صورت یکپارچه نظارت کنند، به این معنی که آنها باید به طور مناسبی تمام جنبه‌های کسب و کار انجام گرفته توسط یک گروه بانکی در سراسر جهان را کنترل کنند. این اصل تأکید می‌کند که ریسک‌های بانکی شامل ریسک شهرت محدود به مرزهای داخلی نمی‌شود. به منظور ارزیابی ریسک، اطلاعات کاملی مورد نیاز است، دسترسی به این اطلاعات تنها زمانی ممکن است که ناظر کشور مادر^{۲۸} به تمام اطلاعات در مورد عملیات بانکی داخلی و خارجی که توسط سازمان مورد نظارت انجام شده دسترسی داشته باشد. متقابلاً مقام ناظر کشور میزبان که موسسه دولتی است و حداقل ناظر برخی از شعبه‌های خارجی یا موسسات تابع آنهاست، می‌تواند در صورت لزوم از طریق دفتر مرکزی موسسه‌های فوق به اطلاعات مورد نیاز برای نظارت بر آنها دسترسی

داشته باشد. بنابراین استانداردهای همکاری بین‌المللی، دسترسی ناظران کشور مادر و ناظران کشور میزبان به اطلاعات و شرایطی که اطلاعات تهیه می‌شود را مدنظر قرار می‌دهد. اصل ۲۵ کمیته بازل نیز به طور خاص روابط نظارتی میزبان - مهمان را مدنظر قرار می‌دهد. در خصوص عملیات برون مرزی بانک‌ها، مقام ناظر باید تمام ناظران ذیربط دیگر را بشناسد و با اتخاذ تدابیر رسمی و غیررسمی (مانند توافقنامه) امکان تبادل اطلاعات با آنها را فراهم کند.

اطلاعات قابل اهمیت، شامل شرایط مالی و عملکرد عملیات در کشور مهمان و میزبان خواهد بود که به صورت محرمانه تبادل خواهد شد. زمانی که توافقات جنبه رسمی پیدا کرد، بانک‌های ذیربط و گروه‌های بانکی باید از آن مطلع شوند.

ناظر کشور مادر یا مهمان باید اطلاعات و امکاناتی را برای ناظر کشور میزبان فراهم کند از جمله:

■ بانک یا گروه بانکی به مقام ناظر کشور میزبان، اجازه بازرسی مناسب از فعالیت‌های انجام شده در مرزهای کشور میزبان توسط آن بانک یا گروه بانکی را بدهد.

■ اطلاعات در مورد عملیات خاص انجام شده در کشور میزبان ؛

■ مسایل خاص رخ داده در دفتر مرکزی یا در جاهای دیگر، در صورتی که این مسایل اثر مهمی روی ثبات و امنیت فعالیت شعبه‌ها و واحدهای تابعه در کشورهای میزبان ذیربط داشته باشد،

ناظر کشور میزبان نیز باید اطلاعات زیر را برای ناظر کشور مهمان فراهم کند:

■ موارد عدم تطابق اساسی یا مداوم با الزامات نظارتی ذیربط؛

■ تحولات یا تغییرات مضر یا بالقوه مضر در عملیات محلی بانک که توسط ناظر کشور مادر تنظیم شده است؛

■ بررسی‌های جانبی در خصوص جنبه‌های کیفی عملیات بانک، مانند بررسی ریسک و کنترل دفاتر مستقر در کشور میزبان؛

■ هر اقدام چاره‌ساز مهم در مورد عملیات یک بانک که توسط ناظر کشور مادر ترتیب داده شده است.

در بعضی از شرایط لازم خواهد بود سطح حداقلی از اطلاعات بین ناظران کشور مهمان و میزبان رد و بدل شود اما حوزه و تناوب زمانی اطلاعات رد و بدل شده بسته به اهمیت اطلاعات تغییر خواهد کرد. برای این منظور زمانی که عملیات گروه بانکی کشور مهمان برای بخش مالی کشور میزبان مهم است، ناظر کشور میزبان باید به ناظر کشور میهمان اطلاع دهد. متقابلاً زمانی که عملیات گروه‌های بانکی کشور میزبان برای کشور مهمان مهم است ناظر کشور مهمان باید به ناظر کشور میزبان اطلاع دهد. بانک‌های خارجی همانند بانک‌های داخلی باید متعهد به انجام نظارت احتیاطی و گزارش‌دهی منظم شوند. ناظر میزبان پیش از صدور مجوز فعالیت بانک خارجی در داخل کشور خود باید احراز کند که مقام ناظر کشور مادر هیچ مخالفتی با فعالیت خارجی بانک مورد نظر ندارد یا اطلاعیه‌ای مبنی بر عدم مخالفت او فراهم کند. مقام ناظر کشور میزبان در فرایند صدور مجوز فعالیت بانکی، همچنین برای نظارت مداوم عملیات بانکی برون مرزی در کشورش باید بررسی کند آیا ناظر کشور مادر در مورد مؤسسات تحت نظارت خود نظارت یکپارچه انجام می‌دهد.

ناظران کشور مادر به منظور بررسی ایمنی و ثبات گروه بانکی و تطابق با الزامات شناسایی مشتری باید به واحدهای وابسته و دفاتر محلی بانک دسترسی حضوری داشته باشد. پیش از انجام بازدید از دفاتر و واحدهای وابسته گروه‌های بانکی، ناظران کشور مادر باید به ناظران میزبان اطلاع دهند. معمولاً در شرایط خاصی، ناظران میزبان به عنوان ناظر در بازدیدهای حضوری که توسط ناظران کشور مادر انجام می‌گیرد، مشارکت می‌کنند. همچنین ناظرانی که بر اساس اطلاعات کسب شده از ناظر دیگر در صدد انجام اقدام مهمی هستند باید تا آنجا که ممکن است ابتدا با ناظر مذکور مشورت کنند.

۴-۳- همکاری ناظران در مورد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم
 کمیته بازل در اکتبر سال ۲۰۰۱ مقاله‌ای تحت عنوان "شناسایی کامل مشتری بانک" منتشر کرد. در این مقاله به‌ویژه به تشریح موضوع مپ/تت می‌پردازد و استانداردها و دستورالعملی برای انجام اقدامات مناسب در خصوص مپ/تت ارائه می‌دهد. کمیته بازل این استانداردها را در سطح جهانی برای استفاده صنعت

بانکداری و ناظران انتشار داده است. کمیته بازل نظارت بانکی همچنین یک دستورالعمل عمومی در خصوص رویه مناسب برای گشایش حساب و شناسایی مشتری در فوریه ۲۰۰۳ منتشر کرد. این مقالات در اکتبر ۲۰۰۴ با یک مقاله تحت عنوان "مدیریت ریسک یکپارچه شناسایی مشتری"^{۲۹} تکمیل شد. مقاله فوق در برگزیده اصول رویکرد موثر فراگیر یا یکپارچه^{۳۰} است.

استانداردهای مطرح شده در مقاله "شناسایی کامل مشتری"، مقررات مپ/تت را که باید مدنظر قرار گیرد و اقدامات نظارتی برای نظارت بر اجرای این قوانین را شرح می‌دهد. استانداردهای نظارتی همچنین نظارت بانک‌های فعال در بیش از یک کشور را مدنظر قرار می‌دهد.

در طول نظارت‌های حضوری، ناظر کشور مادر یا حسابرس‌ها نباید با مانعی برای انجام وظیفه خود در خصوص تأیید تطابق بانک مورد بررسی با سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتری روبرو شوند. زمانی که سوابق مشتری بررسی می‌شود و به طور تصادفی تعدادی از حساب‌ها نیز بررسی می‌شود، به استناد قانون محلی رازداری بانکی نمی‌توان ممنوعیتی برای ناظران در نظر گرفت بلکه آنها باید به اطلاعات حساب مشتریانی که به تصادف انتخاب شده‌اند دسترسی داشته باشند تا از این طریق قادر باشند بانک مورد بررسی را هم از نظر به‌کارگیری استانداردهای شناسایی مشتری و هم از نظر اقدامات بانک در خصوص مدیریت ریسک، مورد ارزیابی مناسبی قرار دهند. البته این اطمینان نیز باید حاصل شود که اطلاعات حساب افراد فقط برای اهداف نظارتی قانونی به‌کارگرفته شود و دریافت‌کننده اطلاعات به درستی حافظ آنها می‌باشد. درجایی که سیاست‌های بانک مادر در خصوص شناسایی مشتری که توسط مقامات مسئول کشور متبوع وضع شده است با آنچه در دفتر برون‌مرزی مجاز شده مغایر است، ناظر کشور مادر باید مغایرت‌های قانونی موجود را به تأیید ناظر کشور میزبان برساند و مشخص کند آیا مغایرت‌های قانونی موجود درست است. اگر این مغایرت‌ها تأیید نشود و غیرقابل رفع باشند، ناظر کشور مادر حکم بر تعطیلی بانک مورد بررسی را می‌دهد. در این حکم باید مشخص شود که بانک به خواست خود به فعالیتش پایان می‌دهد یا بنا بر ضرورت توسط ناظر کشور مادر، فعالیت بانک متوقف شده است. در تجزیه و تحلیل نهایی، هرگونه ترتیبات نظارت‌های حضوری ناظران کشور مادر

باید مورد رضایت مقام ناظر کشور مادر باشد.^{۳۱}

به غیر از کمیته بازل، سازمان‌های منطقه‌ای و کمیته‌های دیگری نیز وجود دارند که جلسه‌ها و میزگردهایی برای بحث در مورد همکاری نظارتی بین‌المللی برگزار می‌کنند.^{۳۲} یکی از نکاتی که در توصیه شماره ۴۰، گروه ویژه اقدام مالی مدنظر قرار می‌گیرد، همکاری نظارتی است. در این توصیه مشخص می‌شود که هر تبادل اطلاعات و استفاده از اطلاعات باید تنها برای هدف نظارتی باشد و بدون کسب اجازه از مقام ناظر عرضه‌کننده اطلاعات، نباید اطلاعات در اختیار مقام دیگری گذاشته شود. در صورتی که یک مقام ناظر بر این باور باشد که اطلاعات در اختیار او برای ناظر دیگری مفید است، این اطلاعات بنا به درخواست و به صورت دو طرفه می‌تواند بین ناظران رد و بدل شود. این اطلاعات باید به روش مفید، موثر و سریعی قابل دسترس باشند. اگر قوانین داخلی اجازه دهد، ناظران باید به منظور انجام تحقیق و بررسی بر اساس درخواست ناظر دیگر، قادر به انجام پرسش‌هایی از طرف آن ناظر باشند (کادر ۷-۶).

استانداردهای مذکور در بالا توصیه می‌کنند که طرف‌های ذیربط به منظور تسهیل روابط بین ناظران، توافقنامه یا تفاهم‌نامه مکتوبی را تنظیم کنند (کادر ۷-۷). اصولاً این اسناد، توافقنامه دوجانبه بین دو مقام ناظر در دو کشور است. اما خط‌مشی‌هایی که هم‌اکنون در سازمان‌های منطقه‌ای مذکور در بالا برقرار شده اجازه همکاری چند جانبه را میان نهادهای نظارتی می‌دهد.^{۳۳} توافقنامه‌های دوجانبه بر اساس حوزه مبادله اطلاعات مورد انتظار تغییر می‌کند. هرچه فعالیت بانکی برون مرزی با تکرار و حجم بیشتری باشد توافقنامه یا سند همکاری مفصل‌تر خواهد بود. غیر از مبادله اطلاعات، نهادهای نظارتی می‌توانند به مبادله کارکنان نیز اقدام کنند. کمیته ناظران بانکی اروپا در حال فراهم کردن یک پایگاه اطلاعاتی شبکه‌ای برای اعضای کمیته و کسانی است که مایل به سازمان‌دهی تبادل موقت کارکنان هستند. انجمن بانک‌های آمریکا برای کسانی که کمتر از سه سال تجربه در کار نظارت بانکی دارند، دوره‌های کارآموزی، برگزار می‌کند. هدف از برگزاری این دوره‌ها بهبود مهارت‌های حرفه‌ای شرکت‌کنندگان از طریق آشنا کردن آنها با محیط‌های فنی توسعه یافته‌تر است.

حوزه همکاری نظارتی در اتحادیه اروپا

کمیته ناظران بانکی اروپایی (CEBS) در سال ۲۰۰۶ دستورالعملی برای ناظران مستقر در اتحادیه اروپا برای همکاری با ناظران میزبان و ناظر تلفیق^{۳۴} منتشر کرد. حوزه همکاری / تبادل اطلاعات میان ناظران توسط رابطه سیستمی یا اهمیت موسسه خاص تعیین شده است. کمیته فوق‌زیر را متذکر می‌شود:

۱- وسعت همکاری و تبادل اطلاعات تحت تأثیر رابطه سیستمی یا اهمیت موسسه‌ها در داخل گروه و در بازارهای محلی است. ناظر تلفیق و ناظران میزبان ممکن است در مورد درجه اهمیت یا رابطه سیستمی موسسه‌های مختلف و خطرات ناشی شده از این موسسه‌ها برای گروه بانکی مفروض، نظرات متفاوتی داشته باشند. مفاهیم "اهمیت و رابطه سیستمی"، مفاهیم نسبی هستند که توسط ناظران میزبان و تلفیق و با بررسی مورد به مورد، تعیین و تشخیص داده می‌شود. در این میان ناظر تلفیق نیز به منظور انجام نظارت تلفیقی به این بررسی می‌پردازد. در این بررسی، ناظران حداقل باید اندازه موسسه، تأثیر بالقوه و پیچیدگی موسسه را مدنظر قرار دهند.

۲- در بررسی اهمیت یک موسسه، مجموعه وسیعی از عوامل می‌تواند به طور جداگانه یا به صورت ترکیبی در نظر گرفته شود. برای بررسی اهمیت یک موسسه، فهرستی از عواملی که البته فراگیر نیستند در زیر ذکر شده است.^{۳۵} از ناظران خواسته می‌شود در هر زمانی که مناسب است، حوزه وسیعی از معیارها را مدنظر قرار دهند.

۳- این امکان وجود دارد که مرکز توجه ناظر تلفیق و ناظران میزبان در نظارت موسسه مفروض متفاوت باشد. بنابراین آنها باید با یکدیگر در مورد منطق بررسی‌شان از موسسه و نظرشان در مورد اهمیت موسسه با یکدیگر گفتگو کنند. بنابراین توصیه می‌شود به طور دوره‌ای بررسی‌های یکدیگر از موسسه مفروض را مدنظر قرار دهند.

* برای دسترسی به متن کامل این دستورالعمل به آدرس: www.c-eps.org/pdfs/GL09.pdf مراجعه شود.

همکاری هنگ کنگ با ناظران خارجی

هنگ‌کنگ موافقت‌نامه‌ای با ناظران خارجی تنظیم کرده است، بانک مرکزی این کشور نیز اطلاعات به روز در مورد کشورهای محل عملیات بانک‌های هنگ‌کنگ را نگهداری می‌کند. متقابلاً مقامات نظارتی شعبه‌های خارجی بانک‌های هنگ‌کنگ اجازه دسترسی به این اطلاعات را دارند. ناظران خارجی می‌توانند همچنین به گزارش نظارتی بانک مرکزی هنگ‌کنگ در مورد شعبه‌های خارجی مستقر در هنگ‌کنگ دسترسی یابند.

بانک مرکزی هنگ‌کنگ نقش فعالی نیز در نشست هیئت رییس‌ها بانک‌های مرکزی اقیانوسیه و آسیای شرقی^{۳۵} بازی می‌کند. این نهاد در واقع سازمان همکاری بانک‌های مرکزی و مقامات پولی است که هدف اولیه آنها تقویت همکاری میان ۱۱ کشور عضو از آسیای شرقی و ناحیه اقیانوسیه است. این نهاد سه گروه کاری ایجاد کرده است: گروه کاری سیستم‌های پرداخت، گروه کاری توسعه بازارهای مالی و گروه کاری نظارت بانکی؛ بانک مرکزی هنگ‌کنگ در گذشته رییس گروه کاری نظارت بانکی بود و به عنوان عضو در دو گروه دیگر نیز شرکت می‌کرد. بانک مرکزی هنگ‌کنگ علاوه بر ارتباط با هیئت رییس‌ها بانک‌های مرکزی اقیانوسیه

و آسیای شرقی، روابط قوی خود با موسسه‌های نظارتی آمریکا و نهادهای ناحیه‌ای گروه ویژه اقدام مالی (FSRB) را نیز حفظ می‌کند. اخیراً مقامات هنگ کنگ و آمریکا یک برنامه تبادل دانش را با یکدیگر شروع کرده‌اند، به طوری که کارکنان بانک مرکزی هنگ کنگ از شبکه انتظامات جرایم مالی آمریکا و دفتر ارز و بازرسی این کشور بازدید و در نظارت‌های حضوری از بانک‌های آمریکا نیز شرکت کردند.

ماخذ: WB staff interviews with HKMA, 2006

پی‌نوشت‌ها:

1. Fit and proper tests.

۲. اینها ممکن است سوابق ثبتی موسسه‌های مجری قانون، هویت / گذرنامه، ناظران، اولیای امور مالیات، اولیای امور گمرک، ثبت زمین، ثبت ماشین، شرکت‌های ثبت، بانک‌های اطلاعات تجاری و غیره را نیز دربرگیرند.
۳. این نهادها شامل پلیس، واحدهای پلیس ویژه (برای مثال مواد مخدر و تروریسم)، سوابق کیفری، موسسه‌های ضد فساد مالی، گمرکات، سرویس‌های امنیتی داخلی و خارجی، ناظران، بازرسان مالیاتی و غیره می‌شود.
۴. یک گفتگو باید بین دولت و صاحبان کسب و کارهای غیرمالی و صاحبان حرف برای مثال وکلا، حسابداران و آژانس‌های معاملات املاک صورت بگیرد. برای مثال در کشور کره مأموران ارشد تطبیق در صنعت بانکداری یک شبکه تبادل دانش و اطلاعات رسمی تشکیل داده‌اند و در جلسات ماهانه خود در مورد تدوین مقررات در مطابقت با مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و سایر مقررات لازم با یکدیگر بحث می‌کنند.
۵. کشوری جزیره‌ای کوچک در کانال مناش بین انگلستان و فرانسه، استقلال یافته از انگلستان است.
۶. منظور اطلاعات خصوصی مشتری است.

۷. در ایتالیا FIU (واحد اطلاعات مالی) تحت عنوان Ufficio Italiano dei Cambi (UIC) نامگذاری شده است.

8. Basel Core Principles Methodology, CP 18, EC 11.

9. Prosecutor.

10. the principle of double jeopardy.

۱۱. ملاحظات مشابهی (اما در یک سطح متفاوت) در رابطه با تصمیم‌گیری ناظران ممکن است وجود داشته باشد، به این معنی که آیا اقدام شدیدتری از وضع مجازات اداری به‌کارگیرند یا به ارسال نامه اخطار ساده رضایت دهند.

12. AML Stakeholders.

13. The Public Prosecutions Office.

۱۴. در این راستا قابل توجه است که توصیه ۲۵ زیر عنوان نظارت و مقررات آورده شده است.

15. DNFBP: designated non financial businesses and professions.

۱۶. دستورالعمل‌ها برای روشن کردن قوانین و مقررات و استانداردهای بین‌المللی مفید هستند، به‌ویژه آنهایی که به تازگی اجرا شده‌اند. برای مثال در ژوئیه ۲۰۰۴ مقامات پولی هنگ‌کنگ الحاقیه‌ای منتشر کردند به عنوان دستورالعمل جلوگیری از پولشویی و نکاتی را شرح دادند که منعکس‌کننده توصیه‌های چهارگانه گروه اقدام مالی بود. در فرایند آماده‌سازی الحاقیه، مقامات پولی هنگ‌کنگ برای بحث در مورد نگرانی‌های مشترک و نظر عمومی و الزامات عملی معرفی دستورالعمل‌های جدید، با صنعت بانکداری مشورت کردند. در این رابطه، مقامات پولی هنگ‌کنگ کارگاه آموزشی در مورد موضوعات خاص مپ/ت مانند شناسایی کامل مشتری در بانک‌های خصوصی، روابط کارگزاری بانکی شامل مراکز فرامرزی، مشتریان سیاسی، معرفان ثالث و نقل و انتقالات بین‌مرزی برگزار کردند.

17. Beneficial ownership structures.

18. World Bank and IMF, 2004.

۱۹. در بانک مرکزی کره بر اساس دستورالعمل‌های واحد اطلاعات مالی کره، یک برنامه آموزشی جامع ترتیب داده شده است. این برنامه شامل آموزش مبارزه با پولشویی در مرکز آموزش بانک مرکزی کره، خودآموز شعبه، دوره آموزشی از طریق اینترنت برای همه کارکنان، آموزش از طریق پخش ماهواره‌ای بانک مرکزی کره، آموزش مبارزه با پولشویی از طریق گردهمایی مدیران کنترل داخلی و انتشار اطلاعیه در مورد انواع نقل و انتقالات غیرمعمول است. برای مثال در سال ۲۰۰۵ تعداد ۲۳ اطلاعیه در این خصوص منتشر شد.

20. *Beneficial owners.*

21. *The "fit and proper" criteria.*

22. *FATF-Style Regional Bodies (FSRBs),*

نهادهای فوق از نظر تشکیلات و وظایف شبیه گروه اقدام مالی هستند اما حوزه کار آنها یک منطقه خاص است، برخی از اعضای گروه اقدام مالی عضو نهادهای منطقه‌ای نیز هستند. برای اطلاع از این نهادها به منابع زیر مراجعه کنید:

- Financial Action Task Force on Money Laundering in South America (GAFISUD, <http://www.gafisud.org>), Caribbean Financial Action Task Force (CFATF, <http://www.cfatf.org>), Eurasian Group (EAG, <http://www.eurasiangroup.org>), Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group (ESAAMLG, <http://www.esaamlg.org>).

- Intergovernmental Action Group against Money-Laundering in Africa (GIABA, <http://www.giabsn.org>).

- Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF, <http://www.giabsn.org>).

۲۳. برای مثال در سال ۱۹۹۵ تعدادی از واحدهای اطلاعات مالی در بروکسل تصمیم گرفتند یک گروه غیررسمی به منظور تحریک همکاری بین‌المللی ایجاد کنند. برای اطلاع بیشتر در مورد گروه آگمنت به وب سایت زیر مراجعه کنید:

- <http://www.egmontgroup.org/>.

24. The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS).

25. securitization.

26. BCBS, History of the Basel Committee and its Membership, January 2007.

۲۷. نسخه کامل اصول نظارتی فوق را می‌توان در وب سایت‌های زیر ملاحظه کرد:

- <http://www.bis.org/publ/bcbs129.pdf>.

- <http://www.bis.org/publ/bcbs130.pdf> for the Methodology for assessing the BCP.

28. *The home supervisor.*

29. *Consolidate KYC Risk Management.*

30. *An effective group wide approach.*

۳۱. برای بحث‌های بیشتر در این خصوص به مراجع زیر مراجعه شود:

- The Basel CDD paper, paragraphs 63.

- <http://www.bis.org/publ/bcbs85.pdf>

علاوه بر مراجع فوق، کمیته بازل نیز مقاله‌ای منتشر کرده است که مطالعه آن برای بحث فوق مفید است. عنوان این مقاله عبارت است از:

“Sharing of financial records in connection with the fight against terrorist financing” (April 2002).

این مرجع خلاصه‌ای از جلسه ناظران گروه ۱۰ و متخصصان حقوقی کمیته بازل در دسامبر ۲۰۰۱ است.

۳۲. انجمن نظارت‌های مالی کشورهای اقیانوسیه، کمیته عربی در مورد نظارت بانکی، انجمن ناظران بانک‌های آمریکایی، گروه ناظران بانکی کارائیب، گروه کاری EMEAP در خصوص نظارت بانکی، کمیته اروپایی ناظران بانکی، کمیته نظارت بانکی سیستم اروپایی بانک‌های مرکزی، گروه ناظران بانکی فرانسوی زبان، کمیته ناظران بانکی شورای همکاری خلیج فارس، هیئت مدیره خدمات مالی اسلامی، گروه ناظران بانکی فرامرزی، گروه نظارتی ناحیه آسیای مرکزی و کشورهای مرز آسیا و اروپا (Transcaucasia) و کمیته ناظران بانکی آفریقای مرکزی و غرب.

۳۳. در این رابطه، دانشکده ناظران تحت پوشش کمیته ناظران بانکی اروپایی، مرجع است. برای اطلاع بیشتر نیز

می‌توان به مرجع زیر مراجعه کرد:

-<http://www.c-eps.org/press/documents/CEBS>

34. *Consolidating supervisor:*

نظارت تلفیقی، یک رویکرد جامع و فراگیر برای نظارت است که هدف آن ارزیابی توانایی کل یک گروه بانکی است. بر این اساس تمام خطرانی که یک بانک را تحت تأثیر قرار می‌دهد، در نظر گرفته می‌شود. نظارت تلفیقی توسط ناظر تلفیقی انجام می‌گیرد.

35. The Executives' Meeting of East Asia Pacific (EMEAP) Central Banks.

پیوست‌ها

جامعه جهانی به تاثیر مثبت اقتصادی، دسترسی وسیع به خدمات مالی آگاه است. یک سیستم مالی فراگیر تا حد امکان خدمات مالی^۱ مناسب را فراهم می کند، به ویژه برای قشر کم درآمد و آسیب پذیر اجتماعی که در گذشته به چنین خدمات و محصولاتی دسترسی نداشتند.

دولت هایی که متعهد به گشایش مالی^۲ می شوند، باید مطمئن شوند سیستم های مپ/تت آنها موثر و مطابق با استانداردهای بین المللی است و کنترل های صورت گرفته در مورد مپ/تت لزوماً سبب تضعیف دسترسی افراد نمی شود. کنترل های فوق اصولاً محدود و خاص هستند زیرا این کنترل ها با هدف شناسایی موارد سوء استفاده و ممانعت از سوء استفاده بالقوه از سیستم مالی انجام می شود. به هر حال اگر کنترل ها با دقت طراحی نشوند، این امکان وجود دارد که مشتری های شرافتمند طبقه آسیب پذیر اجتماع از استفاده از سیستم مالی محروم شوند. برای مثال قوانین مپ/تت ممکن است به گونه ای تدوین شود که برای شناسایی مشتریان نیاز به اسناد رسمی خاصی باشد که دستیابی به آنها برای اقشار کم درآمد به آسانی امکان پذیر نیست یا نیاز به صرف هزینه زیادی برای

دسترسی به این اسناد باشد. چنین الزاماتی نه تنها به گشایش مالی لطمه می‌زند بلکه به سیستم مپ/تت نیز صدمه می‌زند. اثربخشی یک سیستم مپ/تت بستگی به کشش آن دارد: اگر تعداد اشخاص استفاده‌کننده از سیستم و تعداد تراکنش‌ها بسیار زیاد و خارج از کشش سیستم باشد، در این صورت در یک اقتصاد بزرگ تعداد کمی از نقل و انتقالات مشکوک قادر به شناسایی خواهد بود.^۳ بنابراین وقتی که سیستم به طور حساسی به نیاز برای گشایش مالی پاسخ می‌دهد، مپ/تت نیز تقویت می‌شود.^۴

کنترل‌ها در خصوص مپ/تت اغلب پرهزینه هستند، بنابراین باید صرفاً کنترل‌های ضروری مورد نظر قرار گرفته و اعمال شوند. کنترل‌های سنتی که بیش از حد معمول باشد، بر مشتری‌های کم درآمد بار هزینه غیرضروری تحمیل می‌کند، همچنین ممکن است به رقابت در بازار لطمه بزند، به این صورت که کنترل‌ها هزینه‌های اجرایی عرضه‌کنندگان خدمات جزئی را به اندازه‌ای افزایش دهد که آنها مجبور به خروج از بازار شوند. این به نوبه خود ارایه خدمات مالی را محدود کرده و در نتیجه گشایش مالی را تضعیف می‌کند.

رویکرد مبتنی بر ریسک گروه ویژه اقدام مالی (FATF) و انعطاف بسیاری از توصیه‌های آن ساختاری برای یک سیستم اثربخش مپ/تت فراهم می‌کند که گشایش مالی نیز هست.^۵

۱-۱- الف طراحی سیاست مناسب

هر کشوری باید بین سیاست مپ/تت و سیاست گشایش مالی تعادل و هم‌ترازی ایجاد کند. این هم‌ترازی زمانی بهتر حاصل می‌شود که در سیاست‌گذاری مسایل خاص به طور آگاهانه‌ای مورد نظر قرار گرفته باشد. جایی که توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی اجازه انعطاف و مناسب‌سازی سیاست‌ها در خصوص مپ/تت را می‌دهد؛ هر کشوری باید برای سازگاری اقدامات در خصوص مپ/تت با محیط داخلی، به‌ویژه در مورد خطرات داخلی پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تلاش کند. مطالعه‌ای که اخیراً در این خصوص انجام شده، تعدادی دستورالعمل را مشخص می‌کند که به کشورها در فرمول‌بندی سیاست‌هایشان در این خصوص کمک می‌کند. این دستورالعمل‌ها در کادر الف - ۱-۱ خلاصه شده است.

زمانی که کشوری خط‌مشی خود را تنظیم می‌کند، به منظور اینکه مشخص شود آیا محصولات و خدمات مالی موجود، منجر به افزایش یا کاهش ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم می‌شوند، باید عواملی را در نظر بگیرد؛ این عوامل اغلب شامل ارزش نقل و انتقالات، ماهیت نقل و انتقالات مالی، ماهیت و ملیت طرفین نقل و انتقالات مالی است. محدودیت‌هایی که با نظر به عوامل فوق وضع می‌شود، می‌تواند برای محدود کردن خطر بالقوه پولشویی / تأمین مالی تروریسم ناشی از محصول مالی خاصی باشد (کادر الف - ۱-۲). برای کاهش خطرات پولشویی، محدودیت‌های پولی می‌تواند به کار گرفته شود، اما مناسبت آنها برای کنترل خطر تأمین مالی تروریسم توسط گروه ویژه اقدام مالی تأیید نشده است، زیرا هر چند پولشویی عموماً در مبالغ کلان صورت می‌گیرد، اما فعالیت‌های تروریستی با مبالغ نسبتاً کم نیز می‌تواند تأمین مالی شود. بنابراین محدودیت‌های پولی به خودی خود برای کنترل خطر تأمین مالی تروریسم موثر نیستند. هر چند برخی از کنترل‌های به کار گرفته شده به تنهایی موثرند، مکانیزم‌های کنترلی مرکب از چند کنترل، تأثیر بیشتری دارند، بنابراین زمانی که محدودیت‌های پولی نسبت به خطر تأمین مالی تروریسم مورد استفاده قرار می‌گیرد، مکانیزم‌های کنترلی مرکب از چند کنترل به کار گرفته می‌شود. تجربیات اخیر در مورد تحولات بانکداری از طریق تلفن همراه که در پیوست شماره دو شرح داده شده است، نشان‌دهنده رویکردی مبتنی بر رایحه خدمت به روش فوق است. درس‌هایی نیز از تجربیات آفریقای جنوبی در خصوص محصولات بانکی کم‌ریسک می‌توان گرفت که در پیوست شماره سه آمده است.

کادر الف - ۱-۱

ایجاد سیستم موثر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، حامی گشایش مالی؛ دستورالعمل‌های سیاستی

۱- تعیین خط‌مشی سیاسی در خصوص مپ/تت

پیش از اینکه یک نظام مپ/تت تصویب یا قانونی شود یا حتی اگر نظام مپ/تت به تصویب رسیده باشد، سیاست‌گذاران یا تنظیم‌کنندگان بخش مالی داخلی باید اثر متقابل، وضع کنترل‌ها در خصوص مپ/تت و گشایش مالی را مورد نظر قرار دهند. سیاست‌گذاران باید در پذیرش ساختار یا مقررات وضع شده در سایر کشورها برای کشور خود محتاط و مراقب باشند،

به این معنی که مناسبت یا اثر بالقوه کنترل‌ها برای کشور خود را مورد نظر قرار دهند؛

۲- دنبال کردن یک روش انعطاف‌پذیر و مشورتی

برای ایجاد تعادل بین کنترل‌های موثر در خصوص مپ/تت و گشایش مالی مناسب، لازم است تنظیم‌کنندگان بخش مالی به طور مستمر با گروه‌های ذینفع اصلی مشورت کند. این گروه‌ها شامل سازمان‌های مالی ثبت شده و ثبت نشده، موسسه‌های مجری قانون و دیگر سازمان‌های ملی، به‌ویژه آنهایی که مسئول شناسایی زیرساخت‌های ملی هستند؛

۳- تعریف و ارزیابی ریسک

سیاست‌گذاران بخش مالی، تنظیم‌کنندگان ذیربط و مجریان قانون و موسسه‌های اطلاعاتی باید با تکیه بر اطلاعات فراهم‌شده توسط موسسه‌های مالی رسمی و غیررسمی و سایر موسسه‌های ذیربط، خطرات تأمین مالی تروریسم و پولشویی داخلی را بررسی کنند. این خطرات باید برای زیربخش‌های مالی، سازمان‌ها، نقل‌وانتقالات مالی، گروه‌های مشتری یا سایر ویژگی‌های مربوط (برای مثال منطقه جغرافیایی) مشخص شود، سپس با نظر به نتایج حاصل، اولویت‌های وضع مقررات و کنترل برای موارد فوق مشخص شود؛

۴- مشخص کردن گروه‌های آسیب‌پذیر و محروم شده از سیستم مالی

به منظور مشخص کردن حوزه اثر بالقوه کنترل‌ها در خصوص مپ/تت بر گشایش مالی، باید گروه‌های محروم شده از استفاده از سیستم مالی شناسایی، همچنین علل اصلی این محرومیت‌ها مشخص شود. گروه‌های محروم به تمام افرادی گفته می‌شود که از خدمات مالی ارائه شده توسط موسسه‌های مالی ثبت شده، محروم شده‌اند و اساساً شامل افراد کم‌درآمد، مهاجران غیرقانونی و غیررسمی می‌شوند؛

۵- ارزیابی مجموعه منابع داخلی

در صورتی که وضع کنترل‌های مپ/تت مطابق یا در حدود مجموعه منابع داخلی نباشد، نه تنها به مدیریت موثر ریسک مپ/تت کمک نمی‌کند، بلکه منجر به افزایش محرومیت مالی می‌شود. منابع ملی اساسی که باید مورد ارزیابی قرار گیرند عبارتند از: (۱) ظرفیت عرضه‌کنندگان خدمات مالی (۲) ظرفیت مقام ناظر / تنظیم‌کننده بخش مالی (شامل واحد اطلاعات مالی) و (۳) سطح پوشش، درستی و قابلیت دسترسی سیستم‌های شناسایی ملی یا سایر سیستم‌های شناسایی اشخاص و فعالیت‌های مالی؛

۶- کاهش کنترل‌ها در مورد نقل‌وانتقالات کم ریسک

در جایی که خطر پولشویی کم است، کاهش کنترل‌ها می‌تواند گشایش یا تأمین مالی فراگیر را تسهیل کند. این تعدیلات به کاهش مشکلات مشتریان برای تهیه اسناد تعیین هویت یا آدرس اقامت کمک می‌کند. همچنین هزینه‌های تطبیق ناشی از الزامات سیستم‌ها و تعهدات در خصوص نگهداری سوابق و شناسایی کامل مشتری را برای سازمان‌های مالی کاهش می‌دهد. (به‌ویژه الزام برای حفظ سوابق فیزیکی به خصوص در مورد نقل‌وانتقالات تک موردی^۶)

۷- مراحل کنترل‌های مبارزه با پولشویی مبتنی بر ریسک

در جایی که کشورها ظرفیت اجرای کامل و موثر کنترل‌ها در خصوص مپ/تت در مورد تمام نقل‌وانتقالات مربوط و سازمان‌ها را به طور یک جا ندارند، یک روش تریبی^۷ می‌تواند

دنبال شود، به طوری که سطح کنترل‌های وضع شده متناسب با ظرفیت نهاد تنظیم‌کننده و سازمان‌های درگیر مبارزه با پولشویی باشد. به منظور اطمینان یافتن از اجرای استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی، باید ترتیب و تناسب یا درجه کنترل‌ها همراه با مدیریت افزایش ظرفیت مورد نیاز برای اجرای کامل و موثر کنترل‌ها در خصوص مپ/تت باشد.

۸- شکل‌گیری اصلاحات مبتنی بر بازار

دو هدف کنترل‌های مپ/تت و گشایش مالی می‌تواند به میزان زیادی توسط مشوق‌های بازار بهبود یابد. این مشوق‌ها عبارتند از: (۱) رسمی کردن عرضه‌کنندگان خدمات مالی غیررسمی یا ثبت نشده و یا (۲) انتقال استفاده‌کنندگان از خدمات مالی غیررسمی به طرف عرضه‌کنندگان رسمی و ثبت شده خدمات فوق؛ اگر چه این اصلاحات دقیقاً بخشی از مقررات مپ/تت نیست، اما اثر کوتاه‌مدت آنها روی هر دو هدف ممکن است مهمتر از مقررات واقعی مپ/تت باشد، بنابراین اصلاحات فوق باید به خوبی توسط تنظیم‌کنندگان که به دنبال اجرای کنترل‌های مپ/تت هستند، مورد نظر قرار گیرد؛

۹- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های شناسه ملی

اگر زیرساخت‌های شناسه ملی کشوری و سایر بانک‌های اطلاعاتی خصوصی سطح پوشش کمی دارند، دارای نواقصی هستند یا اینکه به آسانی و با هزینه معقولی قابل دسترس برای سازمان‌های مالی نباشد، دولت باید این نواقص را مورد نظر قرار داده، در جهت رفع آنها اقدام‌هایی انجام دهد.

ماخذ:

Bester, H., D. Chamberlain L. de Koker, C. Hougaard, R. Short, A. Smith, and R. Walker. Implementing FATF standards in developing countries and financial inclusion: Findings and guidelines FIRST Initiative (2008).

۲-۱- الف- اهمیت نظارت مناسب

در کشوری که گشایش مالی اولویت دولت نیست، مقام ناظر تمایل دارد تمرکز نسبتاً کمتری روی کنترل موسسات در خصوص مپ/تت داشته باشد. موسسه‌هایی که کنترل‌های سنتی را برقرار می‌کنند، معمولاً می‌توان انتظار گزارش مثبت از آنها داشت. به هر حال کشوری که از گشایش مالی حمایت می‌کند، مقام ناظر نیز مناسبت کنترل‌ها در ارتباط با خطر ناشی از ارایه محصولات و خدمات بانکی و مالی را مورد نظر قرار خواهد داد. کنترل‌های سنتی برای محصولات و خدمات پرریسک لازم است اما الزاماً برای محصولات کم‌ریسک مناسب نیست. این کنترل‌ها ممکن است به هدف‌گیری ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم در سطوح پایین حاصل از محصولات و خدمات مالی کمک کند، اما این کنترل‌ها ممکن است اثر منفی جدی بر دسترسی به این محصولات بگذارند. اگر کنترل‌ها

منجر به تضعیف دسترسی مالی شوند، آنها تأثیر اولیه مپ/تت را نیز محدود خواهند کرد، در نتیجه اهداف وسیع‌تر مپ/تت نیز تضعیف می‌شود. اگر ناظر معتقد باشد یک سازمان متشکل، کنترل‌های بسیار دقیق و هوشمندانه روی محصول خاصی به کار گرفته است، لازم است با آن سازمان در مورد علت این کنترل‌ها گفتگو شود. یک سازمان متشکل باید خود را در مقابل سوء استفاده جنایی حفظ کند. بنابراین ناظر باید مراقب مداخله باشد و در صورتی که سازمان معتقد باشد کنترل‌ها نامناسب هستند، ناظر باید تأکید بر رقیق کردن کنترل‌ها داشته باشد. ممکن است آشکار شود که طراحی کنترل‌ها بدون تجزیه و تحلیل مناسب یا درک خطرات یا تأثیرات کنترل‌ها صورت گرفته است. اگر چنین باشد، ناظر می‌تواند از سازمان در مورد کیفیت کلی بررسی ریسک و فرایند مدیریت ریسک سوال کند. اگر مشخص شود، نامناسب بودن کنترل‌ها ناشی از ناآگاهی بوده است و سازمان به نا آگاهی خود در این رابطه اعتراف کند، در این صورت ممکن است به منظور حمایت از تغییر و تحولات و پذیرش کنترل‌های مناسب، دستورالعملی برای سازمان تهیه شود. با این حال اگر ناظر نتیجه بگیرد که کنترل‌های مپ/تت برای حذف مشتریان کم‌درآمد به کار گرفته شده است، ممکن است مداخله نظارتی لازم باشد.

فرایند نظارتی باید برای بررسی خطر استفاده مجرمانه از محصولات مالی کم‌خطرتر نیز به کار گرفته شود. طراحی کنترل‌ها به طور طبیعی بر اساس فرضیات در مورد خطرات مترتب بر محصولات و خدمات ارائه شده توسط سازمان ذیربط است. بنابراین بعد از به کارگیری کنترل‌ها، آزمون فرضیات فوق مهم است.^۸ ناظر باید رسیدگی کند آیا کنترل‌ها با یک روش عملی مقرون به صرفه‌ای با خطر مقابله می‌کند. عوامل اصلی که باید در نظر گرفته شود عبارتند از:

- معیار بانک برای محصول یا خدمت کم‌ریسک
- ماهیت و میزان کنترل‌های اعمال شده؛
- توانایی کنترل‌ها برای کاهش خطر مترتب بر محصولات و خدمات ارائه شده توسط سازمان مزبور؛
- آیا کنترل‌های مقرون به صرفه‌تر دیگری می‌تواند توسط بانک به کار گرفته شود؛

■ آیا عموم مردم قادر هستند الزامات حاکم بر کنترل‌ها را به آسانی تأمین کنند.

بازرس باید آمارهایی در مورد تقلب هویت، دزدی، پولشویی و تأمین مالی تروریسم که از طریق محصولات پرخطرتر و کم‌خطرتر موسسه مورد بررسی صورت گرفته است را درخواست کند، البته در صورتی که این آمارها قابل دسترس باشند (در عمل کمتر اتفاق می‌افتد)، به منظور بررسی صحت فرضیات در خصوص خطرات محصولات فوق، باید این آمارها تجزیه و تحلیل شوند. در واقع انتظار می‌رود، محصولات کم‌خطر نیز تا حدودی مورد سوء استفاده مجرمانه قرار بگیرند. به هر حال سوء استفاده از این محصولات باید محدود شود و سطح سوء استفاده اساساً کمتر از سوء استفاده از محصولات پرریسک باشد. اگر آمارهای مذکور، فرضیات را تأیید نکنند، در این صورت لازم است درباره مقررات مربوط و طراحی کنترل‌های انجام شده توسط سازمان‌های مورد بررسی، تجدید نظر شود.

کادر الف-۱-۲

روش‌های شناسایی مشتری در آفریقای جنوبی

آفریقای جنوبی درصدد است از پایه خدمات مالی اساسی به افراد کم درآمد را تسهیل کند. بنابراین داشتن محل سکونت و تأیید آدرس محل سکونت به‌ویژه، برای استفاده از محصولات مالی اساسی، الزامی است. به منظور کاهش هر نوع خطر پولشویی / تأمین مالی تروریسم، خطراتی که ممکن است در صورت کاهش الزامات، به‌وجود آیند^۱، از پایه این محصولات مشروط به انجام کنترل‌ها و وضع محدودیت‌های زیر شده است:

۱- نوع مشتری؛ محصولات تنها برای اشخاص حقیقی قابل دسترس هستند، شرکت‌ها و دیگر اشخاص حقوقی نمی‌توانند از این محصولات استفاده کنند.

۲- ملیت مشتری؛ مشتریان باید شهروند آفریقای جنوبی و یا مقیم این کشور باشند.

۳- نقل و انتقالات داخلی: انتقالات برون مرزی به جز برای پرداخت‌های نقطه فروش^۱ یا برداشت نقدی در حوزه پولی مشترک واحد پول آفریقای جنوبی، انجام نخواهد گرفت.

۴- محدودیت‌های پولی؛ همچنان که محدودیت ماهیانه روی برداشت‌ها، انتقال‌ها و پرداخت‌ها وجود دارد، محدودیت روزانه نیز وجود دارد. اگر محصول بانکی، یک حساب کاربری باشد، روی تراز حساب می‌تواند محدودیت وضع شود. محدودیت دیگر، محدودیت بر مشتری است، به این معنی که مشتری در یک بانک یا موسسه مالی بیش از دو حساب نداشته باشد.

پی‌نوشت‌ها:

1. Demirgüç - Kunt, A., T. Beck, and P. Honohan. Finance for all Policies and pitfalls in expanding access The World Bank (2008). <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTPRRS/EXTFINFORALL/>

2. financial inclusion or inclusive financing

گشایش مالی یا تأمین مالی فراگیر به معنی ارائه خدمات مالی با هزینه مقرون به صرفه برای اقشار کم درآمد و محروم اجتماع است. این مفهوم از اوایل هزاره دوم اهمیت پیدا کرده است و رابطه مستقیمی با فقر دارد، چراکه اعتقاد بر این است که از نظر ماهیت، خدمات بانکی یک نوع کالای عمومی است بنابراین باید بدون تبعیض در اختیار تمام اقشار جامعه قرار گیرد. در حال حاضر تأمین مالی فراگیر هدف مشترک بانک‌های مرکزی بسیاری از کشورهای در حال توسعه است.

3. De Koker, L. "Money laundering control and suppression of financing of terrorism: Some thoughts on the impact of customer due diligence measures on financial exclusion." 2006 (1) Journal of Financial Crime 26 43-44.

4. Bester, H., D. Chamberlain, L. de Koker, C. Hougaard, R. Short, A. Smith, and R. Walker. Implementing FATF standards in developing countries and financial inclusion: Findings and guidelines FIRST Initiative (2008).

5. Isern, J., D. Porteous, R. Hernandez-Coss, and C. Egwuagu. AML/CFT regulation: Implications for financial service providers that serve low-income people. CGAP Focus Note 29 (2005). <http://www.microfinancegateway.org/content/article/detail/27418>

6. one-off transaction .

نقل و انتقالی که فقط یک بار انجام می‌گیرد.

7. sequencing approach.

8. De Koker, L. Money laundering and terror financing risk management of low risk financial products and services in South Africa. FinMark Trust (2008).

9. De Koker, Money laundering and terror financing risk management of low risk financial Products and services in South Africa. FinMark Trust 2008

10. point-of-sale payments

بسیاری از بانک‌ها گاهی اوقات خدمات بانکی موبایلی ارائه می‌دهند. حساب پشتیبان این خدمات می‌تواند یک حساب سنتی باشد، البته در صورتی که صاحب حساب به بانک مراجعه و دریافت خدمات بانکی موبایلی با استفاده از حساب سنتی خود را درخواست کند. به هر حال اخیراً تعدادی از کشورها خدمات مالی محدودی را از طریق موبایل مجاز کرده‌اند، به‌ویژه ارائه خدمات بانکی از طریق حساب‌هایی که بدون ارتباط حضوری مشتری با بانک یا نماینده آن از طریق موبایل، باز و فعال شده باشد^۳ (Lyman, T. D. Porteous ۲۰۰۸). لی من پرتوس خدمت بانکی از طریق موبایل را به عنوان خدمات بانکی موبایلی افزوده شده^۴ طبقه‌بندی می‌کند و معتقد است که ایجاد حساب بانکی تلفنی یا موبایلی می‌تواند خدمات مالی را به سمت بانکداری موبایلی و بانکداری بدون بانک^۵ گسترش دهد. خدمات مالی نقل و انتقال وجوه از طریق موبایل، کانال نیرومندی برای گسترش دسترسی مالی است، به‌ویژه در کشورهایی با قلمرو وسیع و جمعیت پراکنده که نمی‌توانند بانکداری سنتی مبتنی بر شعبه را تقویت کنند^۶. با انجام نقل و انتقالات متداول

نقدی از طریق موبایل، این نقل و انتقالات نیز رسمیت پیدا می‌کنند. البته با توسعه این نوع نقل و انتقالات، امکان سوءاستفاده از این خدمات نیز افزایش می‌یابد، بنابراین سیستم‌های/تت نیز باید توسعه یابد. در خصوص ارائه خدمات بانکی از طریق موبایل در یکی از مقالات بانک جهانی آسیب‌پذیری‌های محتمل زیر معرفی شده است:

□ گمنامی^۸، خطر عدم شناسایی هویت واقعی مشتری؛
 □ پنهان‌سازی^۹، قابلیت پنهان کردن میزان کامل وجوه، مبدا و مقصدهای نقل و انتقالات وجوه؛

□ سرعت^{۱۰}، قابلیت انجام سریع نقل و انتقالات غیرقانونی؛
 □ ضعف نظارتی^{۱۱}، خطر عدم شفافیت نقش و مسئولیت‌های تنظیم‌کنندگان مالی و ارتباطات سبب کاهش کیفیت نظارت می‌شود.

مقاله فوق توصیه می‌کند زمانی که خطرات واقعی پولشویی و تأمین مالی تروریسم در مورد خدمات مالی از طریق موبایل مورد بررسی قرار می‌گیرد، به کارگیری رویکرد مبتنی بر خدمت بهتر از رویکرد مبتنی بر عرضه‌کننده خدمت است. عرضه‌کنندگان خدمات مالی بانکی مختلف توسط شبکه‌های ارتباطی، کارت‌های اعتباری و بخش‌های تجارت موبایلی از طریق سیستم‌های پرداخت عامل و تلفن موبایل درون بخش خدمات مالی، پریسک به نظر می‌آیند، اما خطرات بالقوه با احتمال بیشتری بستگی به ویژگی‌ها و پیچیدگی‌های خدمت ارائه شده تا ارائه‌دهندگان خدمت دارد.

یک رویکرد مبتنی بر خدمت، ضمن اینکه برای مشخص کردن و کاهش خطرات واقعی پولشویی و تأمین مالی تروریسم انعطاف بیشتری از خود نشان می‌دهد، برای ایجاد فضای کاری برابر برای تمام ارائه‌دهندگان هر نوع خدمت نیز مطلوب‌تر است. مقاله فوق توصیه می‌کند برای تجزیه و تحلیل ریسک تأمین مالی تروریسم و پولشویی و اقدامات موثر برای کاهش ریسک، باید چهار نوع خدمت مالی ارائه‌شده از طریق موبایل به‌طور جداگانه تجزیه و تحلیل شود. این چهار نوع خدمت عبارتند از:

□ ارائه اطلاعات مالی از طریق موبایل؛ مشتری بدین وسیله قادر خواهد بود اطلاعات حساب شخصی خود و نیز اطلاعات مالی کلی را بدون انجام

نقل و انتقالات مشاهده کند،

□ حساب‌های محرمانه و بانکی موبایلی؛ دارندگان حساب‌های محرمانه بانکی موبایلی قادر هستند نقل و انتقالات وجوه خود را به وسیله موبایل اداره کنند.

□ پرداخت‌های موبایلی^{۱۲}؛ دارندگان حساب‌های محرمانه و غیربانکی قادر هستند پرداخت‌های خود را به وسیله موبایل انجام دهند.

□ پول موبایلی^{۱۳}؛ کاربران را قادر می‌سازد، ارزش پول خود را در موبایل یا حساب موبایلی خود به صورت پول الکترونیکی ذخیره کنند، این پول‌ها می‌تواند برای اهداف چندگانه مورد استفاده قرار گیرد از جمله انتقال به کاربران دیگر و تبدیل آن به پول نقد است.

این خدمات که در عمل اغلب به صورت ترکیبی هستند مجموعه خطرات متفاوتی دارند. خدماتی که با روش‌های خدمات مالی سنتی فاصله بیشتری دارند، در معرض خطر بیشتری هستند اما قابلیت بیشتری نیز برای پیشبرد گشایش مالی دارند. این خدمات به طور طبیعی خطر پابینی ندارند اما اگر اقدامات کنترلی مناسبی انجام گیرد، سوء استفاده بالقوه از این خدمات برای پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌تواند کاهش یابد. مقاله منتشره توسط بانک جهانی برای کاهش خطرات خدمات بانکی موبایلی، تدابیری را مشخص می‌کند. این خطرات و تدابیر مناسب برای مقابله با آنها عبارتند از:

□ خطر گمنامی، از طریق بهبود رویه‌ها و ابزارهای شناسایی مشتری می‌تواند کاهش یابد؛

□ خطر پنهان‌سازی، از طریق محدودیت‌های نقل و انتقالات و دریافت اطلاعات کامل از مشتری و سیستم‌های کنترل و گزارش‌دهی می‌تواند کاهش یابد؛

□ خطر سرعت، از طریق انواع مشخص علائم هشدار نقل و انتقالات و مدیریت ریسک عرضه‌کنندگان ثالث^{۱۴} می‌تواند کنترل شود.

□ خطر ضعف نظارتی، از طریق دستورالعمل‌های شفاف در مورد خدمات بانکی موبایلی، مجوزدهی شفاف‌تر و مقررات عرضه‌کنندگان، مدیریت و نظارت موثر ریسک درون موسسه‌های عرضه‌کننده خدمات مالی موبایلی بانکی و غیربانکی می‌تواند کاهش یابد. خطرات تأمین مالی تروریسم و پولشویی ناشی

از خدمات مختلف باید ارزیابی شود، اما این خطرات می‌تواند در قالب رویکرد نظارتی مبتنی بر ریسک توصیه شده توسط گروه ویژه اقدام مالی به‌طور موثری مدیریت شود.

پی‌نوشت‌ها:

1. Chatain, P-L., R. Hernández-Coss, K. Borowik, and A. Zerzan. Integrity in Mobile Phone Financial Services, working paper 146, The World Bank (2008).
2. *The branchless banking.*
3. Lyman, T., D. Porteous, and M. Pickens. Regulating transformational branchless banking: Mobile phones and other technology to increase access to finance. CGAP Focus Note 43 (2008) (<http://www.cgap.org/p/site/c/template.rc/1.9.2583>). Ivatury, G. and I. Mas. The early experience with branchless banking. CGAP Focus Note 46 (<http://www.cgap.org/p/site/c/template.rc/1.9.2640>).
4. *“Additive” mobile banking.*
5. *Unbanked banking.*
6. D. Porteous. Just how transformational is m-banking? (a study commissioned by FinMark Trust) (http://www.finmarktrust.org.za/Documents/transformational_mbanking.pdf). (2007).
7. Lyman, T., D. Porteous, and M. Pickens. Regulating transformational branchless banking: Mobile phones and other technology to increase access to finance. CGAP Focus Note 43 (2008) (<http://www.cgap.org/p/site/c/template.rc/1.9.2583>).
8. *Anonymity.*
9. *Elusiveness.*
10. *Rapidity.*
11. *Poor regulatory and supervisory oversight.*
12. *Mobile payments.*
13. *Mobile money.*
14. *Third-party provider*

مؤسسات حرفه‌ای که از طرف یک شرکت یا مؤسسه مالی برای ارائه خدمت به مشتریان آن مؤسسه مالی / شرکت به‌کار گرفته می‌شوند.

آفریقای جنوبی به منظور افزایش گشایش مالی سیستمی را ایجاد کرده که به بانکها اجازه می‌دهد محصولات مالی اساسی را ارایه دهند. هنگام ارایه محصولات فوق کنترل‌های ساده‌ای انجام می‌گیرد. اخیراً در مطالعه‌ای، ماهیت و وسعت جرایم صورت گرفته با استفاده از این محصولات بررسی شده است. بر اساس یافته‌های این مطالعه سطح جرایم صورت گرفته با استفاده از این محصولات در مقایسه با سایر محصولات مالی استاندارد پایین‌تر است. این مطالعه دستورالعمل‌هایی را مشخص می‌کند که به تنظیم‌کنندگان مقررات برای طراحی سیستم مشابه و مناسب دیگری برای ارایه محصولات فوق کمک می‌کند.

○ طراحی يك ساختار کم خطر، مراقب برای ارایه محصولات مالی توسط بانکها مقام تنظیم‌کننده‌ای که نگران کاهش دسترسی مردم به خدمات مالی در اثر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است، باید ساختاری شفاف و با جزییات برای ارایه محصولات مالی مختلف طراحی کند که این نگرانی را رفع کند. طراحی ساختار فوق باید براساس انجام تحقیق در مورد نیازها و واقعیت

باشد. زمانی که يك ساختار کم‌خطر - مراقب به کار گرفته می‌شود، تنظیم‌کننده باید امکان استفاده و سوءاستفاده از محصولات مالی مورد نظر را مشخص کند. به منظور اطمینان از اینکه در این ساختار خطر نامناسبی وجود ندارد، باید سوءاستفاده مجرمانه اتفاق افتاده را تجزیه و تحلیل کنند. اگر سطوح خطر نگران‌کننده بود، باید تعدیلات مناسب برای اصلاح ساختار انجام گیرد.

□ بررسی و مدیریت ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم محصولات کم‌ریسک بانک‌ها باید آگاهانه ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم که احتمالاً همراه با محصولات مالی کم‌ریسک است را بررسی کنند. محصولات مالی دارای ریسک، حتی در صورت پایین بودن ریسک هم باید مورد نظر قرار گرفته، ریسک آنها مدیریت شود. برای مدیریت ریسک لازم است، موارد سوءاستفاده از محصولات مالی، مورد نظر و بررسی قرار گیرد، همچنین با نظر به تجربیات عملی در خصوص کنترل‌های صورت گرفته در مورد محصولات مالی، باید کنترل‌های فوق بررسی شود. باید این نکته را در نظر داشت که مجموعه ریسک بسیاری از محصولات کم‌ریسک نیز رو به افزایش است، چرا که علی‌رغم وضع محدودیت‌ها برای ارابه محصولات مالی، افراد مجرم و متخلف پیوسته به دنبال یافتن روش‌هایی برای دور زدن کنترل‌ها و سوءاستفاده از محصولات مالی هستند. بنابراین در این راستا برای اینکه اطمینان حاصل شود که در صورت لزوم می‌توان کنترل‌های مضاعف یا مختلف وضع کرد، کنترل و بازبینی ریسک‌های محصولات اهمیت می‌یابد؛ در این جریان مقایسه مجموعه ریسک محصولات کم‌ریسک با محصولات استاندارد پرریسک نیز مهم است. یک نگاه مقایسه‌ای این اطمینان را می‌دهد که سوءاستفاده سطح پایین از محصولات کم‌ریسک منجر به وضع کنترل‌های نامناسب نشود.

□ اطلاعات کامل و ویژگی‌های مهم مشتری‌ها

بانک‌ها باید مشتری‌های خود را شناسایی کنند و مشخصات آنها باید بر اساس الزامات سیستم مپ/ت ملی، تأیید شود. در این صورت این اطمینان حاصل می‌شود که بانک مشتری خود را می‌شناسد. به هر حال از دیدگاه مدیریت

ریسک مپ/تت، هویت مشتری به تنهایی لزوماً خیلی مفید نیست، بلکه اطلاعاتی مانند منبع درآمد و محصولات مالی که انتظار می‌رود مشتری مورد استفاده قرار دهد، ارزش بیشتری دارد؛ زیرا این اطلاعات بانک را قادر می‌سازد تصویری از مجموعه نقل و انتقالات مشتری به دست آورد. زمانی که نقل و انتقالات مشتری از این تصویر کلی منحرف شود، معمولاً انگیزه‌ای برای بررسی مشتری و حساب او خواهد بود که ممکن است منجر به گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک شود. در مقایسه با تأیید مستند^۲ مشخصات مشتری، برجسته‌نمایی^۳ ویژگی‌های خاص حرفه مشتری روشی نسبتاً ارزان‌تر و کم‌زحمت‌تر است. ثبت اطلاعات مشتری ساده است و در مرحله اول این اطلاعات چه تأیید شده و چه تأیید نشده باشند با ارزش هستند. ثبت اطلاعات کامل و ویژگی‌های برجسته و مهم مشتری‌ها نه تنها منجر به بهبود اثربخشی کنترل نقل و انتقالات می‌شود، بلکه باعث صرفه‌جویی در هزینه می‌شوند، زیرا بازرس در جایی که ملاحظه می‌کند نقل و انتقالات غیرمعمول رخ داده است با نظر به ویژگی‌های حرفه‌ای خاص مشتری، ممکن است آن را توجیه‌پذیر دانسته و به بررسی خاتمه دهد.

□ کنترل مشتری‌های خارج از گروه هدف

زمانی که بانک‌ها اجازه می‌دهند مشتری‌های ثروتمندتر، محصولات طراحی شده برای افراد کم‌درآمد و آسیب‌پذیر اجتماعی را به کارگیرند، بانک‌ها باید اقدامات کنترلی در مورد این مشتری‌های ثروتمند را مورد نظر قرار دهند. به عبارت دیگر در جایی که برای محصول مالی خاص، گروه مشتری هدف تعریف شده و کنترل‌های مناسب برای گروه هدف نیز طراحی شده است، وقتی افرادی خارج از گروه هدف متقاضی این محصولات می‌شوند و به این محصولات دسترسی می‌یابند بانک باید مراقب باشد. البته لازم نیست که مانع دسترسی آنان شوند اما لازم است که کنترل‌های اضافی و مناسبی بر آنها وضع شود.

□ انجام دقیق نظارت، آموزش و کنترل مأموران

بانک‌هایی که نمایندگانی را برای فروش محصولات مالی خود و کمک به

مشتری‌های بالقوه برای گشایش حساب به کار می‌گیرند، باید با دقت، ریسک مترتب بر این نمایندگان را مدیریت کنند. نمایندگان معمولاً خارج از محیط شعبه و تشکیلات بانک کار می‌کنند. آنها ممکن است، ارزش‌های سازمانی بانک را نادیده بگیرند یا تمایل شدید خاصی نسبت به دریافت حق امتیاز نمایندگی بانک داشته باشند. بنابراین نمایندگی‌ها نسبت به فساد مالی بیشتر آسیب‌پذیر هستند. زمانی که مبنای کار با نمایندگی‌ها کارمزد باشد، احتمال گشایش حساب توسط نمایندگی‌ها بیشتر از امتناع از گشایش حساب است. بنابراین باید قبل از دادن مجوز نمایندگی، سوابق متقاضیان به دقت بررسی شود. برای مثال باید سوابق کیفری اشخاص متقاضی مورد بررسی قرار گیرد، علاوه بر این نمایندگی‌های جدید باید نسبت به ارزش‌ها و اصول اخلاقی بانک آشنا شوند. بررسی جهت‌گیری‌های اخلاقی نمایندگان باید مستمر باشد تا بدین وسیله اطمینان حاصل شود که نمایندگی‌ها حامی ارزش‌های اخلاقی بانک و حافظ بانک در مقابل سوءاستفاده‌های مجرمان هستند. از آنجا که نمایندگی‌ها بخشی از جریان عمل‌کنترلی بانک هستند، بنابراین باید به آنها در مورد رویه‌های کنترل پولشویی آموزش داده شود و به‌ویژه امکانات و راه‌کارهایی برای افزایش قابلیت آنها در تشخیص مدارک شناسایی هویت جعلی و مشتریان مشکوک فراهم شود. زمانی که نمایندگی‌ها نسبت به اهمیت کنترل‌ها در خصوص مپ/ت آگاه شوند، آنها با نظر به جایگاه خود امکان شناسایی و تشخیص ریسک مشتری را دارند.

□ وضع محدودیت برداشت از حساب بدون مراجعه به شعبه

به نظر می‌رسد، اشخاص مجرم نسبت به محدودیت‌های برداشت نقدی روزانه حساس هستند، به‌ویژه در رابطه با برداشت توسط ماشین‌های خودپرداز بانکها و موسسه‌هایی که به طور محافظه‌کارانه محدودیت برداشت‌های روزانه وضع می‌کنند در مقایسه با بانکها و موسسه‌هایی که محدودیت برداشت‌های روزانه بلندنظرانه‌تری دارند، بیشتر می‌توانند از خود در مقابل سوءاستفاده حفاظت کنند. در صورتی که مشتری از صافی‌های کنترلی خاصی عبور کرده باشد، این امکان وجود دارد که محدودیت‌های عمومی برای او کمتر شود و حد برداشت بیشتری از حساب بدون مراجعه به شعبه به او داده شود.

○ آموزش مشتری‌ها

بسیاری از کاربران محصولات بانکی کم‌ریسک، برای سیستم بانکی جدید هستند. اکثریت آنها لزوماً درکی از خطرات اجازه استفاده فرد دیگری برای به‌کارگیری حساب آنها حتی با مبالغ بسیار اندک برای انجام نقل و انتقالات به منظور پولشویی ندارند. همچنین آنها درکی ندارند از اینکه چگونه آنها می‌توانند با گشایش یک حساب برای افراد مجرم و متخلف مورد سوء استفاده قرار گیرند. بنابراین لازم است به مشتری‌ها هشدار داده شود و آنها را نسبت به این خطرات آگاه کرد و این موضوع به عنوان بخشی از ارتباط مداوم بانک با مشتری‌ها باید مورد تاکید قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها:

1. De Koker, Money Laundering and Terror Financing Risk Management of Low-risk Financial Products and Services in South Africa. FinMark Trust (2008).

2. *document-based verification.*

به معنی تأیید مشخصات مشتری بر اساس سند و مدرک معتبر است.

3. *profiling.*

برجسته‌نمایی، به معنی این‌که ویژگی‌های مهم مشتری از جمله درآمد، محصولات مالی مورد استفاده و حجم نقل و انتقالات مشتری مورد نظر و بررسی قرار گیرد.

با عنایت به تفاوت قوانین و مقررات و سیاست‌های کشورهای مختلف، تدوین رویه‌های نظارتی یکسان برای به کارگیری در هر کشوری مشکل است. البته برخی از رویه‌های نظارتی و مفاهیم نظارتی می‌تواند توسط کشورها پذیرفته شود یا در صورت لزوم با تعویلاتی توسط کشورها به کار گرفته شود. این پیوست بسیاری از عقاید رایج شده در متن اصلی کتاب به‌ویژه در فصل ۵ را عینی و ملموس می‌کند. بسیاری از رویه‌ها از کتاب راهنمای مورد استفاده توسط تنظیم‌کنندگان بانکی آمریکا اقتباس شده است. این کتاب که از طریق اینترنت قابل دسترسی است، بسیار جامع است و بسیاری از توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و بهترین اقدامات بین‌المللی دیگر علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم را در برمی‌گیرد. نمونه‌های خاصی در آن تا حدودی توسط کارشناسان بانک جهانی اصلاح شده به طوری که کشورها می‌توانند به راحتی آنها را در شرایط بانکی کشور خود به کارگیرند. در این پیوست، بخش پ-۴-۱ به شرح مراحل سازمان‌دهی نظارت، فرایند برنامه‌ریزی و تعیین حوزه نظارتی می‌پردازد. بخش پ-۴-۲ به شرح بررسی ریسک پ/ت/ت بانک اختصاص دارد. بخش پ-۴-۳ به شرح ارزیابی برنامه

تطبیقی مپ/تت بانک می‌پردازد. بخش پ-۴-۴ به معرفی سایر سطوحی می‌پردازد که به عنوان بخشی از فرایند نظارت حضوری باید مورد نظارت قرار گیرد. این بخش تمرکز خاصی نیز بر اقدامات بازدارنده پولشویی/تأمین مالی تروریسم (شناسایی مشتری، شناسایی کامل مشتری، گزارش نقل و انتقالات مشکوک و غیره) دارد. بخش‌های پ-۴-۵ و پ-۴-۶ به ترتیب بر شناسایی کامل مشتری، ایجاد و بایگانی و نگهداری سوابق و الزامات گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک متمرکز هستند. بخش پ-۴-۷ به شرح چگونگی بررسی برنامه تطبیقی یک بانک با توجه خاص به الزامات مقرراتی نسبت به نگهداری سوابق حساب‌های کارگزاری خارجی می‌پردازد. بخش پ-۴-۸ به الزامات شناسایی کامل مشتری توسط بانک‌های خصوصی و چگونگی بررسی آنها می‌پردازد. تمرکز بخش پ-۴-۹ در مورد این موضوع است که بازرس‌ها چگونه باید سایر حساب‌های کلیدی را مورد نظر قرار دهند.

پ-۴-۱-۱- برنامه و حوزه نظارت

پ-۴-۱-۱- اهداف نظارتی

اهداف ناظران مشخص کردن ریسک‌های مپ/تت، وسعت حوزه بازرسی و مستندسازی برنامه بازرسی است. این فرایند شامل تعیین نیازهای نیروی انسانی و متخصص فنی برای انجام بازرسی و انتخاب روش‌های نظارتی است. برای کمک به درک ناظر از مجموعه ریسک بانک و تعیین حوزه مناسب بازرسی مپ/تت، همراه با بررسی برنامه ارزیابی ریسک مپ/تت بانک، باید مراحل زیر نیز انجام شود:

پ-۴-۱-۲- مراحل انجام نظارت

قبل از انجام بازرسی، باید کارهای مقدماتی انجام شود، زیرا در ابتدای امر تعیین وسعت حوزه بازرسی بدون انجام کارهای مقدماتی به منظور کمک به سربازرس برای تعیین مدت زمان مأموریت، ماهیت بازرسی‌ها و تعداد بازرسان مشکل است. کارهای مقدماتی شامل بررسی اسناد اصلی قابل دسترس از طریق اداره نظارت غیرحضوری یا بانک است. وظایف اصلی در این خصوص شامل موارد زیر است:

۱. بررسی گزارش‌های بازرسی قبلی و پاسخ‌های مدیریتی به تخلفات در خصوص مپ/تت، نقص‌ها و توصیه‌ها، مشورت و بحث با سرپرست بازرسی‌ها یا با سرپرست بازرسی قبلی، سایر اطلاعات اضافی یا نگرانی‌های مدامی که در مکاتبات مستند نشده است و بررسی اخبار مربوط به بانک یا مدیریت بانک؛

۲. بررسی گزارش‌های بازرسی قبلی، به منظور مشخص کردن رویه‌های بازرسی انجام‌گرفته شده در خصوص مپ/تت، به دست آوردن اطلاعات تماس با کارکنان مبارزه با پولشویی، مشخص کردن گزارش‌ها و رویه‌های استفاده شده توسط بانک در خصوص کشف فعالیت غیرعادی، مشخص کردن عملیات بانکی پرخطری که قبلاً ملاحظه شده است و بررسی توصیه‌های قبلی برای انجام بازرسی جاری؛

۳. به منظور آگاهی از میزان درک مدیریت بانک و مأمور تطبیق در مورد مسایل مربوط به مبارزه با پولشویی، باید با مدیران اجرایی بانک در خصوص مسایل زیر بحث شود:

- برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت؛
- ساختار مدیریتی بانک در خصوص مپ/تت؛
- رویه بانک در خصوص بررسی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم؛
- روش و راه کارهای بانک برای کنترل و گزارش دهی موارد مشکوک؛
- سطح و وسعت روش‌های مکانیزه بانک در خصوص مپ/تت.

۴. درخواست اطلاعات از بانک به منظور انجام بازرسی حضوری؛ قبل از شروع بازرسی، مقام ناظر باید طی یک نامه، ضمن درخواست اطلاعات از بانک، بانک را نسبت به آمادگی برای انجام بازرسی حضوری مطلع کند. در نامه درخواست، اطلاعات و سوابق لازم (و حداکثر زمان برای ارسال اطلاعات) برای انجام بازرسی حضوری توسط مقام ناظر مشخص و درخواست می‌شود.

۵. بررسی اسناد تهیه شده توسط بانک در پاسخ به نامه درخواست مقام ناظر؛ در این بررسی در وهله اول باید مشخص شود آیا تمام اطلاعات و سوابق درخواستی ارسال شده است. اگر نقصی وجود داشته باشد، طی یک نامه پیرو یا با هر شیوه ارتباطی دیگر از مدیریت بانک درخواست ارسال اطلاعات

تکمیلی می‌شود.

۶. خواندن مکاتبات بین بانک و تنظیم‌کنندگان اولیه آن؛ بازرسی باید تا آنجا که امکان دارد از موارد زیر نیز مطلع باشد:

- درخواست‌های رد شده، تصویب شده و بررسی نشده از طرف بانک؛
- تغییر اسناد کنترلی بانک زمانی که امکان‌پذیر است؛
- مصوبات مدیران جدید یا مدیران ارشد زمانی که امکان‌پذیر است؛
- جزییات جلسات برگزار شده با مدیریت بانک؛
- سایر فعالیت‌های مهم که بانک یا مدیریت بانک را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۷. بررسی همه مکاتبات بین بانک یا تنظیم‌کنندگان اولیه و موسسه‌های نظارتی خارجی و موسسه‌های مجری قانون در خصوص موضوع مطابقت مپ/تت، به‌ویژه مکاتبات با واحد اطلاعات مالی و سایر مقامات ذیصلاح که ممکن است در رابطه با مسایل نظارتی باشد. برای مثال:

- سوابق خطاها در خصوص گزارش‌های فعالیت‌های مشکوک، گزارش‌های نقل و انتقالات نقدی کلان یا سایر گزارش‌های الزامی در آن کشور؛
- مجازات‌های مدنی نقدی یا سایر مجازات‌های وضع شده یا در جریان، توسط واحد اطلاعات مالی یا سایر مقامات ذیصلاح؛
- احضاریه‌های صادر شده یا تصرفات صورت گرفته توسط مقامات مجری قانون؛

□ اخطار مقامات ذیصلاح در یک کشور، مبنی بر بستن اجباری حساب مشتریان خارجی غیرشرکتی که دارای حساب‌های کارگزاری هستند.

۸. بررسی گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک^۲، گزارش‌های نقل و انتقالات نقدی کلان، سایر گزارش‌ها در خصوص مپ/تت و اطلاعات حاصل از بانک‌های اطلاعاتی بانک؛

سرپرست بازرسان مدت زمان لازم برای بررسی این اسناد و تجزیه و تحلیل اطلاعات به منظور مشخص کردن موارد غیر طبیعی را مشخص می‌کند. از جمله این موارد عبارتند از:

- حجم و نوع فعالیت بانکی و اینکه این فعالیت‌ها متناسب با حرفه یا نوع

فعالیت اقتصادی مشتری هست.

□ تعداد و حجم نقل و انتقالات انجام گرفته با پول ملی توسط مشتریان پریسک؛

□ حجم گزارش‌های نقل و انتقالات نقدی با مبالغ بالا؛

□ حجم گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک و گزارش نقل و انتقالات نقدی در رابطه با اندازه بانک، رشد سپرده یا دارایی بانک و موقعیت جغرافیایی بانک؛ با نظر به اندازه و موقعیت جغرافیایی بانک باید حجم یا سهمیه خاصی برای پرونده‌های گزارش نقل و انتقالات مشکوک و نقل و انتقالات نقدی کلان در نظر گرفته شود. به عنوان بخشی از بازرسی، بازرس‌ها باید هر تغییر قابل توجهی در حجم یا ماهیت پرونده‌های مربوط به گزارش نقل و انتقالات مشکوک و نقل و انتقالات نقدی کلان و دلایل این تغییرات را مورد بررسی قرار دهند.

۹. بررسی گزارش‌های حسابرسی داخلی یا خارجی و گزارش‌های تحقیقی درمورد تطبیق مپ/تت و تعیین کیفیت و فراگیری حسابرسی‌ها، نتایج حسابرسی‌ها، پاسخ‌های مدیریت و اقدامات اصلاحی انجام گرفته برای رفع کاستی‌ها؛ بررسی حوزه حسابرسی مستقل، رویه‌ها و مدارک مربوط نیز اطلاعات با ارزشی را درمورد کفایت برنامه‌های تطبیقی مپ/تت فراهم می‌کند.

۱۰. برنامه بازرسی اولیه بر اساس رویه‌های بازرسی مذکور در بالا و در ارتباط با بررسی شیوه ارزیابی ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم بانک، تهیه می‌شود. سرپرست بازرسی باید برنامه مپ/تت بانک و تغییرات اتفاق افتاده در طول بازرسی را مستند کند. فرایند تعیین حوزه و برنامه بازرسی باید این اطمینان را بدهد که بازرس از برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت، پیشینه برنامه تطبیقی بانک و مجموعه ریسک بانک شامل ریسک محصولات، خدمات و مشتری و موقعیت‌های جغرافیایی بانک آگاه است. همچنان که برنامه بازرسی ممکن است در طول بازرسی تغییر کند، در هر زمان نتایج بازرسی حضوری و ارزیابی ریسک اولیه، بازرس را قادر می‌سازد که حوزه معقولی را برای بررسی تطبیقی مپ/تت بانک تعیین کند. برای موفقیت فرایند بازرسی، بازرس باید ارتباطات با مدیریت بانک را حفظ کند و در مورد نگرانی‌های خود در خصوص برنامه مپ/تت بانک با آنها بحث کند.

پ-۴-۲- بررسی شیوه ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم
 پس از برنامه‌ریزی برای بازرسی و حوزه بازرسی، وظیفه اصلی دیگر گروه بازرسی، بررسی شیوه ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم بانک مورد نظر است. بنابراین گروه بازرسی باید ریسک پولشویی / تأمین مالی را درک کند.

پ-۴-۲-۱- اهداف ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم
 اگر بانک، ارزیابی در مورد ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم انجام نداده باشد، ناظران باید با استفاده از اطلاعات قابل دسترس، خودشان تجزیه و تحلیل ریسک را انجام دهند. این تجزیه و تحلیل فقط به منظور نظارت حضوری انجام می‌گیرد (به فصل پنجم مراجعه شود). از طرف دیگر اگر بانک ارزیابی از ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم داشته باشد، گروه بازرسی باید تعیین کند که آیا بانک تمام سطوح ریسک شامل ریسک محصولات، خدمات، مشتریان، موقعیت‌های جغرافیایی را به طور کامل مورد نظر قرار داده است. همچنین بسیار مهم است که ناظران در مورد کفایت شیوه ارزیابی دوره‌ای ریسک توسط بانک و به‌روز رسانی آن قضاوت کنند. بازرس‌ها باید ارزیابی خود را در خصوص مجموعه ریسک پولشویی / تأمین مالی بانک مستند کنند، همچنین هر نوع کاستی در فرایند ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی توسط بانک را مشخص و در مورد آنها با مدیران بانک بحث کنند. ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی برای ناظران بسیار مهم است، بر این اساس در بخش‌های بعدی در مورد پیشینه و روش‌های مورد نیاز برای اطمینان از بررسی مناسب ریسک پولشویی / تأمین مالی بحث خواهد شد.

پ-۴-۲-۲- مراحل ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم
 ۱- اطلاعات پیشینه

سنجش ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی بسیار مهم است و باید به عنوان بخشی از فرایند برنامه‌ریزی نظارت مورد نظر قرار گیرد. یک ارزیابی پیشرفته ریسک به تعیین مجموعه ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم بانک کمک می‌کند. این

ارزیابی ریسک همچنین به بانک کمک می‌کند که فرایند مناسبی برای مدیریت ریسک و برنامه تطبیقی مپ/تت به کار گرفته شود. نتیجه اینکه مدیریت، قادر خواهد بود شکاف‌های موجود در سیستم‌های کنترلی بانک را بهتر شناسایی و این شکاف‌ها را کاهش دهد. ارزیابی ریسک باید تجزیه و تحلیل جامع و مکتوبی از ریسک‌های پولشویی/تأمین مالی تروریسم فراهم کند. نتایج ارزیابی ریسک باید به اطلاع مدیران تمام رشته‌های فعالیت بانک، هیئت مدیره‌ها و کارکنان ذیربط برسد، با عنایت به اینکه اشکال و روش‌های موثر بسیاری برای انجام ارزیابی ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم وجود دارد، بازرس‌ها نباید از روش خاصی دفاع کنند یا نسبت به روش خاصی تعصب داشته باشند. تمام دست‌اندرکاران باید، روش انتخاب شده برای ارزیابی ریسک را درک کنند. به طور کلی برای ارزیابی ریسک پولشویی/تأمین مالی دو مرحله وجود دارد: ابتدا مشخص کردن دسته‌بندی‌های ریسک خاص منحصر به بانک (ریسک محصولات، خدمات، مشتری‌ها، اشخاص و موقعیت‌های جغرافیایی) و دوم تجزیه و تحلیل دقیق‌تر اطلاعات، یعنی همچنان که ریسک دسته‌بندی‌های خاص به طور دقیق بررسی می‌شود، ناظر باید مشخص کند آیا مدیریت بانک ریسک تمام محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی را در نظر گرفته است و آیا تجزیه و تحلیل دقیق ریسک در داخل این دسته‌بندی‌های خاص، مناسب بوده است.

۲- سنجش ارزیابی ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم بانک

یک بازرس در بررسی برنامه تطبیق مپ/تت بانک، باید دانش کافی نسبت به ریسک‌های پولشویی/تأمین مالی تروریسم داشته باشد تا بدین وسیله بتواند تعیین کند آیا برنامه فوق مناسب است و آیا این برنامه کنترل‌های لازم برای کاهش ریسک‌ها را فراهم می‌کند.

در طول فرایند برنامه‌ریزی برای نظارت، برای مثال بازرس ممکن است در ابتدا به این نتیجه برسد که مجموعه ریسک بانک بالاست، اما در طول بازرسی، ناظر ممکن است دریابد برنامه تطبیقی بانک در خصوص مپ/تت به طور مناسبی ریسک‌ها را کاهش می‌دهد. برعکس ناظر ممکن است در ابتدا به این نتیجه برسد که مجموعه ریسک بانک پایین است، اما در طول بازرسی دریابد برنامه تطبیقی

بانک در خصوص مپ/تت به طور مناسبی ریسک‌ها را کاهش نمی‌دهد. ناظر در سنجش ارزیابی ریسک بانک، لزوماً نباید یک معیار یا شاخص را برای ریسک بالاتر یا پایین‌تر پولشویی / تأمین مالی تروریسم به کار بگیرد. نتیجه‌گیری در مورد مجموعه ریسک بانک باید مبتنی بر ملاحظه تمام اطلاعات مرتبط و شیوه ارزیابی بانک از عوامل خاص تأثیرگذار بر ریسک بانک باشد، زیرا هر بانکی ممکن است به برخی از عوامل ریسک، نسبت به عوامل دیگر وزن بیشتری بدهد. بدون تردید تعداد نقل و انتقالات و جوه، عاملی است که باید در ارزیابی ریسک مد نظر قرار گیرد. برای مثال اگر عوامل ریسک بانک به طور موثری مشخص و وزن هر یک نیز توسط بانک تعیین شده باشد، بازرس باید به سایر عوامل مرتبط با نقل و انتقالات مانند داخلی یا خارجی بودن نقل و انتقالات، دخیل بودن پول ملی یا ارز خارجی در نقل و انتقالات و ماهیت روابط مشتری (رابطه رو در رو یا از طریق ابزارهای الکترونیکی) در نقل و انتقالات توجه کند.

۳- شناسایی گروه‌های ریسک خاص

در فرایند ارزیابی ریسک، مرحله نخست عبارت از شناسایی محصولات خاص، خدمات، مشتریان، اشخاص و موقعیت‌های جغرافیایی خاص بانک است. در هر بانکی، کوشش‌ها برای پولشویی، تأمین مالی تروریسم یا انجام سایر فعالیت‌های غیرقانونی می‌تواند از کانال‌های مختلفی سرچشمه بگیرد، از جمله: محصولات معین، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی که ممکن است آسیب‌پذیرتر بوده یا به طور سنتی توسط پولشویان و مجرمان مورد سوءاستفاده قرار گیرد. بنابراین ریسک بانک‌ها همیشه یکسان نیست، ریسک‌ها بستگی به ویژگی‌های خاص محصولات، خدمات یا مشتری‌ها دارد. زمانی که بانک ارزیابی ریسک انجام می‌دهد، باید عوامل مختلفی را مورد نظر قرار دهد از جمله: تعداد و حجم نقل و انتقالات، موقعیت‌های جغرافیایی، ماهیت روابط مشتری و روش تعامل بانک با مشتری (ارتباط رو در رو یا از طریق بانکداری الکترونیکی). با وجود این عوامل، ریسک‌ها از یک بانک به بانک دیگر متفاوت خواهد بود. بازرس‌ها در سنجش ارزیابی ریسک بانک باید مشخص کنند آیا مدیریت بانک ارزیابی صحیح و دقیقی از ریسک بانک انجام داده است.

۴- تجزیه و تحلیل گروه‌های ریسک خاص

مرحله دوم از فرایند ارزیابی ریسک، تجزیه و تحلیل تفصیلی تر اطلاعات حاصل از مرحله قبل (مرحله شناسایی گروه‌های ریسک خاص) با هدف بررسی دقیق تر ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم است. این مرحله دربرگیرنده ارزیابی اطلاعات مربوط به فعالیت‌های بانک در رابطه با برنامه شناسایی مشتری و اطلاعات در خصوص شناسایی کامل و دقیق مشتری است. این اطلاعات شامل تعداد نقل و انتقالات داخلی و بین‌المللی، مشتری‌های خدمات بانکی خصوصی، حساب‌های کارگزاری، حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت، نقل و انتقالات مشتری و موقعیت‌های جغرافیایی داخلی و بین‌المللی حوزه فعالیت بانک می‌شود. سطح و پیچیدگی تجزیه و تحلیل ممکن است بسته به بانک متفاوت باشد. تجزیه و تحلیل دقیق بسیار مهم است زیرا در هر نوع محصول یا گروه از مشتری، صاحبان حسابی هستند که سطوح ریسک متفاوتی دارند. این مرحله در فرایند ارزیابی ریسک، درک بهتری از مجموعه ریسک بانک به مدیریت بانک می‌دهد و در نتیجه به مدیریت برای برقراری رویه‌ها و سیاست‌های اجرایی مناسب و فرایندهایی برای کاهش ریسک کل کمک می‌کند، در تجزیه و تحلیل اطلاعات، به‌ویژه باید عوامل زیر به طور مناسبی در نظر گرفته شود:

- هدف از ایجاد حساب؛
  - فعالیت واقعی یا پیش‌بینی شده حساب؛
  - ماهیت حرفه مشتری؛
  - محل استقرار مشتری؛
  - انواع محصولات و خدمات بانکی استفاده شده توسط مشتری.
- در مثال زیر ارزش فرایند دو مرحله‌ای ارزیابی ریسک نشان داده می‌شود.
- مثال: در مرحله نخست از فرایند ارزیابی ریسک یک بانک، اطلاعات جمع‌آوری شده حاکی از این است که بانک مورد اشاره روزانه ۱۰۰ مورد انتقال بین‌المللی یا ارسال وجه داشته است. تجزیه و تحلیل بعدی نشان می‌دهد که تقریباً ۹۰ درصد از وجوه انتقالی، تکراری و با مدارک تأیید شده، برای مشتریان قدیمی انجام شده است. از طرف دیگر در یک مورد دیگر، تجزیه و تحلیل می‌تواند حاکی از این باشد که از ۱۰۰ مورد نقل و انتقال وجوه توسط یک بانک، ۹۰ درصد

نقل و انتقالات وجوه، غیر تکراری یا برای مشتریان گذری صورت گرفته است. در این مثال در حالی که در مورد هر دو بانک، تعداد نقل و انتقالات یکسان است، اما ریسک کل هر بانک بسیار متفاوت است.

۵- برنامه تطبیقی مپ/تت بانک مبتنی بر ارزیابی ریسک؛

برنامه تطبیقی مپ/تت بانک باید مبتنی بر مدیریت ریسک باشد. در این راستا مدیریت ریسک باید به گونه‌ای پی‌ریزی شود که به روش مناسبی مجموعه ریسک بانک و نتایج حاصل از ارزیابی ریسک را نشان دهد. بنابراین مدیریت باید ریسک پولشویی/تأمین مالی بانک را درک کند و رویه‌ها و سیاست‌های مناسب و مراحل مختلف لازم برای تعیین و کنترل این ریسک‌ها تعیین کند. سیستم‌های کنترلی بانک که فعالیت‌های مشکوک را مشخص، بررسی و گزارش می‌دهند، در صورتی که مبتنی بر ریسک باشند، باید تأکید خاصی روی محصولات، خدمات و موقعیت‌های جغرافیایی پرریسکی داشته باشند که در طی فرایند بررسی ریسک، مشخص شده‌اند.

در سنجش مستقل (حسابرسی) برای تأیید معقول بودن ارزیابی ریسک بانک، باید نحوه یا شیوه ارزیابی ریسک مورد بررسی قرار گیرد. علاوه بر این در صورتی که سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندهای کنترل ریسک مورد قبول قرار گیرد، مدیریت باید منابع انسانی و سطح آموزش لازم کارکنان را نیز مورد نظر قرار دهد. بانک‌هایی که مجموعه ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم آنها بالاست باید برنامه قوی‌تری برای کنترل ریسک خود داشته باشند به طوری که قادر به کنترل ریسک‌های بالاتر باشند.

پ-۴-۲-۳- به روز کردن ارزیابی ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم
یک برنامه تطبیقی موثر مپ/تت خطرات مترتب بر محصولات، خدمات و موقعیت‌های جغرافیایی را کنترل می‌کند. بنابراین ارزیابی موثر ریسک باید یک فرایند مستمر و نه اقدامی یکباره باشد. بنابراین مدیریت هنگام معرفی محصولات و خدمات جدید، تغییر محصولات و خدمات موجود، گشایش و بستن حساب‌های مشتری‌های پرریسک، توسعه فعالیت بانک از طریق ادغام و مالکیت، باید به

منظور بررسی اثر تغییرات فوق بر مجموعه ریسک بانک، مجدداً به ارزیابی ریسک بانک اقدام کند، به عبارتی ارزیابی ریسک بانک را به روز کند. حتی در غیاب این تغییرات بهتر است بانک برای تجدید ارزیابی ریسک‌های پولشویی / تأمین مالی تروریسم حداقل هر ۱۲ تا ۱۸ ماه اقدام به ارزیابی ریسک کند.

پ-۴-۲-۴- هدف مقام ناظر از بررسی مجموعه کل ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم

در برخی از کشورها به ویژه در آمریکا، ناظران در بازرسی مپ/تت تعیین می‌کنند آیا کنترل‌های موجود در برنامه تطبیقی مپ/تت برای مدیریت کردن و کاهش ریسک‌های پولشویی / تأمین مالی تروریسم مناسب است، همچنین صحت مجموعه ریسک کل بانک را نیز مشخص و مورد نظر قرار می‌دهند. بررسی مجموعه ریسک کل بانک توسط بازرس‌ها با نظر به شیوه ارزیابی ریسک به کارگرفته شده توسط بانک و بررسی عوامل کفایت برنامه تطبیقی مپ/تت صورت می‌گیرد. بازرس‌ها بر اساس شیوه بکار گرفته شده ارزیابی ریسک توسط بانک، باید تعیین کنند آیا برنامه تطبیقی بانک به طور مناسبی ریسک‌های پولشویی / تأمین مالی تروریسم را کاهش می‌دهد. تا زمانی که برنامه تطبیقی مپ/تت به طور مناسبی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم را شناسایی، اندازه‌گیری و کنترل می‌کند، به عنوان بخشی از راهکار سنجش ریسک، وجود ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم در مجموعه ریسک کل بانک نباید مورد انتقاد ناظر قرار گیرد. از طرف دیگر زمانی که ریسک‌ها به طور مناسبی کنترل نشوند، بازرس‌ها باید نیاز به کاهش ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم را به اطلاع مدیریت بانک و هیئت مدیره برسانند.

پ-۴-۳- ارزیابی برنامه تطبیقی مپ/تت بانک
پ-۴-۳-۱- اهداف

پس از سنجش شیوه ارزیابی ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم بانک، ناظران باید کفایت برنامه تطبیقی مپ/تت بانک را مورد بررسی قرار دهند. در این بررسی آنها تعیین خواهند کرد آیا بانک یک برنامه موثر پایدار و مدیریت شده مطابق با قوانین، مقررات و خط‌مشی‌های مپ/تت اجرا می‌کند. (کادر پیوست ۴-۱ در

مورد ارزیابی ضوابط وجود یک سیستم مناسب نظارتی) در صفحات بعدی ترتیبات ارزیابی برنامه تطبیقی مپ/تت یک بانک توسط ناظر آورده شده است.

کادر پ-۴-۱

ضوابط ارزیابی وجود یک سیستم نظارتی مناسب

در صورتی که بازرس‌های حضوری در بازرسی خود از یک بانک به این نتیجه برسند که مکانیزم نظارت داخلی بانک دارای ضوابط زیر است، سیستم نظارتی بانک را رضایت‌بخش ارزیابی می‌کنند:

- سیستم نظارتی به طور مناسبی در مجموعه کل مکانیزم کنترلی تلفیق شده باشد؛
- نرم‌افزار شناسایی نقل و انتقالات کلان و نقل و انتقالات پیچیده، مناسب و قابل اتکا باشد؛
- نرم‌افزار شناسایی نقل و انتقالات، امکان گزارش‌گیری مقتضی (بر حسب مشتری، نوع نقل و انتقال، میزان نقل و انتقال، شعبه و غیره) را برای دوره‌های زمانی طولانی بدهد؛
- هشدارهای سیستم کنترل که به طور مرتب (روزانه، هفتگی و غیره) توسط افراد مسئول، پیگیری و مورد اقدام قرار گیرند.
- نظارت داخلی بانک مطابق با رویه‌های داخلی (رعایت محدوده‌ها) کنترل را ماهرانه انجام دهد؛
- واحدهای ذریبط (واحدهای صف و پشتیبان^۲) در بانک، نقل و انتقالات غیر معمول را مورد بررسی قرار داده و اطلاعات بیشتری را جستجو و فراهم کنند؛
- حسابرس‌های داخلی بانک دستورالعمل‌های صریح را انجام داده و دنبال کنند؛
- برنامه‌های نظارتی/حسابرسی بانک در برگیرنده تمام سطوح فعالیت و جاهایی است که ریسک پولشویی/تأمین مالی تروریسم وجود دارد؛
- مشاهدات انجام شده توسط حسابرس‌های داخلی و نظرات آنها به اطلاع مدیریت بانک برسد.

پ-۴-۳-۲- مراحل ارزیابی برنامه تطبیقی مپ/تت بانک

پ-۴-۳-۱- تجزیه و تحلیل سیاست‌های هیئت مدیره بانک

۱- بررسی برنامه تطبیقی مپ/تت مکتوب و مصوب هیئت مدیره به منظور اطمینان یافتن از وجود عناصر الزامی زیر در برنامه:

- سیستم کنترل‌های داخلی برای اطمینان از تطبیق مستمر؛
- سنجش مستقل (حسابرسی) برنامه تطبیق مپ/تت؛
- تعیین یک فرد یا افراد مسئول مدیریت تطبیق مپ/تت؛
- آموزش مناسب برای کارکنان.

برنامه تطبیقی مپ/تت بانک باید متناسب با مجموعه ریسک مپ/تت مشتری‌های بانک باشد. علاوه بر این برنامه شناسایی مشتری باید به عنوان بخشی

از برنامه تطبیقی مپ/تت در نظر گرفته شود.

۲- بررسی اینکه آیا هیئت مدیره و مدیریت ارشد بانک به شیوه مناسبی در مورد عملکرد برنامه تطبیقی مپ/تت گزارش دریافت می‌کند.

۳- بر اساس روش‌های نظارتی لحاظ در فرایند برنامه‌ریزی، از جمله بررسی ارزیابی ریسک، باید در ابتدا مشخص شود آیا بانک، ریسک عملیات بانکی مختلف خود (محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی) را به طور مناسبی تعیین کرده است. دوم اینکه این ریسک در برنامه تطبیقی مپ/تت بانک مورد نظر قرار گرفته است.

پ-۴-۳-۲- تجزیه و تحلیل روش‌های کنترل داخلی

۱- تعیین اینکه آیا برنامه تطبیقی مپ/تت بانک دربرگیرنده رویه‌ها، سیاست‌های اجرایی و فرایندهایی هست که امور زیر را انجام دهد:

- شناسایی عملیات بانکی پرریسک (محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی)، به‌روزرسانی دوره‌ای، مجموعه ریسک بانک، مدیریت مناسب ریسک؛

- اطلاع‌رسانی به هیئت مدیره یا کمیته ذیصلاح و مدیریت ارشد در مورد ابتکارات صورت گرفته در خصوص نظارت تطبیقی، کاستی‌های تطبیق، گزارش فعالیت‌های مشکوک ثبت شده و اقدامات اصلاحی صورت گرفته؛

- مشخص کردن فرد یا افراد مسئول تطبیق مپ/تت؛
- تداوم برنامه با وجود تغییرات در مدیریت یا کارکنان یا ساختار و ترکیب بانک؛

- تحقق تمام الزامات مقرراتی، تحقق توصیه‌ها در خصوص مپ/تت و امکان به‌روزرسانی و اجرای به موقع تغییرات در مقررات؛

- اجرای سیاست‌ها، روش‌ها و فرایندهای شناسایی کامل مشتری براساس ارزیابی ریسک؛

- مشخص کردن نقل و انتقالات قابل گزارش، ثبت و ضبط صحیح تمام گزارش‌های الزامی از جمله گزارش نقل و انتقالات مشکوک، گزارش نقل و انتقالات وجوه کلان در جاهایی که قابل اجراست و سایر گزارش‌های الزامی ملی؛

- انجام کنترل‌های مضاعف و تفکیک وظایف؛
- برقراری سیستم‌های کنترلی مناسب برای نظارت به موقع و گزارش فعالیت مشکوک؛
- نظارت مناسب بر کارکنان مسئول انجام امور مپ/تت: نقل و انتقالات ارزی، تهیه گزارش، اعطای معافیت‌ها، کنترل فعالیت‌های مشکوک یا کارکنانی که برای انجام امور دیگر تحت پوشش مقررات مپ/تت به کار گرفته شده‌اند.
- آموزش کارکنان برای اینکه به طور کامل از مسئولیت‌های خود تحت مقررات مپ/تت و دستورالعمل‌های سیاستی داخلی آگاه شوند.
- لحاظ کردن امور محوله در خصوص عملیات تطبیقی مپ/تت در شرح وظایف و ارزیابی عملکرد کارکنان ذیربط؛

پ-۴-۳-۲-۳- بررسی کفایت سنجش مستقل (حسابرسی)

- ۱- تعیین اینکه آیا سنجش برنامه مپ/تت مستقل بوده و توسط افرادی غیر از کارکنان مسئول عملیات تطبیقی مپ/تت بانک انجام شده و اینکه آیا افراد انجام دهنده سنجش، گزارش خود را به طور مستقیم به هیئت مدیره یا کمیته تعیین شده توسط هیئت مدیره، عمدتاً یا کاملاً مرکب از مدیران خارج از سازمان، ارایه می‌دهند.
- ۲- ارزیابی صلاحیت افراد انجام دهنده حسابرسی، به منظور بررسی اینکه آیا بانک می‌تواند به نتایج و یافته‌های این سنجش تکیه کند.
- ۳- بررسی گزارش‌های حسابرس‌ها و گزارش‌های تحقیقاتی برای تعیین اینکه آیا سنجش مستقل (حسابرسی) برنامه مپ/تت بانک جامع، دقیق، مناسب و به موقع بوده است. حسابرسی مستقل در خصوص برنامه مپ/تت باید موارد زیر را دنبال کند:

- اثربخشی و فراگیری برنامه تطبیق مپ/تت شامل سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندها؛
- ارزیابی ریسک مپ/تت؛
- الزامات گزارش‌دهی و نگهداری سوابق در خصوص مپ/تت؛
- اجرای برنامه شناسایی مشتری؛
- کفایت سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندهای شناسایی کامل مشتری

و اینکه آیا آنها مطابق با الزامات داخلی هستند.

□ تبعیت کارکنان بانک از سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندهای مپ/ت؛

□ آزمون و بررسی نقل و انتقالات، به‌ویژه با تأکید روی عملیات بانکی

پریسک (محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی)؛

□ کفایت آموزش از نظر جامع بودن، دقت در تعیین مطالب، زمان بندی

آموزش و حضور و غیاب؛

□ دقت و صحت سیستم‌های اطلاعات مدیران، بکار گرفته شده در

برنامه‌های تطبیق مپ/ت، از جمله گزارش‌های مورد استفاده برای

شناسایی نقل و انتقالات ارزی کلان، کل نقل و انتقالات ارزی روزانه، انتقال

وجوه و یا نقل و انتقالات ناشی از فروش ابزارهای پولی.

۴- در صورتی که در یک بانک سیستم شناسایی نقل و انتقالات کلان، خودکار

نباشد؛ ناظر باید بررسی کند آیا در حسابرسی مستقل به منظور تعیین درستی

شناسایی نقل و انتقالات ارزی کلان و گزارش آنها توسط بانک، در هنگام حسابرسی

اسناد دریافت و پرداخت انجام شده توسط مأمور باجه صندوق یا اسناد دیگر

مربوط به نقل و انتقالات بانکی، کنترل شده است.

۵- تعیین اینکه آیا حسابرسی از سیستم‌های کنترل فعالیت‌های مشکوک

دربگیرنده ارزیابی توانایی سیستم برای مشخص کردن فعالیت‌های غیر معمول

نیز هست. این اطمینان نیز از طریق تأیید گزارش‌های حسابرسی و گزارش‌های

تحقیقاتی در مورد حسابرسی مستقل بانک، از جمله موارد زیر حاصل می‌شود:

□ بررسی سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندهای کنترل فعالیت‌های

مشکوک؛

□ ارزیابی روش سیستم کنترلی بانک برای برقراری و اعمال ضوابط یا

معیارهایی برای غربال کردن مشتری^۴ و تعیین فعالیت انتظاری مشتری؛

□ ارزیابی توانایی سیستم کنترلی بانک برای تهیه گزارش‌های کنترلی؛

□ تعیین معقول بودن معیار جداسازی مشتری در سیستم کنترلی بانک.

۶- تعیین اینکه آیا حسابرسی از سیستم‌های کنترل فعالیت‌های مشکوک

دربگیرنده ارزیابی فعالیت‌های غیر معمول مشتری به صورت مراجعه متعدد به بانک

و پرس‌وجوی مشتری می‌شود. لازم به ذکر است که از طریق بررسی گزارش‌های

حسابرسی و گزارش‌های تحقیقاتی در مورد حسابرسی مستقل بانک شامل بررسی سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و فرایندهای بانک برای ارجاع فعالیت‌های غیرمعمول از تمام رشته‌های فعالیت (برای مثال خدمات بانکی خصوصی، حقوقی، خدمات بانکی کارگزاری خارجی) به کارکنان یا اداره مسئول ارزیابی فعالیت‌های غیرمعمول، می‌توان در خصوص این مورد اطمینان حاصل کرد.

۷- تعیین اینکه آیا در حسابرسی بانک، اثربخشی خط‌مشی یا سیاست بانک در مورد حساب‌های دارای سوابق مختلف نقل و انتقالات مشکوک، مورد توجه قرار می‌گیرد.

۸- تعیین اینکه آیا در حسابرسی، نواقص قبلی پیگیری می‌شود و اصلاح نواقص توسط مدیریت بانک مورد تأیید قرار می‌گیرد.

۹- بررسی حوزه حسابرسی، رویه‌های حسابرسی و گزارش‌های تحقیقاتی برای تعیین مناسبت و کفایت حسابرسی در موارد زیر:

- پوشش کلی حسابرسی و دوره تناوب تعیین مجموعه ریسک بانک؛
- گزارش به هیئت مدیره و واکنش هیئت مدیره به نتایج حسابرسی؛
- کفایت سنجش مستقل (حسابرسی)، به‌ویژه در مورد عملیات بانکی پرخطر و سیستم‌های کنترل فعالیت‌های مشکوک؛
- صلاحیت حساب‌رسان مستقل در خصوص الزامات مپ/تت.

پ-۴-۳-۲-۴- نقش و وظایف مأمور بازرسی تطبیق مپ/تت

۱- تعیین اینکه آیا هیئت مدیره بانک فرد یا افرادی را به عنوان مسئول کل برنامه تطبیق مپ/تت مشخص کرده‌اند.

۲- بررسی صلاحیت مسئول تطبیق مپ/تت و کارکنان زیر نظر او، همچنین تعیین اینکه آیا حوزه تطبیق مپ/تت دارای کارکنان کافی برای بررسی سطح ریسک کل بانک (بر اساس محصولات، خدمات، مشتریان، موقعیت‌های جغرافیایی و اندازه بانک) و سایر نیازهای تطبیق مپ/تت است. علاوه بر این باید نسبت به عدم وجود برخورد منافع کارکنان با انجام وظیفه آن در خصوص مپ/تت اطمینان حاصل شود. همچنین مناسب بودن مدت زمان کارکنان برای انجام تمام وظایف‌شان مورد بررسی قرار گیرد.

پ-۴-۳-۵- بررسی برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی بانک در خصوص مپ/تت بانک باید یک برنامه آموزش مستمر برای کارکنان ترتیب دهد تا بدین وسیله مطمئن شود تمام کارکنان از آخرین تحولات در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم آگاه می‌شوند. بازرس‌های حضوری باید مطمئن شوند واحدهای عملیاتی مختلف بانک دارای آموزش‌های داخلی مپ/تت هستند به طوری که تمام رویه‌های مراقبت و ممانعت از پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به کارکنان آموزش می‌دهند. همچنین بهتر است که روش‌های به کار گرفته شده توسط بانک برای آگاه کردن کارکنان جدید نیز مورد تأیید قرار گیرد. بازرسان باید از مناسب بودن محتوا و مدت زمان دوره‌های آموزشی راضی باشند. در این دوره‌های آموزشی باید کارکنان از آخرین تغییرات در قوانین و مقررات در خصوص مپ/تت آگاه شوند (جدول پ-۴-۲). بازرس‌ها باید موارد زیر را در برنامه‌های آموزشی فوق مورد نظر قرار دهند:

۱. تعیین اینکه آیا عوامل زیر به طور مناسبی در محتوای برنامه‌های آموزشی در نظر گرفته می‌شود:

- اهمیتی که هیئت مدیره و مدیران ارشد برای آموزش مستمر و برنامه تطبیقی مپ/تت قائل هستند.
- پاسخگو بودن کارمند در خصوص اطمینان یافتن از تطابق مپ/تت؛
- جامع بودن آموزش و در نظر گرفتن ریسک‌های خاص در رشته‌های فعالیت بانک؛
- آموزش کارکنان در تمام حوزه‌های قابل اجرا؛
- مدت تناوب آموزش کارکنان؛
- مواد آموزشی و اسناد مربوط به سوابق افراد آموزش دیده؛
- لحاظ رویه‌ها، سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی در خصوص مپ/تت و قوانین و مقررات؛
- لحاظ اشکال مختلف پولشویی / تأمین مالی تروریست، شناسایی مشتری و مثال‌هایی از فعالیت‌های مشکوک؛
- جریمه‌ها به خاطر عدم تطبیق با سیاست‌های داخلی و عدم رعایت قوانین و مقررات؛

۲. صحبت با کارکنان بانک از جمله صندوق‌داران، مأموران انتقال وجوه، حساب‌برسان داخلی و کارکنان بخش وام به منظور بررسی دانش و اطلاعات آنان در خصوص الزامات مقرراتی و سیاست‌ها در خصوص مپ/تت.

کادر پ-۴-۲

ارزیابی اقدامات در خصوص آموزش کارکنان
بازرس‌های حضوری زمانی که سیاست آموزشی بانک در خصوص مپ/تت دارای ویژگی‌های زیر باشد، آن را رضایت‌بخش ارزیابی می‌کنند:
□ واحدهای عملیاتی دارای یک کتابچه راهنمای به روز شامل تمام رویه‌های مپ/تت باشند؛
□ الزامات قانونی؛ رویه‌ها و تغییرات به روز در خصوص مپ/تت توسط مأمور ذیربط اطلاع داده شود؛
□ دوره‌های آموزشی جامع باشد و به طور مرتب ارایه شوند؛
□ آموزش‌ها برای تمام کارکنان دست‌اندرکار و ذیربط فراهم باشد.

پ-۴-۳-۲-۶- بررسی و کنترل نمونه‌هایی از نقل و انتقالات
در حالی که بررسی و کنترل نمونه‌هایی از نقل و انتقالات لازم است، بازرس‌ها در هنگام انجام نظارت به صلاح‌دید خود می‌توانند در مورد وسعت و میزان کنترل نقل و انتقالات، فعالیت‌های انجام گرفته توسط این نقل و انتقالات و هر نوع تغییر در حوزه کنترل نقل و انتقالات تصمیم بگیرند. البته بازرس‌ها باید تمام تصمیم‌های خود در مورد کنترل نقل و انتقالات را مستند کنند. بازرس‌های حضوری در شروع بازدیدشان برای کنترل نقل و انتقالات و بررسی سوابق مشتری لازم است مدارک مهمی را فراهم کنند. پیوست شماره ۵ مثالی در مورد این مدارک ارایه می‌دهد.

پ-۴-۳-۳- سایر حوزه‌های مورد بررسی
پس از تکمیل بررسی چهار عنصر لازم در برنامه تطبیقی مپ/تت یک بانک (مأمور تطبیق، سیستم کنترل داخلی، سنجش مستقل یا حسابرسی برنامه تطبیقی مپ/تت و برنامه آموزشی کارکنان بانک) بازرس باید ارزیابی مقدماتی خود از اسباب و لوازم بانک در خصوص مپ/تت را مستند کند. در این مرحله بازرس باید با نظر به هرگونه ضعف یا قوت مشخص شده در طول بررسی برنامه تطبیق مپ/تت بانک مورد نظر، برای تعیین اینکه آیا ترتیبات

برنامه‌ریزی شده اولیه پاسخگوست، برنامه نظارت اولیه را مورد بررسی مجدد قرار دهد. بازرس پس از بررسی حوزه بازرسی و گزارش ارزیابی ریسک و برنامه تطبیقی مپ/تت بانک، در مرحله بعدی باید رویه‌های نظارتی بانک در خصوص مپ/تت(نمونه زیر را ببینید) را بررسی کند. کشورها برای تحقق الزامات خود در رابطه با قوانین و مقررات و سیاست‌ها در خصوص مپ/تت می‌توانند این رویه‌ها را تعدیل کنند. در طول نظارت باید به منظور تعیین میزان تطابق سیستم مپ/تت بانک با قوانین و مقررات و سیاست‌های کشور، همچنین اثربخشی سیستم فوق تمام موضوعات مهم در خصوص مپ/تت به دقت مورد بررسی قرار گیرد، به‌ویژه مطالب مهم زیر باید در طول نظارت حضوری مورد نظر قرار گیرد:

- برنامه شناسایی مشتری؛
- شناسایی کامل و دقیق مشتری‌ها؛
- گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک؛
- تبادل اطلاعات؛
- حساب‌های کارگزاری خارجی؛
- خدمات بانکی خصوصی.

انجام بررسی‌های فوق به بازرس برای درک اثربخشی و تطابق رویه‌های داخلی بانک با استانداردهای مپ/تت کمک می‌کند (کادر پ - ۴ - ۳ در مورد کاستی احتمالی مشاهده شده هنگام بازرسی حضوری).

کادر پ - ۴ - ۳

تصویری از کاستی‌های احتمالی مشاهده شده هنگام بازرسی حضوری

- شناخت ناکافی از خطرات تقلب و فساد^۵، به معنی پولشویی / تأمین مالی تروریسم در سطح مدیریت راهبردی؛
- شناخت ناکافی مأمور تطبیق از حرفه و وظیفه خود؛
- تجزیه و تحلیل محدود ریسک، به طوری که تنها روی ریسک مشتری تمرکز شود؛
- شناسایی کامل مشتری محدود به تعیین مشخصات مشتری شود؛
- تجزیه و تحلیل محدود ساختار نقل و انتقالات؛
- عدم تطابق پذیرش مشتری با ضوابط داخلی پذیرش مشتری و پذیرش خلاف مشتری‌های پرخطر / با خطر غیرقابل پذیرش؛

- ناکافی بودن تجزیه و تحلیل خطر و مستند سازی خطر در سوابق مشتری؛
- فقدان تفکر سیستمی در دسته بندی مشتری‌ها بر اساس ریسک آنها، برای مثال دسته بندی مشتری‌ها بر اساس مفروضات مستند به شواهد کافی نباشد .
- تکمیل نبودن کنترل خودکار مشتری‌ها، حساب‌ها و نقل و انتقالات؟

پ-۴-۴- برنامه شناسایی مشتری^۷

پ-۴-۴-۱- اهداف شناسایی مشتری

رویه‌های شناسایی مشتری از مهمترین ابزارهای مپ/تت است. بنابراین بازرس مسئول نظارت حضوری موظف است تطابق بانک با الزامات قانونی و مقرراتی برنامه شناسایی مشتری را مورد بررسی قرار دهد. هدف اصلی از این بررسی این است که مقررات داخلی بانک دربرگیرنده تمام رویه‌های شناسایی مشتری باشد. بازرس باید نمونه‌هایی از سوابق مشتری‌ها شامل اسناد شناسایی اشخاص حقیقی و حقوقی را کنترل کند و مطمئن شود اسناد فوق متقاعدکننده و واقعی هستند. برای افراد خارجی و غیرمقیم (اگر مقتضی باشد)، بازرس باید تأیید کند که اقدامات تکمیلی نیز انجام شده است مانند درخواست گواهی حسن شهرت توسط بانک؛ علاوه بر این بهتر است اسنادی که مشخص‌کننده انجام نقل و انتقالات توسط مشتری‌های گاه به گاهی است نیز به دقت مورد بررسی قرارگیرد (از نظر واقعی و متقاعدکننده بودن). در آخر اینکه بازرس حضوری باید مطمئن شود که افراد به نفع خود اقدام به گشایش حساب یا انجام نقل و انتقال می‌کنند و بانک راه کارهایی برای تعیین هویت واقعی افراد فوق و هویت مالک ذینفع دارد (کادر پ-۴-۴).

پ-۴-۴-۲- مراحل شناسایی مشتری

۱- تأیید رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک از جمله وجود یک برنامه جامع و مکتوب شناسایی مشتری‌ها به عنوان بخشی از برنامه تطبیقی مپ/تت بانک، این برنامه حداقل باید شامل سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی در موارد زیر باشد:

- شناسایی اطلاعات مورد نیاز (شامل نام، آدرس، شماره ملی مشتری و تاریخ تولد برای افراد) و رویه‌های مبتنی بر ریسک برای شناسایی مشتری (از جمله رویه‌های نظارت بر موقعیت‌های غیرقابل تأیید)؛

- رویه‌هایی برای مطابقت با الزامات ثبت و نگهداری اسناد؛
- رویه‌هایی برای کنترل و مطابقت حساب‌های گشایش یافته جدید با فهرست انتشار یافته توسط دولت در مورد افراد تحریم شده برای ارایه خدمت، البته در جاهایی که این فهرست وجود دارد؛
- رویه‌هایی برای تأمین اعتماد بانک نسبت به سایر سازمان‌های مالی یا شخص ثالث که از طرف بانک برای ارایه خدمت به مشتری‌های بانک تعیین می‌شوند، البته در جاهایی که قابل اجراست؛
- رویه‌هایی برای تعیین اینکه کجا و چه وقت گزارش فعالیت مشکوک باید تهیه و نگهداری شود.

۲- تعیین این موضوع که آیا برنامه شناسایی مشتری^۱ بانک، انواع حساب‌های ارایه شده، روش‌های گشایش حساب، موقعیت مکانی و اندازه بانک و زمینه فعالیت حرفه‌ای مشتری را مورد نظر قرار می‌دهد.

۳- تعیین این موضوع که آیا سیاست بانک در خصوص گشایش حساب‌های جدید برای مشتریان موجود معقول است.

۴- بررسی خلاصه مذاکرات هیئت مدیره و مشخص کردن این نکته که هیئت مدیره برنامه شناسایی مشتری را جداگانه یا به عنوان بخشی از برنامه تطبیق مپ/تت تصویب کرده است.

۵- ارزیابی برنامه‌های آموزشی و حسابرسی بانک برای اطمینان یافتن از این که برنامه شناسایی مشتری به میزان کافی در آنها لحاظ شده باشد.

۶- ارزیابی رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک در خصوص اشخاص مظنون به انجام پولشویی و تأمین مالی تروریسم و تأیید این موضوع که تمام حساب‌های جدید با فهرست انتشار یافته توسط دولت حاوی اشخاص و سازمان‌ها مظنون به انجام پولشویی و تأمین مالی تروریسم، کنترل و مطابقت داده می‌شود. البته در صورتی که چنین فهرستی توسط دولت منتشر و به‌روزرسانی شود.

۷- ارزیابی رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک در خصوص اشخاص یا مقامات سیاسی که مشتری بانک هستند.

ارزیابی معیارهای شناسایی مشتری

از نظر بازرش‌های حضوری در صورتی سیاست و رویه‌های داخلی بانک در خصوص شناسایی مشتری رضایت‌بخش است که:

□ نسخه‌هایی از مدارک رسمی و متقاعدکننده مربوط به مشتری به طور اصولی در سوابق نگهداری شوند (کارت ملی و مدرک اثبات اقامت).

□ بانک برای مشتری‌های خارجی^۹ غیر مقیم (اگر مقتضی باشد)، رویه شناسایی کامل مشتری را انجام دهد. برای مثال وجود توصیه‌نامه از بانک قبلی مشتری فوق در سوابق مشتری؛

□ وجود سوابق گشایش حساب برای اشخاص حقوقی، شامل نسخه‌های وکالت‌نامه، گواهی ثبت تجاری شرکت، اسناد حاوی اطلاعات کامل در مورد نام شرکت، وضعیت حقوقی آن و آدرس ثبت شده دفتر شرکت؛

□ در مورد اشخاص حقوقی یا شرکت‌های مشتری بانک، سوابق و پرونده‌های آنها شامل مدارکی حاکی از مالکیت و ساختار کنترلی شرکت باشد؛

□ نمونه‌های امضا، با امضای موجود وکالت‌نامه‌ها مطابقت داشته باشد و در سوابق پرونده‌های مشتری نیز نگهداری شود؛

نکته: اگر بازرش در طول بازرسی حضوری مکرراً یا بیش از حد با فقدان اسناد مواجه شود، اسنادی شامل مدرک متقاعدکننده هویت مشتری به‌ویژه اگر مشتری یک شخص حقوقی خارجی باشد، بازرش می‌تواند نتیجه بگیرد که بی‌توجهی قابل ملاحظه‌ای رخ داده است یا در رویه‌های کنترل داخلی شکاف و راه‌گریزی وجود دارد.

پ-۴-۴-۲-۱- سنجش مستقل (حسابرسی)

۱- بازرش‌ها بر اساس گزارش‌های ارزیابی ریسک، گزارش‌های بازرسی قبلی و بررسی نتایج حسابرسی داخلی بانک، یک نمونه چندتایی از حساب‌های گشایش‌یافته از زمان آخرین بازرسی را انتخاب و آنها را از نظر تطابق با برنامه شناسایی مشتری مورد بررسی قرار می‌دهند. نمونه باید دربرگیرنده دسته‌های مختلف حساب مانند مشتری‌ها، مشاغل، وام‌ها و سپرده‌ها، کارت‌های اعتباری و حساب‌های اینترنتی باشد. نمونه باید همچنین دربرگیرنده موارد زیر باشد:

□ حساب‌هایی که رویه‌های تأیید آنها ناقص بوده است؛

□ حساب‌های گشایش یافته جدید با روش مبتنی بر ارایه مدرک و بدون ارایه مدرک؛

□ حساب‌هایی که توسط بانک یا ناظر بانک به عنوان حساب‌های پرریسک مشخص شده‌اند؛

□ حساب‌های گشایش‌یافته توسط مشتری‌های موجود پرریسک، برای

مثال توسط اشخاص یا مقامات سیاسی؛

□ حساب‌های گشایش یافته مستثنا از رعایت روبه‌های معمول برای گشایش حساب؛

□ حساب‌های گشایش یافته توسط شخص ثالث مانند وام‌های غیرمستقیم؛

۲- با بررسی نمونه فوق مشخص شود آیا بانک روبه‌های زیر را انجام داده

است:

□ گشایش حساب مطابق با الزامات مقرراتی؛

□ تهیه یک چکیده در مورد هویت واقعی مشتری از جمله یک مشتری پریسک؛

□ پیش از گشایش حساب، اطلاعات هویتی مورد نیاز مشتری مانند نام، تاریخ تولد، آدرس و شماره کارت ملی آن دریافت شده است.

□ به منظور تشکیل خلاصه پرونده‌ای در مورد هویت واقعی مشتری، در مدت زمان معقولی پس از گشایش حساب، اطلاعات هویتی مشتری تأیید شده است.^۱

□ در مواردی که هویت مشتری به طور معقولی تأیید نشود، موضوع به شیوه مناسبی حل و فصل شده باشد.

□ نگهداری سوابق اطلاعات هویتی مورد نیاز مشتری بر اساس برنامه شناسایی مشتری، بررسی هویت مشتری و تأیید نتایج زمانی که بین مشخصات هویت اعلام شده و هویت احراز شده مشتری اختلاف وجود دارد؛

□ کنترل نام مشتری با فهرست اشخاص مظنون به پولشویی / تأمین مالی تروریسم که توسط دولت منتشر می‌شود، البته زمانی که قابل اجرا باشد.

□ ثبت و بایگانی مناسب گزارش نقل و انتقالات موارد مشکوک .

۳- ارزیابی میزان استثناهای برنامه شناسایی مشتری، به منظور تعیین اینکه آیا

بانک به طور موثری برنامه شناسایی مشتری خود را اجرا می‌کند.

۴- در جایی که امکان پذیر است و بر اساس گزارش‌های ارزیابی ریسک،

بازرسی قبلی و حسابرسی بانک، یک نمونه از روابط بانک با اشخاص ثالث که بانک برنامه شناسایی مشتری را در مورد آنها انجام داده است، انتخاب و تعیین شود که:

□ آیا شخص ثالث یک موسسه متشکل مقید به اجرای الزامات برنامه مپ/ت است؛
□ بررسی قراردادهای بین اشخاص ثالث و بانک و سایر اطلاعات مانند برنامه شناسایی مشتری شخص ثالث؛
□ تعیین این که آیا اعتماد بانک به شخص ثالث براساس معیارهای معقولی بوده است.

۵- اگر موسسه دیگری برنامه شناسایی مشتری را برای بانک انجام می‌دهد، به منظور اطمینان نسبت به برنامه شناسایی مشتری باید تعیین شود آیا بانک کنترل‌های داخلی مناسبی در این خصوص انجام می‌دهد و رویه‌های شناسایی مشتری توسط موسسه فوق‌رأمر در بررسی قرار می‌دهد.

۶- ارزیابی رویه نگهداری سوابق در برنامه شناسایی مشتری و اطمینان از انطباق این رویه با الزامات مقرراتی نگهداری سوابق؛ بانک باید اطلاعات هویتی مشتری را که هنگام گشایش حساب دریافت شده است به مدت پنج سال پس از بسته شدن حساب نیز نگهداری کند. بانک همچنین باید شرح اسناد مورد تکیه و روش‌های به کار گرفته شده برای تأیید هویت و حل و فصل اختلافات را نیز تا مدت پنج سال پس از بسته شدن حساب در سوابق نگهداری کند.

۷- براساس رویه‌های بازرسی انجام شده، از جمله سنجش مستقل (حسابرسی)، باید تعیین شود آیا سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در خصوص شناسایی مشتری الزامات مقرراتی مرتبط با برنامه شناسایی مشتری را رعایت می‌کنند.

پ-۴-۵- شناسایی کامل مشتری و نگهداری سوابق

پ-۴-۵-۱- اهداف

بازرس‌های حضوری باید مناسب و جامع بودن سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی مورد نیاز برای شناسایی کامل مشتری به منظور دستیابی به اطلاعات مشتری و ارزیابی ارزش این اطلاعات برای کنترل، کشف و گزارش فعالیت‌های مشکوک را بررسی کنند. علاوه بر این بازرس‌های حضوری باید مطمئن شوند بانک تمام اسناد مربوط به شناسایی مشتری را حداقل به مدت پنج سال پس از بسته شدن

حساب مشتری نگهداری می‌کند.

پ-۴-۵-۲- مراحل شناسایی کامل مشتری

۱- تعیین اینکه آیا سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی شناسایی کامل مشتری متناسب با مجموعه ریسک بانک است. تعیین اینکه آیا بانک فرایندهایی برای به دست آوردن اطلاعات گشایش حساب دارد، همچنین این اطمینان وجود دارد که اطلاعات مشتری در سوابق نگهداری می‌شود.

۲- تعیین اینکه آیا سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک اجازه انجام تغییرات مشخصات یا رتبه ریسک مشتری را می‌دهد و تعیین اینکه چه کسی مسئول بررسی یا تأیید این تغییرات است.

۳- بررسی سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی شناسایی کامل مشتری که بانک برای شناسایی مشتری‌های پرریسک از نظر ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم به کار گرفته است.

۴- تعیین اینکه آیا بانک دستورالعملی برای مستندسازی تجزیه و تحلیل‌ها در ارتباط با رویه‌های به کار گرفته شده برای شناسایی کامل مشتری دارد، از جمله دستورالعمل حل و فصل مسایل، زمانی که ثابت می‌شود اطلاعات ارایه شده توسط مشتری ناکافی یا نادرست است.

۵- تعیین اینکه آیا اسناد هویت مشتری و مکاتبات با مشتری (مشتریان حقیقی، حقوقی و گاه به گاه) حداقل برای پنج سال پس از بسته شدن حساب یا بعد از پایان رابطه کاری با مشتری، نگهداری می‌شود.

۶- تعیین اینکه آیا سوابق نقل و انتقالات مشتری برای پنج سال بعد از انجام نقل و انتقالات نگهداری می‌شود.

۷- بررسی اینکه آیا بانک تمام اسناد مورد نیاز برای پیگیری مجدد برخی از نقل و انتقالات را نگهداری می‌کند، از جمله نقل و انتقالات مشتری که به عنوان موارد مشکوک گزارش شده یا نقل و انتقالاتی که باید مالک ذینفع^{۱۱} آن مشخص شود.

پ-۴-۵-۲-۱- بررسی و کنترل نقل و انتقالات

۱- بر اساس گزارش‌های بازرسی قبلی، ارزیابی ریسک و بررسی نتایج حاصل

از حسابرسی بانک، یک نمونه چندتایی از مشتری‌های پرریسک بانک انتخاب می‌شود، سپس اطلاعات حاصل از شناسایی کامل مشتری‌های پرریسک استخراج می‌شود. سپس باید تعیین شود آیا بانک اطلاعات مناسبی را جمع‌آوری کرده است و به طور موثری این اطلاعات را در فرایند کنترل فعالیت‌های مشکوک به کار می‌گیرد. انتخاب نمونه فوق می‌تواند زمانی انجام بگیرد که مطابقت عملیات بانک با سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌گیرد، همچنین زمانی که مشتری‌ها یا نقل‌وانتقالات وجوه به منظور امکان وجود فعالیت‌های مشکوک مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۲- براساس رویه‌های بازرسی انجام گرفته، از جمله سنجش مستقل (حسابرسی)، باید مناسبت رویه‌ها و سیاست‌های مرتبط با شناسایی کامل مشتری و نگهداری سوابق مورد بررسی قرار گیرد.

پ-۴-۶- گزارش‌دهی نقل‌وانتقالات مشکوک

پ-۴-۶-۱- اهداف

بازرس حضوری باید مطمئن شود دستورالعمل‌های داخلی بانک مطابق با نیازهای ملی است. آیا بانک فردی را به منظور گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک منصوب کرده است؟ آیا شرایطی فراهم شده است که هیئت‌مدیره بانک از تمام نقل‌وانتقالات مشکوک گزارش شده به واحد اطلاعات مالی آگاه شود؟ آیا فرد مسئول گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک به اندازه کافی از واحدهای عملیاتی بانک مستقل می‌باشد؟ آیا گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک محرمانه می‌ماند.

بازرس باید تمرکز خود را بیشتر بر اثبات اثربخشی فرایند تصمیم‌گیری بانک در مورد گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک بگذارد تا بر تصمیمات مسئولان بانک در مورد گزارش نقل‌وانتقال مشکوک موردی؛ البته تصمیمات در مورد گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک موردی می‌تواند توسط بازرس‌ها برای تأیید اثربخشی رویه‌های کنترل و گزارش‌دهی نقل‌وانتقالات مشکوک مورد بررسی قرار گیرد (جدول پ-۴-۵ - معیار ارزیابی گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک). بازرس‌ها نباید تصمیم در مورد یک گزارش نقل‌وانتقال مشکوک را مورد نقد قرار دهند مگر اینکه قصور و کوتاهی قابل توجهی در ثبت یک گزارش نقل‌وانتقال مشکوک

رخ داده باشد یا گزارش نقل و انتقال مشکوک همراه با شواهدی حاکی از یقین به غیرقانونی بودن نقل و انتقال باشد. همچنین بسیار مهم است بازرس مطمئن شود که اطلاعات تهیه شده توسط بانک برای واحد اطلاعات مالی کامل و درست است و سوابق به موقع و به طور مناسبی توسط واحد اطلاعات مالی دریافت شده است.

کادر پ-۴-۵

معیار ارزیابی گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک

بازرس‌های حضوری در صورتی می‌توانند نتیجه بگیرند که فرایند مدیریت گزارش نقل و انتقالات مشکوک بانک مورد بررسی رضایت‌بخش است که:

□ تصمیم‌ها در مورد گزارش نقل و انتقالات مشکوک و نقل و انتقالات وجوه کلان به شیوه‌ای سازمان یافته و به موقع طبق مجموعه مقررات مدون داخلی بانک و منطبق با مقررات واحد اطلاعات مالی اخذ شده باشد؛

□ گزارش نقل و انتقال مشکوک وجود ندارد زیرا اطلاعات قانع‌کننده‌ای مبنی بر انجام نقل و انتقال مشکوک وجود ندارد؛

□ گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک به میزان کافی مستند باشد؛

□ گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک تهیه شده و به موقع به واحد اطلاعات مالی ارسال شده باشد.

نکته: اگر در طول بازرسی، بازرس‌ها مشاهده کنند که طبق الزامات ملی تعداد زیادی پرونده و یا یک پرونده نقل و انتقال وجه کلان وجود دارد، آنها ممکن است نتیجه بگیرند که بی‌توجهی قابل ملاحظه‌ای شده است یا در رویه‌های کنترل داخلی شکاف و راه‌گریزی وجود دارد.

پ-۴-۶-۲- مراحل گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک

پ-۴-۶-۲-۱- بررسی سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی در خصوص گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک

۱- بررسی رویه‌های اجرایی و خط‌مشی‌ها برای شناسایی، تحقیق و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک و تعیین این‌که آیا سیاست‌ها و رویه‌های مذکور موارد زیر را در بر می‌گیرند:

□ خطوط ارتباطی ویژه برای ارجاع فعالیت غیر معمول به مسئول ذریبط؛

□ تعیین فرد یا افراد مسئول برای شناسایی، تحقیق و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک؛

□ سیستم‌های کنترلی به کارگرفته شده برای شناسایی فعالیت مشکوک؛

□ رویه‌های حصول اطمینان از تهیه به موقع گزارش فعالیت مشکوک، بررسی و

واکنش به گزارش‌های مورد استفاده برای شناسایی فعالیت‌های غیرمعمول؛

- روش و رویه‌ها برای:
- پاسخ به درخواست‌های اطلاعات از مقامات ذیصلاح؛
- ارزیابی حساسی که برای انجام فعالیت مشکوک مورد استفاده قرار گرفته؛
- در صورت نیاز، تشکیل پرونده برای گزارش‌های فعالیت مشکوک؛
- اقدام به بستن حساب؛
- رویه‌ها برای مستندسازی تصمیم‌ها در خصوص گزارش مورد مشکوک؛
- رویه‌های بستن حساب‌هایی که پیوسته در معرض فعالیت مشکوک هستند؛
- رویه‌های تشکیل پرونده، تکمیل و نگهداری گزارش‌های فعالیت مشکوک و اسناد تکمیلی مربوط به آنها؛
- رویه‌های گزارش‌دهی موارد مشکوک به هیأت‌مدیره یا کمیته مربوط و مدیریت ارشد؛
- رویه‌های به اشتراک‌گذاری گزارش‌ها با موسسه‌های نظارتی و مدیران اداره‌ها.

پ-۴-۶-۲-۲-۲- ارزیابی سیستم‌های کنترل فعالیت مشکوک
بررسی سیستم‌های کنترل بانک و اینکه آنها چگونه با جریان عمل بانک برای کنترل و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک متناسب می‌شوند. همچنین بررسی مناسب و کامل بودن رویه‌های بازرسی که بانک دنبال می‌کند. زمانی که اثربخشی سیستم‌های کنترلی بانک ارزیابی می‌شود، بازرس‌ها باید مجموعه ریسک بانک (ریسک محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی پرریسک) همچنین حجم نقل و انتقالات بانک و صداقت کارکنان را مورد نظر قرار دهند.

پ-۴-۶-۲-۳- بررسی کنترل دستی نقل و انتقالات
۱- بررسی گزارش‌های کنترل نقل و انتقالات بانک و تعیین این موضوع که آیا گزارش‌ها تمام حوزه‌های در معرض خطر پولشویی / تأمین مالی تروریسم را دربرمی‌گیرند. نمونه‌هایی از این گزارش‌ها عبارتند از: گزارش فعالیت‌های ارزی، گزارش انتقال وجوه، گزارش فروش ابزارهای پولی، گزارش تغییر قابل توجه

در تراز حساب‌ها، گزارش‌ها در خصوص ناکافی بودن وجوه حساب‌هایی که بر اساس آنها چک صادر شده است و گزارش نقل و انتقالات وجوه توسط افراد خارجی غیرمقیم.

۲- تعیین این موضوع که آیا سیستم کنترلی بانک معیارهای منطقی برای غربال کردن مشتری‌ها و نقل و انتقالات وجوه به کار می‌گیرد، معیارهایی که به طور مستقل تأیید و برنامه‌نویسی شده‌اند. تعیین اینکه آیا سیستم کنترلی بانک قابلیت گزارش‌گیری مناسب و با دوره تناوب معقولی دارند.

پ-۴-۲-۶-۴- کنترل خودکار حساب مشتریان

۱- شناسایی انواع مشتری‌ها، محصولات و خدمات موجود با استفاده از یک سیستم کنترل خودکار حساب‌ها؛

۲- شناسایی روش و اصول سیستم کنترل خودکار به کارگرفته شده و اعمال معیارهای تشخیص فعالیت مورد انتظار یا غربال کردن مشخصات مورد نظر و ارایه گزارش کنترلی؛

۳- تعیین این موضوع که آیا برنامه‌نویسی روش و اصول سیستم کنترلی به طور مستقل اعتبارسنجی شده است.

۴- تعیین این موضوع که کنترل‌ها برای حصول اطمینان نسبت به دسترسی محدود به سیستم کنترلی، کفایت می‌کنند. همچنین کنترل‌ها نظارت کافی بر تغییرات مفروض را فراهم می‌کنند.

پ-۴-۲-۶-۵- بررسی و کنترل نقل و انتقالات در سیستم کنترل خودکار

۱- بر اساس گزارش‌های بازرسی قبلی، ارزیابی ریسک و نتایج حسابرسی بانک، از میان سوابق و پرونده‌های گزارش نقل و انتقالات مشکوک در داخل بانک، نمونه‌گیری انجام گرفته، یک نمونه چندتایی از گزارش‌های فوق انتخاب می‌شود و کیفیت اطلاعات لحاظ شده در گزارش‌های فوق مورد بررسی قرار می‌گیرد، در این بررسی موارد زیر مورد ارزیابی قرار می‌گیرد^{۱۲}.

□ گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک دربرگیرنده اطلاعات صحیح و دقیق

باشد؛

□ توضیحات گزارش کامل و به روشنی شرح دهد که چرا فعالیت مشکوک است.

پ-۴-۶-۲-۶- بررسی سیستم کنترل فعالیت مشکوک
با بررسی سیستم کنترل فعالیت مشکوک و فرایند گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک در بانک توسط بازرس می‌توان مشخص کرد آیا، سیاست‌ها و رویه‌های اجرایی بانک در این خصوص مناسب هستند و به طور موثری اعمال می‌شوند. در این بررسی یک نمونه چندتایی از فعالیت‌های مشکوک گزارش شده توسط بانک انتخاب می‌شود، در وهله نخست بازرس باید عوامل در نظر گرفته شده برای انتخاب نمونه‌ها را مستند کند و فهرست حساب‌های انتخاب شده را نگهداری کند. انتخاب نمونه و اندازه آن باید مبتنی بر عوامل زیر باشد:

- ضعف‌های سیستم‌های کنترل حساب؛
- مجموعه ریسک بانک در خصوص پولشویی / تأمین مالی تروریسم؛
- از جمله تعداد و نوع محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی پرریسک؛
- کیفیت و وسعت بررسی توسط حسابرس مستقل؛
- نتایج بازرسی پیشین؛
- ادغام‌های اخیر، تغییرات در مالکیت یا سایر تغییرات تشکیلاتی عمده؛
- نتایج یا مسایل استنتاج شده از بررسی گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک؛
- ۱- بر اساس گزارش‌های بازرسی قبلی و ارزیابی ریسک و بررسی نتایج حسابرسی بانک، نمونه‌ای از حساب‌های مشتری‌های خاص، به شرح زیر مورد بررسی قرارگیرد:

- گزارش پایش فعالیت مشکوک؛
- گزارش نقل و انتقالات وجوه کلان؛
- عملیات بانکی پرریسک (محصولات، خدمات، مشتری‌ها و موقعیت‌های جغرافیایی)؛
- فعالیت مشتری؛
- احضاریه‌های دریافت شده توسط بانک؛

□ تصمیم‌های اخذ شده در مورد گزارش نقل و انتقال مشکوک؛
۲- در صورت امکان اطلاعات زیر در مورد نمونه مذکور در بالا استخراج

شود:

□ چگونگی اجرای برنامه شناسایی مشتری در مورد این مشتری‌ها و مستندات گشایش حساب برای آنها؛

□ مستندات شناسایی کامل مشتری؛

□ گزارش عملیات حساب مشتری‌های فوق برای دو تا سه ماه که دربرگیرنده تمام نقل و انتقالات انجام شده توسط مشتری و تمام روابط کاری بین مشتری و بانک باشد.

□ نمونه مدارک مربوط به حساب مشتری از جمله نسخه‌هایی از چک‌های سپرده شده و پشت‌نویسی شده، برگه‌های مربوط به بدهکار و بستانکار شدن حساب در دفتر کل^{۱۳} و انتقال وجوه توسط ذینفعان و بنیانگذاران حساب؛

□ سایر اطلاعات مربوط مانند پرونده‌های وام و مکاتبات؛

۳- بررسی حساب‌های انتخاب شده مشکوک به انجام فعالیت غیر معمول؛ گروه بازرسی که قصد شناسایی فعالیت غیر معمول یک حساب را دارد، باید اطلاعات مشتری را بررسی و تعیین کند که اساساً فعالیت حساب، متناسب با حرفه مشتری است. برای بررسی فعالیت غیر معمول یک حساب باید موارد زیر مورد نظر قرار گیرد:

□ مشتری‌های حقیقی یا فردی؛ آیا فعالیت حساب مشتری منطبق با اطلاعات شناسایی کامل مشتری است، مانند حرفه مشتری، فعالیت انتظاری حساب مشتری، منابع وجوه و ثروت مشتری؛

□ مشتری‌های سازمانی یا شرکتی؛ آیا فعالیت حساب مشتری منطبق با اطلاعات شناسایی کامل مشتری است، مانند نوع کسب و کار، اندازه، موقعیت مکانی و بازار هدف سازمان یا شرکت فوق؛

۴- تعیین این موضوع که آیا سیستم دستی یا خودکار کنترل فعالیت مشکوک، فعالیتی را که بازرسی به عنوان فعالیت غیر معمول شناسایی کرده است را کشف می‌کند.

۵- نقل و انتقالات غیر معمول شناسایی شده توسط بازرسی با مدیریت بانک

مورد بحث قرار گیرد، تعیین این موضوع که آیا مأمور مسئول بانک که با حساب مشتری فوق سروکار دارد آگاهی کافی نسبت به مشتری و نقل و انتقالات او دارد. پس از بررسی حقایق قابل دسترس باید تعیین شود که آیا مدیریت توضیح معقولی در مورد نقل و انتقالات فوق دارد.

۶- تعیین این موضوع که آیا بانک تاکنون در مورد شناسایی هر فعالیت مشکوک قابل گزارش، قصور داشته است.

۷- از نتایج حاصل از بررسی نمونه حساب‌ها، باید تعیین شود آیا سیستم دستی یا خودکار کنترل فعالیت مشکوک، برای کشف فعالیت مشکوک یا غیر معمول موثر است. همچنین علل کاستی‌های سیستم‌های کنترلی شناسایی شود، از جمله نامناسب بودن سیستم غربال‌کردن مشتری یا صافی‌ها، ناکافی بودن ارزیابی ریسک یا تصمیم‌گیری نامناسب مدیریت بانک؛

۲- پ-۴-۶-۲-۷- ارزیابی فرایند تصمیم‌گیری در مورد گزارش فعالیت مشکوک
 ۱- ارزیابی فرایندها، رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک در خصوص تصمیم‌گیری کارکنان یا اداره‌های مسئول در مورد فعالیت غیر معمول در تمام رشته‌های فعالیت؛ فرایندهای تصمیم‌گیری باید به گونه‌ای باشد که اطمینان حاصل شود تمام اطلاعات مربوط به احضاریه‌های حقوقی و سایر درخواست‌های رسمی به طور موثری ارزیابی می‌شود.

۲- زمانی که سیستم‌های کنترلی، فعالیت مشکوک را شناسایی می‌کنند، باید تعیین شود آیا رویه‌ها و سیاست‌های بانک تحقیق مناسب دیگری را نیز لازم می‌بینند.

۳- تعیین این موضوع که آیا فرایند تصمیم‌گیری در بانک در مورد گزارش فعالیت مشکوک به طور مناسبی تمام اطلاعات قابل دسترس در فرم شناسایی کامل مشتری‌ها را در نظر می‌گیرد.

۴- با نظر به گزارش‌های ارزیابی ریسک، بازرسی‌های قبلی و نتایج حسابرسی بانک، یک نمونه از تصمیم‌گیری‌های مدیریت بانک در خصوص گزارش فعالیت مشکوک انتخاب تا موارد زیر مشخص شود:

□ آیا تصمیم‌های مدیریت برای بایگانی یا عدم بایگانی یک گزارش

نقل و انتقال مشکوک، مورد تأیید و معقول است؟

□ آیا گزارش نقل و انتقالات مشکوک به میزان کافی مستند است؟
□ آیا فرایند تصمیم‌گیری در مورد گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک کامل است و برای گزارش‌های نقل و انتقالات مشکوک به موقع تشکیل پرونده شده است؟

□ بر اساس رویه‌های بازرسی انجام شده شامل، آزمون و بررسی یک نمونه چند تایی از نقل و انتقالات برای تعیین قابلیت رویه‌های اجرایی و سیاست‌ها، آیا الزامات نظارتی به همراه کنترل، کشف و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک، تحقق یافته است؟

پ-۴-۷- نگهداری سوابق حساب‌های کارگزاری خارجی پ-۴-۷-۱- اهداف

برای بررسی تطابق عملیات بانک با الزامات قانونی و مقرراتی در مورد حساب‌های کارگزاری برای بانک‌های پوسته‌ای خارجی، داشتن بایگانی و نگهداری سوابق حساب‌های کارگزاری خارجی و برنامه برای شناسایی کامل مشتری خارجی به منظور کشف و گزارش‌دهی فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم ضرورت دارد. برای بررسی این موارد مدارک زیر باید درخواست شود:

□ فهرست تمام حساب‌های بانک‌های کارگزار خارجی شامل فهرست سازمان‌های مالی خارجی ارایه‌کننده خدمات به بانک؛

□ در صورت امکان، ارایه سند و مدرک حاکی از منع داشتن حساب کارگزاری با بانک‌ها پوسته‌ای خارجی^{۱۴}؛

□ فهرست تمام روابط از طریق حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت با موسسات مالی خارجی؛

□ دسترسی به قراردادها یا توافق‌نامه‌ها با موسسات مالی خارجی که حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت دارند.

□ فهرست شعبه‌های خارجی بانک و تدابیر بانک برای جلوگیری از سوء استفاده و ارایه خدمات به بانک‌های پوسته‌ای به طور غیرمستقیم از طریق شعبه‌های خارجی بانک.

□ هر اطلاعیه یا اخطاری از سوی مقام‌های ملی برای بستن حساب‌های بانک کارگزار خارجی.

پ-۴-۷-۲- مراحل بررسی بایگانی حساب‌های کارگزاری خارجی
۱- تعیین این موضوع که آیا بانک روابط بانکی کارگزاری با بانک‌های خارجی دارد.

۲- اگر چنین است، رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک در این خصوص باید مورد بررسی قرار گیرد. رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک، حداقل باید دربرگیرنده موارد زیر باشد:

□ جلوگیری از رابطه با بانک‌های پوسته‌ای خارجی و تعیین این موضوع که چه کسی مسئول به‌دست آوردن، به‌روزرسانی و مدیریت اطلاعات برای حساب‌های کارگزاری خارجی است.

□ شناسایی حساب‌های کارگزاری خارجی؛

□ ارزیابی کیفیت اطلاعات دریافت شده در پاسخ به درخواست اطلاعات؛

□ تعیین زمان بایگانی گزارش یک فعالیت مشکوک؛

□ برقراری و حفظ کنترل‌های کافی داخلی.

۳- بررسی بایگانی اطلاعات حساب کارگزاری خارجی، به‌منظور اطمینان از این که بانک مورد بررسی دارای فرایند معقولی برای شناسایی بانک کارگزار خارجی است که روابط کارگزاری با آن برقرار کرده و این که بانک فوق‌بانک پوسته‌ای نباشد.

۴- اگر بانک دارای شعبه‌های خارجی است باید تعیین شود که آیا بانک دارای فرایند معقولی است تا به وسیله آن اطمینان یابد حساب‌های کارگزاری برقرار شده برای شعبه‌های خارجی بانک برای ارائه خدمات غیرمستقیم به بانک‌های پوسته‌ای خارجی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد.

۵- تعیین این موضوع که آیا بانک دارای برنامه مناسب شناسایی کامل مشتری مبتنی بر ریسک است. همچنین آیا بانک در صورت نیاز برای نظارت بر حساب‌های کارگزاری موجود یا حساب‌های مدیریت شده برای بانک‌های خارجی در کشور، رویه‌های اجرایی، سیاست‌ها و کنترل‌های پیشرفته‌ای را به کار می‌گیرد. بررسی

و تحقیق در این مورد که آیا روبه‌ها، سیاست‌ها و کنترل‌های لازم در خصوص شناسایی مشتری شامل موارد زیر می‌شود:

- در مورد هر حسابی شناسایی کامل پیشرفته انجام شود.
- بررسی ریسک‌های پولشویی از طریق حساب‌های کارگزاری خارجی؛
- به کارگیری روش‌های مبتنی بر ریسک برای هر یک از حساب‌های کارگزاری خارجی و انجام کنترل‌های معقول برای کشف و گزارش فعالیت پولشویی یا مشکوک به پولشویی؛ این روش‌ها و کنترل‌ها شامل بررسی دوره‌ای فعالیت حساب کارگزاری می‌شود، تا بدین وسیله مشخص شود آیا فعالیت و گردش حساب با نوع، هدف و فعالیت پیش‌بینی شده برای حساب همخوانی دارد؟

۶- بررسی روبه‌ها و سیاست‌های بانک در خصوص برنامه شناسایی کامل مشتری و فرایندهای انجام ارزیابی ریسک مپ/تت حساب‌های کارگزاری خارجی؛ بررسی این موضوع که آیا برنامه شناسایی کامل مشتری در جایی که مناسب است عوامل زیر را به عنوان شاخصی در ارزیابی ریسک در نظر می‌گیرد:

- ماهیت کسب و کار سازمان مالی خارجی و بازارهای آن برای ارائه خدمات؛

- نوع، هدف و فعالیت پیش‌بینی شده حساب کارگزاری خارجی؛
- ماهیت و مدت ارتباط بانکی با سازمان مالی و با هر یک از واحدهای وابسته به آن سازمان؛

□ مقام نظارتی و مپ/تت کشور صادرکننده مجوز یا امتیازنامه برای سازمان مالی خارجی و تا آنجا که اطلاعات در مورد این کشور قابل دسترس است در مورد ثبت حقوقی یا اجاره شرکتی که مالک موسسه مالی خارجی است.

- اطلاعات عمومی یا قابل دسترس برای بانک در مورد سوابق مپ/تت سازمان مالی خارجی؛

۷- اطمینان از این موضوع که برنامه شناسایی کامل مشتری به طور معقولی در خصوص موارد زیر طراحی شده است :

- کشف و گزارش مستمر فعالیت پولشویی یا مشکوک به پولشویی؛
- انجام بررسی‌های دوره‌ای فعالیت حساب کارگزاری به منظور تعیین

این موضوع که اطلاعات حاصل از بررسی فوق با نوع، هدف و فعالیت پیش‌بینی شده برای حساب سازگار است.

۸- ارزیابی ضوابط بانک‌های خارجی که ملزم به اجرای الزامات در خصوص شناسایی کامل مشتری هستند، به منظور مقابله با پولشویی از طریق حساب‌های گشایش‌یافته توسط بانک‌های فوق.

۹- بررسی رویه‌ها و خط‌مشی‌های بانک در خصوص تعیین این موضوع که آیا بانک‌های کارگزار خارجی ملزم به اجرای الزامات در خصوص شناسایی کامل مشتری هستند، همچنین آیا سایر بانک‌های خارجی نزد آنها حساب‌های کارگزاری دارند؛ اگر چنین است تعیین این موضوع که آیا رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک در برگیرنده مراحل معقولی برای شناسایی این بانک‌های خارجی و انجام الزامات شناسایی کامل مشتری به طور مناسب توسط آنها است.

پ-۴-۷-۳- سایر وظایف

پ-۴-۷-۳-۱- نگهداری سوابق ممنوعیت بانک‌های پوخته‌ای و سوابق حساب‌های کارگزاری خارجی

۱- بر اساس گزارش‌های بازرسی قبلی، ارزیابی ریسک و بررسی نتایج حسابرسی بانک، یک نمونه چندتایی از حساب‌های کارگزاری انتخاب می‌شود. سپس این نمونه مورد بررسی قرار می‌گیرد، در این بررسی باید موارد زیر مشخص شود:

□ کامل و معقول بودن اطلاعات در مورد حساب‌های فوق؛
 □ مناسب و کافی بودن مستندات بانک برای اثبات عدم گشایش حساب برای بانک‌های پوخته‌ای خارجی یا عدم ارایه غیرمستقیم خدمات به این بانک‌ها؛

□ بسته‌شدن حساب‌های کارگزاری با بانک‌های متخلف در مدت زمان معقول و عدم برقراری رابطه کاری مجدد با آنها بدون دلیل کافی؛
 □ آیا از سوی نهادهای مجری قانون درخواست‌هایی برای کسب اطلاع در مورد حساب‌های کارگزاری وجود داشته است؟ اگر چنین است مشخص شود که درخواست‌ها به موقع پاسخ داده شده است.

□ آیا بانک تاکنون اختاریه‌های دولتی مبنی بر بستن حساب‌های سازمان

مالی خارجی دریافت کرده است؟ اگر چنین است مشخص شود آیا حساب‌های فوق به موقع بسته شده است.

□ آیا بانک تا پنج سال پس از بستن یک حساب اسناد و مدارک مربوط به آن حساب از جمله اسناد تهیه شده توسط سازمان‌های مالی خارجی، همچنین اصل یا تصویر اسناد در رابطه با احضاریه قانونی مربوط به حساب فوق را بایگانی و نگهداری کرده است.

۲- تعیین این موضوع که آیا بانک برنامه‌ای در خصوص ضرورت شناسایی کامل حساب‌های کارگزاری خارجی دارد.

۳- با بررسی نمونه انتخابی از حساب‌های کارگزاری خارجی، تعیین شود آیا بانک به طور مستمر رویه‌ها و سیاست‌های عمومی خود در خصوص الزام شناسایی کامل مشتری در مورد حساب‌های کارگزاری خارجی را دنبال می‌کند. این امکان وجود دارد که در صورت ضرورت نمونه مذکور بزرگ‌تر شود، به طوری که حساب‌های کارگزاری بانک‌ها و موسسات مالی خارجی نزد بانک را نیز به طور مناسبی دربرگیرد (از جمله صرافان ارزی یا انتقال‌دهندگان پول).

۴- با بررسی نمونه اولیه انتخابی از حساب‌های کارگزاری خارجی تعیین شود آیا بانک رویه‌های پیشرفته‌ای در خصوص الزام شناسایی دقیق مشتری در مورد بانک‌های خارجی پریسک به کار گرفته است. بانک‌هایی که طبق مجوزهای زیر فعالیت می‌کنند:

- مجوز بانکی فرامرزی؛
- مجوز بانکی صادر شده توسط کشور خارجی که بدون ملاحظه رویه‌ها و اصول بین‌المللی در خصوص مپ/تت، مجوزهای فوق صادر و اختصاص داده شده است. یا
- مجوز بانکی صادر شده توسط یک کشور خارجی با تضمین انجام اقدامات خاص مقرر برای رفع نگرانی‌ها در خصوص مپ/تت؛

۵- با بررسی یک نمونه از حساب‌های کارگزاری که ملزم به الزامات پیشرفته شناسایی کامل مشتری هستند، مشخص شود آیا بانک مورد بررسی در تطابق با رویه‌ها و سیاست‌های خود گام‌های معقولی در خصوص موارد زیر برداشته است:

□ انجام بررسی‌های پیشرفته در مورد حساب‌های نزد بانک برای محافظت از بانک در مقابل پولشویی و

□ تعیین این موضوع که آیا بانک خارجی که بانک مورد بررسی نزد آن حساب کارگزاری دارد برای سایر بانک‌های خارجی نیز حساب کارگزاری برقرار کرده است؟ اگر چنین است هویت این بانک‌های خارجی و اجرای مناسب شناسایی کامل مشتری توسط آنها مشخص شود.

۶- بر اساس رویه‌های انجام بازرسی از جمله بررسی و آزمودن نقل و انتقالات، مشخص شود آیا بانک به منظور تحقق الزامات نظارتی مربوط به نگهداری سوابق حساب‌های کارگزاری خارجی و لزوم شناسایی کامل مشتری دارای رویه‌های اجرایی و سیاست‌های مناسب است.

پ-۴-۸- الزامات شناسایی کامل مشتری در خصوص ارائه خدمات خصوصی بانکی
پ-۴-۸- اهداف

هدف از این الزامات، ارزیابی مطابقت عملیات بانک با الزامات نظارتی و قانونی در به کارگیری رویه‌ها، سیاست‌ها و کنترل‌ها به منظور کشف و گزارش‌دهی فعالیت‌های پولشویی یا مشکوک به پولشویی از طریق حساب‌هایی است که خدمات خصوصی بانکی ارائه می‌دهند، البته در جاهایی که این نوع از حساب‌ها برای افراد غیر شهروند یا خارجی ایجاد، نگهداری و اداره می‌شود.

پ-۴-۸-۲- مراحل شناسایی کامل مشتری در خصوص ارائه خدمات خصوصی بانکی^{۱۵}

۱- تعیین این موضوع که آیا بانک مورد بررسی حساب‌های بانکی خصوصی ارائه می‌دهد. حساب بانکی خصوصی به (یا هر ترکیبی از حساب‌ها) حسابی است که در یک بانک ایجاد می‌شود و دارای سه معیار زیر:

□ لزوم وجود یک سپرده از وجوه یا سایر دارایی‌ها حداقل به میزان یک میلیون دلار؛

□ ایجاد یک حساب به نفع یک یا چند فرد غیر شهروند که به طور مستقیم یا به صورت مالکان ذینفع، صاحب حساب فوق هستند.

□ یک بخش یا کل حساب توسط یک مأمور، یکی از کارمندان یا

موسسه وابسته به بانک اداره و مدیریت شود، به طوری که مأمور یا موسسه وابسته فوق به عنوان رابط بین بانک و مالک مستقیم یا مالک ذینفع حساب عمل کند.

۲- تعیین این موضوع که آیا بانک رویه‌ها، سیاست‌ها و کنترل‌های لازم در خصوص شناسایی کامل مشتری برای حساب‌های بانکی خصوصی که در کشور برای اشخاص غیرمقیم ایجاد، نگهداری یا مدیریت می‌شود را به اجرا می‌گذارد. همچنین تعیین این موضوع که آیا رویه‌های اجرایی سیاست‌ها و کنترل‌ها به طور معقولی طراحی شده‌اند که قادر به کشف و گزارش فعالیت پولشویی یا مشکوک به پولشویی یا هر فعالیت مشکوک اداره شده از طریق یک حساب خصوصی باشند.

۳- ارزیابی کنترل‌ها، رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک به منظور بررسی اینکه آیا برنامه شناسایی کامل مشتری بانک در برگیرنده مراحل معقولی برای موارد زیر است:

- تعیین هویت مالکان اسمی ذینفع یک حساب خصوصی بانکی؛
- تعیین این موضوع که آیا مالک اسمی ذینفع یک حساب خصوصی بانکی یک مقام ارشد سیاسی است؛
- تعیین منبع یا منابع وجوه سپرده‌گذاری شده در هر حساب بانکی خصوصی، هدف و استفاده انتظاری از حساب بانکی خصوصی برای غیرشهروندان و
- بررسی فعالیت حساب، تا آنجا که لازم است، به منظور اطمینان از اینکه فعالیت حساب منطبق بر اطلاعات حاصل در خصوص منبع وجوه مشتری، هدف و استفاده انتظاری از حساب است تا بدین وسیله مانع از سوء استفاده از حساب خصوصی غیر شهروندان برای فعالیت‌های پولشویی شود و هر نوع فعالیت مشکوک حساب‌های فوق شناسایی و گزارش شود.
- ۴- بررسی دقیق روش‌های کنترلی، رویه‌های اجرایی و سیاست‌های بانک، برای اینکه مشخص شود آیا آنها به طور معقولی طراحی شده‌اند تا قادر به کشف و گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک از جمله عواید حاصل از فساد مالی خارجی توسط مقامات ارشد سیاسی خارجی از طریق حساب‌های خصوصی بانکی شوند.

پ-۴-۸-۲-۱- بررسی و آزمودن نقل و انتقالات در مورد حساب‌های خدمات خصوصی بانکی

۱- بر اساس گزارش‌های بازرسی قبلی، ارزیابی ریسک و بررسی نتایج حساب‌رسی بانک، با نمونه‌گیری از حساب مشتری‌های خدمات خصوصی، یک نمونه چندتایی از سوابق مشتری‌ها انتخاب و تعیین شود آیا بانک هویت مالکان اسمی ذینفع و منبع وجوه سپرده‌ها در حساب‌های بانکی خصوصی برای افراد غیر شهروند را مشخص کرده است. همچنین با بررسی نمونه فوق مشخص شود آیا:

□ رویه‌های اجرایی بانک منطبق با الزامات قانونی و سیاست‌های داخلی بانک است.

□ آیا بانک از رویه‌های اجرایی خود برای ارزیابی ریسک حساب‌های خصوصی بانکی برای غیر شهروندان، پیروی کرده است.

□ بانک بررسی‌های دقیق و موشکافانه‌ای منطبق با سیاست‌های خود و دستورالعمل‌های نظارتی و الزامات قانونی در خصوص حساب‌های بانکی خصوصی (حساب‌های خصوصی که به نام مقامات سیاسی گشایش یافته یا این مقامات مالک ذینفع این حساب‌ها هستند) انجام داده است.

۲- بر اساس روش‌های بازرسی انجام شده شامل بررسی و آزمودن نقل و انتقالات، باید قابلیت سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی برای تحقق الزامات نظارتی و برنامه شناسایی دقیق مشتری‌های دریافت‌کننده خدمات بانکی خصوصی، مورد بررسی قرار گیرد.

پ-۴-۹- سایر حساب‌های مخاطره‌آمیز

پ-۴-۹-۱- اهداف

در هر دوره از بازرسی حضوری، بازرس‌ها باید به گروه‌های معینی از حساب‌ها که در معرض ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم بالاتری هستند، توجه خاصی داشته باشند. در اینجا هدف مشخص کردن مناسبت سیاست‌های بانک و مکانیزم‌های نظارت داخلی پیشرفته بانک در خصوص کنترل حساب‌های خاصی است که در معرض ریسک پولشویی / تأمین مالی تروریسم بیشتری هستند، برای مثال حساب‌هایی که به طور مکرر نقل و انتقالات قابل توجه یا عملیات در خصوص

اوراق بهادار از طریق آنها انجام می‌گیرد.

پ-۴-۹-۲- مراحل بررسی سایر حساب‌های مخاطره‌آمیز
بازرس باید مشخص کند که:

- آیا بانک یک سیاست نظارتی مشخص برای کنترل حساب‌های پرریسک دارد و معیارهایی برای کنترل این حساب‌ها تعیین کرده است (کشور مبدأ مشتری، حرفه مشتری و غیره)؛
- آیا بانک به تمام پیچیدگی‌ها توجه می‌کند، از جمله نقل و انتقالات وجوه کلان غیر معمول و الگوهای غیر معمول نقل و انتقالاتی که هدف قانونی و اقتصادی آشکاری ندارند. البته تعریف وضعیت غیر معمول به عهده بانک است. برای مثال وضعیت غیر معمول ممکن است از نظر میزان نقل و انتقال، ماهیت نقل و انتقال، ذینفع وجوه و ارزش مورد نقل و انتقال تعریف و مشخص شود؛
- آیا بانک تمام اطلاعات مفید در مورد مشتری، مبدا یا مقصد وجوه، هویت و محل اقامت ذینفع وجوه انتقالی را به دست می‌آورد؛
- آیا مشخصات نقل و انتقالات به طور محرمانه ثبت و ضبط می‌شود (در جایی که قابل اجراست).

پی‌نوشت‌ها:

1. <http://www.occ.treas.gov/handbook/1-BSA-AMLwhole.pdf>.
۲. تنها در جاهایی که دسترسی به گزارش نقل و انتقالات مشکوک از نظر قانون مجاز است.
3. *Front and back office*.
- واحد صف، واحدی است که ارتباط مستقیم و رودررو با مشتری دارد. واحد پشتیبان واحدی است که ارتباط مستقیم با مشتری ندارد و حساب‌های مشتریان را نگهداری می‌کند.
4. *Filtering criteria*.
5. *Integrity risks*.
6. "Integrity supervision banks and money transaction offices, De Nederlandsche Bank," by Petra Steenbakker, Stef Keerweer, Dagmar van Ravenswaay Claasen, Anita Reijnders, and Herman Annink, March 29, 2006.
7. Basel Committee, Customer Due Diligence for Banks, para. 20 ff, and FATF recommendation 5.
8. *Customer identification program (CIP)*.
۹. بر اساس استانداردهای بین‌المللی لزومی ندارد مشتری‌های خارجی، در گروه مشتری‌های پرریسک قرار گیرند. برای اطلاع بیشتر به مرجع زیر مراجعه شود:
- Basel Committee on Banking Supervision, Customer due diligence for banks, paragraph 23, referenced in FATF methodology criteria 5.8.

10. Basel Committee, Customer Due Diligence for banks, para. 22, and FATF Methodology, criteria 5.13 and 5.14.

11. *Beneficial ownership.*

۱۲. در صورتی که از نظر قانون، دسترسی ناظران به گزارش نقل و انتقالات مشکوک مجاز باشد.

13. *Debt and credit ticket.*

۱۴. بانک پسته‌ای، بانکی است که در کشوری ثبت شده است که حضور فیزیکی در آن ندارد و ارتباط و پیوستگی با یک گروه مالی متشکل و تنظیم‌شده ندارد. برای اطلاع بیشتر به توصیه شماره ۱۸ گروه ویژه اقدام مالی مراجعه شود.

۱۵. این مراحل ممکن است در همه کشورها یکسان نباشد.

- فهرست مدارک مهم درخواستی در ابتدای بازرسی، به منظور انتخاب پرونده‌هایی که باید تجزیه و تحلیل شوند عبارتند از:
- حساب‌های گشایش یافته از (تاریخ) به نام اشخاص حقیقی (با ترازهای حساب در تاریخ مورد درخواست)؛
  - حساب‌های گشایش یافته از (تاریخ) به نام اشخاص حقوقی (با ترازهای حساب در تاریخ مورد درخواست)؛
  - حساب‌های گشایش یافته برای افراد خارجی یا غیرمقیم (با تراز حساب‌ها در تاریخ مورد درخواست)؛
  - حساب‌های گشایش یافته به نام شرکت‌های فرامرزی یا شرکت‌های غیرمقیم (با تراز حساب‌ها در تاریخ مورد درخواست)؛
  - حساب‌های گشایش یافته و بسته شده بعد از یک سال؛
  - نقل و انتقالات (با نام‌های بنیان‌گذارهای حساب‌ها) به میزان کل یا بیش از... (حد نقل و انتقال توسط سرپرست تیم بازرسی مشخص می‌شود)؛
  - وام‌های شخصی که اخیراً پرداخت شده است؛

- نقل و انتقالات ارزی با مبالغ کلان که توسط مسئولان بوجه صندوق انجام شده است؛
- سپرده‌گذاری‌های نقدی کلان؛
- نقل و انتقالات وجوه به کشورهای پرریسک که میزان آن بیش از حد تعیین شده توسط سرپرست تیم بازرسی باشد؛
- بررسی دقیق حساب‌ها در جایی که سپرده‌های نقدی سالانه و برداشت از حساب‌ها بیش از حد تعیین شده توسط بازرس باشد، برای مثال در فرانسه بیش از ۱۵۰ هزار یورو است.
- حساب‌های غیرفعال؛
- حواله‌های دریافت وجه برای مشتری‌های گاه به گاهی؛
- مشتری‌های شناسایی شده به عنوان اشخاص سیاسی (PEPs)؛
- آمارها: مشتری‌هایی که در طول سه سال گذشته رابطه‌کاری بانک با آنها قطع شده است، بر حسب بخش کسب و کار، نوع مشتری، موقعیت محلی مشتری (تمایز بین مشتری‌های مقیم و غیرمقیم)؛
- نمونه‌ای از گزارش‌های تکمیل شده نقل و انتقالات مشکوک و ارسال شده به واحد اطلاعات مالی؛
- دارندگان صندوق امانات؛
- بانک‌های کارگزار.

حوزه‌های زیر، حوزه‌های پرریسک محسوب می‌شوند:

- محصولات و خدمات؛ برخی از محصولات و خدمات ارائه شده توسط بانک‌ها، بسته به ماهیت محصول یا خدمت خاص ارائه شده، ممکن است ریسک بالایی از نظر پولشویی یا تأمین مالی تروریسم برای بانک داشته باشد. در زیر برخی از این محصولات و خدمات فهرست شده است:
- خدمات پرداخت وجوه الکترونیکی: وجوه نقد الکترونیکی، پرداخت از طریق کارت‌های الکترونیکی، انتقالات وجوه، پردازشگرهای پرداخت شخص ثالث، فعالیت‌های ارسال وجه به یک حساب فرامرزی^۱ و پرداخت از طریق ماشین‌های خودپرداز؛
- بانکداری الکترونیکی؛
- خدمات بانکی خصوصی؛
- خدمات مدیریت دارایی و صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری؛
- ابزارهای پولی: چک‌های بانکی رسمی یا چک‌های نقدی^۲، حواله‌ها و غیره؛
- حساب‌های کارگزاری خارجی: حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت^۳ و امور نقل و انتقال ارز و ابزارهای پولی^۴؛

- اعتبار اسنادی و تأمین مالی تجارت بین‌المللی؛
- وام‌دهی، به‌ویژه وام‌های تضمین شده توسط وثیقه‌های نقدی و اوراق بهادار قابل عرضه در بازار؛
- صندوق امانات، بیمه، محصولات سرمایه‌گذاری غیر سپرده‌گذاری، خدمات حساب غیرسپرده‌گذاری؛
- خدمات مشخص شده توسط مقامات دولتی، مقام ناظر یا سایر مقامات که به طور بالقوه از ریسک بالایی در خصوص پولشویی / تأمین مالی تروریسم برخوردار هستند.
- موسسه‌ها و مشتری‌ها؛ هر نوع حسابی به طور بالقوه نسبت به پولشویی یا تأمین مالی تروریسم آسیب‌پذیر است، اما مشتری‌ها و موسسه‌های خاصی ممکن است ریسک پولشویی یا تأمین مالی تروریسم بالاتری برای بانک داشته باشند. از جمله این حساب‌ها و فعالیت‌های پرریسک عبارتند از:
- موسسه‌های مالی خارجی: شامل بانک‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات ارزی، صرافان ارز، انتقال دهندگان پول؛
- موسسه‌های مالی خارجی غیربانکی، ارائه‌دهندگان خدمات پولی، کازینوها، کارگزاران / معامله‌گران اوراق بهادار و معامله‌گران فلزات، سنگ و جواهرات گرانبها؛
- مقامات سیاسی خارجی و اعضای خانواده درجه یک آنها و وابستگان نزدیک آنها و شخصیت‌های سیاسی^۵ (PEPs)؛
- حساب‌های افراد خارجی؛
- شرکت‌های خارجی دارای حساب‌های نقل و انتقال^۶، به‌ویژه شرکت‌های فرامرزی مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌های دارای کسب و کارهای بین‌المللی که در مناطق جغرافیایی پرریسک مستقر هستند.
- کارگزاران سپرده، به‌ویژه کارگزاران سپرده خارجی؛
- کسب و کارهایی که کالاها و خدمات خود را به صورت نقدی در اختیار مشتری‌ها قرار می‌دهند مانند رستوران‌ها و خرده‌فروشان؛
- سازمان‌های غیر دولتی (NGO) و خیریه‌ها؛
- ارائه‌دهندگان خدمات حرفه‌ای، وکلای مدافع، حسابداران یا مشاوران املاک؛

□ معامله‌گران اسلحه؛

□ موقعیت‌های جغرافیایی پُریسک؛ مدیریت بانک باید موقعیت‌های جغرافیایی پریسک را برای موسسه خود مشخص کند و در برنامه تطبیقی مپ/تت خود این اطلاعات را مورد نظر قرار دهد. همچنین مدیریت بانک باید ریسک‌های خاصی را که در یک منطقه جغرافیایی فعالیت بانک را تهدید می‌کند درک و ارزیابی کند. برخی از موقعیت‌های جغرافیایی پریسک عبارتند از:

□ کشورهایی که تحریم بین‌المللی هستند، از جمله کشورهای حامی تروریسم که اسامی آنها توسط سازمان ملل منتشر شده است. علاوه بر این در برخی شرایط کشورها ممکن است مورد تحریم یا اقدامات تنبیهی مشابه توسط نهادهایی مانند سازمان ملل قرار گرفته باشند اما این تحریم‌ها ابعاد جهانی نداشته باشد، بنابراین یک بانک علی‌رغم تحریم ممکن است به فعالان اقتصادی در آن کشور خدمت یا اعتبار ارایه بدهد.

□ کشورهایی که توسط دولت از نظر پولشویی نگران کننده تشخیص داده شده‌اند.

□ مراکز مالی فرامرزی؛

□ سایر کشورهایی که با نظر به تجربیات قبلی بانک به عنوان کشورهای پریسک شناخته شده‌اند؛

□ مناطقی که دارای سابقه نقل و انتقالات غیرقانونی هستند یا ادعاهایی مبنی بر وجود فسادهای مالی در مورد آنها شایع است؛

□ کشورهایی که بر اساس منابع معتبر^۷ اطلاعاتی، در سطح وسیعی از فساد یا فعالیت‌های مجرمانه قرار دارند؛

□ مناطق جغرافیایی پریسک داخلی مانند سطوحی که جرایم مالی و تجارت مواد مخدر در آنجا صورت می‌گیرد یا مناطقی که به طور کلی آمار جرم و جنایت در آنجا بالا است.

پی‌نوشت‌ها:

1. Remittance activities.

2. Cashier's checks.

چک‌های صادر شده توسط یک بانک در وجه اشخاص.

۳. حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت حساب‌های کارگزاری هستند که به طور مستقیم توسط اشخاص ثالث برای انجام معاملات به نفع خودشان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

4. Pouch activity.

این فعالیت‌ها شامل استفاده از یک فرد یا موسسه مرجع برای انتقال ارز، ابزارهای پولی و سایر مدارک از خارج آمریکا به یک بانک در آمریکا است. این خدمات عموماً در رابطه با خدمات بانکی کارگزاری خارجی ارائه می‌شود. این نقل و انتقالات می‌تواند شامل پرداخت وام، نقل و انتقالات از حساب‌های سپرده یا سایر نقل و انتقالات باشد.

۵. اشخاص سیاسی طبق تعریف گروه ویژه اقدام مالی، افراد دارای سمت‌های دولتی مهم می‌باشند، برای مثال سران دولت، مدیران ارشد شرکت‌های دولتی و مقامات مهم احزاب سیاسی، از جمله اشخاص سیاسی محسوب می‌شوند. روابط کاری بانک با اعضای خانواده یا وابستگان اشخاص سیاسی، ریسک اعتباری شبیه به ریسک کار با خود افراد سیاسی برای بانک دارد. این تعریف دربرگیرنده وابستگان رده‌های میانی و پایین‌تر اشخاص سیاسی نیست.

6. Transaction account.

حساب سپرده‌ای است که دارنده آن می‌تواند از آن برداشت کند یا اینکه از طریق چک، حواله یا از طریق انتقال الکترونیکی اقدام به انتقال وجه برای اشخاص ثالث کند. هدف از گشایش این حساب نه کسب سود و نه سپرده‌گذاری است بلکه هدف دسترسی امن و راحت و سریع به وجوه از طریق کانال‌های مختلف برای مشتریان فردی و صاحبان کسب و کار است.

۷. منظور از منابع موثق، اطلاعات کسب شده توسط نهادهای شناخته شده‌ای است که عموماً قابل اعتماد هستند و این اطلاعات را منتشر و به طور وسیع قابل دسترس می‌سازند. از جمله این منابع عبارتند از: نهادهای بین‌المللی مانند سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) و گروه آگمونت متشکل از واحدهای اطلاعات مالی کشورها و نهادهای دولتی ملی و سازمان‌های غیردولتی از آن جمله سازمان شفافیت بین‌المللی.

پیوست شماره ۷

نمونه‌ای از پرسشنامه مبارزه با پولشویی /
تأمین مالی تروریسم تنظیم شده توسط کمیته
بانکی فرانسه

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خیر	بلی		
				I. انتصاب و معرفی مأموران مسئول گزارش‌دهی به مرکز جمع‌آوری گزارش‌های مشکوک در وزارت مالیه فرانسه (TRACFIN) ۱- به محض انتصاب مأموران گزارش‌دهی، آیا نام مأموران ارسال شده است به: ۱۰۱ - مرکز جمع‌آوری گزارش‌های مشکوک در وزارت مالیه فرانسه؟ ۱۰۲ - به دبیرخانه کمیته بانکی فرانسه؟ ۱۰۳ ۲- آیا موسسه شما دارای قوانین داخلی مکتوبی است که معرفی افراد یا اداره‌ای به منظور برقراری ارتباط و ارایه گزارش به مرکز TRACFIN را مقرر کند. ۱۰۴ ۳- آیا در سال مالی گذشته مقررات داخلی مکتوبی در خصوص انعکاس و اعلام بلافاصله تغییرات مربوط به مأموران گزارش‌دهی به مرکز TRACFIN وجود داشته است (تعیین مأمور جدید، تغییر شماره تلفن و غیره) ۱۰۵ ۴- آیا موسسه شما متعلق به یک گروه مالی است، آیا مأمور گزارش‌دهی در سطح گروه تعیین شده است؟ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ II. سیستم بازرسی و ردیابی نقل و انتقالات موضوع مواد قانونی L.۵۶۲-۲ و L.۵۶۳-۳ ۱- آیا رویه‌های پذیرفته شده توسط موسسه شما اجازه می‌دهد که شما اطلاعات زیر را به دست آورید به طوری که بتوان تصمیم به ثبت و بایگانی یک گزارش نقل و انتقال مشکوک (بر اساس ماده قانونی L.۵۶۲-۲) یا گردآوری اطلاعات پرونده بر اساس ماده قانونی L.۵۶۳-۳ کرد: - میزان نقل و انتقال؛ - نوع نقل و انتقال (سپرده نقدی، انتقال وجه و غیره)؛ - آیا نقل و انتقال با یک هدف اقتصادی انجام شده است؛ - آیا این هدف اقتصادی سازگار بنظر می‌رسد؛ - نوع ارز انتقالی؛ - نام شروع کننده واقعی* نقل و انتقال؛

* باید توجه خاص به وجوه ارسالی از سوی کشورهای غیرهمکار با گروه ویژه اقدام مالی (FATF) یا کشورهای تروریست و افرادی شود که دارایی آنها به خاطر مظنون بودن به ارتباط با تروریست‌ها مسدود شده است.

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خبر	بلی		
			۱۱۱	- مبدأ نقل و انتقال (مبدأ جغرافیایی، موسسه مالی واسطه‌گر. * نام کاربر حساب)؛
			۱۱۲	
			۱۱۳	- مبدأ نقل و انتقال (مبدأ جغرافیایی، موسسه مالی واسطه‌گر. * نام کاربر حساب)؛
			۱۱۴	۲- آیا رویه‌های پذیرفته شده در موسسه شما اجازه می‌دهد موسسه شما نقل و انتقالات وجوهی را که ممکن است حاصل تجارت مواد مخدر، تقلب بر علیه منافع مالی اروپا، فساد مالی یا جرم و جنایت سازمان یافته ممکن است به تأمین مالی تروریسم کمک کند به مرکز TRACFIN گزارش کند.
			۱۱۵	۳- آیا رویه‌های پذیرفته شده در موسسه شما اجازه می‌دهد موسسه شما نقل و انتقالاتی که علی‌رغم انجام شناسایی کامل مشتری در تطابق با مقررات قانون مالی و پولی، هویت شروع کننده یا ذینفع نقل و انتقال مورد تردید است را به مرکز TRACFIN گزارش کند.
			۱۱۶	۴- آیا رویه‌های پذیرفته شده در موسسه شما اجازه می‌دهد موسسه شما نقل و انتقالاتی را که با یک صندوق مشترک سرمایه‌گذاری یا سایر شرکت‌های مدیریت دارایی انجام می‌گیرد، در جایی که هویت طرفین یا ذینفعان ناشناخته است را به مرکز TRACFIN گزارش کند.
			۱۱۷	۵- آیا رویه‌های پذیرفته شده در موسسه شما نقل و انتقالات انجام شده توسط اشخاصی که دارایی آنها به علت روابط مشکوک با تأمین‌کنندگان مالی تروریسم یا جرایم سازمان یافته، مسدود شده است را مورد بررسی قرار می‌دهد.
			۱۱۸	۶- آیا موسسه شما دارای یک بایگانی اطلاعاتی در مورد نقل و انتقالات پیچیده غیر معمول است، شامل گزارش نقل و انتقالات مشکوک، نقل و انتقالات بیش از ۱۵۰ هزار یورو و نقل و انتقالاتی که هدف اقتصادی و قانونی مشخصی ندارند.
			۱۱۹	
			۱۲۰	
				III شناسایی مشتری
				۱- پیش از اینکه موسسه شما یک حساب برای یک فرد حقیقی گشایش کند، آیا از او درخواست می‌شود که مدرک شناسایی رسمی و معتبر عکس‌دار ارائه دهد؟
				۲- پیش از اینکه موسسه شما یک حساب برای یک شخص حقوقی گشایش کند، از آن درخواست می‌شود که نسخه اصلی و معتبر یا تصویر گواهی از مرجع قانونی ثبت رسمی نام شرکت‌ها، همچنین مدارک شناسایی و اختیارات افرادی که به نام شرکت عمل می‌کنند را ارائه دهد.

* باید توجه خاص به وجوه ارسالی از سوی کشورهای غیرهمکار با گروه ویژه اقدام مالی (FATF) یا کشورهای تروریست و افرادی شود که دارایی آنها به خاطر مظنون بودن به ارتباط با تروریست‌ها مسدود شده است.

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خبر	بلی		
			۱۲۱	۳- در موسسه شما زمانی که مشخص شود عملیات حساب به نفع یا برای فردکشایش دهنده حساب نبوده، رویه‌ای برای شناسایی فرد ذینفع حساب، وجود دارد؟
			۱۲۲	۴- آیا رویه‌های مشابهی در موسسه شما در مورد افراد موضوع سوالات شماره ۱۱۹ و ۱۲۰ وجود دارد، زمانی که موسسه شما وارد یک رابطه کاری غیر از گشایش حساب (گشایش حساب پس انداز، ارایه صندوق امانات، انعقاد یک قرارداد بیمه یا قرارداد سرمایه‌گذاری، اعطای وام، صدور ضمانت نامه، ارسال حواله‌ها) شود؟
			۱۲۳	۵- در مورد اشاره شده در سطر ۱۲۲، آیا رویه‌ای وجود دارد برای شناسایی فردی که مالک ذینفع نقل و انتقال انجام گرفته شده است یا زمانی که به نظر نمی‌رسد فرد متقاضی نقل و انتقال، خود ذینفع این نقل و انتقال باشد، رویه‌ای برای عمل در مورد این درخواست وجود دارد؟
			۱۲۴	۶- آیا موسسه شما شاخه‌ای از گروه یا شرکتی است که دفتر مرکزی آن در خارج از کشور مستقر می‌باشد، آیا آن گروه یا شرکت، تمام اسناد حاکی از هویت مشتریانش را در اختیار دارد، از جمله کسانی که در واحد دیگری متعلق به گروه، حساب باز کرده‌اند؟
			۱۲۵	۷- آیا مشتری در واحد دیگری از گروه مستقر در فرانسه یا در یک کشور دیگر در حوزه اقتصاد اروپا حساب باز کرده است؟
			۱۲۶	۸- آیا مشتری در واحد دیگری از گروه مستقر در خارج از حوزه اقتصاد اروپا حساب باز کرده است؟
			۱۲۷	۹- آیا موسسه شما اختیار گشایش حساب یا انجام هر نقل و انتقال دیگر را برای مشتری بدون حضور فیزیکی او فراهم می‌کند؟ چه مراحل اصولی باید طی شود برای اینکه هویت مشتری معلوم شود:
			۱۲۸	۱۰- انجام اقداماتی در خصوص تأیید و تصدیق تصویر معتبر و رسمی اسناد هویتی مورد اشاره در سوال ۱۱۹ توسط فرد ثالث مستقل؛
			۱۸۳	۱۱- اخذ مدرکی از هویت مشتری که به طور مستقیم توسط یک سازمان مالی تصدیق شده مبنی بر اینکه مطابق با قوانین فرانسه به عنوان عضوی از جامعه اروپا یا توافقنامه حوزه اقتصادی اروپا یا آئین نامه صادر شده توسط وزیر اقتصاد کشورهای عضو FATF، اقدامات شناسایی مشتری انجام شده است.
			۱۲۹	۱۲- لازم است که نخستین پرداخت از حساب گشایش یافته در یک موسسه مالی مستقر در یکی از کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا یا توافقنامه حوزه اقتصادی اروپا، به عنوان یک اقدام اضافی علاوه بر سه اقدام مذکور در بالا در خصوص گشایش حساب انجام گیرد.
				۱۳- همچنان که در سوال شماره ۷ به آن اشاره شد آیا حسابی که بدون حضور فیزیکی مشتری گشایش یافته، بعد از اجرای موثر اقدامات مطرح شده و اخذ اسناد توجیهی مورد نیاز، عملیاتی می‌شود و انتقالات بدون رودررویی انجام می‌شود؟

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خبر	بلی		
			۱۳۰	۹- اسناد هویتی مشتری بیانگر نام، نام خانوادگی، تاریخ و محل تولد، نوع سند، شماره، تاریخ و محل صدور تحویل سند هویتی و مقام صادرکننده سند یا گواهی‌کننده سند، حداقل به مدت پنج سال پس از بسته شدن حساب یا خاتمه رابطه کاری مشتری با موسسه شما، نگهداری می‌شود؟
			۱۳۱	۱۰- آیا اسناد مربوط به نقل و انتقالات انجام شده توسط مشتری، شامل نقل و انتقالاتی که یک حساب سپرده در آن درگیر نیست، برای مدت حداقل پنج سال بعد از اجرای آن نگهداری می‌شود؟
			۱۳۲	۱۱- زمانی که موسسه شما وارد یک رابطه کاری با مشتری می‌شود آیا مشخصات عملیات یا سایر نقل و انتقالات مورد انتظار، به منظور پیشگیری از پولشویی مورد بررسی قرار می‌گیرد؟
			۱۳۳	IV شناسایی مشتری- مشتری گاه به گاهی*
			۱۳۴	۱- آیا موسسه شما، هویت مشتری‌های حقیقی، همچنین مشتری‌های گاه‌به‌گاهی درخواست‌کننده انجام یک نقل و انتقال به میزان بیش از ۸ هزار یورو یا اجاره صندوق امانات یا انجام نقل و انتقال به هر میزان را با استفاده از اسناد هویتی معتبر و رسمی، مورد شناسایی قرار می‌دهد؟
			۱۳۵	۲- آیا موسسه شما هویت اشخاص حقوقی، همچنین مشتری‌های گاه‌به‌گاهی و افرادی که به نفع خود درخواست انجام نقل و انتقال وجهی بیش از ۸ هزار یورو یا اجاره صندوق امانات یا انجام نقل و انتقال به هر میزانی را دارند از طریق درخواست سند رسمی یا گواهی از سازمان ثبت رسمی کشور، شناسایی می‌کند؟
			۱۳۶	۳- زمانی که به نظر می‌رسد فرد درخواست‌کننده نقل و انتقال از طریق موسسه شما ممکن است که به نفع خود عمل نکند، آیا در موسسه شما رویه‌ای برای شناسایی مالک ذینفع نقل و انتقال وجود دارد؟
			۱۳۷	۴- آیا در موسسه شما رویه‌ای برای شناسایی مشتری‌های گاه به گاهی وجود دارد، مشتری‌هایی که طی یک دوره کوتاه زمانی درخواست انجام چند نقل و انتقال می‌کند: نقل و انتقالاتی که به نظر مرتبط با یکدیگرند و میزان کل آن بیش از ۸ هزار یورو است؟
			۱۳۸	۵- آیا اسناد هویتی مشتری‌های گاه به گاهی بیانگر نام، نام خانوادگی، تاریخ و محل تولد، نوع سند، شماره، تاریخ و محل تحویل و مقام ناشر سند یا گواهی‌کننده آن، برای حداقل پنج سال بعد از خاتمه رابطه کاری با مشتری، نگهداری می‌شود؟
				۶- آیا اسناد مربوط به نقل و انتقالات انجام گرفته توسط مشتری‌های گاه به گاهی، حداقل برای مدت پنج سال پس از انجام آنها در موسسه شما نگهداری می‌شود؟

* مشتری‌هایی که یک نقل و انتقال منفرد/ خاص را از طریق یک موسسه مالی انجام می‌دهند.

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خیر	بلی		
			۱۳۹	V سایر الزامات احتیاطی
			۱۴۰	۱- موسسه شما رویه‌های پذیرفته شده‌ای برای تجزیه و تحلیل مشخصات مشتری دارد، به طوری که بتواند جریان‌های مالی غیرمعمول را کشف کند؟
			۱۴۱	۲- آیا این رویه‌ها کامپیوتری شده‌اند؟
			۱۴۲	۳- آیا موسسه شما مجهز به یک سیستم کامپیوتری دارای قابلیت شناسایی نقل و انتقالات انجام گرفته بیش از میزان ۸ هزار یورو توسط مشتری گاه به گاهی می‌باشد؟
			۱۴۳	۴- آیا موسسه شما مجهز به یک سیستم کامپیوتری دارای قابلیت شناسایی نقل و انتقالات انجام گرفته توسط مشتری گاه به گاهی است، مشتری‌هایی که طی یک دوره کوتاه زمانی درخواست انجام چند نقل و انتقال می‌کنند، نقل و انتقالاتی که به نظر مرتبط با یکدیگرند و میزان کل آن بیش از ۸ هزار یورو باشد؟
			۱۴۴	۵- در موسسه شما مأموری برای گزارش‌دهی به مرکز Tracfin تعیین شده است، مأموری که به طور سیستماتیک از نتایج ارایه شده توسط سیستم راجع به سوالات ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۳۹، ۱۴۲، آگاه می‌شود.
				الزامات احتیاطی در خصوص شعبه‌ها و واحدهای تابعه مستقر در خارج از کشور:
			۱۴۵	۶- آیا موسسه شما به شعبه‌های خارجی و واحدهای تابعه خود در خارج از کشور، به منظور کمک به آنها برای حفاظت از خود در مقابل خطر مورد سوء استفاده قرارگرفتن توسط پولشویان یا تأمین‌کنندگان مالی تروریسم، توصیه‌هایی کرده‌است؛ همچنین آیا موسسه شما با نظر به ماده قانونی R. ۵۶۲-۲-۱، بند ۲ قانون پولی و مالی کشور، به منظور اطمینان نسبت به رعایت سطحی از احتیاط، حداقل برابر با استانداردهای فرانسه، در واحدهای تابعه خارجی گروه خود، رویه‌هایی را تعیین کرده است؟
			۱۴۶	۷- آیا موسسه شما دارای شعبه‌ها یا واحدهای تابعه در کشورهای دیگری هست که مقررات محلی آنها مانع از به کارگیری برخی یا همه توصیه‌های مندرج در ماده ۵ مقررات شماره ۰۷-۹۱ کمیته مقررات بانکی و ماده قانونی R. ۵۶۲-۲-۱، بند ۲ قانون پولی و مالی کشور شود (اگر جواب مثبت است لطفاً فرم QLB۲ را تکمیل فرمایید)
			۱۴۷	۸- آیا موسسه شما دارای شعبه‌ها یا واحدهای تابعه‌ای در خارج از کشور است که از پیروی توصیه‌های مندرج در ماده ۴ مقررات شماره ۰۷-۹۱ کمیته مقررات بانکی در مورد کنترل نقل و انتقالات مورد اشاره در ماده قانونی A. ۵۶۳-۳، قانون پولی و مالی کشور منع شده باشند (اگر جواب مثبت است لطفاً فرم QLB۲ را تکمیل فرمایید).
				۹- آیا سازمان شما به مرکز Tracfin در مورد ماده ۵ از مقررات شماره ۰۷-۹۱ کمیته مقررات بانکی و ماده قانونی R. ۵۶۲-۲-۱ بند ۲ قانون پولی و مالی کشور در مورد شعبه‌ها و واحدهای تابعه لحاظ شده در سوالات شماره ۱۴۵ و ۱۴۶ گزارش داده است؟

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خبر	بلی		
			۱۴۸	الزامات احتیاطی در مورد چک‌ها ۱۰- موسسه شما طی سال مالی گذشته، طبق قانون و مقررات شماره ۲۰۰۲-۲۰۰۱ کمیته مقررات بانکی، کنترلی روی چک‌ها داشته است؟ ۱۱- مأمور مسئول گزارش‌دهی به مرکز Tracfin از نتایج کنترل چک‌ها مطلع است؟ ۱۲- آیا نهاد تصمیم‌گیری موسسه شما از نتایج کنترل چک‌ها مطلع است؟ ۱۳- آیا موسسه شما بر اساس ماده ۸ قانون و مقررات شماره ۲۰۰۲-۲۰۰۱ کمیته مقررات بانکی، توافقتنامه‌ای مبنی بر ارائه خدمات تنزیل یا جمع‌آوری چک با موسسه‌های خارجی امضا کرده است؟
			۱۴۹	
			۱۵۰	
			۱۵۱	
			۱۵۲	
			۱۵۳	
			۱۵۴	الزامات احتیاطی در مورد پول الکترونیکی ۱۴- آیا موسسه شما مجهز به یک سیستم کامپیوتری برای کنترل نقل‌وانتقالات غیرمعمول انجام گرفته با استفاده از پول الکترونیکی است؟ ۱۵- اگر موسسه شما توزیع‌کننده پول الکترونیکی است، آیا ناهنجاری‌هایی در ارتباط با جریان گردش پول الکترونیکی به بانک ناشر ارائه شده است؟ ۱۶- آیا مأمور مسئول گزارش‌دهی به مرکز Tracfin، حداقل یک بار در ماه شرحی از ناهنجاری‌ها را به این مرکز ارسال می‌کند؟
			۱۵۵	
			۱۵۶	
			۱۵۷	VI آموزش و آگاهی کارکنان ۱- آیا تمام کارکنان جدیدی که استخدام می‌شوند مورد آموزش‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم قرار می‌گیرند؟ ۲- آیا تمام کارکنان به طور مرتب در خصوص آموزش‌های فوق به روز می‌شوند؟
			۱۵۸	
			۱۵۹	VII حصول اطمینان از کاربرد مناسب سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم ۱- آیا موسسه شما دارای یک سیستم کنترلی برای اطمینان یافتن از اجرای رویه‌های داخلی در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم است؟ ۲- آیا این سیستم کنترلی شامل یک مکانیزم کنترلی منظم در چارچوب کنترل تطبیقی است؟ ۳- آیا این سیستم کنترلی شامل بازرسی‌های دوره‌ای می‌شود؟ ۴- آیا این سیستم کنترلی شامل اطمینان یافتن از تطابق با الزامات احتیاطی موضوع مقررات شماره ۲۰۰۲-۰۱ کمیته مقررات بانکی در خصوص کنترل چک‌ها می‌باشد؟ ۵- آیا سیستم کنترل عمومی موسسه شما شامل اطمینان یافتن از تطابق با الزامات احتیاطی موضوع سرفصل اول مقررات شماره ۲۰۰۲-۱۳ کمیته مقررات بانکی در خصوص بیمه و عرضه پول الکترونیکی می‌باشد؟ ۶- آیا مدیریت کل موسسه شما از گزارش‌های ارسالی به مرکز Tracfin و نقل‌وانتقالات گردآوری شده از پرونده‌های اطلاعاتی طبق ماده قانونی ۵۶۳.۳، قانون پولی و مالی کشور آگاه می‌باشد؟
			۱۶۰	
			۱۶۱	
			۱۶۲	

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خیر	بلی		
			۱۶۳	۷- آیا موسسه شما بخشی از یک گروه، موضوع ماده یک از مقررات شماره ۲۰۰۰-۰۳ کمیته مقررات بانکی است؟ آیا مدیریت گروه از گزارش‌های ارسالی به مرکز Tracfin توسط موسسه شما آگاه است؟
			۱۶۴	۸- آیا در موسسه شما، حوزه بازرسی انجام‌شده توسط مأمور مسئول کنترل داخلی، شامل بررسی سیستم مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم نیز می‌شود؟
			۱۶۵	۹- زمانی که مقام کنترل داخلی، شعبه‌های موسسه شما را بازرسی می‌کند آیا رویه‌های مپ/تت به کار گرفته شده در موسسه شما را نیز بررسی می‌کند؟
			۱۶۶	۱۰- آیا سیستم کنترل تطبیقی موسسه شما برای تأیید اصولی اولیه محصولات جدید، شامل بررسی ریسک مپ/تت محصولات جدید نیز می‌شود.
			۱۶۷	۱- آیا موسسه شما مقررات داخلی مکتوب منطبق با قوانین و مقررات کشور VIII وجود مقررات داخلی مکتوب منطبق با قوانین و مقررات کشور
			۱۶۸	۱- آیا موسسه شما مقررات داخلی مکتوبی برای موارد زیر تعیین کرده است؟
			۱۶۹	- رویه دنبال شده در زمانی که مشخص شود یک یا مجموعه‌ای از نقل‌وانتقالات به احتمال زیاد می‌تواند به مرکز Tracfin گزارش شود؟
			۱۷۰	- ممنوعیت ماده ۵۷۴.L-۱ قانون پولی و مالی کشور در مورد اطلاع دادن به مالک وجوه یا آغازگر نقل‌وانتقال از صدور اعلام گزارش نقل‌وانتقال مشکوک در مورد وجوه او؟
			۱۷۱	- در شرایط استثنایی، به‌ویژه در موقعیت‌های اضطراری، یک فرد غیرمسئول خود اقدام به ارایه گزارش نقل‌وانتقال مشکوک به مرکز Tracfin
			۱۷۲	کند؟ - روش‌های شناسایی هویت مشتری (حقیقی و حقوقی)
			۱۷۳	- رویه دنبال شده در صورتی که مشخص شود مشتری به نفع خود عمل نکرده، زمانی که مشتری از موسسه شما درخواست گشایش حساب یا انجام نقل‌وانتقالی را می‌کند؟
			۱۷۴	- ماهیت و مبالغ وجوه درگیر در نقل و انتقالات که لازم است مورد مراقبت قرار گیرند (به‌ویژه در مورد مشتریانی که حساب گشایش کرده‌اند با توجه به جریاناتی که به طور معمول در حساب آنها دیده می‌شود)؟
			۱۷۵	- کنترل‌های خاصی که در مورد چک‌ها یا هدف مپ/تت صورت می‌گیرد؟
			۱۷۶	- کنترل‌هایی که در صورت شناسایی ناهنجاری‌ها در گردش پول الکترونیکی، انجام می‌گیرد؟
			۱۷۷	- اقدامات صورت گرفته برای شناسایی نقل‌وانتقالات بیش از ۸ هزار یورو که در مدت زمان کوتاه توسط مشتری گاه به گاهی انجام گرفته باشد؟ - رویه‌های گردآوری پرونده‌های اطلاعاتی مورد اشاره در ماده ۵۶۳.L-۳، قانون پولی و مالی؟ - رویه‌های ثبت و بایگانی مدارک در رابطه با نقل‌وانتقالات گردآوری شده از پرونده‌های اطلاعاتی موضوع ماده ۵۶۳.L-۳ قانون پولی و مالی یا گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک به مرکز Tracfin

جواب‌ها			سؤالات	رویه‌های داخلی
نامشخص	خیر	بلی		
				<p>۲- اگر موسسه شما متعلق به یک گروه است و اگر بر اساس مدل تهیه شده برای گروه به عنوان یک کل، رویه‌های داخلی مکتوبی طرح شده است، آیا رویه‌های مپ/تت با ماهیت فعالیت موسسه شما وفق داده شده است؟</p> <p>XI انتشار مقررات داخلی مکتوب</p> <p>۱- آیا واحدهای عملیاتی موسسه شما دارای دستورالعملی در خصوص رویه‌های مبارزه با پولشویی/تأمین مالی تروریسم از جمله آموزش در خصوص مپ/تت هستند؟</p> <p>۲- آیا کارکنانی که درگیر اجرای اقدامات در خصوص مپ/تت هستند یک نسخه شخصی از دستورالعمل مذکور در بالا را دریافت می‌کنند؟</p> <p>۳- آیا کارکنانی که درگیر اجرای اقدامات در خصوص مپ/تت هستند، لازم است که دریافت دستورالعمل مذکور در بالا را اعلام وصول می‌کنند؟</p> <p>۴- اگر موسسه شما وابسته به یک نهاد مرکزی است، آیا این نهاد مرکزی از مقررات داخلی پذیرفته شده توسط موسسه شما مطلع می‌شود؟</p>
			۱۷۸	
			۱۷۹	
			۱۸۰	
			۱۸۱	

امضای مدیر اجرایی

شناسایی کامل مشتری، شامل شناسایی مشتری‌ها و اطلاعات در مورد ذینفع واقعی

به موجب مفاد ماده L.۵۶۳-۱ قانون مالی و پولی فرانسه، زمانی که اقدام‌های لازم محقق شد و تحت شرایط ماده ۳ قانون ۹۱-۱۶۰ مصوب فوریه ۱۹۹۱، موسسه‌های مالی باید پیش از گشایش حساب، هویت طرف قرارداد را از طریق رایحه مدارک مستند، تأیید کنند. در مورد اشخاص حقوقی، نسخه اصلی یا گواهی شده از ثبت رسمی شرکت حاوی نام، نوع فعالیت موسسه و دفاتر مرکزی و اختیارات نمایندگان موسسه، موسسه‌های مالی باید تصویر اسناد و مراجع اطلاعاتی مشتری‌های خود را نگهداری کنند؛ با عنایت به اینکه موسسه‌های مالی باید نسبت به هویت واقعی اشخاصی که اقدام به گشایش حساب یا انجام نقل و انتقال می‌کنند، مطمئن شوند، به‌ویژه زمانی که به نظر می‌رسد اشخاص فوق ممکن است به نفع شخص دیگری عمل کنند. بنابراین با عنایت به وظیفه فوق، موسسه باید هر مدرک یا سند مکتوب لازم را از مشتری درخواست کند.

به موجب گزارش‌های بازرسی و پاسخ‌های رایحه شده توسط موسسه اعتباری

(CAI) yedit Agricoltur Indosuez، در این موسسه نقل و انتقالات مالی به روش پیچیده‌ای سازمان‌دهی شده‌اند، به طوری که ارتباط قانونی مستقیم ذینفع واقعی نقل و انتقال را آشکار نمی‌کند، بنابراین موسسه فوق برای انجام وظیفه خود در مورد شناسایی مشتری باید مدارک مستند لازم برای شناسایی ذینفع واقعی را به دست آورد، در مواردی این مراحل طی و ثابت می‌شود که دسترسی به اسناد مثبت و اسناد کتبی خارج از موسسه برای تأیید هویت ذینفع واقعی غیرممکن است، این قضیه برای حداقل دو مورد از هشت مورد پرونده‌های مالی مورد بررسی در گزارش ۱۹ جولای ۲۰۰۱ [شرکت الف و شرکت ب] ملاحظه شده است. از آنجا که در زمان بررسی، موسسه فوق اطلاعاتی برای شناسایی ذینفع واقعی نقل و انتقال نداشت و با عنایت به اینکه تهیه اسناد توسط موسسه فوق برای تأیید اطلاعات در مورد ذینفع نقل و انتقالات بعد از تاریخ گزارش مذکور انجام شده است، بنابراین جرم اتفاق افتاده است.

طبق گزارش مذکور، موسسه CAI اعطای وام به شرکت C برای خرید هواپیمایی است که توسط شرکت D بهره‌برداری می‌شود و گزارش بازرسی ۳۱ مارس ۲۰۰۴ و اسناد تأیید شده در ۲ سپتامبر ۲۰۰۴ مشخص می‌کند که موسسه CAI هویت سهامداران شرکت E (شرکتی که دارنده صد درصد سهام شرکت C است) را شناسایی نکرده است، شرکت‌های C و E هر دو از شرکت‌های ثبت شده در ایالت Delaware آمریکا دارای ارزش اسمی سهام یک دلار آمریکا نزد یک شرکت خدمات‌رسانی تحت مالکیت اشخاص حقوقی^۱ یا یک شرکت امانی تحت مالکیت اشخاص حقوقی^۲ هستند. تنها فعالیت شناخته شده این شرکت‌ها، مدیریت دارایی است، بنابراین به نظر نمی‌رسد که ذینفع واقعی نقل و انتقال باشند. در نتیجه حتی اگر موسسه CAI، شرکت بهره‌برداری کننده از هواپیما را شناسایی کرده بود، باز هم ذینفع نقل و انتقالات مشخص نبود. ذینفع‌ها در این مورد اشخاصی هستند که حق استفاده از سود حاصل از این واحدها را دارند، بنابراین موسسه CAI در این مورد مرتکب جرم شده است. با نظر به اینکه در زمان بررسی موسسه CAI، به نظر نمی‌رسید که اطلاعاتی در مورد ذینفعان واقعی صندوق‌های سرمایه‌گذاری بر پا شده در بانک F، مستقر در کشور Z را داشته باشد، این صندوق‌های سرمایه‌گذاری مالک دارایی‌هایی بودند که در موسسه CAI در فرانسه سپرده‌گذاری شده بود. با نظر به این حقیقت که کشور

Z متعلق به شورای همکاری خلیج فارس است و همچنین عضو FATF است، تنها تأیید این موضوع که موسسه‌های مالی در آن زمان مکانیزم‌های مشابه موسسه‌های مالی در فرانسه را به کار گرفته بودند، کافی نیست. به هر حال اسناد ارایه شده برای دفاع به‌ویژه گزارش سالانه FATF در سال ۲۰۰۳-۲۰۰۴ نشان می‌دهد که مکانیزم جامع برای مقابله با پولشویی منطبق با توصیه‌های FATF در سال ۲۰۰۳ به کار گرفته شده، تحت این شرایط و با نظر به این که موسسه دارای حساب‌های فرعی^۳ حاوی نام صندوق‌های سرمایه‌گذاری مختلف است و این موضوع نشانگر آن است که موسسه از این موضوع که بانک F به نفع خود عمل نکرده، بلکه به نفع صندوق‌های سرمایه‌گذاری عمل کرده، آگاه بوده است، موسسه نمی‌تواند با استفاده از پاراگراف آخر ماده ۳ قانون ۱۶۰-۹۱ خود را معاف از انجام وظیفه در این خصوص کند، بنابراین یک جرم واقع شده است.

وظیفه رسیدگی ویژه و گزارش مکتوب در مورد مشخصات نقل و انتقالات موضوع ماده ۳-۵۶۳.L قانون پولی و مالی فرانسه

به موجب مفاد ماده ۳-۵۶۳.L قانون پولی و مالی، هر نقل و انتقال که میزان آن بیش از ۱۵۰ هزار یورو بوده و فاقد الزامات گزارش نقل و انتقالات مشکوک، پیچیده و بدون هدف قانونی و اقتصادی مشخصی باشد، باید توسط موسسه مالی ذیربط مورد بررسی خاص قرار گیرد، در این موارد موسسه مالی باید از مشتری در مورد منشأ و مقصد، هدف از نقل و انتقال و هویت گیرنده و جوه پرسش کند و مشخصات نقل و انتقال را به صورت کتبی ثبت و در سوابق نگهداری کند.

برای مثال در یک بررسی مشخص شد که موسسه CAI یک فقره وام ۵۷ میلیون دلاری به شرکت [G] برای تأمین مالی اجاره یک هواپیما از شرکت H (شرکت ثبت شده در برمودا که صد درصد آن متعلق به شرکت I ثبت شده در برمودا بود) داده است. هزینه‌های اجاره هواپیما توسط شرکت J پرداخت شده بود، با نظر به اینکه ذینفع نقل و انتقال ظاهراً بر اساس اظهارنامه کتبی شرکت J در فوریه ۱۹۹۸ فرد/ شرکت K بود، این فرد یک وجه‌الضمان اجاره داده و متعهد شده ۲۰ میلیون دلار از حساب سپرده او در موسسه CAI در سوئیس پرداخت شود. گزارش مورخ ۱۹ جولای ۲۰۰۱ مشخص می‌کرد که موسسه فوق اطلاعات

لازم برای برقراری یک رابطه رسمی بین شرکت J و ذینفع نقل و انتقال را نداشته، همچنین اطلاعات کافی در مورد منشأ وجوه نداشته است. چون اسناد تأیید شده در ۲۴ دسامبر ۲۰۰۲ آشکار می‌کند که اطلاعات اضافی در مورد نقل و انتقال در اکتبر ۲۰۰۲ توسط شرکت J و موسسه سوئیسی CAI تهیه شده است، از آنجا که در زمان اولین بازرسی مشخص شد که موسسه CAI همچنان که در ماده ۳-۵۶۳ L ذکر شده است، حتی با وجود اینکه نقل و انتقال پیچیده و غیر معمول بوده و توجیه اقتصادی آشکاری نداشته، وثیقه خاصی را درخواست نکرده است، پس جرم رخ داده است.

در حقیقت در نیمه نخست سال ۲۰۰۰، شش نقل و انتقال از شعبه موسسه CAI در ژنو به میزان بیش از ۸۲۰ هزار یورو، سپرده شده توسط یک فرد ناشناس در حساب شرکت L در شعبه موسسه CAI در پاریس صورت گرفته؛ اما مشتری M در طول این دوره دو نقل و انتقال به میزان تقریبی ۲ میلیون یورو از شعبه ژنو موسسه CAI دریافت کرد، بدون اینکه هیچ نشانه‌ای از فرستنده اولین دستور پرداخت نقل و انتقال، داشته باشد. از آنجا که در صورت عدم ذکر فرستنده اولین دستور پرداخت^۴ وجوه کلان و عدم اطلاع موسسه در مورد منشأ وجوه مشتری و فقدان توجیه اقتصادی نقل و انتقال، موسسه مالی ذیربط باید نقل و انتقالات را با دقت بررسی کند و از مشتری درخواست کند اطلاعات لازم در مورد منشأ وجوه مذکور را فراهم کند، اما در مورد شرکت L در ۵ فوریه ۲۰۰۱ به درخواست تیم بازرسی کمیته بانکی، شعبه موسسه CAI در پاریس از شعبه ژنو درخواست شناسایی فرستنده اولین دستور پرداخت نقل و انتقال وجوه را کرد، در حالی که در مورد مشتری M، از اسناد تأیید شده توسط CAI و گزارش بازرسی در ۳۱ مارس ۲۰۰۴ آشکار است که در سال ۲۰۰۰، در پرونده مشتری فوق در شعبه پاریس موسسه CAI اسناد حاوی اطلاعات در مورد فرستنده اولین دستور پرداخت نبوده است، فردی که گفته می‌شد خودش مشتری است و اولین یادداشت ارائه شده توسط موسسه CAI حاوی اطلاعات تهیه شده توسط موسسه اعتباری Cheuvreux Gestion dosuez in Agricole Credit از جولای ۲۰۰۱ بود، در مورد این دو مشتری بانک CAI منشأ وجوه را به شیوه مناسبی تعیین نکرده، بنابراین در مورد این مشتری‌ها تخطی از ماده ۳-۵۶۳ L صورت گرفته است.

رویه‌های مراقبت از نقل و انتقالات

به موجب ماده ۲ مقررات ۹۱-۰۷ فرانسه، موسسه‌های مالی باید به منظور اطمینان از تطابق با سرفصل ۷۱ از کتابچه ۷ قانون پولی و مالی فرانسه، مراقبت‌های مداومی را انجام دهند، همچنین روش‌ها و رویه‌های داخلی مناسبی را ایجاد کنند. اما بررسی سالانه مشتری‌های بانکی خصوصی مذکور در بخشنامه ۱۱/۰۰ یازده جولای ۲۰۰۰، فقط در برگیرنده مشتری‌هایی است که بیش از ۱۵ میلیون یورو سپرده دارند، موسسه اعتباری CAI در مورد مشتری‌هایی که بیشتر مورد ظن بودند حد کمتری به میزان ۷/۵ میلیون یورو را تعیین کرده است. به هر حال اقدام‌های مراقبتی به کار گرفته شده توسط این موسسه نامناسب و بدون در نظر گرفتن خطرات ذاتی فعالیت بوده است. در حقیقت در آخرین اظهارنامه موسسه، مشخص شد که در بررسی سالانه پرونده‌ها، حد سپرده برای بررسی مشتری‌های دریافت‌کننده خدمات خصوصی بانکی در نظر گرفته نشده است. بنابراین جرمی در دوره قبل رخ داده است.

حساب‌های موسسه CAI در پاریس برای شرکت N، ثبت شده در جزیره جرسی، بیانگر انجام فعالیتی توسط این شرکت در نیمه سال ۲۰۰۰ است، پنج انتقال اعتباری به میزان کل بیش از ۱۵۰ میلیون یورو و سه انتقال بدهی به میزان بیش از ۱۰۰ میلیون یورو توسط این شرکت صورت گرفته بود در حالی که موسسه CAI در پاریس، هیچ اطلاعی در مورد نقل و انتقالات ثبت‌شده در حساب‌ها را نداشت، اما موسسه CAI اعلام کرد که حساب از لندن مدیریت شده، جایی که درخواست مشتری‌ها دریافت شده بود و گروه CAI پرونده کاملی از جمله اطلاعات حقوقی و گزارش‌های سالانه شرکت را داشت. به هر حال موسسه اعتباری CAI پاریس به منظور مراقبت‌کردن از نقل و انتقالات حساب‌های متعلق به مشتری‌های خود باید از نقل و انتقالات مبالغ بالا در پاریس و در صورت امکان از نقل و انتقالات تجهیز شده توسط موسسه وابسته به گروه CAI که با مشتریان ارتباط داشته است، اطلاع داشته باشد، بنابراین یک جرم رخ داده است.

جلوگیری از پولشویی در شعبه‌ها و واحدهای تابعه خارجی

به موجب ماده ۳-۵۶۳.L قانون پولی و مالی فرانسه، موسسه‌های اعتباری باید

مطمئن شوند شعبه‌ها و واحدهای تابعه خارجی آنها مطابق با وظایف خود به منظور تشکیل پرونده، نگهداری اسناد کتبی نقل و انتقالات مبالغ کلان، نقل و انتقالات پیچیده غیر معمول و فاقد توجیه اقتصادی یا هدف قانونی، اقدامات لازم را انجام می‌دهند و اسناد این نقل و انتقالات را تا پنج سال پس از تاریخ بررسی آنها نگهداری می‌کنند. اما گزارش بازرسی ۱۹ جولای ۲۰۰۱ نشان می‌داد که رویه‌های شعبه‌های موسسه اعتباری CAI در جبل الطارق، سوئیس و لوکزامبورگ، مطابق با وظیفه مذکور در ماده ۳-۵۶۳ L قانون پولی و مالی نبوده است، در حقیقت رویه‌های به کار گرفته شده توسط موسسه در خصوص نقل و انتقالات فوق یا بعد از جولای ۲۰۰۱ به کار گرفته شده است یا وظیفه مذکور در این رویه‌ها مورد نظر قرار نگرفته است، با نظر به این واقعیت که قوانین کشورها می‌تواند وظایف برابری را وضع کند، موسسه اعتباری CAI نمی‌تواند از اطمینان یافتن از تطابق عملیات شعبه‌ها و واحدهای تابعه خود با قوانین فوق معاف شود. بنابراین یک جرم انجام گرفته است.

با نظر به این که بر اساس ماده ۵ مقررات ۰۷-۹۱، سازمان‌های اعتباری مستقر در فرانسه باید تمام توصیه‌های مفید را به شعبه‌ها و واحدهای تابعه خود ارائه دهند به طوری که آنها بتوانند خود را در مقابل خطر مورد استفاده قرار گرفتن برای مقاصد پولشویی به طور مناسبی حفظ کنند، در نتیجه موسسه‌ها باید مطمئن شوند واحدهای تابعه آنها در خارج از کشور دارای رویه‌هایی مشابه با رویه‌های مذکور در قوانین فرانسه هستند و برای اطمینان یافتن از تطابق آنها، باید یک سیستم کنترلی به کار گیرند. اما واحدهای تابعه گروه CAI در جبل الطارق، مونکو و سوئیس طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۷، کنترل‌های داخلی سطح دوم در خصوص ممانعت از پولشویی را به طور منظم انجام ندادند. در حقیقت گزارش‌های نظارت کلی CAI که به عنوان مدرک توسط آن موسسه در ۲۲ دسامبر ۲۰۰۲ ارائه شد، بیانگر این بود که واحدهای وابسته این موسسه از جمله واحد جبل الطارق در سال ۱۹۹۶، واحد مونکو در سال ۱۹۹۷ و شرکت تابعه سوئیسی، FICAI، در سال ۲۰۰۰ کنترل‌های سطح دوم مناسبی نداشته‌اند، همچنین این کنترل‌ها به طور منظم انجام نگرفته است، موسسه بدون اینکه مشخص کند که آیا واحدهای تابعه آن با پولشویی برخورد کرده‌اند یا دلیل و مدارکی ارائه دهند، تصریح می‌کند کنترل‌های سطح دوم در واحدهای آن انجام گرفته است.

فقدان کنترل‌ها اجازه نداد که این گروه خطر پولشویی را به میزان کافی مورد نظر قرار دهد، اما در اداره اعتبار در جبل الطارق، سال ۱۹۹۶ گزارش بازرسی کلی آشکار کرد که پیش از خلق یک ابزار مالی، مشتری‌های آن مشخص نشده بودند. گزارش همچنین آشکار می‌کرد که در اداره خدمات خصوصی بانکی، گشایش حساب‌ها همچنین نقل و انتقالات انجام گرفته در رابطه با صد مشتری اولیه از اتحاد جماهیر شوروی سابق به میزان کافی کنترل نشده بودند، در گزارش آوریل سال ۲۰۰۰ از همان واحد گشایش حساب‌ها، اعلام شد که اطلاعات در مورد برخی از مشتری‌های روسی هنوز ناکافی است، بر اساس گزارش ویژه ژوئن ۲۰۰۰ در مورد حساب‌های آفریقایی آشکار شد ۱۵ حساب از مارس ۱۹۹۹ تا مارس ۲۰۰۰ به میزان ۳۸ میلیون دلار دریافتی داشتند که مبدأ انتقالات ناشناس بوده است. ذینفع واقعی بیشتر این حساب‌ها نیز در ظاهر وزیر نفت پیشین این کشور بوده است، بنابراین وجوه فوق می‌توانست حاصل از اختلاس باشد، چون گزارش‌ها همچنین بیان می‌کرد حساب‌های فوق، پیش از اینکه بر اساس نامه‌های معرفی تهیه شده توسط شرکت‌های سوئیسی گروه به جبل الطارق منتقل شوند و بدون تهیه اطلاعات کامل برای موسسه جبل الطارق، مورد استفاده قرار گرفته بودند.

گزارش سال ۱۹۹۷ موسسه CAI در مورد بانک خصوصی CFM در موناکو، آشکار کرد که در نتیجه نظارت سهل‌انگارانه در مورد گشایش حساب‌ها، بسیاری از حساب‌ها بدون مدارک کافی گشایش یافته بودند. در حقیقت گزارش بازرسی بانک [Caisse Nationale de Crédit Agricole] در ۱۱ ژانویه سال ۲۰۰۰ حاکی از این بود که این بانک دارایی‌ها (۴۱۶ میلیارد فرانک فرانسه) و جریان‌های مالی سه گروه از مشتری‌ها را با منشأ اقتصادی ناشناخته مدیریت می‌کند، به علاوه این مشتری‌ها به نظام‌های سیاسی مشکوک و دیکتاتوری نزدیک هستند، همچنین این بانک مشتریانی دارد (مالک ۲ میلیارد فرانک فرانسه از دارایی‌های تحت مدیریت بانک) که مشخصات آنها مشکوک است.

گزارش بازرسی کمیته بانکی در چهارم مارس ۲۰۰۲، آشکار کرد نقص در سازمان‌دهی انتشار و استفاده از فهرست افراد مرتبط با رژیم طالبان، منجر شد که شعبه موسسه CAI در هنگ کنگ در یک مورد در ۱۵ نوامبر ۲۰۰۱ یک انتقال سوئیفتی بالغ بر ۲۵۰ هزار دلار انجام دهد، فرستنده اولین دستور پرداخت،

یک فرد افغانی بود آقای O (پسر آقای P) که تشابه نامی نزدیکی با نام‌های دو فرد مذکور در فهرست افراد مرتبط با القاعده طبق مقررات ۱۳۵۴/۲۰۰۱، چهارم جولای ۲۰۰۱ شورای اروپا داشت، اما اگر چه موسسه اظهار کرد که وجوه فوق اخیراً در آمریکا مسدود شده و در نهایت توسط مقام‌های آمریکا آزاد شده است، اما کوتاهی در کشف چنین تشابه اسمی که در حقیقت توسط بانک کارگزار کشف شده بود، به معنی فقدان سازماندهی اقدامات قابل قبول در خصوص ممانعت از پولشویی توسط گروه CAI در سطح بین‌المللی است.

تمام این حقایق نشانگر عدم موفقیت قابل ملاحظه گروه CAI در به کارگیری موثر توصیه‌ها و کنترل تطبیق واحدهای تابعه خود با توصیه‌ها بود، با نظر به این که در این شرایط مفاد ماده پنج مقررات ۹۱-۰۷ نیز نقض شده بود.

با نظر به موارد فوق، موسسه CAI چند شرط اصلی در اجرای مقررات برای مقابله با پولشویی را نقض کرده بود، به‌ویژه از نظر نظارت بر واحدهای خارج از کشور گروه که با توجه به ویژگی‌های فعالیت و اندازه گروه CAI بسیار مهم است. اما در رابطه با سایر شکایت‌ها از موسسه CAI، دلایل قانونی برای وضع مجازات وجود نداشت. در حقیقت جرم‌های صورت گرفته قبلی به خاطر تغییرات عمده در مدیریت و تشکیلات موسسه یا گروه CAI پیش از انجام تلاش‌های اساسی برای تقویت سیستم مبارزه با پولشویی این موسسه رخ داده بود. در این شرایط دلایلی برای وضع جریمه وجود داشت، طبق ماده ۶۱۳-۲۱ قانون پولی و مالی باید جریمه‌ای به میزان یک میلیون یورو روی بانک Calyon^۵ وضع می‌شد، اما این بانک درخواست کرده بود که اطلاعیه تصمیم کمیته بانکی در رابطه با نام بانک منتشر نشود، با نظر به ماهیت جرم صورت گرفته، این درخواست رد شد.

تصمیمات کمیته بانکی فرانسه:

بند یک: جریمه یک میلیون دلاری باید بر بانک Calyon وضع شود.

بند دو: اطلاعیه عمومی در مورد این تصمیم صادر شود، تصمیم‌گیری فوق در یک جلسه عمومی در یازده اکتبر ۲۰۰۴ خوانده و اعلام شود.

مأخذ:

گزارش سالانه کمیته بانکی فرانسه

پی نوشت ها:

1. Corporation Service Company.

2. Corporation Trust Company.

3. Subaccount.

حساب فرعی یک حساب تفکیکی است که تحت یک توافقنامه با بانک گشایش می‌یابد، وجوه این حساب فقط براساس شرایط توافقنامه می‌تواند به کارگرفته شود و نمی‌تواند برای تسویه وام دارنده حساب مورد استفاده قرار گیرد.

4. Originator.

(در نقل و انتقال وجوه به معنی فرستنده اولین دستور پرداخت است).

۵. این بانک در سال ۲۰۰۴ با انتقال دارایی‌های خود از شرکت *Crédit Lyonnais* و بخش سرمایه‌گذاری بانکی به موسسه *CAI* به وجود آمد.

نظام‌های حقوقی

دامنه جرایم کیفری مربوط به پولشویی

توصیه ۱

کشورها باید بر اساس کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد قاچاق غیرقانونی مواد مخدر و داروهای روان‌گردان مصوب سال ۱۹۸۸ (کنوانسیون وین) و کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد جرایم سازمان یافته فراملی مصوب سال ۲۰۰۰ (کنوانسیون پالمو)، پولشویی را جرم تلقی کنند. کشورها باید جرم پولشویی را در زمره جرایم جدی، با نگرشی بر شمول آن به عنوان جرم منشأ منظور کنند. جرایم منشأ را می‌توان به همه جرایم یا به دسته‌ای از جرایم (رویکرد دسته‌بندی) اطلاق کرد که آنها را جرایم حاد می‌نامند یا به جرایمی اطلاق کرد که مجازات زندان به آن تعلق می‌گیرد یا در فهرست جرایم منشأ قرار دارند یا با ترکیبی از رویکردهای فوق تعریف می‌شوند.

* توصیه‌های فوق در سال ۲۰۱۲ مورد بازنگری قرار گرفت. ترجمه این توصیه‌ها تحت عنوان استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم ترجمه فردوس زارع قاجاری، علی قائم مقامی، انتشارات تاش، سال ۱۳۹۲، بر روی وب سایت بانک مرکزی ایران قابل دسترسی است.

اگر کشورها رویکرد دسته‌بندی را برای تعریف جرایم منشأ به کارگیرند، باید جرایم منشأ حداقل دربرگیرنده همه جرایمی باشند که بر اساس قانون ملی، آنها در چارچوب جرایم حاد قرار دارند یا باید شامل جرایمی شوند که مستلزم مجازات بیش از یک سال زندان باشند یا در مورد کشورهایی که در سیستم حقوقی خود، دسته‌بندی حداقلی برای جرایم دارند، جرایم منشأ باید شامل همه جرایمی شود که مستلزم حداقل مجازات بیش از شش ماه زندان باشد. هر کدام از این رویکردها که برگزیده شود، هر کشور باید حداقل محدوده‌ای از جرایم را در چارچوب هر کدام از گروه‌های جرایم تعیین شده در نظر بگیرد.

جرایم منشأ در خصوص پولشویی در صورتی که به کشور دیگر تسری پیدا کند، اگر در آن کشور نیز پولشویی به عنوان جرم منشأ تلقی شود، این جرم در آن کشور قابل تعقیب خواهد بود.

کشورها می‌توانند تصریح کنند که تنها پیش‌شرط تعقیب قانونی پولشویی در کشور آنها این است که جرم ارتكابی در داخل آن کشورها به عنوان جرم منشأ تلقی شود.

در برخی از کشورها بر مبنای اصول اساسی قوانین داخلی آنها ممکن است جرم پولشویی که افراد مرتکب شده‌اند مصداق جرم منشأ نباشد.

توصیه ۲:

کشورها باید مطمئن شوند که:

الف) مطابق با استانداردهای کنوانسیون‌های پالمو و وین، لازمه اثبات جرم پولشویی، قصد و آگاهی است. این قصد و آگاهی نیز باید در شرایط عینی و واقعی استنباط شود.

ب) در مورد اشخاص حقوقی، مسئولیت کیفری و اگر امکان ندارد، مسئولیت مدنی یا اداری باید اعمال شود. این امر نباید مانع از اقدامات جزایی، مدنی یا اداری موازی علیه اشخاص حقوقی در کشورهایی شود که چنین اشکالی از مسئولیت قانونی وجود دارد. در مورد اشخاص حقوقی باید مجازات‌های موثر، متناسب و بازدارنده وجود داشته باشد.

این اقدامات باید بدون پیشداوری در مورد مسئولیت جزایی افراد اتخاذ شود.

اقدامات موقتی و مصادره اموال

توصیه ۳:

کشورها باید اقداماتی نظیر اقدامات مورد اشاره در کنوانسیون‌های وین و پالمو را اتخاذ کنند، از جمله اقدامات قضایی که مراجع ذیصلاح این کشورها را قادر می‌سازد دارایی‌های تطهیر شده در عملیات پولشویی، درآمدهای حاصل از پولشویی یا حاصل از جرایم منشأ، ابزار مورد استفاده یا در نظر گرفته شده برای ارتکاب این جرایم، یا دارایی‌هایی را که ارزش آنها وابسته به جرایم فوق است را بدون پیشداوری در مورد حقوق اشخاص ثالث دارای حسن نیت، توقیف یا مصادره کنند.

این اقدامات شامل اختیارات برای: (الف) تشخیص، ردیابی و ارزیابی دارایی‌هایی که مشمول توقیف هستند. (ب) انجام اقدامات موقتی مانند مصادره و مسدود کردن دارایی‌ها برای جلوگیری از هرگونه معامله، انتقال یا تصرف دارایی‌های فوق. (ج) انجام اقداماتی که مانع تضعیف توانایی دولت برای بازیافت اموال مصادره شده شود و (د) اتخاذ هر گونه اقدامات تجسسی.

این امکان وجود دارد، کشورها اقداماتی اتخاذ کنند که مصادره چنین عواید یا ابزاری، بدون نیاز به محکومیت کیفری یا الزام مجرم به افشای منشأ قانونی اموال مشمول مصادره تا میزانی که چنین الزامی مطابق با قوانین داخلی آنها باشد، مجاز شمرده شود.

اقداماتی که باید توسط موسسه‌های مالی و مشاغل غیرمالی به منظور جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم اتخاذ شود.

□ شناسایی کامل مشتری، ثبت و بایگانی سوابق

توصیه ۴:

کشورها باید مطمئن شوند، قوانین رازداری مؤسسه‌های مالی مانع از اجرای توصیه‌های گروه اقدام مالی (FATF) نمی‌شود.

توصیه ۵:

مؤسسه‌های مالی نباید حساب‌های بی‌نام یا حساب‌هایی با نام‌های جعلی نگهداری کنند. مؤسسه‌های مالی باید اقدامات در خصوص شناسایی کامل مشتری شامل شناسایی و تشخیص هویت مشتری‌ها را در مواقع زیر اعمال کنند.

□ برقراری روابط کاری؛

□ انجام نقل و انتقالات اتفاقی یا گاه به گاهی (۱) بیش از حداقل مقرر یا (۲) نقل و انتقالات و جوه از طریق خطوط تلفن و اینترنت که مشمول توصیه ویژه هفتم می‌شود؛

□ وجود سوءظن نسبت به پولشویی یا تأمین مالی تروریسم؛

□ وجود شک و تردیدهایی در مورد صحت یا کفایت اطلاعات به دست آمده

قبلی در مورد شناسایی مشتری؛

اقدامات در خصوص شناسایی کامل مشتری شامل موارد زیر است:
الف) شناسایی مشتری و تأیید هویت مشتری با استفاده از داده‌ها یا اطلاعات و اسناد مستقل و قابل اتکا؛

ب) شناسایی مالک ذینفع و اتخاذ اقدامات منطقی به منظور تشخیص و تأیید هویت مالک ذینفع به گونه‌ای که مؤسسه مالی اطمینان یابد، مالک ذینفع چه کسی است. مؤسسه‌های مالی باید در مورد اشخاص حقوقی و ترتیبات سازمانی که مشتری موسسه‌های فوق هستند اقدامات منطقی برای شناسایی ساختار مالکیت و کنترلی این مشتری‌ها اتخاذ کنند؛

ج) کسب اطلاعات در مورد هدف و ماهیت رابطه کاری با مشتری؛

د) انجام مستمر شناسایی کامل مشتری از نظر روابط کاری و بررسی دقیق نقل و انتقالات انجام شده در مدت برقراری روابط کاری با مشتری، به منظور اطمینان از این‌که نقل و انتقالات انجام شده مطابق با اطلاعات مؤسسه از مشتری، نوع فعالیت و مجموعه ریسک مشتری و در صورت نیاز منشأ و جوه مشتری است. مؤسسه‌های مالی باید همه اقدامات در خصوص شناسایی مشتری مذکور در بندهای (الف) تا (د) در بالا را به کارگیرند، اما وسعت این اقدامات را می‌توان بر مبنای حساسیت ریسک بسته به نوع مشتری، روابط کاری یا نقل و انتقالات تعیین

کرد. اقدامات اتخاذ شده باید مطابق با دستورالعمل‌های صادر شده توسط مراجع ذیصلاح باشد. در شرایط خاصی که ریسک کمی وجود دارد، کشورها ممکن است تصمیم بگیرند که مؤسسه‌های مالی بتوانند استانداردهای پایین یا ساده‌تری را اعمال کنند.

برای گروه مشتری‌های با ریسک بالاتر، مؤسسه‌های مالی باید شناخت کامل‌تری نسبت به مشتری به دست آورند. در شرایط خاص، زمانی که ریسک‌ها کم باشد، کشورها ممکن است تصمیم بگیرند که مؤسسه‌های مالی اقدامات کمتر و ساده‌ای را برای شناسایی مشتری به کار گیرند.

مؤسسه‌های مالی باید هویت مشتری و مالک ذینفع را قبل یا طی دوره برقراری روابط کاری یا انجام نقل و انتقالات برای مشتری‌های گاه به گاهی، شناسایی کنند. کشورها ممکن است به مؤسسه‌های مالی اجازه دهند تأیید هویت مشتری را پس از برقراری روابط کاری در اولین فرصت عملی معقول انجام دهند، در صورتی که ریسک مربوط به پولشویی به نحو موثری مدیریت شود و رابطه کاری با مشتری قطع نشود.

در صورتی که مؤسسه مالی قادر به عمل مطابق با بندهای (الف) تا (د) مذکور در بالا نباشد، موسسه نباید به افتتاح حساب، برقراری روابط کاری یا انجام نقل و انتقالات اقدام کند، یا باید به روابط کاری خود با مشتری خاتمه داده، اقدام به تهیه گزارش معاملات مشکوک در مورد مشتری کند.

این الزامات باید در مورد همه مشتری‌های جدید اعمال شود، گرچه مؤسسه‌های مالی همچنین باید این توصیه را در مورد مشتری‌های موجود و قبلی خود بر اساس اهمیت و ریسک آنها اعمال کنند، باید شناسایی کامل مشتری در مورد روابط کاری موجود با مشتری را نیز در زمان مناسب انجام دهد.

توصیه ۶:

مؤسسه‌های مالی باید در مورد شخصیت‌های سیاسی علاوه بر انجام اقدامات عادی در خصوص شناسایی کامل مشتری، اقدامات زیر را انجام دهند:

الف) به منظور تعیین شخصیت سیاسی بودن مشتری، دارای سیستم‌های مدیریت ریسک مناسب باشند؛

- ب) اخذ تأیید مدیریت ارشد برای برقراری روابط کاری با مشتری‌های فوق؛
ج) انجام اقدامات مقتضی و منطقی به منظور شناسایی منشأ ثروت و وجوه مشتری؛
د) انجام نظارت مستمر و گسترده بر روابط کاری با مشتری؛

توصیه ۷:

مؤسسه‌های مالی باید در مورد روابط کارگزاری بانکی و فرامرزی و سایر روابط مشابه علاوه بر اعمال استانداردهای شناسایی معمول مشتری، موارد زیر را اعمال کنند:

الف) جمع‌آوری اطلاعات کافی در مورد مؤسسه کارگزار، به منظور شناسایی کامل ماهیت فعالیت آن، همچنین جمع‌آوری اطلاعات عمومی در مورد شهرت و اعتبار مؤسسه و کیفیت نظارت آن از جمله اینکه آیا مؤسسه کارگزار از نظر پولشویی یا تأمین مالی تروریسم مورد بازرسی قرار گرفته است؛

ب) ارزیابی مؤسسه کارگزار از نظر انجام کنترل‌ها توسط آن مؤسسه در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم؛

ج) کسب تأیید از مدیریت ارشد، قبل از برقراری روابط کارگزاری جدید؛

د) مستندسازی مسئولیت‌های مربوط به هر مؤسسه؛

ذ) در مورد «حساب‌های کارگزاری قابل پرداخت» مطمئن شوند که بانک کارگزار هویت مشتری خود را تأیید می‌کند و شناسایی مستمر و کامل مشتری به منظور دسترسی مستقیم به حساب‌های کارگزاری را اعمال می‌کند و در صورت درخواست از بانک کارگزار، آن بانک می‌تواند اطلاعات هویتی مشتری خود را ارائه دهد.

توصیه ۸:

مؤسسه‌های مالی باید به تهدیدهای پولشویی از طریق به‌کارگیری فناوری‌های جدید مطلوب برای گمنامی مشتری، توجه خاصی کنند، همچنین در صورت نیاز برای جلوگیری از استفاده از مؤسسه‌های مالی برای مقاصد پولشویی اقداماتی اتخاذ کنند، به‌ویژه مؤسسه‌های مالی باید برای مشخص کردن همه ریسک‌های خاصی که با روابط کاری یا نقل و انتقالات مالی غیر حضوری همراه است، سیاست‌ها و تدابیری را اتخاذ کنند.

توصیه ۹:

کشورها می‌توانند به مؤسسه‌های مالی اجازه دهند اقدامات لحاظ شده در بندهای (الف) تا (د) در خصوص شناسایی کامل مشتری را به شرط رعایت ضوابط زیر به واسطه‌ها یا سایر اشخاص ثالث محول کنند، در این صورت، مسئولیت نهایی شناسایی و تأیید هویت مشتری کماکان به عهده مؤسسه مالی است. ضوابطی که در این خصوص باید رعایت شود به شرح زیر است:

(الف) مؤسسه مالی به اتکای واسطه یا شخص ثالث، باید به سرعت اطلاعات لازم را در مورد بندهای (الف) تا (د) در خصوص شناسایی کامل مشتری را بدست آورد. مؤسسه‌های مالی باید تدابیری اتخاذ کنند که مطمئن شوند پس از درخواست از شخص ثالث یا واسطه می‌توانند بدون تاخیر به یک نسخه از اطلاعات یا سایر اسناد مربوط به شناسایی کامل مشتری دسترسی یابند.

(ب) مؤسسه مالی باید مطمئن شود که شخص ثالث، سازمان یافته و تحت نظارت است و در عمل دارای ضوابطی برای رعایت الزامات در خصوص شناسایی کامل مشتری بر اساس توصیه‌های ۵ و ۱۰ است.

در هر کشوری وظیفه آن کشور است که با نظر به اطلاعات موجود از کشورهای دیگر، در این خصوص که چه کشوری توصیه‌های FATF را اجرا نمی‌کند یا به نحو رضایت‌بخشی توصیه‌های فوق را اجرا نمی‌کند، مشخص کند در چه کشوری بر اساس توصیه‌های FATF شخص ثالث واجد شرایط برای شناسایی کامل مشتری است.

توصیه ۱۰:

مؤسسه‌های مالی باید حداقل به مدت ۵ سال همه سوابق ضروری در مورد نقل و انتقالات داخلی یا بین‌المللی وجوه را نگهداری کنند تا در صورت درخواست اطلاعات از سوی مراجع ذیصلاح، به سرعت درخواست آنها اجابت شود. سوابق نگهداری شده باید کافی باشد به گونه‌ای که در صورت ضرورت امکان بازسازی نقل و انتقالات اشخاص (شامل مبالغ و نوع ارز هر معامله) و تهیه مدارک لازم جهت پیگرد قانونی فعالیت مجرمانه فراهم شود.

مؤسسه‌های مالی باید سوابق اطلاعات هویتی مشتری‌های خود حاصل از

فرایند شناسایی مشتری (برای مثال نسخه اسناد هویتی رسمی مانند گذرنامه، گواهینامه رانندگی یا اسناد مشابه)، پرونده‌های مربوط به حساب و مکاتبات کاری را برای حداقل پنج سال پس از پایان رابطه کاری نگهداری کنند. اطلاعات هویتی و سوابق نقل و انتقالات مالی باید بر اساس مجوز مناسب برای مراجع ذیصلاح داخلی قابل دسترس باشد.

توصیه ۱۱:

موسسه‌های مالی باید به همه نقل و انتقالات کلان، پیچیده و نقل و انتقالاتی که به شیوه‌های غیرمعمول انجام می‌گیرند و هیچگونه هدف شفاف اقتصادی یا قانونی ندارند، توجه ویژه داشته باشند. پیشینه و هدف این نقل و انتقالات مالی باید در حد امکان بررسی شده و نتایج آن مکتوب شود و برای کمک به مراجع ذیصلاح و حسابرس‌ها در اختیار آنان قرار گیرد.

توصیه ۱۲:

الزامات شناسایی کامل مشتری و نگهداری سوابق لحاظ شده در توصیه‌های ۵، ۶، ۸ تا ۱۱ برای حرفه‌ها و مشاغل غیرمالی در شرایط زیر اعمال شود:

(الف) کازینوها؛ زمانی که وارد معاملات مالی در حد یا بیش از حداقل تعیین شده در قانون با مشتری‌ها می‌شوند.

(ب) آژانس‌های املاک؛ زمانی که آنها از طرف مشتری‌های خود وارد معاملات خرید و فروش املاک می‌شوند.

(ج) دلالان فلزات و سنگ‌های قیمتی؛ زمانی که وارد هرگونه معامله نقدی با مشتری در حد یا بیش از حداقل تعیین شده در قانون می‌شوند.

(د) وکلا، دفاتر اسناد رسمی، سایر حرفه‌های حقوقی مستقل و حسابداران زمانی که از طرف مشتری‌های خود فعالیت‌های زیر را انجام می‌دهند:

- خرید و فروش املاک؛

□ مدیریت وجوه مشتری، اوراق بهادار یا سایر دارایی‌های مشتری؛

□ مدیریت حساب‌های بانکی، پس انداز یا حساب‌های اوراق بهادار مشتری؛

□ سازماندهی کمک‌ها برای خیریه، اداره یا مدیریت شرکت‌ها برای مشتری؛

□ ایجاد، اداره یا مدیریت اشخاص حقوقی یا ترتیبات حقوقی و خرید و فروش موسسه‌های تجاری؛
(ذ) ارایه‌دهندگان خدمات شرکتی و امانی زمانی که آنها نقل و انتقالاتی را برای مشتری انجام می‌دهند که در فهرست فعالیت‌های تعریف شده در واژه‌نامه FATF قرار دارند.

گزارش‌دهی نقل و انتقالات مشکوک و تطبیق

توصیه ۱۳:

اگر یک مؤسسه مالی مشکوک است یا زمینه‌های منطقی برای شک در مورد وجوه حاصل از یک فعالیت مجرمانه یا وجوه مرتبط با تأمین مالی تروریسم برای آن وجود دارد، آن مؤسسه باید به طور مستقیم طبق قانون یا مقررات به سرعت موارد ظن خود را به واحد اطلاعات مالی (FIU) گزارش دهد.

توصیه ۱۴:

مدیران، مسئولان و کارمندان موسسه‌های مالی باید:

الف) در صورتی که موارد مشکوک را با حسن نیت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند، حتی اگر آنها دقیقاً ندانند فعالیت مجرمانه چه بوده و اینکه آیا واقعا فعالیت غیرقانونی انجام شده است یا نه، باید طبق قانون در برابر مسئولیت‌های جنایی و مدنی به خاطر نقض منع افشای اطلاعات، که توسط قرارداد خاص یا موارد قانونی مقرراتی یا اداری وضع شده است، حمایت شوند،
ب) طبق قانون، از افشای اطلاعات در خصوص ارایه گزارش نقل و انتقال مشکوک یا اطلاعات مرتبط به واحد اطلاعات مالی، منع شوند.

توصیه ۱۵:

موسسه‌های مالی باید برنامه‌هایی را برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تدوین کنند. این برنامه‌ها باید شامل موارد زیر باشند:
الف) سیاست‌ها، رویه‌های اجرایی و کنترل‌های داخلی شامل تدابیر مدیریتی مناسب برای انجام تطبیق فعالیت موسسه با قوانین و مقررات و روش‌های مناسب

بررسی، برای اطمینان از رعایت استانداردهای بالا توسط موسسه در هنگام استخدام کارکنان.

ب) برنامه آموزش مستمر کارمندان؛

ج) انجام حسابرسی برای سنجش و آزمودن سیستم.

توصیه ۱۶:

الزامات لحاظ شده در توصیه‌های ۱۳ تا ۱۵ و ۲۱ در مورد تمام فعالیت‌ها و حرفه‌های غیرمالی در صورت وجود شرایط زیر اعمال شود:

الف) وکلا، دفاتر اسناد رسمی، سایر حرفه‌های حقوقی مستقل و حسابداران در صورتی که از طرف مشتری‌های خود وارد یک نقل و انتقال مالی در ارتباط با فعالیت‌های شرح داده شده در بند (د) توصیه ۱۲ شوند، ملزم به ارائه گزارش موارد مشکوک هستند. کشورها به شدت تشویق به بسط الزام گزارش‌دهی به سایر فعالیت‌های تخصصی از جمله حسابرسی می‌شوند.

ب) دلایان فلزات و سنگ‌های قیمتی زمانی که با یک مشتری به صورت نقدی در حد یا بیش از حداقل تعیین شده اقدام به معامله می‌کنند باید ملزم به ارائه گزارش معاملات مشکوک شوند.

ج) شرکت‌های امانی و ارائه‌دهنده خدمات در صورتی که از طرف یا به نفع یک مشتری در رابطه با فعالیت‌های مذکور در بند (د) توصیه ۱۲ اقدام به نقل و انتقال مالی کنند، ملزم به ارائه گزارش معاملات مشکوک هستند.

حرفه‌های حقوقی مستقل در صورتی که اطلاعات ذیربط را در شرایطی به دست آورده‌اند که متعهد به رازداری حرفه‌ای یا امتیاز ویژه حرفه حقوقی هستند، ملزم به گزارش موارد مشکوک نیستند.

سایر اقدامات در خصوص جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم

توصیه ۱۷:

کشورها باید مطمئن شوند، برای مقابله با اشخاص حقیقی و حقوقی که بر اساس توصیه‌های فوق، الزامات پولشویی یا تأمین مالی تروریسم را رعایت نمی‌کنند،

مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده اعم از مجازات‌های جزایی، مدنی یا اداری وجود دارد.

توصیه ۱۸:

کشورها نباید با تأسیس یا ادامه فعالیت بانک‌های پوسته‌ای موافقت کنند. موسسه‌های مالی باید از ورود به/ یا ادامه روابط کارگزاری با بانک‌های پوسته‌ای خودداری کنند. موسسه‌های مالی نیز باید از برقراری روابط با موسسه‌های مالی خارجی کارگزار که اجازه می‌دهند حساب‌های آنها توسط بانک‌های پوسته‌ای مورد استفاده قرار گیرد خودداری کنند.

توصیه ۱۹: (این توصیه مورد تجدیدنظر قرار گرفته و متن زیر در ۲۲ اکتبر ۲۰۰۴ منتشر شده)

کشورها باید امکان‌پذیری و مطلوبیت یک سیستم در قالب یک بانک یا سایر موسسه‌های مالی و واسطه‌ها را مورد نظر قرار دهند. امکان‌پذیری و مطلوبیت از این نظر که آنها قادر باشند تمام نقل‌وانتقالات داخلی و نقل‌وانتقالات ارزی خارجی بیش از یک میزان معین را به یک موسسه ملی مرکزی مجهز به یک بانک اطلاعاتی گزارش دهند. این بانک اطلاعاتی نیز برای مقامات ذیصلاح قابل دسترس باشد. آنها در موارد پولشویی و تأمین مالی تروریسم مشروط به رعایت تدابیر سخت حفاظتی، برای اطمینان از استفاده صحیح از اطلاعات فوق می‌توانند از این بانک اطلاعاتی استفاده کنند.

توصیه ۲۰:

کشورها باید به استثنای فعالیت‌ها و حرفه‌های غیرمالی خاص، در مورد فعالیت‌ها و حرفه‌هایی که دارای ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم هستند، توصیه‌های FATF را به کار گیرند. کشورها باید از توسعه تکنیک‌های جدید و ایمن مدیریت پول که آسیب‌پذیری کمتری در مقابل پولشویی دارند، حمایت بیشتری کنند.

اقدام‌هایی که علیه کشورهای غیرمنطبق یا کمتر منطبق با توصیه‌های FATF باید اتخاذ شود.

توصیه ۲۱:

موسسه‌های مالی باید به نقل و انتقالات و روابط کاری با اشخاص از جمله شرکت‌ها و موسسه‌های مالی در کشورهایی که توصیه‌های FATF را به کار نمی‌گیرند و یا به طور کامل به کار نمی‌گیرند توجه خاصی کنند، هر گاه این نقل و انتقالات هدف اقتصادی یا قانونی آشکاری نداشته باشند، باید تا حد امکان پیشینه و هدف آنها مورد بررسی قرارگیرد و نتایج آن مکتوب شود و برای کمک به مقامات ذیصلاح در اختیار آنان قرارگیرد. اگر کشوری همچنان به عدم رعایت یا رعایت ناقص توصیه‌های FATF ادامه دهد، کشورهای دیگر باید توانایی اعمال اقدامات متقابل مناسب در برابر آن کشور را داشته باشند.

توصیه ۲۲:

موسسه‌های مالی باید مطمئن شوند اصول یا توصیه‌های مذکور در بالا که در مورد موسسه‌های مالی قابل اجراست، در شعبه‌ها و یا شرکت‌های وابسته تحت تملک آن موسسه‌ها در خارج از کشور نیز به کار گرفته می‌شود، مخصوصاً موسسه‌های مالی باید مطمئن شوند در مورد شعبه‌ها و یا شرکت‌های وابسته به آنها مستقر در کشورهایی که توصیه‌های FATF را به کار نمی‌گیرند یا به طور کامل به کار نمی‌گیرند، تا حدی که قوانین و مقررات محلی کشورهای محل استقرار آنها اجازه می‌دهد، اصول فوق به کار گرفته شود. در صورتی که قوانین و مقررات محلی مانع اعمال اصول فوق است، موسسه‌های مالی باید مراجع ذیصلاح کشور مادر را مطلع کنند که آنها نمی‌توانند توصیه‌های FATF را در شعبه‌ها و یا شرکت‌های وابسته مستقر در کشورهای فوق اعمال کنند.

مقررات و نظارت

توصیه ۲۳:

کشورها باید مطمئن شوند موسسه‌های مالی تحت مقررات و نظارت کافی فعالیت

می‌کنند و به طور موثری توصیه‌های FATF را اجرا می‌کنند. مقامات ذیصلاح باید اقدامات قانونی و نظارتی لازم را به کار گیرند تا مانع از این شوند که مجرمان یا وابستگان آنها مالک ذینفع سهم قابل ملاحظه‌ای از مؤسسه مالی شوند یا نقش کنترلی و مدیریتی موثری در مؤسسه داشته باشند.

مؤسسه‌های مالی تابع اصول اساسی کمیته بال که اقدامات مقرراتی و نظارتی برای مقاصد احتیاطی در مورد آنها اعمال می‌شود، باید به روش مشابهی اقدامات مقرراتی و نظارتی برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نیز در مورد آنها اعمال شود.

سایر مؤسسه‌های مالی باید دارای مجوز باشند یا ثبت شده باشند و به طور مناسب و طبق ضوابطی تشکیل شده و تابع مقررات باشند و با نظر به ریسک پولشویی یا تأمین مالی تروریسم در آن بخش، برای اهداف ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم مورد نظارت قرار گیرند. حداقل، مشاغلی که خدمات پولی یا انتقال ارزش یا تبدیل پول انجام می‌دهند باید دارای مجوز بوده یا ثبت شده باشند، همچنین مؤسسه‌های مالی برای کنترل و اطمینان از این که منطبق با الزامات ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم عمل می‌کنند، باید سیستم‌های کنترلی موثری را به کار گیرند.

توصیه ۲۴:

فعالیت‌ها و حرفه‌های غیرمالی مشخص باید تحت نظارت و اقدامات نظارتی به شرح زیر باشند:

الف) کازینوها باید تابع یک نظام نظارتی و مقرراتی جامع و فراگیر باشند به گونه‌ای که اطمینان حاصل شود آنها به طور موثری اقدامات لازم در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به کار می‌گیرند. بنابراین حداقل باید:

□ کازینوها مجوز داشته باشند.

□ مقامات ذیصلاح اقدامات حقوقی و مقرراتی لازم را به کار گیرند تا مانع از این شوند که مجرمان یا وابستگان آنها مالک ذینفع سهم قابل ملاحظه‌ای از کازینو

شوند یا نقش کنترلی و مدیریتی موثری در کازینو داشته باشند.

□ مقامات ذیصلاح مطمئن شوند که کازینوها به طور مؤثری به منظور تطبیق با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نظارت می‌شوند.

ب) کشورها باید مطمئن شوند سایر گروه‌های مشخص فعالیت‌ها و حرفه‌های غیرمالی، به منظور اطمینان از تطبیق آنها با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، توسط سیستم‌های نظارتی موثر تحت نظارت هستند، این نظارت بر اساس حساسیت ریسک انجام می‌شود. این نظارت ممکن است توسط یک مرجع دولتی یا یک سازمان خودتنظیمی مناسب انجام شود، به شرطی که سازمان فوق‌مطمئن شود اعضایش منطبق با تعهدات‌شان در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم عمل می‌کنند.

توصیه ۲۵:

مقامات ذیصلاح باید دستورالعمل‌هایی تهیه و بازخوردهایی را فراهم کنند که به موسسه‌های مالی، فعالیت‌ها و حرفه‌های غیرمالی کمک کند تا اقدامات ملی برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به‌ویژه در خصوص کشف و گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک انجام دهند.

مقام‌های ذی‌صلاح، اختیارها و منابع آنها

توصیه ۲۶:

کشورها باید یک واحد اطلاعات مالی تأسیس کنند که به عنوان یک مرکز ملی برای دریافت (و در صورت مجاز بودن، درخواست)، تجزیه و تحلیل و انتشار گزارش نقل‌وانتقالات مشکوک و سایر اطلاعات مربوط به احتمال پولشویی یا تأمین مالی تروریسم به کار گرفته شود. واحد اطلاعات مالی باید به طور مستقیم یا غیرمستقیم و به موقع به اطلاعات مالی، اداری و مجریان قانون که لازمه انجام درست وظایف، از آن جمله تجزیه و تحلیل گزارش‌های نقل‌وانتقالات مشکوک است، دسترسی داشته باشد.

توصیه ۲۷:

کشورها باید مطمئن شوند که مراجع مجری قانون معینی مسئولیت بازرسی‌های مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به عهده دارند. کشورها ترغیب می‌شوند تا حد امکان از روش‌های بازرسی خاص و مناسب در مورد پولشویی حمایت کنند و این روش‌ها را توسعه دهند، از جمله روش‌های ارائه خدمات کنترل شده، عملیات مخفی و سایر روش‌های مرتبط، همچنین کشورها ترغیب می‌شوند از سایر سازکارهای موثر مانند استفاده از گروه‌های تخصصی موقتی یا دائمی بازرسی داری و بازرسی‌های مشترک با مراجع ذیصلاح سایر کشورها بهره‌مند شوند.

توصیه ۲۸:

مقامات ذیصلاح در زمان انجام بازرسی‌ها در مورد پولشویی و جرایم منشأ در این خصوص باید قادر باشند به اسناد و اطلاعات مورد استفاده در این بازرسی‌ها و پیگیری‌ها و اقدامات مرتبط دیگر دسترسی یابند. این امر شامل اختیارات به کارگیری اقدامات اجباری برای حفظ سوابق نگهداری شده نزد موسسه‌های مالی و سایر اشخاص، به منظور بررسی اشخاص و مکان‌ها و کسب و ضبط مدارک می‌باشد.

توصیه ۲۹:

ناظران باید به منظور نظارت و اطمینان از تطبیق موسسه‌های مالی با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارای اختیارات کافی باشند، از آن جمله اختیار انجام بازرسی‌هاست. آنها باید مجاز باشند موسسه‌های مالی را به ارائه هر گونه اطلاعات مربوط برای نظارت بر مطابقت عملیات موسسه با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم ملزم کنند و در صورت عدم تطبیق موسسه‌ها با الزامات فوق نیز مجازات‌های اداری کافی وضع کنند.

توصیه ۳۰:

کشورها باید منابع مورد نیاز از جمله نیروی انسانی و منابع فنی کافی برای مراجع

ذیصلاح مسئول مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم فراهم کنند. کشورها باید برای حصول اطمینان از اینکه کارمندان مراجع مذکور از صداقت و تخصص بالایی برخوردارند، تدابیری داشته باشند.

توصیه ۳۱:

کشورها باید مطمئن شوند سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی، مراجع مجری قانون و ناظران، ساز کارهای موثری به کار می‌گیرند که آنها را قادر می‌سازد در صورت لزوم در داخل کشور با یکدیگر در زمینه توسعه و اجرای سیاست‌ها و فعالیت‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم همکاری کنند.

توصیه ۳۲:

کشورها باید مطمئن شوند که مراجع ذیصلاح آنها می‌توانند اثربخشی سیستم‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود را از طریق نگهداری آمار جامع در مورد مسایل مرتبط با اثربخشی و کارایی این سیستم‌ها، مورد بررسی قرار دهند. این آمارها شامل آمار گزارش‌های دریافت و منتشر شده در خصوص نقل و انتقالات مشکوک، بازرسی‌ها در خصوص پولشویی و تأمین مالی تروریسم، پیگردهای قانونی و محکومیت‌های مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، دارایی‌های توقیف و مصادره شده، همچنین کمک‌های حقوقی متقابل یا سایر درخواست‌های همکاری بین‌المللی است.

شفافیت اشخاص و ترتیبات حقوقی

توصیه ۳۳:

به منظور جلوگیری از استفاده غیرقانونی پولشویان از اشخاص حقوقی، کشورها باید اقدام‌هایی انجام دهند. کشورها باید مطمئن شوند اطلاعات کافی، صحیح و به موقع در مورد مالکیت ذینفع و کنترل‌کننده اشخاص حقوقی وجود دارد که می‌تواند به موقع و توسط مراجع ذیصلاح در اختیار قرار گیرد. به‌ویژه کشورهایی که در آنها اشخاص حقوقی مجاز به انتشار سهام بی‌نام هستند، به منظور اطمینان از این که اشخاص حقوقی مورد سوءاستفاده برای پولشویی قرار نگیرند، باید اقدامات

مناسبتی اعمال کنند، کفایت و مناسب بودن این اقدامات نیز باید توسط کشورها قابل تعیین باشد. به منظور تسهیل دسترسی به اطلاعات مربوط به مالک ذینفع و کنترل‌کننده موسسه‌های مالی که الزامات لحاظ شده در توصیه شماره ۵ را اعمال می‌کنند، کشورها می‌توانند اقداماتی را مورد نظر قرار دهند.

توصیه ۳۴:

کشورها باید به منظور جلوگیری از استفاده غیرقانونی از ترتیبات حقوقی توسط پولشویان، اقداماتی را به کارگیرند. به ویژه کشورها باید مطمئن شوند اطلاعات کافی، صحیح و به موقع در مورد شرکت‌های امانی وجود دارد، از جمله اطلاعات در مورد امانت گیرنده، امانت گذار و ذینفعان که می‌تواند به موقع توسط مراجع ذیصلاح در اختیار قرارگیرد. به منظور تسهیل دسترسی به اطلاعات مربوط به مالک ذینفع و کنترل‌کننده موسسه‌های مالی که الزامات لحاظ شده در توصیه شماره ۵ را اعمال می‌کنند، کشورها می‌توانند اقداماتی را مورد نظر قرار دهند.

همکاری بین‌المللی

توصیه ۳۵:

کشورها برای عضویت و اجرای کامل کنوانسیون وین، پالرمو و کنوانسیون بین‌المللی ۱۹۹۹ سازمان ملل در مورد نظارت درخصوص تأمین مالی تروریسم، باید به سرعت اقداماتی انجام دهند. کشورها همچنین ترغیب می‌شوند که سایر کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط مانند کنوانسیون ۱۹۹۰ شورای اروپا در مورد پولشویی، پیگیری، توقیف و مصادره درآمدهای حاصل از جرم و کنوانسیون آمریکایی مبارزه با تروریسم مصوب سال ۲۰۰۲ را پذیرفته و اجرا کنند.

همکاری حقوقی متقابل و استرداد مجرمان

توصیه ۳۶:

کشورها باید به سرعت و به طور موثر و سازنده‌ای تا حد امکان دامنه وسیعی از همکاری‌های حقوقی متقابل در رابطه با بررسی‌ها، پیگردهای قانونی و اقدامات

مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، فراهم کنند. به‌ویژه کشورها باید:
 الف) همکاری حقوقی متقابل را ممنوع نکنند یا شرایط بیش از حد محدودکننده یا غیرمنطقی برای همکاری حقوقی متقابل وضع نکنند.
 ب) اطمینان یابند که برای اجرای درخواست‌های همکاری قانونی متقابل دارای فرایندهای کارا و شفاف هستند.

ج) در حوزه منحصر به فردی که جرم دربرگیرنده مسایل مالی نیز می‌شود، درخواست همکاری قانونی متقابل را رد نکنند.

د) در زمینه‌هایی که طبق قوانین، موسسه‌های مالی ملزم به رازداری و حفظ اطلاعات محرمانه هستند، درخواست‌های همکاری قانونی متقابل رد نشود.
 کشورها باید اطمینان یابند اختیارات مقامات ذیصلاح آنها که براساس توصیه ۲۸ الزامی است، برای پاسخ به درخواست‌های همکاری حقوقی متقابل و در صورت مطابقت با چارچوب‌های داخلی برای پاسخ به درخواست‌های مستقیم از سوی مراجع قضایی یا مجری قانون کشور خارجی به هم‌تایان داخلی آنها نیز قابل استفاده است.

در صورتی که متهمان در بیش از یک کشور به جرم پولشویی متهم شده باشند، به منظور جلوگیری از تضاد قضایی برای تعیین بهترین محل رسیدگی به جرم متهمان، باید طراحی و اجرای سازکارهایی مورد نظر قرار گیرد.

توصیه ۳۷:

کشورها باید صرف نظر از فقدان ارتکاب جرم دوگانه، همکاری‌های حقوقی متقابل را تا بیشترین حد ممکن، به انجام رسانند. در جایی که لازمه همکاری‌های حقوقی متقابل یا استرداد مجرم، ارتکاب جرم متقابل است، صرف نظر از این که دو کشور جرم را در گروه‌های جرم یکسانی قرار دهند یا جرم را با اصطلاح یکسانی نام‌گذاری کنند، باید چنین الزامی رعایت شود به شرط این که هر دو کشور آن عمل را جرم اعلام کنند.

توصیه ۳۸

در پاسخ به درخواست‌های کشورهای خارجی برای شناسایی، انسداد، توقیف

و مصادره اموال فرد پولشوی، عواید حاصل از پولشویی یا جرم منشأ، اموال یا ابزارهای استفاده شده در یا به قصد استفاده در ارتکاب این جرایم، باید اختیاراتی وجود داشته باشد، همچنین ترتیباتی برای هماهنگی در خصوص توقیف و مصادره، از جمله تسهیم دارایی‌های مصادره شده باید وجود داشته باشد.

توصیه ۳۹

کشورها باید پولشویی را جرم قابل استرداد اعلام کنند. هر کشور باید یا اتباع خود را مسترد کند یا در جایی که یک کشور به تنهایی بر اساس زمینه‌های ملیت عمل نمی‌کند، آن کشور باید بر اساس درخواست کشوری که به دنبال استرداد مجرم است، بدون تاخیر غیر ضروری، پرونده مورد درخواست را برای رسیدگی و پیگرد قانونی جرایم مذکور در درخواست به مقامات ذی صلاح ارایه دهد. این مقامات نیز باید تصمیم‌گیری کنند و به همان شیوه‌ای که بر اساس قوانین داخلی آن کشور با جرایم برخورد می‌شود، در مورد فوق نیز اقدام کنند.

کشورهای مورد نظر باید با یکدیگر همکاری کنند، به‌ویژه از نظر رویه‌های دادرسی و ارایه مدارک، برای اطمینان از کارایی پیگردهای قانونی فوق، باید با یکدیگر همکاری کنند.

کشورها ممکن است با نظر به ساختارهای قانونی خود، تسهیل استرداد را مورد توجه قرار دهند. این کار می‌تواند از طریق مجاز شمردن انتقال مستقیم درخواست‌های استرداد بین وزارتخانه‌های ذیربط، استرداد اشخاص تنها بر اساس حکم قضایی و یا معرفی یک روش آسان استرداد که ضوابط استرداد رسمی را دور می‌زند، انجام گیرد.

سایر اشکال همکاری

توصیه ۴۰

کشورها باید مطمئن شوند که مراجع ذیصلاح آنها تا حد امکان همکاری بین‌المللی وسیعی با هم‌تایان خارجی خود دارند. باید روش‌های شفاف و موثری به منظور تسهیل تبادل سریع و سازنده مستقیم اطلاعات در مورد پولشویی و جرایم

اساسی بین مراجع ذیصلاح آنها و همتایان خارجی آنها به صورت داوطلبانه یا طبق درخواست وجود داشته باشد، این تبادل اطلاعات باید بدون وجود شرایط محدودکننده غیر ضروری مجاز باشد. به ویژه:

الف) مراجع ذیصلاح نباید درخواست همکاری را فقط به این سبب که درخواست مربوط به مسایل مالی است، رد کنند.

ب) کشورها به عنوان زمینه‌ای برای رد همکاری نباید به قوانینی که موسسه‌های مالی را ملزم به حفظ رازداری یا محرمانه بودن اطلاعات می‌کنند، متوسل شوند.

ج) مراجع ذیصلاح باید بتوانند از طرف همتایان خارجی خود تحقیق و در صورت امکان بازرسی‌ها را انجام دهند.

کشورها ترغیب می‌شوند که اگر توانایی کسب اطلاعات مورد درخواست یک مرجع ذیصلاح خارجی در قدرت آنها نیست اجازه دهند تبادل سریع و سازنده اطلاعات با مراجع ذیصلاح خارجی غیرهمتا انجام شود.

همکاری با مراجع ذیصلاح خارجی غیرهمتا می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم باشد. اگر مراجع ذیصلاح در مورد مسیر درست پیگیری اطمینان نداشته باشند، برای کمک باید ابتدا با همتایان خارجی خود تماس برقرار کنند. کشورها باید به منظور اطمینان از این‌که اطلاعات تبادل شده توسط مراجع ذیصلاح مطابق با تعهدات آنها در مورد حفظ اطلاعات و حریم خصوصی، فقط در موارد مجاز مورد استفاده قرار می‌گیرد، کنترل و حفاظت‌هایی برقرار کنند.

۹ توصیه ویژه در مورد تأمین مالی تروریسم

با عنایت به اهمیت حیاتی اقدام علیه تأمین مالی تروریسم، گروه ویژه اقدام مالی با توصیه‌های زیر موافقت کرده است. این توصیه‌ها اگر با ۴۰ توصیه پیشین درباره پولشویی ترکیب شود، چارچوبی برای پیشگیری، کشف و توقف تأمین مالی تروریسم و اقدامات تروریستی فراهم می‌آورد.

I. تصویب و اجرای اسناد سازمان ملل متحد

هرکشوری به منظور جلوگیری از تأمین مالی تروریسم، باید به فوریت اقدام‌هایی

را برای تصویب و اجرای کامل الزامات کنوانسیون بین‌المللی ملل متحد مصوب سال ۱۹۹۹ به عمل آورد. همچنین، کشورها باید فوری قطعنامه‌های ملل متحد در خصوص پیش‌گیری و جلوگیری از اقدامات تأمین مالی تروریست، به‌ویژه قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد را به اجرا درآورند.

II. جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم و پولشویی مربوط به آن
هر کشور باید تأمین مالی تروریسم، اقدامات تروریستی و سازمان‌های تروریستی را جرم‌انگاری کند. کشورها باید اطمینان یابند جرایم فوق در گروه جرایم منشأ پولشویی قرار می‌گیرند.

III. مسدود کردن و ضبط دارایی‌های تروریستی
هر کشور باید به منظور مسدود کردن وجوه یا سایر دارایی‌های تروریست‌ها، تأمین مالی‌کنندگان تروریست و سازمان‌های تروریستی، مطابق با قطعنامه‌های ملل متحد، در رابطه با پیشگیری و جلوگیری از تأمین مالی اقدام‌های تروریستی، به فوریت اقداماتی را انجام دهند.

هر کشور همچنین باید اقدام‌هایی را بپذیرد و اجرا کند، از جمله اقدام‌های حقوقی که مقام‌های ذیصلاح را قادر به ضبط و مصادره اموال و دارایی‌هایی می‌نماید که یا حاصل از، یا مورد استفاده، یا اختصاص داده شده یا تمایل به اختصاص آنها به تأمین مالی تروریسم، اقدامات تروریستی یا سازمان‌های تروریستی است.

IV. گزارش نقل و انتقالات مشکوک مرتبط با تروریسم
اگر سازمان‌های مالی یا سایر کسب و کارها یا واحدهای تجاری مشمول تعهدات ضدپولشویی، نسبت به وجوهی مشکوک شوند یا زمینه‌های معقولی از شک در مورد این وجوه برای آنها به وجود آید که این وجوه مرتبط یا مورد استفاده برای تروریسم، اقدامات تروریستی یا سازمان‌های تروریستی است، این نهادها ملزم هستند، فوری موارد مشکوک را به مقام‌های ذیصلاح اطلاع دهند.

V. همکاری بین‌المللی

هر کشور باید بر اساس یک قرارداد، توافق‌نامه یا سایر سازکارها برای همکاری حقوقی متقابل یا مبادله اطلاعات، بالاترین میزان همکاری ممکن را با کشورهای دیگر در ارتباط با بازرسی‌های اداری، کیفری و مدنی، اقدامات و پرس‌وجوها در خصوص تأمین مالی تروریسم، اقدام‌های تروریستی و سازمان‌های تروریستی، داشته باشد.

کشورها همچنین باید برای اطمینان از اینکه آنها برای اشخاص متهم به تأمین مالی تروریسم، اقدام‌های تروریستی یا سازمان‌های تروریستی پناهگاه امنی فراهم نمی‌کنند، تمام اقدام‌های ممکن را به عمل آورند، همچنین باید تا حد امکان، روش‌هایی برای استرداد چنین افرادی داشته باشند.

VI. ارسال و واریز وجه به شیوه‌های مختلف

هر کشوری باید اقدام‌هایی به عمل آورد تا اطمینان یابد اشخاص حقیقی و حقوقی، از جمله نمایندگی‌هایی که خدمات انتقال پول یا ارزش را ارائه می‌دهند، از جمله انتقال از طریق یک سیستم یا شبکه غیررسمی انتقال پول یا ارزش، باید دارای مجوز یا ثبت شده و متعهد به اجرای تمام توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی در مورد بانک‌ها و نهادهای مالی غیربانکی باشند. بنابراین هر کشوری باید اطمینان حاصل کند افراد یا شخصیت‌های حقوقی که این خدمات را به صورت غیرقانونی انجام می‌دهند، مشمول مجازات‌های کیفری و جرایم اداری یا مدنی می‌شوند.

VII. نقل و انتقالات از طریق خطوط تلفن، اینترنت و شبکه

کشورها باید اقدام‌هایی به عمل آورند تا مؤسسه‌های مالی، از جمله انتقال دهندگان پول را ملزم کنند که اطلاعات معنی‌دار و صحیح (نام، آدرس و شماره حساب) درخواست‌کننده اولیه انتقالات وجوه و پیام‌های ارسالی مرتبط با آن را داشته باشند، این اطلاعات باید در طول زنجیره پرداخت همراه با پیام مربوط یا پیام انتقال باقی بماند.

کشورها باید به منظور اطمینان از اینکه مؤسسه‌های مالی از جمله انتقال دهندگان پول، در مورد انتقالات مشکوک پولی فاقد اطلاعات کامل درخواست‌کننده اولیه

(نام، آدرس و شماره حساب)، عملیات حفاظتی و نظارتی کافی را انجام می دهند، اقدام‌هایی را به عمل آورند.

VIII. سازمان‌های غیرانتفاعی

کشورها باید کفایت قوانین و مقررات در رابطه با موسسه‌ها و واحدهایی که می‌توانند مورد سوء استفاده برای تأمین مالی تروریسم قرار گیرند را مورد بررسی قرار دهند؛ به‌ویژه در مورد سازمان‌های غیرانتفاعی که آسیب پذیر هستند، کشورها باید اطمینان یابند آنها به روش‌های زیرمورد سوء استفاده قرار نگیرند:

- توسط سازمان‌های تروریستی که وانمود می‌کنند موسسه‌های قانونی هستند؛
- استفاده از واحدهای قانونی به عنوان مجاری برای تأمین مالی تروریستی، از جمله به منظور فرار از ضبط اموال؛
- پنهان‌سازی یا مخفی کردن انحراف وجوهی که وانمود می‌شود سازمان‌های تروریستی برای مقاصد قانونی آنها را به کار می‌گیرند.

IX. حمل‌کنندگان وجوه نقد

کشورها باید برای کشف ابزارهای بی‌نام انتقال وجوه (ابزارهای قابل تبدیل به پول نقد در وجه حامل) و نقل و انتقال فیزیکی بین‌مرزی ارز از جمله یک سیستم اظهارنامه‌ای یا سایر الزامات برای افشای اطلاعات، اقداماتی را به عمل آورند.

کشورها باید اطمینان یابند مقام‌های ذیصلاح آنها برای متوقف یا محدود کردن ابزارهای بی‌نام انتقال وجوه یا ارز مشکوک به ارتباط با تأمین مالی تروریست یا پولشویی یا اظهار غلط و دروغ‌پردازی در خصوص انتقال وجوه از اختیار قانونی برخوردار هستند.

کشورها باید اطمینان حاصل کنند، برای برخورد با افرادی که اقدام به اظهار و افشای اطلاعات نادرست می‌کنند، اقدام‌های تنبیهی مؤثر، متناسب و بازدارنده وجود دارد. همچنین کشورها در مواردی که ابزار بی‌نام انتقال وجوه یا ارز در ارتباط با تأمین مالی تروریست یا پولشویی به کار گرفته می‌شود، باید اقدام‌هایی انجام دهند، از جمله اقدام‌های قانونی طبق توصیه ۳ و توصیه ویژه ۳ که ضبط ابزار و ارزهای فوق را امکان‌پذیر می‌سازد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
اداره مبارزه با پولشویی
اداره روابط عمومی

کتابی که پیش رو دارید در سال ۲۰۰۹ میلادی توسط گروهی از کارشناسان بانک جهانی به رشته تحریر درآمده است. این کتاب حاصل بررسی میدانی سیستم‌های نظارتی مبارزه با پولشویی/تامین مالی تروریسم در کشورهای مختلف از جمله ایتالیا، اسپانیا، بلژیک، هلند، چین، مالزی و کره جنوبی توسط کارشناسان بانک جهانی (بی‌یر لارنت چتین، جان مک دوئل، سدریک موست، بل ال اسکات و امیل وندر دوز) است که توسط این نهاد بین‌المللی منتشر شده است. ویژگی بارز این کتاب که آن را از دیگر کتاب‌های موجود در این زمینه متمایز می‌سازد، اینست که در آن، افزون بر طرح مباحث نظری در زمینه مبارزه با پولشویی/تامین مالی تروریسم، مباحث عملی و اجرایی فراوانی که برگرفته از تجارب دیگر کشورها در این زمینه است، مطرح شده است. درس‌هایی که می‌تواند ناظران بانکی را در انجام وظایف خود به نحو احسن یاری رساند.

اقتصاد ۲

۹۷۸-۶۰۰-۹۳۶۵۶-۲-۳

